

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

A propos de ce livre

Ceci est une copie numérique d'un ouvrage conservé depuis des générations dans les rayonnages d'une bibliothèque avant d'être numérisé avec précaution par Google dans le cadre d'un projet visant à permettre aux internautes de découvrir l'ensemble du patrimoine littéraire mondial en ligne.

Ce livre étant relativement ancien, il n'est plus protégé par la loi sur les droits d'auteur et appartient à présent au domaine public. L'expression "appartenir au domaine public" signifie que le livre en question n'a jamais été soumis aux droits d'auteur ou que ses droits légaux sont arrivés à expiration. Les conditions requises pour qu'un livre tombe dans le domaine public peuvent varier d'un pays à l'autre. Les livres libres de droit sont autant de liens avec le passé. Ils sont les témoins de la richesse de notre histoire, de notre patrimoine culturel et de la connaissance humaine et sont trop souvent difficilement accessibles au public.

Les notes de bas de page et autres annotations en marge du texte présentes dans le volume original sont reprises dans ce fichier, comme un souvenir du long chemin parcouru par l'ouvrage depuis la maison d'édition en passant par la bibliothèque pour finalement se retrouver entre vos mains.

Consignes d'utilisation

Google est fier de travailler en partenariat avec des bibliothèques à la numérisation des ouvrages appartenant au domaine public et de les rendre ainsi accessibles à tous. Ces livres sont en effet la propriété de tous et de toutes et nous sommes tout simplement les gardiens de ce patrimoine. Il s'agit toutefois d'un projet coûteux. Par conséquent et en vue de poursuivre la diffusion de ces ressources inépuisables, nous avons pris les dispositions nécessaires afin de prévenir les éventuels abus auxquels pourraient se livrer des sites marchands tiers, notamment en instaurant des contraintes techniques relatives aux requêtes automatisées.

Nous vous demandons également de:

- + *Ne pas utiliser les fichiers à des fins commerciales* Nous avons conçu le programme Google Recherche de Livres à l'usage des particuliers. Nous vous demandons donc d'utiliser uniquement ces fichiers à des fins personnelles. Ils ne sauraient en effet être employés dans un quelconque but commercial.
- + *Ne pas procéder à des requêtes automatisées* N'envoyez aucune requête automatisée quelle qu'elle soit au système Google. Si vous effectuez des recherches concernant les logiciels de traduction, la reconnaissance optique de caractères ou tout autre domaine nécessitant de disposer d'importantes quantités de texte, n'hésitez pas à nous contacter. Nous encourageons pour la réalisation de ce type de travaux l'utilisation des ouvrages et documents appartenant au domaine public et serions heureux de vous être utile.
- + *Ne pas supprimer l'attribution* Le filigrane Google contenu dans chaque fichier est indispensable pour informer les internautes de notre projet et leur permettre d'accéder à davantage de documents par l'intermédiaire du Programme Google Recherche de Livres. Ne le supprimez en aucun cas.
- + *Rester dans la légalité* Quelle que soit l'utilisation que vous comptez faire des fichiers, n'oubliez pas qu'il est de votre responsabilité de veiller à respecter la loi. Si un ouvrage appartient au domaine public américain, n'en déduisez pas pour autant qu'il en va de même dans les autres pays. La durée légale des droits d'auteur d'un livre varie d'un pays à l'autre. Nous ne sommes donc pas en mesure de répertorier les ouvrages dont l'utilisation est autorisée et ceux dont elle ne l'est pas. Ne croyez pas que le simple fait d'afficher un livre sur Google Recherche de Livres signifie que celui-ci peut être utilisé de quelque façon que ce soit dans le monde entier. La condamnation à laquelle vous vous exposeriez en cas de violation des droits d'auteur peut être sévère.

À propos du service Google Recherche de Livres

En favorisant la recherche et l'accès à un nombre croissant de livres disponibles dans de nombreuses langues, dont le français, Google souhaite contribuer à promouvoir la diversité culturelle grâce à Google Recherche de Livres. En effet, le Programme Google Recherche de Livres permet aux internautes de découvrir le patrimoine littéraire mondial, tout en aidant les auteurs et les éditeurs à élargir leur public. Vous pouvez effectuer des recherches en ligne dans le texte intégral de cet ouvrage à l'adresse <http://books.google.com>

HARVARD UNIVERSITY

LIBRARY

OF THE

PEABODY MUSEUM

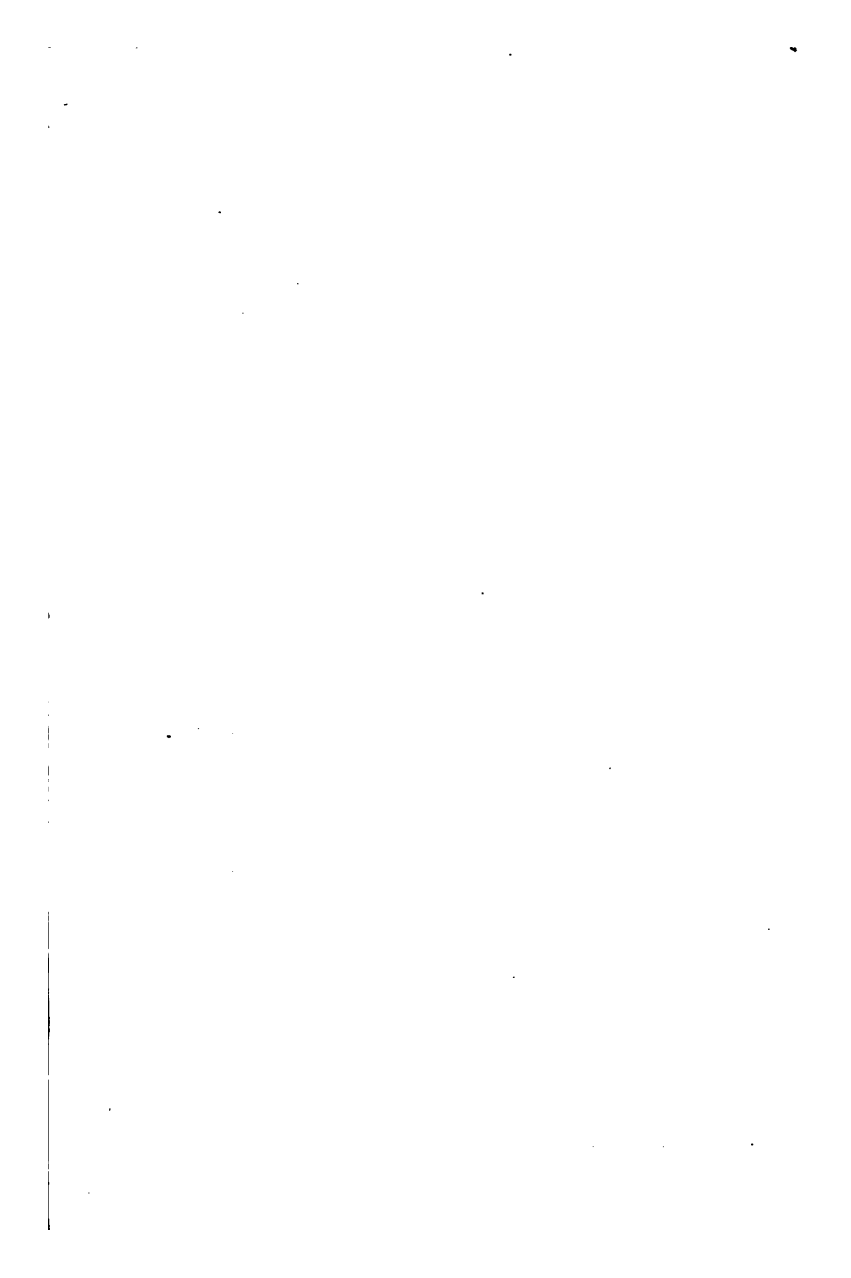
GIFT OF

ROLAND BURRAGE DIXON

(A.B. 1897, Ph.D. 1900)

OF HARVARD, MASSACHUSETTS

Received May 7, 1936

DICTIONNAIRE
LATIN - UVEA

6.772

A L'USAGE
DES ÉLÈVES DU COLLÈGE DE LANO.

Mgr BATAILLON
PREMIER APOTRE DES ILES WALLIS
(Gravure extraite du *Tour du Monde*).

dHC 2234. 123

ŒUVRE DE SAINT-JÉRÔME POUR LA PUBLICATION DES
TRAVAUX PHILOLOGIQUES DES MISSIONNAIRES.

N° 2

DICIONNAIRE
LATIN-UEA *B. 722*

A L'USAGE
DES ÉLÈVES DU COLLÈGE DE LANO

PAR
LES MISSIONNAIRES MARISTES

REVU
PAR LE P. A. C.
Prêtre Mariste.

Pro fide et scientiâ.

PARIS
LIBRAIRIE POUSSIELGUE FRÈRES

RUE CASSETTE, 15

—
1886

31794

H.D. C. Paly. D 561

351.

Request of R. B. Dixon
Rec'd May 7, 1936

MATA I TOHI FAKAIOGA

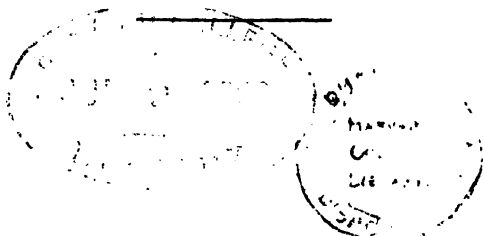
m.	masculinum.	perf.	perfectum.
f.	femineum.	p. præt.	participium præteri-
n.	neutrum.		tum.
m. f.	masculinum, femi-	imper.	imperativum.
	neum.	imperf.	imperfectum.
plur.	plurale.	part.	participium.
comp.	comparativum.	v. d.	verbum deponens.
superl.	superlativum.	præs.	præsens.
adv.	adverbium.	—	pro verbo.
adj.	adjectivum.	genitiv.	genitivum.
v. n.	verbum neutrum.	=	significationem alte-
v. def.	verbum defectivum.		ram indicat.
v. a.	verbum activum.	passiv.	passivum.
præp.	præpositio.	compos.	compositum.
conj.	conjunctio.	suba.	subaudito.
interj.	interjectio.	omn. g.	omnis generis.
figur.	figurativè.	*	indicat verbum intro-
ind.	indeclinabile.		ductam.

KO TE MATA

I TOHI FAKALATINA :

A, E, I, O, U, Y.

B, C, D, F, G, H, J, K, L, M, N, P, Q, R, S, T, V, X, Z

LES ILES WALLIS

DANS L'Océanie CENTRALE

Le groupe des ILES WALLIS, découvert en 1767 par le capitaine anglais de ce nom, se compose de l'île *Uvea* et de quelques îlots voisins.

Il est situé dans le 13° degré de latitude sud et le 178° de longitude ouest.

Une ceinture de corail l'enveloppe de toutes parts. Cette sorte de muraille naturelle, œuvre lente de zoophytes innombrables, à une lieue environ du rivage de la grande île, présente quelques coupures formant les *passes* étroites, qui permettent aux pirogues l'accès des côtes. C'est seulement par la passe d'*Honikulu*, au sud-ouest, que les navires peuvent entrer dans la rade assez vaste, comprise entre les récifs et la grande terre, et dans laquelle on rencontre les îlots et des bancs de corail toujours fort dangereux pour la navigation.

Nukuatea, *Fenuafoou*, *Faioa*, *Nukufetau*, *Nukufofo*, *Nukufala*, *Fugalei*, *Luanima*, *Nukutapu*, *Nukuteatea*, *Nukulooa*, *Nukufatu* sont les diverses petites îles madréporiques, situées au Sud, à l'Est et au Nord-Est d'*Uvéea*, qui, elle, est d'origine volcanique.

Les arbres de grandes dimensions, les vertes prairies, des ruisseaux nombreux donnent un charme particulier aux paysages variés de la grande île, laquelle, seule avec *Nukuatea*, est constamment habitée. Les cases pittoresques sont généralement sous des arbres touffus, à peu de distance du rivage. On les voit groupées en divers villages, dont les principaux sont : *Mua* au Sud, à l'Est *Matautu*, au Nord-Est *Lano*, *Vaitupu* au Nord. *Uvéea* est divisée en 3 districts : *Mua* au Sud, *Hakake* au centre, et *Hihifo* au Nord.

Les habitants appartiennent à la race polynésienne. Les hommes se faisaient remarquer autrefois par leur chevelure énorme, tandis que les femmes portaient les cheveux courts.

La tape et les nattes sont employées comme vêtements et comme ornement des habitations. La tape, appelée *Siapo*, est faite de l'écorce d'une espèce d'*hibiscus*, que les femmes amincissent en la battant avec un maillet de bois, puis collent à plusieurs doubles et décorent enfin de dessins variés, aux couleurs diverses. Les nattes sont tissées également par les femmes avec des feuilles d'un *pandanus*.

On parle à *Uvéa* la langue polynésienne, usitée, avec quelque variations, dans un nombre considérable d'îles de l'Océanie, du Nord-Est au Sud-Ouest du Pacifique : (Les Haapai, les Paumotu, les Marquises, les Gilbert, les Navigateurs, Futuna, Toga, la Nouvelle-Zélande, etc.)

L'alphabet comprend :

Les voyelles a, e, i, o, u,
que l'on prononce a, é, i, o, ou,
et les consonnes f, g, h, k, l, m, n, p, s, t, v,
que l'on prononce f, ngue, h, k, l, m, n, p, s dur, t, v.

Les syllabes se terminent toujours par une voyelle; il n'y a donc jamais deux consonnes de suite dans un mot.

Le langage est un peu moins dur qu'à *Futuna*, grâce à l'aspiration qui est assez fréquente. Le coup de gosier, remplaçant le *k* à *Samoa*, ne se rencontre pas parmi les difficultés de la prononciation en *Uvéa*.

L'usage seul peut donner l'habitude des difficultés particulières, qui proviennent de la prononciation du *g* et du *t* dans certains cas, ainsi que de l'accent.

Avant leur conversion, les indigènes d'*Uvéa*, d'un caractère inconstant, sensibles et enthousiastes, étaient très portés à l'orgueil, la dissimulation et la férocité.

La pêche et une culture tout-à-fait primitive faisaient leur principale occupation.

Ils se livraient souvent à des luttes meurtrières.

C'était un singulier spectacle de les voir en costume de guerre. Ils avaient alors un aspect tout à fait sauvage, avec leur longue chevelure nouée au dessus de la tête, tout leur corps barbouillé de diverses couleurs parmi lesquelles dominaient le jaune, le rouge et le noir et leurs figures méconnaissables.

La massue, la lance, la fronde et la hache étaient leurs armes; ils maniaient le casse-tête et la lance avec une grande dextérité. Ils se massaient dans des enceintes fortifiées, d'où ils se précipitaient au combat avec fureur. La ruine des cases, d'horribles massacres, la dévastation des plantations et la destruction des arbres étaient la conséquence de ces luttes sans trêve, que suivaient le plus ordinairement de cruelles famines. Aussi la dépopulation allait grandissant rapidement.

Le Catholicisme a élevé le niveau de leur intelligence et leur a inculqué la bonté surnaturelle qu'entretennent la foi et la charité. En même temps qu'elle a adouci les mœurs, la religion a apporté avec elle le bien-être et les vertus qui font le bonheur des peuples. L'oisiveté est désormais bannie. Hommes et femmes travaillent et reconnaissent que le travail les fortifie au lieu de les décourager.

La cérémonie du *Kava*, la loi du *Tapu* et les divers usages polynésiens étaient observés avec respect. L'autorité des chefs était absolue. Les jeux et les danses multipliés étaient souvent la cause de grands désordres.

Aujourd'hui toute trace de paganisme a disparu; l'esprit de fraternité chrétienne règne; les saintes lois du mariage sont respectées; on a la vraie notion de la propriété, des devoirs et des droits de chacun; et les lois divines et humaines sont fidèlement observées. Grâce à la foi ardente et au zèle infatigable et désintéressé des vaillants missionnaires français qui ont tout sacrifié pour étendre les bienfaits de la religion dans ces régions abandonnées, le peuple de Wallis jouit, sous la douce autorité d'une pieuse reine, du calme et du bonheur qu'apporte avec elle la fidélité à Dieu.

Le niveau moral a grandi chez cet excellent peuple, à mesure que s'est élevé le niveau religieux; et, à ce développement moral et religieux correspond un accroissement notable dans la population, contrairement à ce que l'on remarque dans les îles restées païennes ou envahies par l'élément européen. Les jeux publics et les chants en chœur, toujours fort en usage, respirent maintenant l'innocence.

L'éducation des jeunes gens et des jeunes filles se fait dans des écoles parfaitement tenues et fréquentées. Des religieuses prennent soin des filles, et les mission-

naires élèvent les garçons. Les jeunes gens, reconnus plus capables, reçoivent une instruction plus soignée dans un collège établi à *Lano* : c'est à eux que ce vocabulaire est destiné.

Une simple case servait d'église, dans les premiers temps de la mission. On construisit plus tard des églises en pierre, dont quelques-unes sont vraiment remarquables. La première fut bâtie à *Matautu*, sous le vocable de Notre-Dame *Reine de la Paix* : Le P. Mériaux remplit les fonctions d'architecte. En 1859 on posa la première pierre de celle de *Mua*, dont la construction dura dix ans. Le P. Padel, aidé d'un habile frère, dirigea tous les travaux, qui présentèrent de grandes difficultés, vu les ressources du pays. Toute la population des onze villages de la paroisse travailla assidûment à cette étonnante construction. L'extraction de la pierre fut le plus pénible labeur.

C'est dans le sanctuaire de cette dernière église, construite au lieu même où il débuta comme missionnaire et où il reçut la consécration épiscopale, qu'a voulu être enterré l'incomparable apôtre de *Wallis*, après avoir été, de longues années, l'heureux témoin des fruits de la grâce de Dieu sur ce peuple, qu'il aimait tant.

La confiance de Mgr Bataillon en la très sainte Vierge Marie, la reine des apôtres, a été récompensée. L'esprit de prière, que cet intrépide missionnaire n'a cessé d'inspirer à ses chrétiens, continue à porter ses fruits. Les Wallisiens, fidèles à tous leurs devoirs, ont le respect de l'autorité; ils sont assidus aux services religieux, aiment à prier en commun et fréquentent les sacrements : En un mot, leur vie et leur mort sont celles de parfaits chrétiens. Ils vénèrent leurs missionnaires, dont ils reconnaissent le dévouement; et ils disent ouvertement, ce qui est bien la vérité, que c'est à leur charité entière et désintéressée qu'ils doivent la prospérité et le bien-être matériel et moral dont ils jouissent.

Puissent-ils demeurer toujours à l'abri des influences malsaines de l'erreur et des passions mauvaises.

A. C. s. m.

L. J. C. et M. V. I.

TOHI

LEA FAKA-LATINA, MO TONA UHIGA FAKA-UVEA

A

A, ab, abs. prap. *I, I te, Ia, Ia te...*, *Mai, Mamao* : à Deo. — patre.

Abduco, is, xi, ctum, ducere. v. a. *Taki, Fakalelu* : abducere à lege divinâ. — vi.

Abeo, is, ivi (vel) ii, itam, ire. v. n. *Alu, Mole*.

Aberam. imperf. **Absum.**

Abero. futur. **Absum.**

Abful. perf. **Absum.**

Abhinc. adv. *Talu mai, Mai heni* : Tribus abhinc annis.

Abhorreo, es, ui, ere. v. n. *Fehia uli uli*.

Abl. imperat. **Abeo.**

Ablens, euntis. p. præs.

abeo. *Ko ae e alu*.

Abigo, is, egi, actum, gere. v. a. *Kapu* : Puer, abige muscas.

Abjicio, is, jeci, jectum, jicere. v. a. *Siaki, Kapu, Fakato-ifo* : Se abjecit ad pedes.

Ablatus, a, um. p. præt.

Aufero. *Tooageia, Aveia*.

Abluo, is, lui, lutum, ere. v. a. *Fò, Fufulu* : ablue maculas e veste. — se flumine.

Ablutio, onis. f. *te Maanu, te Faka molemole* : ablutio i *te misa*. — digitorum.

Abnuo, is, ui, utum, uere. v. a. *Fakafisi* : — aliquid alieni.

Aboleo, es, evi, olitum, ere. v. a. *Faka mole*.

Abominabilis. m. f. lo. n. adj. *Kovi aupito, Faka lialia*.

Abominatio, onis. f. *Te Kovi lahi aupito*.

Abominor, aris, atus sum, ari. v. dep. *Fe hia lahi*.

Abortivus, a, um. adj. *Ta-gata hee hoko, Tamarii hee hoko*.

Abruptum, i. n. *Vanu-vanu*.

Abrogo, az, avi, atum, are. v. a. *Faka mole* : — legem.

Abcondo, is, di (vel) didi, ditum, ere. v. a. *Fufu* : — fugâ furtum.

Absit. subj. præs. **Absum.** *Aua naa, Aua, Ke mamao*.

Absolutio, onis. f. *Te Ape-solutio, te Faka mole mole, te Vete*.

Absolvo, is, vi, lutum, solvere. v. a. *Vete vete*.

Absque. præp. *Hee* : — te.
— tuo imperio.

Abstergeo, es, ersi, er-
sum, gere. v. a. *Holo, Faka-
maa* ; (mo) go, is, ersi, ersum,
gere. *Holoi* : — lacrymas ab
oculis.

Abstinencia, æ. f. *Te Hee-
kai ki te manu i te sesunio.*

Abstineo, es, nui, entum,
ere. v. a. *Mole fai, Mole kai.*

Abstraho, is, axi, actum,
here. v. a. *Toho age ki* : —
aliquem vi.

Abstuli. perf. *Aufero.*

Absum, es, abfui, esse.
Mamao, Mole kau ai : — à pe-
riculo. hoc absit à me : (*Sio
ki te kupu ko Absit.*)

Absumo, is, sumpsi, sump-
tum, ere. v. a. *Faka mole,
Maumau, Faka osi* : — tempus
dicendo. — domos incendio.

Abundantia, æ. f. *Te mahu.*

Abundo, as, avi, atum, are.
v. n. *Maulahi, Mahu* : Fons
abundat in omnem partem.
Villa abundat lacte.

Abutor, eris, usus sum,
uti. v. d. *Maumau, Liliu kovi
te uhiga o he mea.*

Abyssus, i. m. *Vanu vanu,
Ia Ifeli.*

Ac. conj. *Pea, Mo* : Perindè
ac si rex esset, *E hage koia ko
he Alike-Hau.*

Accedo, is, cessi, essum,
dere. v. n. *Faka oviage, Hoko,
Kau ki* : Accede huc. — in
urbem.

Accelero, as, avi, atum,
are. v. a. *Faka vave, Vave,
Tatao.*

Accendo, is, endi, ansam,
ndere. v. a. *Tutu, Fakatupu,
Faka ita* : In meditatione ignis
accendit.

Accentus, ūs. m. *Te Tonu-
aga o te leo. Kii faka iloga i te
a, e, i, o, u.*

Acceptatio, onis. f. *Te
Tali* : — personarum, *Faka-
tonutonu ki he tahi.*

Accessio, is, ivi, itum,
ire. v. a. *Tanaki, Faka maopo-
opo, Aumai.*

Accido, is, di, dere. v. n.
Hoko : Hoc mihi accidit ex
voluntate Dei.

Accingo, is, xi, etum,
gere. v. a. *Noo, Teu, Ai* : —
ensem lateri.

Accipio, is, cepi, ceptum,
pere. v. a. *Tali, Too* : Acepi
litteras à patre meo. Accipe
coronam quam tibi Dominus
præparavit.

Accisus, a, um. p. præt.
accido, is, idi, isum, idere.
Kosi.

Acclamatio, onis. f. *Te
Kalaga.*

Acclamo, as, avi, atum,
are. v. n. *Pauiake, Kalaga* :
Populus acclamavit.

Accommodo, as, avi,
atum, are. v. a. *Faka totonu,
Foaki, Avage* : — animum ad
rem.

Accommodus, a, um.
adj. *Aoga, Fedla.*

Accubitus, ūs. m. *Te
Nofu ki te papa kai i ona aho.*

Accubo, as, bui, itum,
are. v. n. *Takoto ovi, Nofu o
kai.*

Accumbo, is, cubui, ubi-
tum, bere. v. n. *Takoto ifo,*
Nofo o kai : — ad mensam
divinam (vel) mensæ divi-
næ.

Accusatio, onis. f. *Te*
Fakakovi, *te Lau o he hala*
kua fai, *te Vete*.

Accusator, oris. m. *Ta-*
gata faka kovi.

Accuso, as, avi, atum,
are. v. a. *Fakakovi* : — ali-
quem criminis (vel) crimine.

Acer. m. acris. f. acre. n.
adj. *Kona* : vinum acre, *vino*
kona.

Acerbè. adv. *Fefeka*, *Faka-*
fefeka, *Faka mamahi*.

Acerbitas, atis. f. *Te*
Kona, *te Faka mamahi*, *te Aga-*
kovi.

Acerbus, a, um. adj. *taga-*
ta Fefeka, *tagata Kovi*, *taute*
Kovi.

Acervus, i. m. *Te Tuuga*
mea, *te Toe mea*.

Acetum, i. n. *Te Aseto*, *te*
Vineka.

Acies, iei. f. *Te Mata tau* :
Castrorum acies ordinata.

Acriter. adv. *Faka malohi*.

Acta, orum. n. plur. *Gaue* :
Acta apostolorum. Acta sanc-
torum.

Actio, onis. f. *Gaue kehe-*
kehe.

Actus, ūs. m. *Gaue* : Ac-
tus apostolorum. — bonus. —
malus. — indifferens.

Acuo, is, cui, utum, uere.
v. a. *Fakamata*, *Faka masila*.

Ad. præp. *Ki*, *Ki te*, *Kia*,
Kia te, *Ovi*, *I mua*.

Adæquo, as, avi, atum,
are. v. a. *Fakata tau*, *Faka-*
toka toka.

Adamo, as, avi, atum,
are. v. a. *Ofa lahi*, *Ofa vale*.

Adaquo, as, avi, atum,
are. v. a. *Fakavai*, *Faka inu* :
Ibi adaquari boves solent.

Addico, is, xi, ctum, cere.
v. a. *Tukuage* : — in servitu-
tem.

Additio, onis. f. *Tanaki*,
Fakalahi.

Addo, is, didi, ditum, dere.
v. a. *Fakalahi* : Timor ad-
didit alas.

Adduco, is, xi, ductum,
cere. v. a. *Taki mai* : Oportet
illas adducere.

Adeò ut. conj. *Koteuhi*
ke : Adeò ut dici possit.

Adeo, is, ivi (vel) ii, itum,
ire. v. n. *Aahi*, *Alu kia*... : Ad-
ire regem.

Adeptus, a, um. p. præt.
adipiscor. *Kua mau* : Adep-
tus gloriam.

Adhæreo, es, hæsi, hæ-
sum, ere. v. n. *Pipiki ki*...,
Kau ki... : Adhæsit pavimento
anima mea.

Adhibeo, es, bui, bitum,
ere. v. a. *Avage* : Adhibere fi-
dem, *Tui ki he faka mooni (pe)*
fakakovi.

Adhortatio, onis. f. *Ako-*
naki, *Kole*. *Faka osi o he dko-*
naki.

Adhortor, aris, atus sum,
ari. v. d. *Akonaki*, *Faka kole-*
kole.

Adhuc. adv. *Kei*, *Toe*, *tua*,
O au ki heni.

Adi. imper. **adiens.** p. præs. **adeo.** *Aahi.*

Adigo, is, egi, actum, igere. v. a. *Taki, Toho ki..., Fakamalohi ki...*: Adigere ad peccandum.

Adimo, is, emi, emptum, ere. v. a. *Too, Fakagata:* — metum.

Adimpleo, es, evi, etum, ere. v. a. *Fakafonu, Fakakatoa.*

Adipiscor, eris, adeptus sum, pisci. v. d. *Hau, Hoko o mau.*

Aditus, ūs. m. *Aluaga, Hokoaga;* Aditus in sacrum.

Adjectivus, a, um. adj. *Fakahoko ki..., Hoko mo. = Te lea ko te —.*

Adicio, is, jeci, jectum, jicere. v. a. *Fakalahi aki, Fakahaga, Toe fai:* — oculos ad Deum.

Adjuratio, onis. f. *Te fua kava, te Kole mamahi, Fekau fakamalotoloto.*

Adjuro, as, avi, atum, are. v. a. *Fuakava, Fekau, atu:* Adjuro te per Deum.

Adjudico, as, avi, atum, are. v. a. *Tuku age:* — causam alicui.

Adjumentum, i. n. *Te Tokoniaga:* Esse adjumento alicui.

Adjungo, is, adjunxi, adjunctum, ere. v. a. *Nonoo, Ai he mea ki he tahi mea:* Plastro adjungere equos... Adjungere animum ad studium.

Adjutor, oris. m. *Te Tagata tokoni.*

Adjutorium, ii. n. *Te tokoniaga.*

Adjuvo, as, adjuvi, adjutum, are. v. a. *Tokoni.* Vide **Juvo.**

Administratio, onis. f. *Te Taupauaga, te pule, te Fipule.*

Administro, as, avi, atum, are. v. a. *Taupau, Pule i.*

Admirabilis. m. f. le. n. adj. *Fakapuna mauhi, Mea takimua, Fakatalakitupua.*

Admirandus, a, um. p. fut. **Admiror.** *Fakapuna mauhi.*

Admiratio, onis. f. *Te Fakapuna mauhiaga, te Ofoaga.*

Admiror, aris, atus sum, ari. v. d. *Ofo, Puna mauhi, Fakapaapa.*

Admitto, is, misi, missum, mittere. v. a. *Fai, Tali, Taofi.*

Admixtio, onis. f. *Te Fiofioaga.*

Admodum. adv. *Lahi aupito, Katoape.*

Admoneo, es, nui, itum, ere. v. a. *Faka ilolo, Fakamanatui, Ako naki:* — hominem nihil agere quod non possit.

Admonitus, a, um. p. præt. **Admoneo.** *Faka iloloia.*

Admonitio, onis. f. *Te Ako naki, te Fakamanatu.*

Admoveo, es, ovi, otum, vere. v. a. *Faka ovi, Ai:* Admovere ori.

Admulceo, es, lsi, lsum, cere. v. a. *Fakapelepele i.*

Adnoto, as, avi, atum, are.
v. a. *Faka iloga*.

Adoleo, es, levi (pe) ui,
adultum, ere. v. a. *Tutu, Ma-*
goni age, Molaga.

Adolescens, entis. m. *Te*
Talavou, te Tupulaga.

Adolescentia, æ. f. *Te*
Kei talavou, te Kei tupulaga.

Adolescentula, æ. f. *Te*
Taahine mui, te Fafine.

Adolescentulus, i. m.
Tama sii tagata.

Adolesco, is, evi, adultum,
scere. v. n. *Tupuake, Faka-*
au o lahi.

Adopto, as, avi, atum, are.
v. a. *Filifili, Aumai moo...*
foha... hau matua : — sibi fi-
lium.

Adoratio, onis. f. *Te Ato-*
lasio, te Fakaapaapa, te Fetapa.

Adorior, iris (vel) eris, ado-
rtus sum, riri. v. d. *Kamata*
fai, Faka laga, Faka haga ki...

Adorno, as, avi, atum, are.
v. a. *Teu, Teuteu, Oho : — na-*
ves.

Adoro, as, avi, atum, are.
v. a. *Atolasio, hu, Punou ifo,*
Tauhi, Fakaapaapa : Adorare
Deum.

Adortus, a, um. p. præ.
Adorior. *Ae kua ina kamata*
fai.

Adscisco, is, ivi, itum,
sciscere. v. a. *Fekauage, Au-*
mai...

Adspectus, ūs. m. *Mata,*
Mata mata, te Ha mai.

Adspicio, is, pexi, pectum,
picere. v. n. *Sio, Sio ake, Sio*
ki mamao.

Adstili et astili. perf.
Adsto et asto.

Adsum, es, adfui, adesse.
Nofa mai, Ovi mai : Adeste, fi-
deles.

Adulatio, onis. f. *Te Faka-*
lailaki, te Fakapelepelei, te
Lauelo ki he tahi.

Adulor, aris, atus sum,
ari. v. d. *Fakalai, Lauelo*.

Adulter, ri. m. *Tagata*
tono.

Adultera, æ. f. *Fafine tono*.

Adultero, as, avi, atum,
are. v. a. *Fai te tono*.

Adulterium, ii. n. *Te*
tono.

Adultus, a, um. adj. *Taga-*
gata (pe) Fafine kua lahi mo
poto.

Aduro, is, ussi, ustum, ere.
v. a. *Tutu, Vela*.

Adusque. præp. *O au ki :*
Adusque in seculum.

Advena, æ. m. *Tagata fo-*
laru, Mata pule.

Adveniens, entis. p. præ.
Advenio. *Ae e hau, Ae e au*.

Advenio, is, veni, ventum,
ire. v. n. *Au, hau, Aumai,*
Hokoage : Adveniat regnum
tuum, Domine.

Adventus, ūs. m. *Te Hau,*
te Atevetu.

Adverbium, ii. n. *Te Tahi*
i te u lea. Ae e hoko mo te ver-
bum.

Adversarius, a, um. adj.
Te Fili, tota Fehagai i te tau
(pe) i te gaioi.

Adversitas, atis. f. *Te Mea*
faka mamahi, te Malaia.

Adversor, aris, atus sum,

adversari. v. dep. *Loto kehe, Lolomi, Fakafehaga i i he faka kau kau.*

Adversus (et) **adversum.** præp. *Ki, Ki te, Kia, Kia te, Fehaga i.*

Adversus, a, um. adj. *Mea kehe, Filipe lava: Ex adverso, I te tahi faahi kehe. = Mea kovi: Si quid adversi, Kae i ai he mea kovi.*

Advocatus, i. m. *Te Hufaga..., Tagata lea tokoni i he faka mau.*

Advoco, as, avi, atum, are. v. a. *Pavi ki he tahi ke hau, Fe kau age...*

Advolo, as, avi, atum, are. v. n. *Tafusi ki..., Lele ki...*

Edes, is. f. *Falelotu, te Fale mea pe lava.*

Edificatio, onis. f. *Te Fale (kehekehe), te Laga o he fale.*

Edifico, as, avi, atum, are. v. a. *Laga fale, Gaohi.*

Eger, gra, grum. adj. *Mahaki.*

Egrè, adv. *Tali kovi, Mafafa.*

Agroto, as, avi, atum, are. v. n. *Nofa mahaki, Vavai.*

Emulatio, onis. f. *Te Fakatau piepie, Fai fai taki, Fakata tau.*

Emulor, aris, atus sumi, ari. v. d. *Fai fai taki, Fakatau piepie, Amusia: Emulomini virtutes Mariæ.*

Enigma, atis. n. *Te Fakatauta, te Misitelio.*

Ægyptius, a, um. adj. *Tagata (pe) Fafine Esipito.*

Ægyptus, i. m. *Esipito. Fenua o Afelika.*

Æmulus, a, um. adj. *Hoa, Fai fai taki: Æmulus virtutis fraternæ.*

Æneus, a, um. adj. *Mea kapa.*

Æqualis. m. f. le. n. adj. *Tatau, Mole mole, Taitupu.*

Æqualitas, atis. f. *Te Tatau aga, Mole mole aga: Et in majestate adoretur æqualitas.*

Æquè, adv. *Ta tau pe, Feia: — pauperibus prodesse et locupletibus.*

Æquo, as, avi, atum, are. v. a. *Fakata tau, Fakamole mole.*

Æquum, i. n. te *Tonu, te Mooni.*

Æquus, a, um. adj. *Tatau, Toka toka...: Animo æquo, I te loto tatau.*

Aer, eris. m. *Te Havili, Te Ae.*

Æra, æ. f. *Te Tau: Æra christiana, Te tau kilisitiano.*

Ærarium, ii. n. *Te Tanakiaga koloa o te hahai.*

Æs, æris. n. *Kapa, Paaga: In ære alieno, Maua.*

Ærumna, æ. f. *Te Mahaki o te sino, te Fitaa o te loto.*

Æstas, æstatis. f. *Te Feituulaa mafana.*

Æstimo, as, avi, atum, are. v. a. *Faka mau he mea, Fakatotonu tona tologi, Manakolahi: — parvi. — magni.*

Æstivus, a, um. adj. *Te mea e kau ki te temi mafana.*

Aestuo, as, avi, atum, are.
v. n. *Vela, Mafana, Holi*
vale.

Aestus, ūs. m. *Te Vela, te*
Mofi : — febris. — maris, *Te*
Houlu o te tai. In æstu tempe-
ries.

Ætas, tis. f. *Te Tau...* : Ab
ætate ineunte, *Talu mai tona*
kei sii te temi o te mau.

Æternitas, atis. f. *Te*
Temi hee gata, te Etelenitate.

Æternum. adv. *Loa aipe.*

Æternus, a, um. adj. *Mea*
Hee gata, Loa loa, Faka hee gata.

Æther, eris. m. *Te Lagi, ia*
Selo.

Æthereus, a, um. adj. *E*
kau ki Selo, E kau ki te lagi :
Ætherei cives, Te hahai o Selo
(pe) Te kau Sगतo.

Ævum, i. n. *Te Temi,*
Temi loa : In ævum, *Loa aipe.*

Affabilis. m. f. le. n. adj.
Aga ofa, Aga faka apa apa.

Affectatio, onis. f. *Toka-*
ga vale, Fia lelei, Fia tagata,
te Faka tokaga.

Affectio, onis. f. *Te Ofa,*
te Manako.

Affectuosè. adv. *Faka ofa-*
ofa.

Affecto, as, avi, atum,
are. v. a. *Tokaga, Holi ki, Fia*
faka tokaga i.

Affer, Afferto. Imper.
affero. Feia.

Affero, affers, attuli,
allatum, afferre. v. a. (irreg.)
Au mai, Ave ki... : Afferre lit-
teras, *Au mai he tohi.*

Afficio, is, feci, sectum,
ficere. v. a. *Gaohi, Taute* :

Afficere aliquem beneficio. —
aliquem calamitate.

Affligo, is, xi, xum, gere.
v. a. *Hai, Tutuki* : Affigere
cruci. — aliquem patibulo.

Affinis. m. f. ne. n. adj.
Kauga api, Kaiga ala fia, Kau-
mea.

Affinitas, atis. f. *Tau potu-*
aga, Kaiga aga, Tatau aga,
Ala fia ga.

Affirmatio, onis. f. *Te Io,*
te Faka mooni.

Affirmativè. adv. *Io, Ko-*
ia : Respondit affirmativè.

Affirmo, as, avi, atum,
are. v. a. *Tala io, Koia,*
Io mai : — temerè de altero.

Afflatus, ūs. m. *Manava,*
Havili.

Afflictatio, onis. f. *Ma-*
mahi o te sino, Mamahi o te
loto.

Afflictus, a, um. p. præ.
affligo. *Mamahi ia, Taia.*

Affligo, is, xi, ctum, gere.
v. a. *Faka mamahi, ta.*

Affluo, is, xi, xum, ere.
v. n. *Tafe ki..., mahu, Hau,*
Matue : Affluo opibus, *E au*
mahu i te koloa.

Africa, æ. f. *Afelika.*
(Tolu vaega o te malama-nei.)

Agape, es. f. *Taumasa-*
aga. (O te uluaki kilisitano.)

Age, Agite. adv. *Malo. et*
imper. ago : *Eia age, Ai, Fai.*
Agedum.

Ager, gri. m. *Gausaga,*
Koga kele, Apigave.

Agglomerò, as, avi, atum,
are. v. a. *Faka tahi, Faka-*
tuuaga.

Agglutino, as, avi, atum, are. v. a. *Fakapiipiki*.

Aggravato, as, avi, atum, are. v. a. *Asili fai he mea, Fakamamafa he kavega (pe) he hala*.

Aggredior, eris, essus sum, edi. v. d. *Fakahaga, Faka kale*.

Aggressio, onis. f. *Fakahaga aga, te Faka kale kale*.

Agilis. m. f. le. n. adj. *Vae vave, Maamaa*.

Agilitas, atis. f. *Te Vave-aga*.

Agmen, inis. n. *Hahai, te Kau tau e haele age*.

Agnosco, is, novi, agnium, scere. v. a. *Ilo, Iloilo*.

Agnus, i. m. *Te Akeno*.

Ago is, egi, actum, agere. v. a. *Fai: — gratias... Gratias agamu Domino Deo nostro. = Taia noa, Faka matala*.

Agonia, æ. f. *Vaivai o mate, Hohaa: Factus in agoniâ Jesus prolixius orabat*.

Agrestis. m. f. te. n. adj. *Mai uta, Mai te vao..*

Agricola, æ. m. *Tagata gau'e ki te kele*.

Agricultura, æ. f. *Te Faiga ki te kele*.

Ah? interj. *Oie!*

Al? interj. *Oie!*

Alo, ais, ait. v. defect. *Ui, Tala: Ut aiunt*.

Ala, æ. f. *Te Kapakau: Timor addidit alas*.

Alacer. m. *alacris*. f. cre. n. adj. *Vave, Maa maa, Fiafia*.

Alapa, æ. f. *Te Pâki: Dare alapas*.

Albesco, is, scere. v. n. *Fakahina, Fakaau o hina, Hinahina mai*.

Album, i. n. *Te Hina aga*.

Albus, a, um. adj. *Hina, Tea*.

Albugo, inis. f. *Tutolo i te mata*.

Alendus, a, um. p. fut.

Alo. *Ka fagai, Ka pusi aki*.

Ales, itis. f. *Manu lele lahi*.

Alexander, dri. m. *Alesatelo, Alikihau*.

Alias. adv. *He tahi aho, Leva, I te tahi potu*.

Alibi. adv. *I te tahi potu*.

Alleubi. adv. *I he koga potu*.

Allenatio, onis. f. *Te Vale: — mentis, te Faka vale-vale o te loto. = (Te tukuage te mea o he tahi ki he tahi.)*

Allenigena, æ. f. m. *Folau, Aunofo (ki he fenua kehe.)*

Alieno, as, avi, atum, are. v. a. *Tuku he mea ki he tahi, Fakatau tana mea ki he tahi*.

Alienus, a, um. adj. *tagata Kehe; Folau o te tahi fenua*.

Alimentum, i. n. *Te Magisi*.

Alimonia, æ. f. et *alimonium*, ii. n. *Magisi*.

Allò. adv. *Kite potu kehe*.

Allòquin. adv. *Kehe age pe, Kapau e mole feia*.

Aliquamdiu. adv. *I te temi sii, Siisii age*.

Aliquandò. adv. *I he aho, I ona aho*.

Aliquantulum. adv. *Sii-sii aupito, Faka sii sii*.

Allquis, quæ, quod (mo)
quid. pron. *He tahi, He hina,*
He hino.

Allquò. adv. *Ki he potu :*
— terrarum.

Allquot. plur. indef. *E*
niihi.

Allquoties. adv. *Tua sii-*
pe.

Aliter. adv. *Kehepe.*

Allundè. adv. *Mai he tahi*
potu.

Allus, a, ud. adj. *He tahi,*
He tahi kehe : Alii aliò dilapsi
sunt, Tahi alu ki te potu kehe-
kehe.

Allicio, is, lexi, lectum,
cere. v. a. *Faka lai, Faka poai,*
Taki kaka.

Alligo, as, avi, atum, are.
v. a. *Hai, Nonoo.*

Alloquor, eris, locutus
sum, loqui. v. d. *Lea age :*
Alloqui aliquem benignè, Faka-
lea i he tahi fakaofaofa.

Almus, a, um. adj. *Agat-*
tonu, Sagato, Ma oluga.

Alo, is, lui, alitum, ere. v.
a. *Fa faga, Pusi aki.*

Altare, ris. n. *Te Aletale.*

Altè. adv. *Ma oluga, Ki*
oluga.

Alter, ra, rum. adj. et
pron. *He tahi, He tahi kehe.*

Altercatio, onis. f. *Te Ki-*
nau, Fekinau aki, te Ke.

Altercor, aris, atus sum,
ari. v. d. *Fekinau aki, Feki-*
keiaki.

Alternatio, onis. f. *Te*
Faka hoa hoa.

Alterno, as, avi, atum,
are. v. a. *Fai faka hoa hoa.*

Alteruter, tra, trum. adj.
He tahi ia naua, ia maua, ia
koulua.

Altitudo, inis. f. *Te ma-*
oluga, te Taulalo : — montis.
— maris. = Te Alike, te Afo.

Altum, i. n. *Te Tai : Flui-*
tat in alto navis, E maanu te
vaka i te fuga tai.

Altus, a, um. adj. *Maoluga,*
Taulalo.

Alui. perf. **Alo**. *Fagai, Fa-*
faga.

Alumnus, i. m. *Te Tama-*
ako.

Alvearium, ii. n. *Te Puh-*
lago papalagi.

Alveus, i. m. *Te Aluaga o*
te tafe, te Puhhalago, te Kau-
ga i lago. = Te Liu o te vaka.

Amabilis. m. f. le. n. adj.
Ofa ina, E aoga ki te ofaina.

Amans, antis. p. præs.

Amo. *Ko ae e ofa, e manako.*

Amalecitate, arum. m.
plur. *Te hahai Amalesita.*

Amanter. adv. *Faka ofa-*
ofa.

Amarè. adv. *Kona lahi au-*
pito : Flevit amarè, Nee
tagi lahi aupito.

Amaritudo, inis. f. *Te*
Kona, te Fi fisi.

Amarus, a. um. adj. *Mea*
kona.

Amatus, a, um. p. præ.

Amo. *Ofa ina ia.*

Ambiguus, a, um. adj.
Lea pe Ko he mea e alu kehe-
kehe ona makikoga.

Ambitio, onis. f. *Te Fia*
ma oluga, Fia aliki, Fia mea-
lahi, Holì lahi ki...

Ambitiosus, a, um. adj.
*Tagata Fialahi, Fia via, Fia-
aliki.*

Ambo, æ, o. adj. *Toko lua,
Naua, Maua, Koulua.*

Ambrosia, æ. f. *Te Manogi
lelei.*

Ambulatio, onis. f. *Te
Taka, te Hasle.*

Ambulo, as, avi, atum,
are. v. n. *Haele, Taka.*

Amens, m. f. n. entis. adj.
Vale, Faikhe, Fakavale vale.

Amentia, æ. f. *Te Mahaki
faka valevale.*

Amicè. adv. *Faka ofa ofa :*
— audire.

Amicitia, æ. f. *Te Ofa, te
Kaumea.*

Amicus, a, um. adj. *ta-
gata Ofa, Gaata : Amice, ad
quid venisti ?*

Amisi. præt. **amitto**.

Amissus, a, um. adj. *(mo)*
p. præt. **amitto**. *Puli ia.*

Amitto, is, si, ssum, ere.
v. a. *Siaki, Faka mavae,
Puli.*

Amnis, is. m. *Te Tafe.*

Amo, as, avi, atum, are.
v. a. *Ofa, Manako : Amavit
eum Dominus.*

Amenitas, atis. f. *Te Lelei-
aga, te Malieaga, te Mata-
mata lelei aga o he mea.*

Amenus, a, um. adj. *Le-
lei ia, Malie ia.*

Amor, oris. m. *Te Ofa :*
— Dei, *Te ofa o te Atua.*

Amoveo, es, movi, mo-
tum, ere. v. a. *Ave, faka ma-
mao, Faka mavae : — aliquem
ab urbe.*

Amphora, æ. f. *Hina lahi,
Utu vai.*

Amplè. adv. *Lahi : — di-
cere.*

Amplexor, aris, atus sum,
ari. v. d. *Faufua, Fekita : Dex-
tera illius amplexabitur me.*

Amplexus, ūs. m. *Te Fau-
fua.*

Amplifico, as, avi, atum,
are. v. a. *Fakalahi, Fakama-
tala tala.*

Amplus, a, um. adj. *Lahi,
Laulahi, Koloa ia.*

Amplitudo, inis. f. *Te
Lahi, te Laulahi, te Taka-
fua fua.*

Ampulla, æ. f. *Te Hina
sii (liliki).*

Amputatio, onis. f. *Te
Tuusi, te Motuhi.*

Amputo, as, avi, atum,
are. v. a. *Tuusi, Motuhi.*

An. adv. *Pe e : An is est ?
Pe koia ia ? Annon hoc dixi ?
Pe nee mole au tala atu ?*

Anagogicus, a, um. adj.
*Faka lau malie : Sensus anago-
gicus.*

Analogia, æ. f. *Te Faka-
tata, Ta tauaga : Analogiam
sequi...*

Analogicus, a, um. adj.
Fakatata.

Anas, atis. f. *Te Pato.*

Anathema, atis. n. *Te
Esekomunikato, te Tapu, te
Mavae.*

Anathematizo, as, avi,
atum, are. v. a. *Faka mavae,
Faka malaia, Fua kava.*

Anceps, ancipitis. adj.
Mea mata lua, Faahi lua, Ulu

lua, Uhiga lua, Lotoloto lua : Anceps fortuna belli.

Ancilla, æ. f. *Te Fafine fekau, te Kaugana* : Ecce ancilla Domini... Quia respexit humilitatem ancillæ suæ.

Ancora, æ. f. *Te Taula* : Ancora fundat naves morsu.

Anethum, i. n. *Te Aneto. (Ko te mohuku i Sutea.)*

Angario, as, avi, atum, are. v. a. *Fakaaliki, Fakamalohi.*

Angelicus, a, um. adj. *Faka aselo, O hage ko he aselo.*

Angelus, i. m. *Te Aselo, te Fai fekau* : Misit Dominus angelum suum... Angelus Domini nuntiavit Mariæ.

Ango, is, anxi, angere. v. a. *Kukumi, Punusi, Faka kinakina.*

Anguilla, æ. f. *Te Tuga.*

Anguis, uis. m. f. *Te Gata.*

Angularis, m. f. re. n. adj. *Tuliki ia, Faka tuliki ia.*

Angulus, i. m. *Te Tuliki fale, te Agele.*

Angustia, æ. f. *Te Nou-nou, te Pokosii, te Hoge, te Efihia aga.*

Angusto, as, avi, atum, are. v. a. *Faka nounou, Fakasii, Faka efhi.*

Angustus, a, um. adj. *Sii, Pokosii, Fai gataa* : Angusta porta.

Anima, æ. f. *Te Laumalie, te Loto, te Maui* : Anima humana est immortalis.

Animadverto, is, ti, sum,

tere. v. a. Faka kaukau, Tappau, Vaka vaka i.

Animal, lis. n. *Te Manu* : Animal rationale.

Animans, antis. adj. *Mea mauhi, Maui.*

Animantia, tium. n. plur. *Te u manu.*

Animo, as, avi, atum, are. v. a. *Faka mauhi aki.*

Animosè, adv. *Fakatoa, Fakalotoa.*

Animositas, atis. f. *Malohi, Ita lahi, Ita taofi loa.*

Animus, i. m. *Te Loto, te Laumalie, te Loto malohi.*

Annè? adv. *Pee ke?*

Annulus, a, um. adj. *Ona tau e tahi* : Agnus anniculus.

Anniversarius, a, um. adj. *Te aho o te hologa tau na hoko ai he mea.*

Annon? adv. *Pe e molemo?*

Annona, æ. f. *Te Tau, te Tau kai, Magisi ki he aho takitahi.*

Annoto, as, avi, atum, are. v. a. *Faka iloga* : Annotare librum, *Faka iloga he tohi.*

Annulus, i. m. *Te Mama* : Annulus episcopalis. — conjugalis. (Anneau).

Annumero, as, avi, atum, are. v. a. *Lau* : — pecuniam.

Annuntiatio, onis. f. *Te Fekau, te Logo, te Fetapa, te Tala.*

Annuo, is, ui, uere. v. a. *Fakalogo, Tali, Kamokamo.*

Annus, i. m. *Te Tau* : Anno Domini. Romulus annum a Martio inchoavit; Numa a Januario.

Annuus, a, um. adj. *Tau katoa, Te mea e alu i te alu aga o te tau.*

Anonymus, a, um. adj. *Ae e molemo iloi tona higoa.*

Anquiro, is, sivi, anquisitum, ere. v. a *Faka kau kau, Faka fehui.*

Ansa, æ. f. *Pukeaga, te Kau o he mea.*

Ansula, æ. f. *Pukeaga liiki.*

Antè. præp. *I mua, Ori ki...* : — *Christum natum.*

Antea. adv. *I mua, O au kia aho-nei.*

Antecedens, entis. p. præ. **Antecedo**. *Muamua. Te uluaki kupu taito o te argumentum.*

Antecedo, is, cessi, cessum, ere. v. n. *Alu ki mua, Mua mua.*

Antecello, is, ui, ere. v. a. *Mua ake, Potoake.*

Antecessor, oris. m. *Aé nee nofo mua.*

Anteco, is, ivi, itum, ire. v. n. *Alu ki mua, Mua mua.*

Antefero, fers, tuli, latum, ferre. v. *Fua ki mua, Tuku ki mua ; Faka mau mau he mea.*

Antemurale, is. n. *Te A mika (pe) Ko he paepae maka i mua o te keli (pe) o he luo.*

Antenna, æ. f. *Te Kaula, te Sila.*

Antepono, is, sui, situm, nere. v. a. *Tuku ki mua, Tauhi.*

Antequàm. adv. *I mua, I te heeki mo..., I te heeki ai mo*

mea ke... : *Tempestas minatur antequàm surgat.*

Anterior. m. f. us. n. oris. adj. *Ae e mua, te Muaki, te Uluaki.*

Antiphona, æ. f. *te Kupu-i hiva e muaki i te pesalamo.*

Antipodes, um. m. plur. *Te u tagata e nofo ki te faahi o te kele e i totatou lalo vae. Te mea e nofo i te natile (Nadir.)*

Antiquè. adv. *I te aga i mua, Faka ona aho.*

Antiquitas, atis. f. *Te Afea, te Temi mua, te Fua loa.*

Antiquus, a, um. adj. *te Mea afea, Fualoa, I ona aho.*

Antistes, itis. m. *Te Aliki, te Pule, te Epikopo.*

Antrum, i. n. *Te Ana.*

Anus, i. m. *Te Muli.*

Anus, Æs. f. *Te Fine matua afea.*

Anxietas, atis. f. *Te Hohaa, te Manava sii, te Mamahi.*

Anxius, a, um. adj. *Hohaa, Mamahi, Manava sii.*

Aper, pri. m. *Te Puaka vao.*

Aperio, is, rui, pertum, ire. v. a. *Faka ava, Iloi : — portam.*

Apertè. adv. *Faka ha, Faka haha.*

Apertura, æ. f. *Te Ava.*

Apertus, a, um. adj. *Faka-ha ia, Iloi ia.*

Apes, is. f. *Lago papalagi.*

Apex, icis. m. *Te Fuga, te Mea sii noa.*

Apocryphus, a, um. adj. *Tohi e mole mo iloi te tagata nee ina fai : Liber apocryphus.*

Apologia, æ. f. *Te Viki-viki, te Fakatotonu.*

Apostasia, æ. f. *Te Siaki o te lotu.*

Apostata, æ. m. *Ae kua ina siaki te lotu : Julianus —.*

Apostolus, i. m. *Te Apositolō : Apostolorum chorus.*

Apparatus, ūs. m. *Te Tootōga o he mea, te Oho, te Teuteu.*

Appareo, es, rui, itum, ere. v. n. *Ha mai, Kite mai, Gali.*

Apparo, as, avi, atum, are. v. a. *Teu, gaohi, Fai : Apparare convivium, Gaohi te kai...*

Appellatio, onis. f. *Higoa, Lea.*

Appello, as, avi, atum, are. v. a. *Pau, Lea, Fakahi-goa. = Tagi ki... : Cæsarem.*

Appello, is, appuli, ulsum, ere. v. a. *Tau : — terram, Tau ki te fenua.*

Appendix, icis. f. *Te Fakahoko o he mea ki tona tafito ; te Fakakatoa o he mea.*

Appetitus, ūs. m. *Te fia kai, te Holi.*

Appeto, is, tivi (vel) tii, itum, ere. v. a. *Holi ki..., Kumi, Fai fagine.*

Applaudo, is, si, sum, ere. v. a. *Fakamalie, Pasipasi nima.*

Applausus, ūs. m. *Te Fakamalie, te Pasipasi nima o te fakamalie.*

Applico, as, avi, atum, are. v. a. *Fakahaga, Fakatau, Tau fenua, Faka uhiga.*

Appono, is, sui, situm,

nere. v. a. *Tauhi, Tuku, Hakili, Ai.*

Apprecor, aris, atus sum, ari. v. d. *Kole, Hufaki ke..., Fakamuamu ke... : — omnia fausta, Hufaki ke mau ia mea lelei fuli.*

Apprehendo, is, endi, sum, dere. v. a. *Iloi, logoi, Mau, Too, Puke ki ai te atamai.*

Apprehensus, a, um. p. præst. **Apprehendo**. *Kua mauia.*

Appretio, as, avi, atum, are. v. a. *Fakatau, Fakatau, Manako.*

Approbatio, onis. f. *Te Tali, te Tala io, te Fakamooni.*

Approbo, as, avi, atum, are. v. a. *Tali, Io ki he mea : Approba, reproba.*

Appropinquo, as, avi, atum, are. v. a. *Fakaovi, Ovi ki : — regnum Dei.*

Appulsus, ūs. m. *Te Tau ki he fenua.*

Aprilis, is. m. *Apelili. (Tona 4 o te menise o te tau.)*

Aptè. adv. *Mooni, Lelei pe, Aoga : — dicere.*

Apto, as, avi, atum, are. v. a. *Ai, Teu, Faka aoga, Fakauta : — annulum digito.*

Aptus, a, um. adj. *Aoga, Fe ala : — ad omne anni tēmpus.*

Apud. præp. *I, I te, Ia, Ia te, Ovi ki..., I mua... : — omnes constat.*

Aqua, æ. f. *Te Vai : — benedicta. — pura.*

Aquila, æ. f. *Te Akula,*

Ko te manu faa lele o te malama-nei : Aquila Joannis.

Aquilo, onis. m. *Te Matagi mai te Noleto.*

Ara, æ. f. *Te Aletale.*

Aranca, æ. f. *Te Kavele-vele.*

Aratio, onis. f. *Te Palau, te Laga kele.*

Arator, oris. m. *Tagata palau.*

Aratrum, ii. n. *Te Mea palau.*

Arbiter, tri. m. *Te Fakamooni, te Tagata faka mau, te Tagata faka kaiga.*

Arbitrium, i. n. *Te Fakamooniaga, te Faka mau.*

Arbitror, aris, atus sum, ari. v. d. *Faka mahalo, Fakamooni, Faka kaukau.*

Arbor, oris. f. *Te Akau : — una nobilis.*

Arbustum, i. n. *Te Potu kua to ai te akau.*

Arca, æ. f. *Aleka, Puha : Fœderis —.*

Arcanum, i. n. *Te Tapu, Te mea fufu.*

Arcanus, a, um. adj. *Fufu, Lilo, Tapu : Arcanum fœdus.*

Arceo, es, oui, ctum, ere. v. a. *Lo lomi, Faka hola, Teke i.*

Arcessitus, a, um. p. præ. **Arcesso**.

Arcesso, is, ivi, itum, ere. v. a. *Fekau mai he tahi, Kumi mai...*

Archangelus, i. m. *Te Alekaselo : Michael archangele, esto memor nostri.*

Archisynagogus, i. m. *Te Matua tauhi o te Sinakoka,*

Architectus, i. m. *Te Matua tufuga fale.*

Architrictinus, i. m. *Te Matua e lagi aki te taumafaga.*

Arctus, a, um. adj. *Poko-sii : Somnus arotus, Moe fakamalotoloto...*

Arcus, tis. m. *Te Kalolo, te Nuanua ; te Aleso (arceau).*

Ardens, entis. p. præ. **Ardeo**. *Vela ia, Pula, Gigila.*

Ardeo, es, arsi, arsum, dere. v. n. *Vela, Gigila, Holi vale.*

Ardor, oris. m. *Te Vela.*

Arduus, a, um. adj. *Maloluga, Faigataa.*

Area, æ. f. *Te Malae.*

Arefacio, is, feci, actum, ere. v. a. *Faka moa moa, Fakamaha.*

Arena, æ. f. *One, Mata-one.*

Areo, es, rui, ere. v. n. *Liliu o moamoa, Liliu o maha.*

Arcopagus, i. m. *Fakamau aga i Atena (Athènes.)*

Arens, entis. m. f. n. adj. *Moa moa, Maha : Alveus arens, Tafe aga maha.*

Argenteus, a, um. adj. *mea Aleseto, mea Siliva.*

Argentum, i. n. *Te Ale-seto, te Siliva.*

Argilla, æ. f. *Kele e gaohi aki ia pa (mo) te u piliki.*

Argumentatio, onis. f. *Te Tala noa faka mooni mo fakatotonu.*

Argumentor, aris, atus sum, ari. v. d. *Fai te talanoa feia.*

Argumentum, i. n. *Te Faka matala fakamooni o te tala noa* : Argumentatio est argumenti explicatio.

Arguo, is, ui, utum, uere. v. a. *Faka kovii, Akonaki, Faka ha.*

Ariditas, atis. f. *Te Fefeka, te Moa moa.*

Aridus, a, um. adj. *Moa-moa, Kovi, Mate, Ma maha* : Manus arida, Nima mate.

Aries, ietis. m. *Te Akeno laki* : Montes exultaverunt sicut arietes.

Arista, æ. f. *Fui fulumeto, Fui akau.*

Arithmetica, æ. f. *Te tohi numelo, Tona ako o te fai numelo.*

Arma, orum. n. plur. *Mahafu.*

Armatura, æ. f. *Te Teu ki te tau, te Teutau, te Mea teu ki te tau* : — Dei.

Armatus, a, um. p. præ. *armo. æ kua Mahafuia.*

Armentum, i. n. *Te Faga manu lalahi.*

Armiger, eri. m. *Te Hoa o he tagata i te tau.*

Armilla, æ. f. *Te Fakanaavu. (bracelets.)*

Armo, as, avi, atum, are. v. a. *Faka mahafu he tahi, Avage ki he tahi te mahafu.*

Aro, as, avi, atum, are. v. a. *Palau, Keli kele.*

Aromata, atum. n. plur. *ia te mea magoni (aromates.)*

Arripio, is, pui, reptum, ripere. v. a. *Kapa ki..., Toho.*

Arrogantia, æ. f. *Te Agapatapata.*

Arrogo, as, avi, atum, are. v. a. *Faka aliki, Taofi, Agatuu.*

Ars, artis. f. *Te Faiva, te Poto* : Ars artium regimen animarum.

Articulus, i. m. *Hokoaga, Kupuitohi, Kupu i akonaki. Tahi o te u matua lea (article.)*

Artifex, icis. m. f. n. *Tagata faiva (artisan).*

Artus, ūs. m. dat. plur. artubus. *Te Koga o te sino* : Artuum dolor, *Te mamahi o te u koga sino.*

Arundinetum, i. n. *Te Koga kele kua tupu i ai te kaho.*

Arundo, inis. f. *Te Kaho.*

Arvum, i. n. *Te koga kele, te Gaueaga.*

Arx, cis. f. *Te Kolo maka, Nofoaga solia.*

As, assis. m. *Te Kii paaga, Senti (centime)* : Cibus uno asse venalis.

Ascendo, is, di, sum, dere. v. a. *Alu ake, Hake* : Ascendit in Cœlum.

Ascensio, onis. f. *Te Alu ake, te Aseione o Iesu Kilisito.*

Ascensus, ūs. m. *Te Hakega.*

Asinus, i. m. *Te Asino; Tagata vale (âne.)*

Asper, ra, rum. adj. *Fifisi, Faigataa, Kanivao.*

Aspergo, is, si, sum, gere. v. a. *Faka vai, Luluku* : Aram aquâ benedictâ aspergere.

Aspernor, aris, atus sum,

ari. v. d. *Nukinuki, Fehia, Fia lahi.*

Aspis, idis. f. *Te Higoa o te gata kona.*

Assatus, a, um. p. præt.

Asso. *Tutu ia, Mohoia* : Jàm assatum est, versa et manduca.

Assensus, ūs. m. *Te Io, te Tala tonu, te Loto ki...*

Assentio, is, si, sum, ire. v. n. *Loto ki..., Lelei ia ki...*

Assentior, iris, sus sum, iri. v. d. *Loto ki...*

Assequor, eris, cutus sum, qui. v. d. *Logo, Hoko, Hoko ki he mea ke mau.*

Assiduè. adv. *Aipe, Agatonu.*

Assiduus, a, um. adj. *Nofo mau, Fai aipe.*

Assimilo, as, avi, atum, are. v. a. *Faka tata, Fakata tau.*

Asso, as, avi, atum, are. v. a. *Tutu, Faka moho.*

Associo, as, avi, atum, are. v. a. *Faka kau, Kau mo...*

Assuefacio, is, feci, actum, ere. v. a. *Fakamahani.*

Assuesco, is, evi, etum, ere. v. n. *Mahani.*

Assuetus, a, um. p. præt. **assuesco**. *Mahaniia* : — Galli bello.

Assumo, is, sumpsit, sump-tum, ere. v. a. *Too, Filitili, Arake* : Assumpsit Jesus Petrum et Andræam etc... Assumpta est Maria in Cœlum.

Assumptio, onis. f. *Te Avake, Te Asopesio o Malia.*

Assurgo, is, rexi, rectum, ere. v. n. *Tuu ake, Tupu ake* :

— ex morbo. *Populus in altitudinem assurgit.*

Assyria, æ. f. *Asilia* (*Ko te fenua*).

Astiti. perf. **asto**.

Asto, as, astiti, astitum, **astare**. v. n. *Ovi ki..., Ha ki..., Tuulaki..., Tuu mai...*

Astronomia, æ. f. *Te Ase-tonomia, te Poto ki te fetuu.*

Astrum, i. n. *Te Fetuu, te Lagi, Ia Selo.*

Astutia, æ. f. *Te Kaka, te Faipule aki.*

Asylum, i. n. *Tanakiaga o te tahi hahai* (*Tamaliki*), *Hola aga.*

At. conj. *Kae, Lo lotoga* : — etiam restitas? *Koa e ke toe nofo ai?*

Ater, tra, trum. adj. *Uli, Fakalia lia.*

Atomus, i. m. *Te kii mea veliveli, Ko he sino e mole feala ke sio ia aki te matape.*

Atque. conj. *Pea, Mo* : — ego qui te confirmo. *Tot annis atque adeò seculis. Atque adeò nunc sitio.*

Atqui. conj. *Koia ia, Pea koeni...* : — certè nihil est melius mundo.

Atramentum, i. n. *Te Vai tohi.*

Atramentarium, ii. n. *Te Ipu o te vai tohi.*

Atrium, ii. n. *Te Nofo aga e hu mua ki ai..., te Malae loto, te Faka heke talaa.*

Atrocitas, atis. f. *Agakovi lahi, te Faka kani vao.*

Atrociter. adv. *Faka kani vao* : — accipere.

Atrox, ocis. adj. *Tagata Agakovi, Tagata Fakakanivao.*

Attamen. conj. *Kae, Foki, Kae logo agepe.*

Attendo, is, endi, entum, ere. v. n. *Vaka vakai, Fakalogo, Tokaga* : Attende Domine et miserere.

Attentio, onis. f. *te Fakalogo, te Faka malotoloto, te Tokaga.*

Attentè. adv. *Fakamalotoloto* : — cogitare.

Attentus, a, um. p. præ. **Attendo**. *Fakalogoia, Tokaga ia.*

Attero, is, trivi, tritum, terere. v. a. *Moloki, Mau mau, Lailai ki.*

Attestatio, onis. f. *Te Faka mooni.*

Attestor, aris, atus sum, ari. v. d. *Fakatotonu, Fakamooni.*

Attineo, es, ui, entum, ere. v. a. *Kau ki..., Aoga ki..., Pipiki..., Kau...*

Attingo, is, tigi, tactum, gere. v. a. *Tau, Hoko, Papae.*

Attollo, is, ere. v. a. *Hiki ake, Too ake* : Attollite portas æternales.

Attonitus, a, um. p. præ. **Attono**. *Ofo ia.*

Attono, as, nui, itum, are. v. a. *Ofo.*

Attractus, a, um. p. præ. **Attraho**. *Toho ia, Matoho ia.*

Attraho, is, axi, actum, here. v. a. *Toho* : — ad se benevolentiam alicujus largitione.

Attrecto, as, avi, atum, are. v. a. *Kapa, Momoti.*

Attribuo, is, ui, utum, ere. v. a. *Faka ilo ilo, Ara ge, Tukuage.*

Attributum, i. n. *Te u mea e lau ki he mea* : *Attributa divina. Attributa alicujus rei.*

Attritio, onis. f. *Te Fakahemala, te Lailai* ; *E tafito lau ki te fakahemala sii.*

Attritus, a, um. p. præ. **Attero**. *Moloki ia, Lailai ia.*

Auctio, onis. f. *Te Fakatau aga, Faka hahai, Faka tau-tuki.*

Auctor, oris. m. *Te Tagata e fai he gaue (pe) te tohi, te Tufuga, te Aliki.*

Auctoritas, atis. f. *Te Fai-pule, te Puleaga, te Malohiaga* : *Auctoritas Scripturæ Sacræ. — Ecclesiæ.*

Audacia, æ. f. *Te Malohi, te Fia mealahiaga fakatoa.*

Audax, cis. adj. *Malohi, Fia mealahi, Toa.*

Audeo, es, ausus sum, dere. v. a. *Faafai, Ahiahi, Fai loto malohi, Fai fakatoa* : *Quomodo ausus es id facere? Audere vim in aliquem (vel) alicui.*

Audil. perf. **Audio**.

Audio, is, ivi (pe) ii, itum, ire. v. a. *Logo, Fakalogo mai, Fagono mai* : *Audi vocem ejus.*

Auditus, a, um. p. præ. **Audio**. *Fagonoia.*

Aufero, fers, abstuli, ablatum, auferre. v. *Toho, Ave* ; *Faka aliki.*

Augeo, es, auxi, auctum, gere. v. a. *Tupuake, Fakalahi, Asili, Hiki ake* : *Augere glo-*

riam, *Kua hiki aketona kololia.*
Quidquid habebat sive domi,
sive ruri, mirè auxit.

Auguror, aris, atus sum,
 ari. v. d. *Faka iloilo he mea ka*
hau, Ma halo halo, Faka ki kite
he mea.

Augustus, a, um. adj.
Tapu, Ma malu.

Augustus, i. m. *Aukusito.*
(Tona 8 o te menise o te tau).

Aula, æ. f. *Te Nofoga*
aliki.

Aulicus, a, um. adj. *Ae e*
nofo i te fale aliki.

Aura, æ. f. *Te Havili, te*
Lagi...

Aureus, a, um. adj. *Te*
mea Aulo.

Auricula, æ. f. *Te Taliga :*
Amputavit auriculam ejus.

Auris, is. f. *Te Taliga :*
Qui habet aures audiendi, au-
diat.

Aurora, æ. f. *Te Mafoata :*
Auroram sequi.

Aurum, i. n. *Te Aulo : Au-*
rum mordet equus.

Auster, tri. m. *Te Matagi*
Sute, te Matagi Toga (vent du
sud, de Tonga) : In judicio sur-
get Regina austri.

Austeritas, atis. f. *Te Aga*
faka mamahi o faifai lelei i
te kai mo te inu, mo te u mea
kehekehe : Vincam voluptatem
austeritate.

Ausus, a, um. p. præ.
Audeo. Ae e faafai, Ahiahi.

Aut. conj. *Pe : Aut ego nes-*
ciebam quorsum tu ires?

Autem. conj. *Kae : Quid*
autem ille? Mihi autem.

Authenticus, a, um. adj.
Ko te tohi kua tuku tonu ki te
tagata nee ina fai : Pentaten-
chus authenticus.

Authenticitas, atis. f. *Te*
Auteneticitate aga : Authentici-
tas libri.

Autographus, a, um. adj.
Te Tohi kua fai aki tonu e te
tagata tona nima.

Autumnus, i. n. *Te Au-*
tumeno (Te koga o te tau, e
gata mai te 21 o Sepetepeli, o
hoko ki te 21 o Tesepeli) : Au-
tumnat aer et vernat semper
in Italiâ.

Auxi. perf. **Augeo.**

Auxiliaris. m. f. re. n. *Ae*
e tokoni, E kau tahi mo...

Auxilior, aris, atus sum,
 ari. v. d. *Tokoni he tahi.*

Auxillum, ii. n. *Te Tokoni-*
aga : Da robur, fer auxilium.

Avarè. adv. *Faka manu-*
manu.

Avaritia, æ. f. *Te Manu-*
manu; te Foakigataa.

Avarus, a, um. adj. *Ae e*
manumanu.

Ave, aveto. imper. **Aveo.**
Alofa, Siota ofa : — alicui
dicere. — matutinum portare. =
Ave, ave, aves, esse aves?
Ave, atque salve.

Avete, avetote. Imper.
 plur. *Tomatou ofa, Si otatou*
ofa.

Avello, is, velli (vel) avulsi,
 ulsum, vellere. v. a. *Toho age,*
Faka malohi, Faka aliki, Faka-
mavae...

Avena, æ. f. *Te Mohuku*
e fafaga aki te hosi (avoine).

Aveo, es, ere. v. a. *Alofa*, *Ofa*. (Vide *ave*.)

Aversio, onis. f. *Te Fehia*, *te Fiu*.

Averto, is, ti, sum, ere. v. a. *Fakatafe*, *Faka hola*, *Fakalu kehe*.

Avia, æ. f. *Te Kui fafine*.

Aviarium, ii. n. *te Fale-moa*, [*te Fale lupe*].

Avidè. adv. *Holivale* : — expectare.

Aviditas, atis. f. *Te Holihahi*, *te Holivale*.

Avidus, a, um. adj. *Tagata holi vale lahi*, *Ae takaga*, *Ae manako o he mea*.

Avis, is. f. *Te Manu lele* : Quenam ista avis?

Avitus, a, um. adj. *Mai ia matua*.

Avulsus, a, um. p. præ.

Avello. *Mavae age ia*.

Avunculus, i. m. *Fae tagata*.

Avus, i. m. *Te Kui tagata*.

Axioma, atis. n. *Te Ake-sioma*, *te Kupu mooni*, *te Kupu e mahinohino i te hahai fuape*.

Ex : Totum majus est sua parte. Ignoti nulla cupido. *Lua mo lua kua fa*.

Axis, is. m. *Te Kau o te fua i teka*.

Azarias, æ. m. *Te tagata ko Asafiasi* : Benedicite, Anania, Azaria, Misael, Domino.

Azimus, a, um. adj. *Hee tupu*, *te Pane hee tupu* ; Primâ autem die azimorum, accesserunt discipuli ad Jesum. Itaque epulemur, non in fermento veteri, sed in azimis sinceritatis et veritatis.

B

Babel. f. *Te tula ko Papele*.
Bacca, æ. f. *Te Fua i akau*, *ia Fua i akau liliki*.

Babylon, onis. f. *ia Papilone* (*te kolo*).

Babylonicus, a, um. adj. *Te tagata e kau ki Papilone*.

Babylonii, orum. m. plur. *Te hahai o Papilone*.

Bacchis, idis. m. *Te Alikisolia*.

Baculus, i. m. *Te Tokotoko*.

Bajulatio, onis. f. *Te Fua kavega*.

Bajulo, as, avi, atum, are. v. a. *Fua*, *Too* : Bajulavit Jesus crucem suam.

Balæna, æ. f. *Te Tafolaa*.

Balatus, ūs. m. *Te Tagi o te Akeno*.

Balbè. adv. *Faka kote kote*.

Balbus, a, um. adj. *Gutu piko*, *Kotekote*.

Balbutio, is, tivi, itum, ire. v. a. *Kote kote*, *Faka kote kote* : Academici desinant balbutire aliquandò.

Balnææ, arum. f. *Te U maanu*, *te Maanuaga*.

Balneum, i. n. *Te Maanua-aga, Te Fale maanu.*

Balo, as, avi, atum, are. v. n. *Tagi (o te manu.)*

Balsamum, i. n. *Te Palasamo, te Magoni.*

Baltus, i. m. *Te Nonoo o te heleta.*

Bathuel, lis. m. ia *Patuele (Ko te mokopuna o Apalahamo.)*

Baptisma, atis. n. **Baptismus**, i. m. **Baptismum**, i. n. *Te Papitema : Materia remota Baptismi.... Materia proxima Baptismi...*

Baptizatus, a, um. p. præt. **Baptizo**. *Ae Kua papitema ia.*

Baptizo, as, avi, atum, are. v. a. *Fai papitema, Papitema i : Baptizavit Jesus... Baptizantes eos in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti.*

Barathrum, i. n. *Te Vanu, te Luo lahi, Ia Ifeli.*

Barba, æ. f. *Te Kaukava : — incipiens. Barbam recidere.*

Barbari, orum. m. plur. *Te u tagata nee molemo kau ki te hahai Latina mo Keleka.*

Barbaria, æ. f. **Barbaries**, iei. f. *Te Agavale, te Faka kanivao : Non solum Græcia et Italia, sed omnis barbaria. Tanta eorum barbaria ut pacem non intelligant.*

Barbarismus, i. m. *Te Lea tohi hala (pe) fai hala : Barbarismus est cum verbum aliquod vitiosè effertur. Solæcismus est, cum verbis pluribus consequens verbum superiori non accomodatur.*

Barbarus, a, um. adj. *Faka kanivao, Tagata folau.*

Barcha, æ. f. *Ko te higoa o te faahiga aliki o Kaletako.*

Barometrum, i. n. *Te Palometa (Ko te puleaki ki te fuafua o te mamafa o te aele.)*

Basilica, æ. f. *Te Fale-tapu (Te fale faka aliki mo teuteu aupito) : — sanctorum Petri et Pauli.*

Basiliscus, i. m. *Ko te higoa o te gata kovi.*

Beatè. adv. *Faka manu ia : Beatè sit tibi. Beatè implet orationem. Euge, beatè...*

Beatitudo, inis. f. *Te Manuia aga : Beatitudines octo...*

Beatus, a, um. adj. *Manuia : Verè — homo nihil requirit ut sit beatior. Beata et elegans oratio.*

Bellator, oris. m. *Te Tagata faatau, te Tagata tau : — non erat mari Romanus, Ko te hahai Loma nee mole tau i tai.*

Bellè. adv. *Mata Lelei : — nobis flavit ventus.*

Belligero, as, avi, atum, are. v. a. *Fai te tau.*

Bellua, æ. f. *Te Manu lahi, Manu fekai.*

Bellum, i. n. *Te Tau. : Vel belli vel domi. Inferre —, Ave te tau.*

Benè. adv. *Lelei : — est. — se habet.*

Benedico, is, dixi, dictum, ere. v. a. *Tapuaki, Faka-tapu, Tala lelei.*

Benedictio, onis. f. *Te Tapuaki, te Vikiiviki.*

Benedictus, a, um. p.

prat. Benedico. *Kuatapuakia.*

Benefacio, is, feci, factum, cero. v. a. *Failelei, Ofa ki...*

Beneficentia, æ. f. *Te Fai lelei, te Aga ofa.*

Beneficium, ii. n. *te Ofa, te Failelei.*

Beneficus, a, um. adj. *tagata ofa.*

Benevolentia, æ. f. *Te Loto lelei, te Manava ofa.*

Benevolus, a, um. adj. *tagata Lotolelei, Manava ofa : Benevolo animo facere aliquid.*

Benignè. adv. *Faka ofa ofa, Fakalelei : Plebs benignè arma capit.*

Benignitas, atis. f. *te Agalelei, te Aga ofa, te Agamalie.*

Benignus, a. um. adj. *Aga ofa, Manava ofa : — sermo.*

Beo, as, avi, atum, are. v. a. *Fakafimalie.*

Beryllus, i. m. *Matai maka koloaia.*

Bestia, æ. f. *Te Manu feikai : — devoravit eum.*

Bestialis. m. f. le. n. adj. *Faka manu, O hage ko he manu.*

Biblia, orum. n. plur. *Te u tohi : — Sacra, Tohi Tapu.*

Bibliotheca, æ. f. *Te Hiliaga tohi, Te u tohi e tuu ai.*

Biblus, i. f. *Ko te akau i Esipito nee aoga tona kili ki te fai tohi o hage ko te pepa.*

Bibo, is, bibi, itum, ere. v. a. *Inu : Quid comedent, quid bibent?*

Bicolorus, a, um. adj. *Te meu e lua ona mata pena.*

Bicornis. m. f. e. n. *Talalua.*

Bidens, entis. adj. *Te mea e mata lua; Nifo lua.*

Biduum, i. n. *Vahaa aho e lua.*

Biennium, i n. *Vahaa tau e lua.*

Bimatus, ūs. m. *Ac kua lua ona tau : A bimatu et infra.*

Binus, a, um. adj. *E lua, Tau lua, Tautau tokolua.*

Bis. adv. *Tua lua, Faifoki... Faifoki : A me bis salutem accepit.*

Bissextilis. m. f. le. n. *Tau piseteli.*

Bitumen, nls. n. *Te putu.*

Blandè. adv. *Fakapelepele : — dicere.*

Blandior, ris, itus sum, iri. v. d. *Fakapelepelei, Fakalai.*

Blanditia, æ. f. et **Blanditiæ**, arum. f. plur. *Te Fakapelepele, te Fakalai.*

Blandus, a, um. adj. *Agalelei, Lalata, Agamalu.*

Blasphemo, as, avi, atum, are. v. n. *Takua noa, Leavale.*

Bona, orum. n. plur. *Te Koloa, te Manuia, te Lelei.*

Bonitas, atis. f. *Te Agalelei, te Aga ofa : — Dei.*

Bonus, a, um. adj. *Lelei; Tagata agalelei : Bone vir, quid ais?*

Bos, bovis. m. *Te Pipi : Non alligabis os bovi tritueranti.*

Botanicus, a, um. adj. *Te Tagata e ina kumi te uhiga o te akau.*

Botrus, i. m. *Te Fuai vite.*

Bracehium, ii. n. *te Fasiga nima : Fecit potentiam in brachio suo...*

Branchiæ, arum. f. plur. *te Koko o te ika, te Kapoga.*

Bravium, ii. n. *te Totogi i te gaio hahai.*

Brevi. adv. *I te temi siipe, Vave, Faka siipe.*

Breviarium, ii. n. *te Tohi tapu fakanounou : — Romanum.*

Brevis. m. f. ve. n. *Nounou, Sii.*

Brevitas, atis. f. *te Nounou, te Sii, te Lau sii.*

Breviter. adv. *I te lea siipe, Faka nounou.*

Bruchus, i. m. *te Hee.*

Brumalis. m. f. le. n. *te Eituu laa momoko.*

Brutum, i. n. *te Manu.*

Buccella, æ. f. *te Kaisii, te Maaga e tahi : — panis.*

Buccina, æ. f. *te Mea faka tagi.*

Buccino, as, avi, atum, are. v. a. *Fakatagi, Ta te faka tagi.*

Buccinum, i. n. *te Leo o te mea fakatagi.*

Bulla, æ. f. *te Tohi, te Pula o te Tuitapu (bulle.)*

Bullio, is, ivi, itum, ire. v. n. *Pula.*

Butyrum, i. n. *te Gako i pipi (beurre.)*

Byssinus, a, um. adj. *E kau ki te lino.*

Byssus, i. f. *te Lino.*

C

Cacabus, i. m. *Te Kulo.*

Cacumen, inis. n. *te Tela, te Tumutumu : — montis.*

Cadaver, eris. n. *Te Sino mate, te Pakola.*

Cado, is, cecidi, casum; ere. v. n. *To ifo, toka : — in morbum.*

Caducus, a, um. adj. *Toia, Vaivai, Mole vave, Togafua.*

Cæcitas, atis. f. *Te Kivi, te Faka pouli o te mata.*

Cæcus, a, um. adj. *Kivi.*

Cædes, is. f. *Te Ta mate lahi, te Mau mau lahi, te Haaga.*

Cædo, is, cecidi, cæsum;

dere. v. a. *Ta mate, Tuusi, Ta : — carmina in marmore.*

Cælibatus, ūs. m. *Te Nofa hee ohoana.*

Cæpa, æ. f. *te Onioni.*

Cæremonia, æ. f. *te Too-tooga : — episcopalis.*

Cæruleum, i. n. *Te Uli o te lagi mo te tai.*

Cæruleus, a, um. adj. *Uli-ia : Cærulea æquora.*

Cæsar, aris. m. *Sesale. (Ko te higoa o te u Aliki o Loma.)*

Cæsaries, iei. f. *Te Lauulu.*

Cæsura, æ. f. *Te Taaga, te Tuusiaga.*

Cæsus, a, um. p. præt.
Cædo. *Tuu si ia.*

Cæteri, æ, a. adj. plur.
Te u mea kehe, Te tahi mea kehe : Socrates et cæteri philosophi...

Calamitas, atis. f. *Te Malaia, te Ma mahi : Dies calamitatis et miseris.*

Calamus, i. m. *Te Kaho, te Kau o te fulumeto.*

Calcatus, a, um. p. præt.
Calco. *Moloki a.*

Calceamentum, i. n. *Tapuga vae, Sulie (Soulier.)*

Calceamentarius, ii. m.
Te tagata e gaohi sulie.

Calceatus, a, um. p. præt.
Calceo. *Ae kua tapuga vae ia.*

Calceo, as, avi, atum, are.
v. a. *Ai te tapuga vae.*

Calcitro, as, avi, atum, are.
v. a. *Faigataa, Aka mai.*

Calco, as, avi, atum, are.
v. a. *Moloki : — imposito pede.*

Caldarium, ii. n. *Te Kulo lahi.*

Calcfacio, is, feci, actum, cere: v. n. *Mumu.*

Calendæ, arum. f. plur.
Te Kaleta, te Uluaki aho o te u Menise : Calendis Januarii.

Calendarium, ii. n. *Te Kaletalio.*

Caleo, es, ui, ere. v. n.
Mafana, Mofi, Holi lahi.

Calidus, a, um. adj. *Mafana, Pula.*

Caliga, æ: f. *Te Tapuga-vae o te hahai o Loma i onā aho.*

Caligo, as, avi, atum, are.
v. n. *Fakapouli, Nenefu.*

Caligo, inis. f. *Te Nenefu, te Fakapouli.*

Calix, cis. m. *Te Kalise, te Ipu.*

Calleo, es, ui, ere. v. n.
Fefeka, Pate, Fune.

Calliditas, atis. f. *Te Poto, te Kaka.*

Callidus, a, um. adj. *Ae e kaka, Ae e poto.*

Calor, oris. m. *Te Mufana : Suffocat me calor.*

Calumnia, æ. f. *Te Fasi-tuu.*

Calumniator, oris. m. *Ae e fai te fasi tuu.*

Calumnior, aris, atus sum, ari. v. d. *Fasituu.*

Calumniosus, a, um. adj.
E faafasituu, Fakafasituu.

Calvaria, æ. f. *te Sika, te Ulupoko.*

Calvesco, is, scere. v. n.
Fakaaau o tula.

Calvus, a, um. adj. *Ae kua tula.*

Calx, cis. f. *Te Mulivae, te Lahe, te Vela.*

Camelus, i. m. *Te Kamelo. (Ko te manu.)*

Caminus, i. m. *Guturuu kakaha : Cantabant hymnum in camino ignis.*

Campestris. m. f. e. n. adj. *E kau ki te vao, Laulelei.*

Campus, i. m. *Gaue aga, Koga kele, Koga api.*

Candela, æ. f. *Te Malama e gaohi aki te gako i pipi.*

Candeseo, is, ere. v. n.
Fakahi hina.

Candidatus, a, um. p. præt.
Candido. *Kua kofu hina iu.*

Candido, as, avi, atum, are. v. a. *Fakahina*.

Candidus, a, um, adj. *Hina, Maa, Atea, Agalelei* : Nive candidior. — scriptor.

Candor, oris. m. *Te Hina, te Mea hina, te Agaofa, Gigila* : Jesus, candor lucis æternæ...

Caneo, 'es, ui, nere. v. n. *Fakaaui o hina, Hina mai*.

Canesco, is, ere. v. n. *Fagafaga hina*.

Canis, is. m. f. *Te Kuli* : Nolite sanctum dare canibus.

Canistra, æ. f. **Canistrum**, i. n. *Te Kato* : Vidi, cum tria canistra habere super caput meum.

Canities, iei. f. *Lauulu hina, te Hina o te lauulu*.

Canna, æ. f. *Te Kaho*.

Canon, onis. m. *Te Fakatotonu, te Kupui fono* : — misse.

Cano, is, cecini, cantum, ere. v. a. *Hiva, Fakatagi* : canite tubâ in Sion.

Canorus, a, um, adj. *Leolelei, Logolelei* : Canora vox.

Canticum, i. n. *Te Hiva, te Kupui hiva* : — Zachariæ.

Canto, as, avi, atum, are. v. a. *Hiva, Uua* : Antequam gallus cantet, ter me negabis.

Cantus, ūs. m. *Te Hiva* : Cantus Gregorianus. — planus.

Canus, a, um, adj. *Hina, Hi hina*.

Capillus, i. m. *Te Fului ulu*.

Capio, is, cepi, captum,

ere. v. a. *Too, Fakakaukau, Aofi* : Plures non capit hic locus.

Capitalis. m. f. e. n. adj. *Tafito* : Peccata capitalia.

Capra, æ. f. *Te Tao fafine*.

Capsula, æ. f. *Kii puha aulo, Kii puha siliva*.

Captiva, æ. f. *Te Fafine kaugana, te Fafine popula*.

Captivitas, atis. f. *Te Fakakaugana, te Fakapopula*.

Captivus, a, um, adj. *Ae e kaugana, Ae e nofo fakapopula*.

Capto, as, avi, atum, are. v. a. *Ofe loto, Fakayeigei*. = *Taka aokai, Foli, Mau*.

Captura, æ. f. *Te Meakua mau* : — piscium, *Te ika kua mau*.

Captus, a, um. p. præ.

Capio. *Maua*.

Caput, itis. n. *Te Ulu, te Kapite*.

Capitulum, i. n. *Te Kapite sii* : — legis.

Carbo, onis. m. *Te Mamala i afi* : Carbones ignis congeres super caput ejus.

Carcer, ris. m. *Te Fale fakapouli, te Kalesele*.

Cardinalis. m. f. le. n. adj. *Te Tafito i mea*. = *Te Kaletinale*.

Cardo, inis. m. *Te Uka-mea e fakamau aki ia matapa*.

Carduus, i. m. *Te Mohuku talatala*.

Careo, es, ui, caritum (et) cassum, ere. v. n. *Hala mo...*, *Noa ki* : — fide.

Carina, æ. f. *Te Takele o te vaka, te Ola i vaka*.

Caritas, atis. f. *Te Ofa* : Deus caritas est.

Carmen, inis. n. *Te Hiva*, *te Leo*, *te Lau* : Carmina canere.

Carnalis, m. f. le. n. adj. *Fakasino*, *Kau ki te sino*.

Carne, abl. **Caro**, *Te Kakano*, *te Sino*.

Carnifex, cis. m. *Te tagata tamate tagata* (Bourreau.)

Caro, carnis. f. *Te Kakano*, *te Sino* : Qui manducat meam carnem, habet vitam æternam, dixit Jesus.

Carpo, is, si, carptum, ere. v. a. *Toli*, *Tau i*, *Tanaki*, *Kai*.

Carus, a, um. adj. *Ofaia*, *Pele*, *Maugataa* : Gloria mihi cara est.

Carruca, æ. f. *Te Tekā*, *te Saliote* (Charriot.)

Casa, æ. f. *Te Fale masiva*.

Caseus, i. m. *Te Folo-masi* (Fromage).

Cassis, idis. f. *te Puloga solia*.

Cassus, a, um. adj. *Kua noa*, *Alu noa*.

Castè, adv. *Faka telei*, *Faka-apaaia* : — ornare dicendi genus.

Castellum, i. n. *Te Kolo*, *te Nofoga aliki*.

Castigatio, onis. f. *Te Akonaki*, *te Manavhe*, *te Faka-mamahi*, *te Totogi*.

Castigo, as, avi, atum, are. v. a. *Akonaki*, *Faka mamahi*, *Taute* : — aliquem verbis.

Castimonia, æ. f. *Te Nofotaupoou*, *te Maa*, *te Taupau o te sino ke hao i te kovi*.

Castitas, atis. f. *Te Nofotaupoou*, *te Nofa hee kovi*, *te Maa*.

Castra, orum. n. plur. *Te Nofoga tau*.

Castrameter, aris, atas sum, ari. v. d. *Te Tau e gaohi tonā nofoaga*.

Castro, as, avi, atum, are. v. a. *Sipii*, *Tataga*, *Fakagata*.

Castus, a, um. adj. *Maa*, *Agatonu*, *Lelei*.

Casus, ūs. m. *Te Mea e hoko noape*, *Tupuaga* : In casu necessitatis.

Catalogus, i. m. *Te Tohi lau faka holoholo*.

Cataractæ, arum. f. plur. *Te To ifo lahi o te vai*.

Catechismus, i. m. *Te Katekisimo*, *te Akonaki*.

Catechista, æ. f. *Te Tagata (pe) te Fafine Akonaki*.

Catechizo, as, avi, atum, are. v. a. *Ako te lotu*, *Akonaki*, *Fai te katekisimo*.

Catechumenus, i. m. *Ko ae e akoako ke papitema i*.

Catena, æ. f. *Te Katena*, *te Maa ukamea*.

Cateno, as, avi, atum, are. v. a. *Hai aki te maa ukamea*, *Pupunu*.

Caterva, æ. f. *Te Koga tau*, *te Kau tau*.

Cathedra, æ. f. *Hekaaga*, *Nofoga*, *Akonakiaga* : Cathedra sancti Petri.

Catholicus, a, um. adj. *Katoa*, *Ma opoopo* : — fides. Ecclesia —.

Catinum, i. n. **Catinus**, i. m. *Te Pa*.

Catula, æ. f. *te Kii kuli fafine.*

Catulus, i. m. *Te Kii kuli.*

Cauda, æ. f. *Te Hiku* : Carnis blandimento suæ caudæ gaudebat.

Caulæ, arum. f. plur. *Te A akeno.*

Causa, æ. f. *Te Tupu aga o he mea, te Uhiga, Koteuhi* : Causâ meâ, *Koteuhi ko au.*

Cautè. adv. *Fakapapau, Fakapopototo, Fakaete etc.*

Cautela, æ. f. *Te Fakapapau, Fakapopototo, te Faifai-poto, Fimalie.*

Cautio, onis. f. *Te Fakapapau, te Fakamooni.*

Caveo, es, cavi, cautum, cavere. v. n. *Vakavakai, Aua naa...* : Cave ne cadas.

Caverna, æ. f. *Te Ana, te Poko i mea.*

Cavus, a, um. adj. *Luo luo, Tau lalo.*

Cecidi. perf. **Cado** et **Cædo**.

Cedo, is, cessi, cessum, dere. v. n. *Au, Hoko, Tukuage* : Omnia cedebant ei feliciter, *Nee hoko lelei kia te ia ia mea fuli.*

Cedrus, i. m. *Te Setelo.* (*Ko te akau.*)

Celeber. m. bris. f. bre. n. adj. *Vikiviki ia, Ilo a, Uia* : Celebris via, *Te ala uia.*

Celebritas, atis. f. *Te Tootoo ga lahi, te Tootoo ga vikiviki o he mea.*

Celebratus, a, um. p. præ. **Celebro**. *VikiViki ia, Hahaiia.*

Celebro, as, avi, atum, are. v. a. *Vikiviki, Taupau, Fai he mea lahi* : — *te Misa.* Celebrare convivium. — dies festos.

Celer. m. **Celeris**. f. **Celere**. n. adj. *Vave, Vae vave* : — mors.

Celeritas, atis. f. *Te Vave* : Celeritas in agendo.

Celero, as, avi, atum, are. v. a. *Fai vave* : Celerare fugam.

Cella, æ. f. *Tanaki aga magisi, Tuuga mea* : — lignaria, *Tuuga fafie.*

Cellula, æ. f. *Te Nosoaga sii, Koga fale sii.*

Celo, as, avi, atum, are. v. a. *Fufu, Taofi mau.*

Celsus, a, um. adj. *Maluga, Lahi, Loa.*

Censeo, es, ui, itum, ere. v. a. *Lau, Loto ke...*, *Tohi te hahai.*

Census, ūs. m. *Te Lau o te hahai, Tona tohi.*

Centesimus, a, um. adj. *Tona tahi o te tau.*

Centiès. adv. *Tua tau.*

Centum. indecl. *Tau.*

Centurio, onis. m. *Te Setulio, Tagata e pule kia solia e tau.*

Cera, æ. f. *Te Sela*. Cera Paschalis.

Cereus, a, um. adj. *Kua faiaki te sela* : — effigies, *Te fukatata sela.*

Cerebrum, i. n. *Te Uto.*

Cerno, is, crevi, cretum, ere. v. a. *Sio, Vaka i, Ilo i.*

Certamen, inis. n. *Te Tau,*

te Kinau : Quò majus erat certamen salutis.

Certè, adv. *Ifoki, Koia ia, Iloi* : Certè soio illud.

Certò, adv. *Mooni*.

Certo, as, avi, atum, are. v. a. *Tau, Fai faitaki, Fagatua, Faka taupie pie*.

Certus, a, um, adj. *Iloi, Tonu, Kua tonu, Kua mooni*.

Certitudo, inis, f. *Te Mooniaga, te Iloi papau*.

Cervix, icis, f. *te Uà, te Ulu, te Hiku i akau* : A plantâ pedis, usque ad verticem capitatis.

Cessatio, onis, f. *te Ga ta, te Malolo, te Tukuaga*.

Cesso, as, avi, atum, are. v. n. *Fakaga ta, Tuku, Ava, Malolo*.

Ceu, adv. *O hage ko...* : Adversi rupto ceu quodam turbine venti.

Chaldæi, orum, m. plur. *Te Hahai Kaletea*.

Chananea, æ, f. *Te Fenua ko Kananani*.

Charta, æ, f. *Te Pepa*.

Chirographum, n. *Te Tohi nee fainima*.

Chorus, i, m. *Te Ka iva, te Kau poula, te Kau fakatagi*.

Chrisma, atis, n. *Te Kilisimate, te Mili*.

Christianitas, atis, f. *Te Hahai Kilisitiano, te Lotu Kilisitiano*.

Christus, i, m. *ia Kilisito* : Jesus — filius Dei. = *Te mili*.

Christianus, a, um, adj. *Kilisitiano* : Religio christiana.

Cibaria, orum, n. plur. *Te Magisi, te Mea kai auau*.

Cibo, as, avi, atum, are. v. a. *Fafaga, Faa puku, Haa puku* : Cibavit eos ex adipe frumenti.

Ciborium, ii, n. *Te Ipu fai Komunio, te Ipu tapu*.

Cibus, i, m. *Te Mea kai, te Magisi, te Kai* : Caro mea verè est cibus.

Cicada, æ, f. *Te Elekihi*.

Cicur, ris, adj. *Lalata*.

Cleuro, as, avi, atum, are. v. a. *Fakà la lata*.

Cleo, es, vi, tum, ere, v. a. *Fakama veu veu, Lialia ki, Fakalaga*.

Cilicium, ii, n. *Te Kofu faka hemala, Fakamama hi*.

Cinctus, a, um, p. præt.

Cingo, *Kua nonoo ia*.

Cingo, is, cinxi, cinctum, ere, v. a. *Taka takai, No noo* : Cum junior esses, cingebas te.

Cingulum, i, n. *Te Noo* : Præcinge me cingulo puritatis.

Cinis, eris, m. *Te Lefu lefu* : Imponere cineres capiti. Dies cinerum.

Cinnamomum, i, n. *Te Sinamomo (Ko te akau magoni)*.

Circè, præp. *Ovi, Tei tei, Ape, I te, Ia te...* : — horam.

Circiter, præp. *Ovi, Tei tei, Ape* : — quinquaginta annos natus.

Circuitus, us, m. *Te Takafuafua, te Feliliu aki, te Takatakai, te Paepae* : In circuitu throni.

Circulus, i, m. *Te Mea takafuafua, te Taka ivai*.

Circum. prap. *I, I te, Ia, Ia te, Ovi.*

Circumdo, as, dedi, datum, dare. v. a. *Taka taka i.*

Circumcido, is, di, sum, dere. v. a. *Tuusi fakatakafua, Fai te silikosisio.*

Circumciso, onis. f. *Te Silikosisio, te Fakama vae.*

Circumduco, is, duxi, ctum, ducere. v. a. *Taki age, Taki fakatuka folifoli.*

Circumeco, is, ivi (pe) ii, itum, ire. v. a. *Fe alu aki, Foli, Taka takai...* : Circuivi terram.

Circumfero, fers, tuli, latum, ferre. v. a. *Fe ave aki, Faka-ha...*

Circumspicio, is, pexi, pectum, cere. v. a. *Faka sio-sio, Faka kau kau...*

Circumstans. p. præs. **Circumsto.** *Ae e nofo fakalofo.*

Circumsto, as, steti, stitum, stare. v. n. *Nofo fakalofo, Nofo taka taka i.*

Circumstantia, æ. f. *Te Mea e asili lelei ai (pe) asili kovi ai he gaue e fai.*

Circumtectus, a, um. p. præt. **Circumtego.** *Kua uufia.*

Circumtego, is, xi, ctum, gere. *Uufi, Fakatakataki.*

Circumvenio, is, veni, ventum, ire. v. a. *Taka takai, Hau takataki.*

Circumventus, a, um. p. præt. **Circumvenio.** *Kua Takatakaia.*

Circumvolto, as, avi,

atum, are. v. n. *Lele takata-kai, Fe lele aki.*

Cis. prap. *Heni mai, Toe :* Cis paucos dies, *Ko aho siipe kei toe, pea...*

Cisterna, æ. f. *Te Luo :* Mittite eum in cisternam hanc.

Citatus, a, um. p. præt.

Cito. *Fakavave :* Cursus citatus, *Te tafusi vave.*

Cithara, æ. f. *Te Sitala.* (*Ko te mea fakatagi :* Laudate eum in psalterio et cithara.

Citharizo, as, avi, atum, are. v. a. *Faka tagi, Ta te sitala.*

Citò. adv. *Vave, I te temi siipe :* Veni —. fac —.

Cito, as, avi, atum, are. v. a. *Faka laga, Faka kina kina, Faka gaue ue.*

Citrà. prap. *I heni mai, Hee :* Citrà scientiam musicæ.

Citrea, æ. f. *Te Moli.*

Civiliter. adv. *Fakatagata poto, Fakalelei, Faka kaiga.*

Civis, is. m. *Te Kaiga o te kolo e tahi :* Cives Romani.

Civitas, atis. f, *Te Kolo, te Nofoaga, te Hahai.*

Clades, is. f. *Te Lava, te Mau mau, te Malaia.*

Clàm. adv. *Fakafufu :* Timens ne ejus facinora clàm vos essent.

Clamito, as, avi, atum, are. v. a. *Taupau, A afa.*

Clamo, as, avi, atum, are. v. a. *Pau, Kalaga.*

Clamor, oris. m. *Te Pau, te Tagi, te Ki, te Keke, te Vake :* Clamor venit ad me.

Clanculūm. **Clanculō.**
adv. *Fakalilo.*

Clango, is, nxi, ere. v. n.
Fakatagi, Ta te fakatagi.

Clangor, oris. m. *Te Leo o te mea fakatagi.*

Clarē. adv. *Mooni, Lelei, Fakaha : — videre.*

Clareo, es, ui, ere. v. n.
Gigila, Nofō iloa, Nofō tonu.

Claresco, is, scere. v. n.
Fakaau o gigila, Fakaau o lahi, Fakaau o tonu.

Clarificor, aris, atus sum,
ari. v. dep. *Fakakololia, Viki-viki ia.*

Claritas, atis. f. *Te Malama, te Atea, te Maa, te Iloa.*

Clarus, a, um. adj. *Malama ia, Mooni ia, Iloa ia : Definitio sit clara.*

Classis, is. f. *Te Fuaraka : Classem vehere Romam. = Te Sekola.*

Claudico, as, avi, atum,
are. v. n. *Haele ketu, Ketu ketu mai.*

Claudo, is, clausi, sum,
dere. v. a. *Pupunu, Fakaosi.*

Clausus, a, um. p. præt.
Claudo. *Pupunu ia, Osi ia : Clausā portā.*

Claudus, a. um. adj. *Ketu, Vae ketu : Claudi ambulat.*

Claustra, orum. n. plur.
Te matapa, te Mea kehe kehe e pupunu aki, v. g. Te akau fakalavalava e gaohi aki te matapa. = Te ā akau, Te ā maka.

Claviger, ra, rum. adj.
Ko ae e toote Kalavi : Claviger Petrus.

Clavis, is. f. *Te Kalavi :*

Claves foribus aptare. = *Dabo tibi claves regni cœlorum.*

Clavus, i. m. *Te Fao : Clavis affixus est cruci Jesus.*

Clemens, entis. adj. *Lelei, Malie, Aga malie, Aga ofa.*

Clementer. adv. *Faka lelei, Faka ofa ofa.*

Clementia, æ. f. *Te Aga ofa, te Agamalu.*

Clericus, i. m. *Te Keleliho (te Tagata e kau ki te faahiga tapu) : Clericus et laicus.*

Clerus, i. m. *Te Faa higa tapu.*

Clibanus, i. m. *Te Gutu-umu papalagi.*

Clitellæ, arum. f. plur.
Te Hekaaga hosi : Clitellas dūm meas portem.

Clivus, i. m. *Te lele, te Hākega : Clivum mollire.*

Clunis, is. f. *Te Ufa.*

Clypeus, i. m. *Te Kilipeo, (Te kofu ukamea.)*

Clyster, eris. m. *Te Fana vai. (Ko te mea faitoo.)*

Coacervo, as, avi, atum,
are. v. a. *Faka tuuga, Faka esi, ta n aki.*

Coactio, onis. f. *Te Fakamalohi : Voluntarium coactione destruitur.*

Coactus, a, um. p. præt.
Cogo. *Faka malohi ia.*

Coaduno, as, avi, atum,
are. v. a. *Faka tahi, Fakata-tau, Fakatokatoka, Tae.*

Coæqualis. m. f. e. n. adj.
Taitupu.

Coæquo, as, avi, atum,
are. v. a. *Faka tatau, Fakatokatoka.*

Coetaneus, a, um. adj.
Tai tagata.

Coeternus, a, um. adj.
Tai etelenu, Tai tuputupua.

Coagmento, as, avi, atum,
are. v. a. *Tanaki, Faka tahi,*
Faka hoko.

Coagulo, as, avi, atum,
are. v. n. *Totoka.*

Coarcto, as, avi, atum,
are. v. a. *Fakamalohi mai.*

Cochlear, aris. n. *Te Pu-*
na.

Coetus, a, um. p. præ.

Coquo. *Taoia, Mohoia.*

Codex, icis. m. *Te Tohi fo-*
no, te Tohi higoa.

Coelestis. m. f. e. n. adj.
E kau ki te lagi, E kau ki Se-
lo, Fakaatua.

Coelum, i. n. plur. m.

Coeli, orum. *Te Lagi, ia Selo.*

Coemeterium, ii. n. *Te*
Tanuma, te Tano.

Coena, æ. f. *Te Omoe, te*
Taumafa aga : In Coenâ Do-
mini.

Coenaculum, i. n. *Te Fale*
kai.

Coeno, as, avi, atum, are.
v. a. *Kai, taumafa.*

Coco, is, ivi et ii, itum,
ire. v. n. *Fakatahi, Kau tahi;*
Feilogaki.

Cœpl. perf. **Cœplo**, is,
cœpi, tum, ire. v. a. *Kamata,*
Fuafua fai.

Cœptus, a, um. p. præ.
Cœplo : *Kua faiia, Kamata-*
ia.

Coerceo, es, cui, itum,
cere. v. a. *Fakamalohi, Taute*
kovi, Fafao, Atonaki.

Coetus, ūs. m. *Kau tagata,*
Kauga manu, te Feilogaki.

Cogitatio, onis. f. *Te Fa-*
ka kau kau, te Manatu, te Faka-
papau.

Cogito, as, avi, atum, are.
v. a. *Fakakaukau, Loto ki...*
Manatu ki...

Cognatio, onis. f. *Te Kai-*
ga, te Faahiga tahi.

Cognatus, a, um. adj.
Kaiga, Tatau mo...

Cognitus, a, um. p. præ.

Cognosco. *Iloga, Iloa.*

Cognomen, inis. n. *Te*
Lua higoa.

Cognosco, is, ovi, itum,
ere. v. a. *Iloi : Cognoscere*
naturam alienjus.

Cogo, is, coegi, coactum, ge-
re. v. a. *Fakatahi, Fakama-*
lohi : Nee ina fakatahi te vai,
Coegit aquas. Amor coegit te
tuns.

Cohabito, as, avi, atum,
are. v. a. *Nofo tahi, Nofo fa-*
kauouo, Fenofoaki.

Cohæreo, es, si, sum, ere.
v. n. *Pipiki tahi, Kau tahi,*
Fakakau mea tahi.

Cohæres, edis. m. *Kau-*
kaiga e mau fakatahi te api.

Cohibeo, es, bui, bitum,
bere. v. a. *Lolomi, Taofi, Te-*
teke.

Cohors, tis. f. *Te Kau so-*
lia, te Kau milite.

Cohortor, aris, atus sum,
ari. v. dep. *Akonaki fakama-*
lotoloto.

Coinquinatus, a, um. p.
præt. **Coinquino**. *Koviia,*
Agahalaia.

Coinquino, as, avi, atum, are. v. a. *Fakakovi, Fakamelei.*

Coitas, ūs. m. *Te Feiloga-kī.* (Rapports conjugaux de deux époux.)

Colaphus, i. m. *Te Pāki, te Ta āki te nima kuku.*

Colaphizo, as, avi, atum, are. v. a. *Pāki, Ta.*

Collacrymo, as, avi, atum, are. v. a. *Tagi fakatahi.*

Collabor, eris, lapsussum, labi. v. d. *Toifo fakatahi, Hala fakatahi.*

Collactaneus, a, um. adj. *Te Tagata na huhu i te fae o te tahi tagata, pea e ui nana ko te tau-tehina huhu.*

Collaudo, as, avi, atum, are. v. a. *Vikiviki fakatahi, Vikiviki lahi.*

Collega, æ. m. *Te Hoa o te tagata ona pule tahi.*

Collegium, ii. n. *Te Kolesio, Nofoga tamaliki tagata.*

Collido, is, si, sum, dere. v. a. *Maumau, Lai lai, (Pa te tai.)*

Colligo, is, legi, lectum, ere. v. a. *Fakato, Tanaki, Tau, Toli, Pāki...*

Collinquo, is, qui (vel) cui, ere. v. a. *Fakavai, Tafe vai.*

Collis, is, m. *Te Mouga sii.*

Colloco, as, avi, atum, are. v. a. *Tuku, Fakatokatoka, Fakanofo.*

Colloquium, ii. n. *Te Fetalanoa-aki, te Feleu.*

Colloquor, eris, outussum, qui. v. d. *Tala noa, Fetalanoa-aki, Feleu.*

Collum, i. n. *Te uā, te Kia.*

Colo, is, ui, cultum, ere. v. a. *Tauhi, Gave, Tāpau, Fakaapaapa.*

Colonia, æ. f. *Te Hahai e folau moo fakahakai he fenua foou. Te Fenua koia.*

Colonus, i. m. *Te Tagata folau ki ai, te Tagata gawe.*

Color, oris. m. *Te Pena, te Mata.*

Coloro, as, avi, atum, are. v. a. *Pena, Pani.*

Coluber, bri. m. et Colubra, æ. f. *Te Gata tagata, te Gata fufine.*

Columba, æ. f. *Te Lupe.*

Columbarium, ii. n. *Te Falelupe.*

Columna, æ. f. *Te Poumaka, te Pouakau.*

Coma, æ. f. *Te Lauulu.*

Comburo, is, ussi, ustum, ere. v. a. *Tutu. (Vide Uro.)*

Comedo, edis (vel) es, edit (vel) est, edi, esum, dere. v. n. *Kai, Taumafa : Accipite et comedite.*

Comes, itis. (g. plur. itum.) m. f. *Te Tokolua i te fagona, te Kau fagona : Comes sancti Pauli.*

Cometa, æ. (et) es, æ. m. *Te Fetuu kohu, te Fetuu mu nenefu.*

Comitatus, ūs. m. *Te Kau fagona, te Kau feao o te aliki.*

Comitor, aris, atus sum, ari. v. d. *Alu muli, Fagona tahi, Fakafeao.*

Commemoratio, onis. f. *Te Fakamanatu, te Añō fakamanatu.*

Commemoro, as, avi, atum, are. v. a. *Fakamanatu*.

Commendatio, onis. f. *Te Akonaki, te Fakafalala, te Teuteu* : *Commendatio animæ, Te akonaki ki te laumalie ka fagona*.

Commendo, as, avi, atum, are. v. a. *Tuku he mea ki he tahi ke ina taipau, Akonaki, Fakapoto, Fakafalala* : *In manus tuas, Domine, commendo spiritum meum*.

Commentarium, ii. n. *Te Tohi faka manatu, te Fakamanatuaga o nihi mea nee tohi*.

Commentor, aris, atus sum, ari. v. d. *Fakakaukau, Tohi faka matala*.

Commeo, as, avi, atum, are. v. n. *Alu mai he potu ki he tahi potu, Fealuaki, Tau mo alu* : *Episcopus com meat Roman ad summum Pontificem*.

Commercium, ii. n. *Te Fakatau*.

Commigro, as, avi, atum, are. v. n. *Aunofa, Alu o aunofa*.

Comminatio, onis. f. *Te Fakamanava he, te Fakamata-kui*.

Comminor, aris, atus sum, ari. v. d. *Fakamatakui, Fakamanava he*.

Comminuo, is, ui, utum, uere. v. a. *Lailai, Tukituki*.

Commisceo, es, cui, xtum (vel) mistum, scere. v. a. *Fiofio, Fakatahi*.

Committo, is, misi, mistum, tere. v. a. *Fai, Fai te tau, Tuku age*.

Commixtio, onis. f. *Te Fiofio*.

Commodatum, i. n. *Te Mea kua nono kae toe avage. Paaga kua nono, kae liliu*.

Commodè, adv. *Faigafua, Feala, Aoga* : — *dicere*.

Commoditas, atis. f. *Te Feala, te Faigafua, te Fimalieaga*.

Commodo, as, avi, atum, are. v. a. *Avage, Tukuage, Ofa age* : *Commoda mihi tres panes*.

Commodum, i. n. *Te Mea lelei kehekehe ki te fakafmalieaga*.

Commoneo, es, ui, itum, ere. v. a. *Fakailoilo, Akonaki*.

Commoror, aris, atus sum, ari. v. d. *Nofo, Nonofa* : *In protectione Dei commorabitur*.

Commoveo, es, ovi, otum, vere. v. a. *Gaueue, Fakagatutu, Heu heu, Faka hou hou te vai*. = *Tete i te fakalifulifu, Loto faikehe. Faka tupu te fehia. Lialia ki te hui pi ke tafusi ai te hosi*.

Commotus, a, um. p. præ. **Commoveo**. *Kua gagaia, Kua loto faikehe, Houhouia*. *Erat commotus animo, Nee tupu tona lota*.

Communis. m. f. ne. n. adj. *Mea o te hahai fuape, Mea sia siaape*.

Communico, as, avi, atum, are. v. a. *Feleu mo..., Kau mo..., Hoko...*

Communio, onis. f. *Te*

Fekomunioaki, te Komunio, te Fakatahi.

Commuto, as, avi, atum, are. v. n. *Fakafoou, Fētotogiaki.*

Compar. m. f. p. adj. *Tatau, Toko lua.*

Comparatio, onis. f. *Te Fakatatau, te Fakatata.*

Compareo, es, ui, itum, ere. v. n. *Ha mai, Toe ha, Iloi: nec comparuit ultra, Nee molemo toe ha mai ia.*

Compareo, as, avi, atum, are. v. a. *Faka tatau, Fakatata, Teu ki...: Se comparare ad bellum, Teu ki te tau.*

Compello, as, avi, atum, are. v. a. *Pau, Lea age.*

Compello, is, puli, pulsum, pellere. v. a. *Faka malohi mai, Kapu: Compellere vaccas, Kapu te u pipi fafine.*

Compendium, ii. n. *Te Fakapounouaga o he mea.*

Comperio, is, peri, pertum, ire. v. a. *Iloi, Fakailoilo mai, Mau...*

Compertus, a, um. p. præt. **Comperio**. *Iloa ia, Mauia.*

Compes, edis. m. *Te Nonoo o te vae, Te mea hai.*

Compita, orum. n. plur. *Te pokoi mea.*

Complaceo, es, ui (vel) itus sum, ere. v. n. *Ofa ina, Ofa ai, Lelei ia.*

Complector, eris, plexus sum, plecti. v. d. *Faufua, Aofi, Iloi.*

Complementum, i. n. *Te Fakakatoa o he mea: Comple-*

*mentum rem perficit; supplementum quod deerat, adi-
oit.*

Compleo, es, evi, etum, ere. v. a. *Fakakatoa, Fakafo-
nu, Fakaosi.*

Complexus, ūs. m. *Te Faufua, te Ofa.*

Complures. m. f. ra. n. gen. ium. *Lahi ake, Niihi, Lahi pe lava.*

Complurimi, æ, a. adj. plur. *Lahi ake, Tokolahi.*

Compono, is, sui, positum, nere. v. a. *Faka tokatoka, Fahi, Fakaosi, Fakatotonu.*

Compositio, onis. f. *Te Gaohi, te Laga, te Fai, te Fakama opoipo, te Fakatahi ia mea kua ako.*

Compositus, a, um. p. præt. **Compono**. *Fakama opoipoia, Fakatotonuia: Rebus compositis, Osi fakatotonu te u mea.*

Comprehendo, is, di, sum, dere. v. a. *Puke, Mau, Kapa, Iloi.*

Comprimo, is, pressi, pressum, mere. v. a. *Lolomi, Faka gata, Fufu: Comprime hostem nostrum.*

Comprobo, as, avi, atum, are. v. a. *Fakamooni, Fakatotonu.*

Compungo, is, xi, unctum, gere. v. a. *Fakamama-hi, Faka hemala; Faka kovii, te Hukihuki o te loto.*

Compute, as, avi, atum, are. v. a. *Lau, Fakakautahi.*

Computresco, is, trui, trescere. v. n. *Fakatau o elo,*

*Fakaau o popo, Fakaau o kori,
Fakaau o galukuluku.*

Conatus, ūs. m. *Te Faiga,
te Kokono, te Ahihi.*

Concavo, as, avi, atum,
are. v. a. *Fakaluoluo.*

Concavus, a, um. adj.
Luoluo.

Concedo, is, cessi, ssum,
dere. v. n. *Tukuma..., Tuku-
age, Fakamole mole.*

Concentus, ūs. m. *Te Lau,
te Hiva, te Fehivaaki.*

Conceptio, onis. f. *Te Fa-
kakaau, te Tupu; (te Kose-
pesio o Malia.)*

Conceptus, ūs. m. *Te Mea
kua mau i te atamai, kua tupu
i te atamai; pea e fakaha leva
ki tua aki te lea.*

Concha, æ. f. *Te Figota.*

Concido, is, i, ere. v. n.
Toifo, Lotovaiwai.

Concido, is, i, isum, ere.
v. a. *Ta, Tuusi, Lai laiki, Taa-
ga, Aha, Ahaaha.*

Concino, is, nui, centum,
nere. v. a. *Ekenaki, Hiva.*

Concillium, ii. n. *Te Fono,
te Kau'ga mea, te Katoaaga.*

Concio, onis. f. *Te Akon-
aki.*

Concipio, is, cepi, ceptum,
pere. v. a. *Faitama, Iloi,
Mau : Et concepit de Spiritu
Sancto.*

Concitatus, a, um. p.
præt. **Concito.**

Concito, as, avi, atum,
are. v. a. *Fakatupe, Fakalaga,
Fakatafusi.*

Concitus, a, um. p. præ.
Concleo, es, oivi, citum, ere.

v. a. (et) **Concleo**, is, ivi,
itum, ire. v. a. *Fakalaga, Fa-
kaga tutu.*

Conclamo, as, avi, atum,
are, v. n. (et) a. *Kalaga faka-
tahi, Tau paui.*

Conclave, is. n. *Ko te Koga
fale... = Pea ko te higoa o te
fono e fai e te u Kaletinale,
mo ka e natou fakanofa he Tui
Tapu foou.*

Concludo, is, si, sum, ere.
v. a. *Fakaosi, Fakaiku, Mau.*

Conclusio, onis. f. *Te Fa-
kaosi o he mea (v. g. o te ako-
naki), te Tolu vaega o te argu-
mentum. = Fakama opo opo-
aga.*

Concordia, æ. f. *Te Nofa
loto tahi, te Feofa ofa ni.*

Concordo, as, avi, atum,
are. v. n. *Loto tahi, Feofa ofa-
ni.*

Concrepo, as, ui, itum,
are. v. n. *Logoa, Fakatagi
he mea.*

Concreresco, is, crevi, cre-
tum, crescere. v. n. *Fakaau o
lahi; Fakaau o hahai.*

Concretus, ūs. m. *Te Fa-
katahi, Fakama opo opo.*

Concretus, a, um. p. præ.

Concreresco. *Kua lahiia, Kau
faka tahiia : Terminus con-
cretus.*

Conculco, as, avi, atum,
are. v. a. *Moloki. Efhi : Con-
culcabis leonem et draconem.*

Concupio, is, ivi (vel) ii,
itum, ere. v. a. *Holi, Tokaga
lahi : Concupit anima mea de-
siderare justificationes tuas.*

Concupisco, is, ivi, itum,

ere. v. a. *Tagi ki...*, *Holi...*

Concurro, is, i (vel) *concurri*, *concursum*, ere. v. n. *Fetafusiaki*, *Feaofi...*

Concursus, ūs. m. *Te Katoaaga*, *te Fetaulaki*, *te Fepaki*. = *Te Kau fakatahi*, *Gaue fakatahi*.

Concussio, onis. f. *Te Galulu*, *te Tete*, *te Fakaaliki*.

Concutio, is, cussi, ussum, ere. v. a. *Tutu*, *Galulu*, *Fakamanatu*.

Condemno, as, avi, atum, are. v. a. *Fakamau*, *Fakatuā* : Qui non crediderit, condemnabitur.

Condignè. adv. *Aoga*, *Faka aoga*.

Condignus, a, um. adj. *Aoga* : Meritum de condigno, *Gaue aoga ke feutautani mo te mea e mau ai*, (pe) *Gaue kua tonu ke totogi i te susitisia*.

Condio, is, ivi (vel) ii, itum, ire. v. a. *Fakamagoni*, *Fakakoloa*, *Gaochi te mea kai*.

Conditio, onis. f. *Te Leleiaaga o he mea*, *te Mauhigaaga o he mea*. = *Te mea e hoko tona fai*, *moka e hoki fai he tahi mea*.

Conditionalis. m. f. le. n. adj. *E fai te mea ae moka* : *Propositio conditionalis*. v. g. *Si loquitur, vivit, Kapau e lea, pea e mauhi*.

Condo, is, didi, ditum, dere. v. a. *Fai*, *Fakatupu*, *Tanaki*, *Laga...*

Conditor, oris. m. *Te Tupuaga* : *Audi benignè conditor*.

Condoleo, es, ui, ere. v. n. *Loto mamahi*, *Mamahi*.

Condono, as, avi, atum, are. v. a. *Fakamole mole*, *Tukwage i te ofa*.

Conduco, is, duxi, otum, cere. v. a. *Taki*, *Fakatotonu*; *Nono*.

Confabulator, aris, atus sum, ari. v. d. *Fetalanoaaki*.

Confero, fers, tuli, collatum, conferre. v. a. *Fetukumai*, *Avage*, *Feleu*, *Fakakaukau*, *Fakatatau*, *Hiki*, *Alu*; *Fai*, *Faka hoko* : *Se conferre*, *Aluki...* *Se contulerat*. *Se contulit*.

Confessio, onis. f. *Te Vete*, *te Fakaha*, *te Fakamooni*.

Confessus, a, um. p. præt. **Confiteor**. *Kua vete ia*.

Confestim. adv. *Anai nei*, *Fokifa*.

Conficio, is, feci, factum, ficere. v. a. *Faitahi*, *Gaochi*, *Taute*, *Fakafitafitaa* : *Conficior labore*, *Kuau fitafitaa i te gaue*.

Confidentia, æ. f. *Te Falala*, *te Fakalafilafi*.

Confido, is, idi (et) *confisus* sum, dere. v. n. *Falala*, *Fakalafilafi*, *Fakafalala*.

Conflingo, is, finxi, ictum, gere. v. a. *Gaochi*, *Fakateuteu*.

Confinis. m. f. ne. n. adj. *Taupotu*.

Confirmatio, onis. f. *Te Tokoni*, *te Fakamalohi*, *te Kofilimasio*.

Confirmatus, a, um. p. præt. **Confirmo**. *Tokoniia*.

Confirmo, as, avi, atum,

are. v. a. *Tokoni, Faka malohi, Fai koflimasio.*

Confiteor, eris, essus sum, teri. v. d. *Vete, Tala, Viki-viki, Faka ha.*

Conflicto, as, avi, atum, are. v. a. *Tau, Faiga mo..., Gaohi kovii...*

Confligo, is, xi, ctum, ere. v. a. *Fetauaki, Faiga...*

Confuo, is, xi, xum, fluere. v. n. *Matuetue mai..., Tuuga mai...*

Confodio, is, fodi, fossum, dere. v. a. *Keli, Kenu, Laveai, Asi, Taulia; Tamate.*

Conforto, as, avi, atum, are. v. a. *Tokoni, Faka malohi.*

Conformo, as, avi, atum, are. v. a. *Fakamata, Fakatoka toka.*

Confringo, is, fregi, fractum, gere. v. a. *Lailai, Mau-mau.*

Confugio, is, fugi, gitum, gere. v. n. *Fakafalala, Fakalafilafi: Sub tuum praesidium confugimus, sancta Dei genitrix.*

Confundo, is, fudi, fusum, ndere. v. a. *Fiofo, Faihala, Logohala = Lainoa.*

Confusio, onis. f. *Te Fiofo, te Fai i te logo hala, te Faikehe...*

Confusus, a, um. p. praet. **Confundo**. *Lainoa...*

Congelo, as, avi, atum, are. v. a. *Momoko, Fakafefeka i te momoko, Fakatoka toka.*

Congeries, iei. f. *Te Esi, te Tuuga mea.*

Congero, is, gessi, ges-

tum, ere. v. a. *Faka esi, Fakatuuga, Fakama opo po; Tanaki...*

Conglobo, as, avi, atum, are. v. a. *Faka fua potopoto, Faka takafua fua, Fakama opo po...*

Conglutino, as, avi, atum, are. v. a. *Fakapipiki, Fakatahi.*

Congratulor, aris, atus sum, ari. v. d. *Fakafetai, Viki-viki...*

Congredior, eris, essus sum, edi. v. d. *Tau, Fetauaki.*

Congregatio, onis. f. *Te Hahai, te Maopo opo aga, te Fakakaumea.*

Congrego, as, avi, atum, are. v. a. *Tanaki, Fakama opo po, Fakatahi.*

Congruo, is, i, ere. v. n. *Katoa aga, Fakatahi, Aoga, Feala.*

Congruus, a, um. adj. *Aoga, Feala: Meritum de congruo, Ko te gaue kua aoga ke tologi.*

Conjectura, ae. f. *Te Mahalo, te Fakaha o te moemisi.*

Conjector, oris. m. *Ae e fakaha te moemisi.*

Conjectus, a, um. p. praet. **Conjicio**.

Conjicio, is, jeci, jectum, ere. v. a. *Laku, Si, Tukuage.*

Conjugatio, onis. f. *Te Fakamau, Faahiga, te Kosukasio.*

Conjugium, ii. n. *Te Fakamau, te Matelimonio...*

Conjugo, as, avi, atum,

are. v. a. *Fakamau, Fakahoana.*

Conjunctus, a, um. p. præ. **Conjungo.** *Fakatahiia.*

Conjungo, is, xi, otum, gere. v. a. *Fakatahi, Fakamau.*

Conjuratio, onis. f. *Te Fakakaukau kaka, te Fakafonofono.*

Conjuro, as, avi, atum, are. v. a. *Fonofono, Fakafono.*

Conjux, gis. m. f. *Te Ohoana (Tagata mo Fafine.)*

Connubium, ii. n. *Te Matelimonio, te Fakamau.*

Conor, aris, atus sum, ari. v. d. *Faiga, Ahiahi.*

Conquiro, is, sivi (vel) ii, situm, ere. v. a. *Kumi fakatahi, Fakalala.*

Consanguineus, a, um. adj. *Tupu i te toto pe e tahi, Tautehina, Tauuagaane.*

Consanguinitas, atis. f. *Te Toto tahi, te Faahiga, Kai-gatahi.*

Conscendo, is, di, sum, dere. v. a. et n. *Heka, Aluake, Tuputupuake.*

Conscientia, æ. f. *Te Loto.*

Conscindo, is, scidi, scisum, dere. v. a. *Hae, Mau-mau.*

Conscissus, a, um. p. præ. **Conscindo.** *Ma hae hae.*

Conscius, a, um. adj. *Iloa, Ala: Conspius animus, Loto ala.*

Conscribo, is, psi, ptum, ere. v. a. *Fai tohi, Tohi, Fakatahi.*

Conscriptio, onis. f. *Te Tohi: Conscriptio conjugii.*

Consecratio, onis. f. *Te Tootooga tapu, te Fakanofo o he pelepitelo.*

Consecratus, a, um. p. præ. **Consecro.** *Tapuia: Episcopus nondum consecratus.*

Consecro, as, avi, atum, are. v. a. *Fakatapu, Fakanofo, Fakapapau tapu.*

Consecutus, a, um. p. præ. **Consequor.** *Kua alu muli, Kua mau ia.*

Consenesco, is, consenui, nescere. v. n. *Fakau o matua, Fakau vaivai.*

Consentio, is, si, sum, tire. v. n. *Loto tahi, Loto ki he..., Tukuage...*

Consequens, entis. p. præ. **Consequor.** *Æ e alu muli, Æ e tupu ai.*

Consequentia, æ. f. *Te Fakaholoaga. (Te mea e tupu i te antecédens.)*

Consequor, eris, cutus sum, qui. v. d. *Muli age, Alumuhi, Mau he mea nee kumi.*

Consero, is, rui, ertum, rere. v. a. *Tau, Fihu: Conserere manus.*

Consero, is, evi, situm, rere. v. a. *Tofuai akau.*

Conservatio, onis. f. *Te Taupau, te Fakaisiisi.*

Conserve, as, avi, atum, are. v. a. *Taupau, Fakatologa, Fakaisiisi...*

Considero, as, avi, atum, are. v. a. *Vakai, Fakautaage, Fakakaukau, Fakanaunau.*

Consido, is, edi, essum, dere. v. n. *Nofo ifo, Fakafimalie, Tukutuku ifo (Te ita.)*

Consilium, ii. n. *Te Fakakaukau, te Fakatotonu; te Fono...*

Consimilis. m. f. le. n. adj. *Tatau aupito* : — patris vel patri.

Consisto, is, stiti, stitum, sistere. v. n. *Tuulaki, Tuu-mau.*

Consolatio, onis. f. *Te Fakafimalieaga, Te lea fakafimalie.*

Consolor, aris, atus sum, ari. v. d. *Lea faka lelei, Lea faka ofa ofa.*

Conspectus, ūs. m. *Te Mata, te Fofoga, te Mua.*

Conspergo, is, si, sum, ere. v. a. *Fakavai, Luluku, Li ligi ki he mea* : — lacrymas, *Hali loimata.*

Conspicatus, a, um. p. præt. **Conspicor**. *Kua vakai.*

Conspicio, is, spexi, spectum, spicere. v. a. *Sio, Vakai.*

Conspicuous, a, um. adj. *Iloa (Tagata.)*

Conspicor, aris, atus sum, ari. v. d. *Vakaiage, Iloi.*

Conspuo, is, ui, utum, uere. v. a. *Aanu, Kisu.*

Constans, antis. p. præs.

Consto. *Lotomau.* = *Tatau aipe.*

Constanter. adv. *Loa aipe, Fakamalohi pe.*

Constantia, æ. f. *Te Lotomau, Loto malohi; Te Fakataau.*

Consterno, as, avi, atum,

are. v. a. *Faka mata kui, Faka-hohaa...*

Consterno, is, constravi, stratum, ere. v. a. *Faka mapee, Holo i, Ai ki...*

Constituo, is, ui, utum, ere. v. a. *Fakanofa, Fakatoka toka, Laga; Faka totonu* : — regem, leges, civitatem.

Constitutus, a, um. p. præt. **Constituo**. *Fakanofa ia, Faka tonu ia.*

Constringo, is, trinxī, stritum, gere. v. a. *Hai, Nonoo.*

Consuesco, is, evi, etum, escere. v. n. *Fakamahani; Mahani.*

Consul, lis. m. *Te Kosula, te Tagata pule.*

Consulo, is, lui, sultum, sulere. v. a. et n... *Faka kaukau, Vaka vakai.*

Consummatio, onis. f. *Te Gataaga, te Fakakatoa, te Faka osi osi.*

Consumo, is, sumpsi, sumptum, ere. v. a. *Mau mau, Faka osi osi; Mahaki; Fakakatoa, Hiliage* : Consumptus est morbo gravi, *Nee mate ia i te mahaki lahi.*

Consumptio, onis. f. *Te Mau mau, te Mahaki loa, te Tutue.*

Consurgo, is, rexi, rectum, gere. v. n. *Tuu ake, Tuu fakatahi.*

Contagio, onis. f. *Te Taimahaki pipiki; Taimahaki pihia.*

Contamino, as, avi, atum, are. v. a. *Faka uli, Faka kovi; Fakaliko liko.*

Contemno, is, tempai, temptum, nere. v. a. *Nukinuki, Fekia, Fakanoai*: Contemnitis nos superbus, *E fiaméalahi e mole ina fia iloi tatou.*

Contemplatio, onis. f. te *Mausio, te Mau metitasio ki te Atua; Ma mata o te lotu.*

Contendo, is, di, sum, dere. v. n. *Haga ki...*, *Nainai alu; Faiga...*

Contentus, a, um. p. præt. **Contineo**. *Leleia; Fiafia*: Contentus suâ sorte.

Contero, is, trivi, tritum, terere. v. a. *Eveeve, Lailaiki, Mau mau.*

Contexo, is, xui, xtum, xero. v. a. *Fihu, Fakatahi, Fakapipiki...*

Contigi. perf. **Contingo**...

Continens, entis. p. præ. **Contineo**. *Ovi, Aga lelei, Fai aipe; Taupoou...*

Continentia, æ. f. *Te Nofu taupoou, te Nofu hee ohocana.*

Contineo, es, nui, tentum, ere. v. a. *Taofi, Taupau, Mau.*

Contingo, is, tigi, tactum, gere. v. a. et n. *Kapa age...*, *Ahihi*, *Hoko mai...*, *ilo.*

Continnò. adv. *Anai nei, Fokifa...*

Contrà. adv. *Kehe age.*

Contra. præp... *Ki, Ki te, Kia, Kia te ia; Agai...*

Contractus, a, um. p. præt. **Contraho**. *Poko sii; Mategugu, Katoa; Tanaki, Fakatahi.*

Contraho, is, xi, ctum, here. v. a. *Tanaki age; Fakatuu; Fakakatoa; Fakatupu.*

Contrarius, a, um. adj. *Agatonu mai, Kehe age; Pupunu; te Fili, te Fehagai.*

Contremisco, is, mui, miscere. v. n. *Mataku, Tete.*

Contristo, as, avi, atum, are. v. a. *Fakamamahi.*

Controversia, æ. f. *Te Kinau; te Fihì*: *Dirimere controversiam, Vete te fihì.*

Contueor, eris, contuitus sum, eri. v. dep. *Mausio; Sio tonu, Vakai.*

Contudi. perf. **Contundo**.

Contumax, acis. adj. *Fialahi, Faigataa, Faikehe, Kinau.*

Contumelia, æ. f. *Te Aveave, te Lea kovi*: *Contumeliam dicere, Fai te lea kovi...*

Contundo, is, tudi, usum, undere. v. a. *Lailai, Tukituki, Lolomi; Tekei...*

Conturbo, as, avi, atum, are. v. a. *Fakagatutu, Moveve; Fakakovi...*

Convalesco, is, lui, les-cere. v. n. *Maloloake, Fakaa u o lahi; Fakaa u o malohi*: *Ex morbo non convalluit.*

Convenientia, æ. f. *Te Totonu; te Hiva malie, Te Aoga aga o he mea.*

Convenio, is, veni, ventum, iré. v. n. *Fakatahi, Kataoage, Aahi; Fetokagaaki; Feala...*

Conventio, onis. f. *Te Fakatotonu; te Talaga, te Lea o he feleu.*

Conversatio, onis. f. *Te Nofu, te Fetalanoaaki*: *Conversatio nostra est in coelis...*

Conversio, onis. f. *Te Feliliuaki, te Tafuli, te Liliu o lelei*: *Conversio sancti Pauli*.

Conversor, aris, atus sum, ari. v. d. *Nofo mo...*, *Fetala-noaaki*.

Conversus, a, um. p. præst. **Converto**. *Fulihi, Liliuia*.

Converto, is, i, sum, tere. v. a. *Fulihi; Faka liliu, Mafuli mai, Tafuli, Liliu o lelei...*

Conviciator, oris. m. *Te Tagata lea vale, Te tagata e nukinuki*.

Convivium, ii. n. *te Kai, te Taumafa*.

Convoco, as, avi, atum, are. v. a. *Fekau, Tanaki; Fakatahi*.

Cooperio, is, rui, pertum, ire. v. a. *Ufi, Ufi, Ufi Aupito*.

Coopertus, a, um. p. præst. **Cooperio**. *Uufia*.

Cophinus, i. n. *Te Kato*.

Copia, æ. f. *Te Mahu, te Koloa, te Hahai, te Lahi; te Lakaga faiga malie*.

Copiae, arum. f. plur. *Te Hahai solia, te Hahai milite*.

Copiosus, a, um. adj. *Lahi, Koloaia*.

Copula, æ. f. *Te Mea hai, Mea nonoo, te Feilogaki*.

Coqua, æ. f. *Te Faiumu fafine; te Kuka fafine*.

Coquo, is, xi, ctum, quere. v. a. *Tao, Faiumu*: — *cœnam*.

Cor, dis. n. *Te Loto*. = *Te Mafu*: *Libentissimo corde id faciam*.

Coram. adv. **Coram**. præp. *Faka ha i te hahai, i mua*: *Coram populo*.

Corbona, æ. f. *Te Aiaga koloa*: *Non licet eos mittere in corbonam*.

Corium, ii. n. *Te Kili*.

Cornu, u. n. *Te Talaimanu*.

Corona, æ. f. *Te Kolona, te Puloga*.

Corono, as, avi, atum, are. v. a. *Faka kolona; Ai te kolona*.

Corporalis. m. f. le. n. adj. *Fakasino*.

Corpus, oris. n. *Te Sino*.

Corpusculum, i. n. *Te Kii sino, te Sino sii*.

Correctio, onis. f. *Te Ako-naki, Te Taute, te Fakatotonu*.

Correptus, a, um. p. præst.

Corripio: *Maua, Tauteia; Gaohia*.

Corrigo, is, rexi, ctum, gere. v. a. *Fakatotonu, Akonaki*.

Corripio, is, pui, eptum, ere. v. a. *Kapa, Taofi, Fakamanavahe*.

Corrumpto, is, rupi, ruptum, pere. v. a. *Faka kovi i, Mau mau i*.

Corruptus, a, um. p. præst. **Corrumpto**. *Kovi, Elo; Kona*.

Cortex, icis. m. *Te Kili i akau*.

Cortina, æ. f. *Te Kie pui-pui*.

Corvus, i. m. *Te Kolevo*. (*Ko te manu*.)

Costa, æ. f. *Te Hui vaka-vaka*.

Coturnix, icis. f. *Te Manu lele*.

Crapula, æ. f. *Te Kona hia, Te Hala faka lialia*.

Crās. adv. *Apogipogi.*
Crassitudo, inis. f. *Te Matolu; te Mamafa.*
Crassus, a, um. adj. *Matoluia, Fatufatuia.*
Crastinus, a, um. adj. *Te Aho apogipogi.*
Creatio, onis. f. *Te Fakatupu; te Fakanofo.*
Creator, oris. m. *Te Tupuaga, te Tamai.*
Creatura, æ. f. *Te Mea fuape kua tupu, v. g. tagata, manu, maka, akau.*
Creatus, a, um. p. præt.
Creo. *Tupuia; Kua faiia.*
Creber, bra, brum. adj. *Lahi, Tualahi; Patuputu.*
Crebrò. adv. *Tua lahi.*
Creditum, i. n. *Te Mea nono. = Te avage o he mea nono. = Te maua o he tahi ki he tahi.*
Creditus, a, um. p. præt.
Credo. *Nonoia.*
Credo, is, didi, itum. ere. v. a. et n. *Tui, Avage: Nemini oredas frustrâ.*
Credulus, a, um. adj. *Tui gafua, Tui noape.*
Creo, as, avi, atum, are. v. n. *Fakatupu, Fakanofo. = Fanaui.*
Cresco, is, crevi, cretum, ere. v. n. *Tupu tupuake, Fakahahai; Asili...*
Crimen, inis. n. *Te Agakovi; te Agahala; te Laukovi.*
Crinis, is, m. *Te Lauulu; te Fuluiulu.*
Crispo, as, avi, atum, are. v. a. *Migi, Fakamigi.*
Crispus, a, um. adj. *Ulu Migimigi.*

Crocus, i. m. et um, i. n. *Te Lega, te Akau lega.*
Cruciatu, ūs. m. *Te Mamahi lahi.*
Cruciatu, a, um. p. præt.
Crucio. *Tauteia.*
Crucio, as, avi, atum, are. v. a. *Taute mamahi, Fakamamahi; Taute kolusifko.*
Crudelis. m. f. le. n. adj. *Tagata Agakovi, Tagata Fefeka.*
Crudelitas, atis. f. *Te Agakovi; te Fakamamahi.*
Crudus, a, um. adj. *Ota, Fifi.*
Cruor, oris. m. *Toto.*
Crus, ris. n. *Te Vae i oluga.*
Crux, crucis. f. *Te Koluse.*
Cubans, antis. p. præs.
Cubo. *Ko ae e takoto.*
Cubiculum, i. n. *Te Nofoaga e moe ai, te Koga fale.*
Cubile, is. n. *Te Koga fale e moe ai.*
Cubitus, i. m. *Te Fasiganima.*
Cubo, as, avi, atum, are. v. n. *Takoto.*
Cul. dat. qui, quæ, quod.
Culex, icis. m. *Te Namu.*
Culina, æ. f. *Te Paito.*
Culmen, inis. n. *Te Tela, te Fuga (fale, akau.): Alpium culmina.*
Culpa, æ. f. *Te Hala, te Agahala.*
Culter, tri. m. *Te Hele, te Hele piko.*
Cultor, oris. m. *Te Tagata gaue, Tagata Fakapaapa; Tagata tauhi.*
Cultura, æ. f. *Te Gaue*

kele; = Te Taupau o te Lau-malie.

Cultus, ūs. m. *Te Tauhi; te Lotu.*

Cum. præp. *Mo, Mōka, Logo age pe. Cum.* conj.

Cumulatus, a, um. p. præt. **Cumulo**.

Cumulo, as, avi, atum, are. v. a. *Fakatuuga, Fakakatoa, Fakalahi.*

Cunæ, arum. f. plur. *Te Moeaga o te tamasii.*

Cuncto, as, are (et) **Cunc-tor**, aris, atus, sum, ari. v. d. *Maikoiko, Tuai.*

Cunctus, a, um. adj. *Fuape, Katoa.*

Cuneus, i. m. *Te Sina.*

Cupiditas, atis. f. *Te Manumanu; Holivale ki he mea; Holi vale.*

Cupidus, a, um. adj. *Tagata Manumanu, Tagata Holi vale.*

Cuplo, is, ivi (vel) ii, itum, ere. v. a. *Holi.*

Cur. adv. *Inia, Oa! Kotea; Kotea ai.*

Cura, æ. f. *te Taupau, te Tauhi.*

Curiositas, atis. f. *Te Fia iloi; Fiamau.*

Curiosus, a, um. adj. *Tagata fia iloi; Fafne fia iloi.*

Curo, as, avi, atum, are. v. a. *Taupau, Tauhi.*

Curro, is, cucurri, cursum, currere. v. n. *Tafusi, Laka, Lele.*

Carrus, ūs. m. *Te Teka.*

Cursito, as, avi, atum, are. v. n. *Ahua, Fealuaki.*

Cursus, ūs. m. *Te Tafusi; Te Ahuaga; te Gataaga o he mea; Maletuli.*

Curvo, as, avi, atum, are. v. a. *Pelu ifo.*

Cuspis, idis. f. *Te Mata i mea.*

Custodia, æ. f. *Te Taupau; te Leo leohi, te Kau leo; te Fale Fakapouli.*

Custodio, is, ivi, itum, ire. v. a. *Taupau; Leo leohi, Taofi; Ala ala...*

Custos, odis. m. *Te Tagata leo : Custos, quid do nocte?*

Cutis, is. f. *Te Kili :*

Cyclus, i. n. *Ko nihi vahaa tau e feliliuaki.*

Cymbalum, i. n. *Te Puha fakatagi.*

Cyrus, i. m. *Ia Silo, (te Alike o te hahai Pelesia.)*

D

Dæmon, onis. m. *Te Temonio.*

Dæmoniacus, a, um. adj. *Ae kua ulu ia te ia te Temonio.*

Dæmonium, ii. n. *Te Temonio, ia Satana.*

Dalmatica, æ. f. *Te Kofu tapu o te Tiakono.*

Damnabilis. m. f. le. n. adj. *Tautea, Aoga ki te Afi : Damnabile peccatum, Agahala aoga ki te afi (Agahala moletale.)*

Damnatio, onis. f. *Te Taminatoaga, Te Nofa i te afa.*

Damno, as, avi, atum, are. v. a. *Fakamau, Fakatuà, Tuku ki te kovi, Tuku ki te malaia.*

Damnium, i. n. *Te Mau-mau, te Gaue kaka kehekehe e fai ki he tahi.*

Daniel, lis. m. *Taniela (Te polofeta).*

Dapes, pum. f. plur. *Tau-mafaaga iahi.*

Darius, ii. m. *Talio. (Te Alikì-Tui o Metia.)*

Dativus, i. m. *Te Tativo. (Te casus o te Tekilinasio ae e foaki ki ai toe mea.)*

Datus, a, um. p. præt. **Do** : *Foaki ia.*

Daturus, a, um. p. futur. **Do**. *Ae ka ina foaki i he aho.*

David, dis. m. *Tavite (Te Tui o Iselaele.)*

De. præp. *Mai, Ki, I te, E uhiga ki..., Aki.*

Dea, æ. f. *Atua fafine (I te pagani.)*

Dealbatus, s, um. p. præt.

Dealbo. *Hihina ia, Kua fakahihina ia.*

Dealbo, as, avi, atum, are. v. a. *Pena, Faka hihina.*

Deambulo, as, avi, atum, are. v. n. *Takataka, Haele.*

Debello, as, avi, atum, are. v. a. *Fai te tau, Tauti, Lava i.*

Debeo, es, bui, bitum, bere. v. a. *Tonu ke, Te mea heeki mo totoi : Quantum debes*

domino meo? — centum cados olei.

Debitus, a, um. p. præt. **Debeo**. *Heeki totoi ia, Maua ia.*

Debills. m. f. le. n. adj. *Vai vai, Mahaki, Gaegae.*

Debilito, as, avi, atum, are. v. a. *Fakavaivai : Me debilitat timor; Kua fakavaivai au e te mataku.*

Debitor, oris. m. *Ae e heeki mo ina totoi tand mea.*

Debitum, i. n. *Te Mea heeki mo totoi : Reddere debitum naturæ.*

Decanto, as, avi, atum, are. v. a. *Hiva, Lau; Uake.*

Decedo, is, cessi, cessum, cedere. v. n. *Hu ki tua; Mate.*

Decem. indecl. *Hogofulu.*

December, bris. m. *Tesepeli (Menise).*

Decennis. m. f. e. n. adj. *Ona tau e hogofulu; Ae kua tau hogofulu.*

Decennium, ii. n. *Te Vahaa tau e hogofulu.*

Decens, entis. p. præs.

Decet. *Aoga, Lelei.*

Decentia, æ. f. *Te Aoga, te Leleiaga.*

Decipi. perf. **Decipio**.

Deceptus, a, um. p. præt. **Decipio**. *Hala ia, Kakai ia.*

Decerno, is, decrevi, cretum, ere. v. a. *Fakatotonu, Fekau.*

Decerpo, is, psi, pium, pere. v. a. *Tau, Toli, Tuusi.*

Decet, cuit, cere. v. *(fai-*

kehe). *E feala*, *E aoga*, *E lelei* ke...

Decerto, as, avi, atum, are. v. a. *Tau*, *Kinau*, *Faifaitaki*.

Decido, is, di, sum, dere. v. n. *To*, *Mate*.

Deciēs. indeol. *Tua hogofuku*.

Decima, æ. f. *Te Polopolo*: Decimas do omnium quæ possideo.

Decipio, is, cepi, ceptum, pere. v. a. *Kakai*: Evam decepit serpens.

Declamatio, onis. f. *Te Ako*, *te Talanoa*, *te Akonaki*.

Declamo, as, avi, atum, are. v. a. *Faifaitaki te talanoa*, *te akonaki*, *te faka kikihi*.

Declaro, as, avi, atum, are. v. a. *Faka ha*, *Tala*, *Fakailoilo*.

Declinatio, onis. f. *Te Tekilinasio*, *Te Fakatafa*, *Te Hala i te...*

Declino, as, avi, atum, are. v. n. *Fakatafa*, *Fakamamāo*; *Aua naa fai tekilinasio*; *Afe*.

Decollo, as, avi, atum, are. v. a. *Motu te ulu*, *Tuusi tafito*.

Decor, oris. m. *Te Teuteu*, *te Mata lelei*: Dilexi decorem domūs tuæ.

Decoro, as, avi, atum, are. v. a. *Teu*, *Fakateuteu*.

Decortico, as, avi, atum, are. v. *Eesi*, *Auau*.

Decorus, a, um. adj. *Mata mata lelei*, *Aoga*, *Feala*: *Decorus aspectu*.

Decretum, i. n. *Te Pelesepeto*, *te Faka totonu*; *te Kupu i fonu*.

Decretus, a, um. p. præ. **Decerno**. *Tonu ia*, *Fekau ia*.

Decurro, is, curri et curri, cursum, rere. v. n. *Tafusi*, *Hifo vave mai*.

Decursus, ūs. m. *Te Tafega o te tafe*, *te Aluaga*: *Decursus vitæ*.

Decus, oris. n. *Teu*, *Kololia*, *te Mata lelei* (o te *fofoga*.)

Dedecus, oris. n. *Te Fakaufiufi*, *te Faka kovi*.

Dedicatio, onis. f. *Te Fakatapu i*: *Dedicatio Ecclesiæ*.

Dedico, as, avi, atum, are. v. a. *Fakatapu*.

Deditio, onis. f. *Te Tuku mauili* (te *tagata kae tuku age te kolo*.)

Deditus, a, um. adj. *Tukua*, *Tokaga*, *Lotope ki*: — *pietati*, *Tokaga pe ki te fai kole*.

Dedo, is, didi, deditum, dere. v. a. *Tukuage*, *Tokaga*; *Haga*.

Deduco, is, duxi, ductum, cere. v. a. *Takiage*, *Holataki*, *Ave*: Et deducebant eum ad navem.

Deductus, a, um. p. præ. **Deduco**. *Taki ia*, *Ave ia*.

Deduxi. perf. **Deduco**: *Quis deduxit naves de portu*.

Defatigatus, a, um. p. præ. **Defatigo**. *Vaivai*, *Gae-gae*, *Fiu*.

Defatigo, as, avi, atum, are. v. a. *Fakakina kina, Fakafu.*

Defectio, onis. f. *Te Tafuli, te Mavae. Pogia, Mata popo.*

Defendo, is, di, sum, dere. v. a. *Tokoni, Taupau; Lolomi.*

Defensio, onis. f. *Te Lolomi, te Taupau.*

Defensor, oris. m. *Ae e lolomi, Taupau, Tokoni.*

Defero, fers, tuli, latum, ferre. v. ir. *Ave; Fetuku. Avage* : Deferre epistolas aliqui... Deferre aliquid senatui.

Deservesco, scis, ferbui mo vi, vescere. v. n. *Fakaosi te pula, Tukutuku ifo te ita, Fana ifo (te tai).*

Desetiscor, eris, fessus sum, fetisci. v. d. *Vaivai; Fiu.*

Deficio, is, feci, fectum, cere. v. *Mavae i te...; Tuku, Liaki; Hala mo, Mahui. Pogia* : Deficit hoc à legibus.

Defigo, is, xi, xum, figere. v. a. *Hoka, Tutuki, Faka tuu; Hai.*

Definio, is, ivi, itum, ire. v. a. *Fakatotonu, Fakamatala. Fakaosi* : Definire aliquid e genere suo; *Fakatuako i he mea i ona tai-genus.*

Definitio, onis. f. *Tona Fakatotonu, Faka gata... o he mea.*

Deflecto, is, xi, xum, ctere. v. a. et n. *Tule, Hehe, Liliu o... : Deflectere ad vitia, Liliu o agakovi.*

Defloreo, es, ui, ere. v. n. *Fefe; Te fisi e to ifo.*

Defluo, is, xi, xum, ere. v. n. *Tafe, Hehe, To ifo.*

Deformis, m. f. e. n. adj. *Mata mata kovi, Fakalia lia.*

Deformitas, atis. f. *Te Mata kovi, te Fakalia lia.*

Defraudo, as, avi, atum, are. v. a. *Kaka i he mea; Tuku kehe.*

Defunctus, a, um. p. præ. **Defungor**. *Mate* : Defunctus vitâ.

Defungor, eris, functus sum, fungi. v. d. *Totogi, Mate.*

Defuturus, a, um. p. fut. **Desum**. *Hala mo (he aho) : Auxilium non defuturum, E mole hala mo te tokoni.*

Degener, eris. adj. *Fakaau ki muli, Fakaau o kehe; Tautukutuku ki te kovi.*

Degenero, as, avi, atum, are. v. n. *Fakaau ki muli E mole hage ko. Liliu* : Degenerare à patre.

Deglutio, is, ivi, itum, ire. v. a. *Folo ko* : Deglutivit Jonam.

Degeo, is, egi, egere. v. a. *Fakaauau* : Degere vitam, *Fakaauau malie tona mauhi.*

Degusto, as, avi, atum, are. v. a. *Ahiahi* : Degusta cibos.

Dehinc. adv. *Mai ai, Leva.*

Dehortor, aris, atus sum, ari. v. d. *Faka liliu, Tala ke au.*

Dein. adv. *Leva.*

Delnceps. adv. *Pea hoki, Aipe, Fakaholo.*

Delndē. adv. *Leva, Pea hoki, Pea ki muli leva.*

Dejicio, is, jeci, jectum, ere. v. a. *Fakato, Peehi, Fakamapee, Maumau* : Dejicio equo quempiam, *E au fakato he tahi i te hosi.*

Delabor, eris, lapsus sum, labi. v. d. *To, Hifo hifo.*

Delapsus, a, um. p. præ. **Delabor.**

Delatus, a, um. p. præ. **Defero.** *Ave, Fetukuia.*

Delecto, as, avi, atum, are. v. n. *Lelei ia ki, Fiafia i, Manako* : Musica me delectat... Delectare animum libris.

Delegatus, a, um. p. præ. **Delego.** *Fekauia* : Delegatus S. Pontificis.

Delego, as, avi, atum, are. v. a. *Fekau* : Delegare viros probos ad Regem.

Deleo, es, evi, etum, ere. v. a. *Faka mole, Mau mau.*

Deletus, a, um. p. præ. **Deleo.** *Maumauia, Moleia.*

Deliberatio, onis. f. *Fakakaukau, Fono* : Suscipe deliberationem nostram.

Delibero, as, avi, atum, are. v. n. *Fakakaukau, Fono*

Deliciæ, arum. f. plur. *Mea lelei, Manuia lahi* : — meæ esse cum filiis hominum.

Deligo, is, legi, lectum, gere. v. a. *Fili fili* : Deligere unum de cunctis.

Delinio, is, nivi (vel) ii, nitum, nire. v. a. *Faka malie.*

Fifimalie : Deliniamus patrem dolentem.

Delinquo, is, liqui, lictum, quere. v. a. *Mole fai; Hala, Fai hala.*

Deliratio, onis. f. *Te Vale o te loto, Te Faka vale vale. Munanoa.*

Deliro, as, avi, atum, are. v. n. *Faka vale vale, Munanoa.*

Deliteo, es, tui, ere, (et) **Delitesco,** is, tescere. v. n. *Mumuni, Faka puli* : Hostes in sylvis delituerant.

Deludo, is, lusi, lusum, dere. v. a. *Kakae, Gutu vanivani.*

Delusio, onis. f. *Te Kakai.*

Demens, entis. adj. *Vale.*

Demensio, onis. f. *Te Vahaa, te Fuafua.*

Dementia, æ. f. *Te Fakavalevale.*

Demergo, is, si, sum, gere. v. a. *Fakapuli ki te vai, Mou, Faka malemo* : Oceanus terras demergit...

Demersus, a, um. p. præ. **Demergo.** *Malemo ia, Mou ia.*

Demetior, iris, mensum, metiri. v. d. *Fuafua.*

Demetrius, ii. m. *Temetilio (Tui o Silia.)*

Demissio, onis. f. *Te Vairai o te loto* : Demissio animi.

Demissus, a, um. p. præ. **Demitto.** *Fekau mai oluga, Momoli ifo ia; Kua mavae i tana gaue.*

Demitto, is, si, missum, ere. v. a. *Momoli ifo, Alu ifo, Hifo.*

Demollor, iris, itus sum,
iri. v. d. *Holoi, Maumau* :
Tines demolitur.

Demonstro, as, avi, atum,
are. v. a. *Fakahinohinoi*,
Fakamatala : Demonstra tuam
thesim.

Demoror, aris, atus sum,
ari. v. d. *Nofo mau, Tuu
mau*.

Demum. adv. *Pea hoki*.

Denarius, ii. m. *Tenalio*,
Kii paaga.

Denego, as, avi, atum,
are. v. a. *Fakafisi, Hele* : De-
negare fidem alicui.

Denigro, as, avi, atum, are.
v. a. *Faka uli, Ave ave, Faka-
kovi*.

Deniquè. adv. *Pea hoki*.

Dens, entis. m. *Nifo* : Ibi
erit stridor dentium.

Densus, a, um. adj. *Fa-
tufatu*.

Denudo, as, avi, atum,
are. v. a. *Tatala, Toho*.

Denuntio, as, avi, atum,
are. v. a. *Fakailoilo, Faka-
tala*.

Denuò. adv. *Toe, Tua*.

Deorsum. adv. *I lalo*.

Deosculor, aris, atus sum,
ari. v. d. *Fekita*.

Depasco, (et) **pasco**, is,
pavi, pastum, cere. v. a. *Tauhi
manu*

Depello, is, puli, pulsum,
lero. v. a. *Kapu, Faka mamao*,
Teteke : Depellamus hostem
ab urbe. Depello metum ab
aliquo.

Dependet... *Te mea e logo
pe fakalogo ki he tahi mea*.

Depereo, is, ivi (vel) ii,
itum, ire. v. n. *Mate, Puli*,
Fakaau o vaivai.

Depingo, is, pinxi, pic-
tum, gere. v. a. *Fai te faka-
tata*.

Deploro, as, avi, atum,
are. v. n. *Tagi* : Deploramus
exitium urbis.

Depono, is, sui, situm,
nere. v. a. *Tukuifo, ki lalo*,
i te kele; Fanau, Liaki : De-
ponere consilium, *Liaki te
fakakaukau*. Deponere onus na-
turæ.

Depopulo, as, avi, atum,
are. v. a. et **Depopulor**. v.
d. *Faka mole te hahai, te mea*.
Maumau : Depopulati sunt
agros.

Deporto, as, avi, atum,
are. v. a. *Ave, Fakaau-
nofo*.

Depositum, i. n. *Te Mea
na tuku ki he tahi ke ina tau-
pauia*.

Depositus, a, um. p.
præt. **Depono**. *Tukuia* :
Luotu deposito, *Na tuku te kofu
fakamamahi*.

Deprædatio, onis. f. *Te
Kaihaa lahi, Tafito i te tau*.

Deprædor, aris, atus sum,
ari. v. d. *Kaihaa*.

Depravatio, onis. f. *Te
Agakovi lahi* : — animi, *Te
kovi o te loto*.

Deprecatio, onis. f. *Te
Kole, te Hu, te Tutuku*.

Deprecor, aris, atus sum,
ari. v. d. *Faka mole aki te
kole, Hu* : Deprecari mortem,
Kole te mate ke hoko.

Deprehendo, is, di, sum,
dere. v. a. *Mau. Iloi.*

Deprehensus, a, um. p.
præt. **Deprehendo**. *Mau a.*

Deprimo, is, pressi, pres-
sum, ere. v. a. *Tukutuku ifo,*
To ifo, Fakakovi i he tahi; Ta-
tao ifo.

Depromo, is, pai, ptum,
ere. v. a. *Tooake* : Deprompsit
hosanna pium.

Deputo, as, avi, atum,
are. v. a. *Fafai, Lau, Faka-*
kaukau.

Derellectus, a, um. p.
præt. **Derelinquo**. *Tukua,*
Liakiia.

Derelinquo, is, liqui, lic-
tum, inquare. v. a. *Tuku,*
Liaki.

Derideo, is, risi, sum,
dere. v. n. *Amuamu, Nuki-*
nuki, Vai, Ave ave : Desine de-
ridere senes.

Derisio, onis. f. *Te Amu-*
amu, te Nukinuki, te Vai.

Derisus, a, um. p. præt.
Derideo. *Amuamu ia, Vai*
ia.

Desævio, is, ii, itum, vire.
v. n. *Agakovi lahi ki he tahi,*
Taute kovii.

Descendo, is, di, sum,
dere. v. a. et n. *Hifo, Alu ifo.*

Descensio, onis. f. *Te*
Aluifo, Te Incarnatio (Te tupu
tagata o Sese.)

Descisco, is, scivi, sci-
tum, sciscere. v. n. *Tuku, Fa-*
kakiliu : Desciscere à moribus
paternis, *Tuku (Fakaliliu) te*
uga a te u matua. Eloquentia
descevit à veteri gloria.

Describo, is, pai, ptum,
ere. v. a. *Tohi, Togi, Lau.*

Descriptio, onis. f. *Fa-*
katata mata, te Fakato-
tonu.

Desero, is, rui, sertum,
ere. v. a. *Tuku age kae hola.*

Desertio, onis. f. *Te hola.*

Desertus, a, um. p. præt.

Desero. *Tuku a, Lavaki,*
Toafa.

Desertum, i. n. *te Toafa,*
te Lavaki. plur. Deserta,
orum. Potu lavaki.

Desiderium, ii. n. *Te*
Holi.

Desidero, as, avi, atum,
are. v. a. *Holi, Fiafia, Loto*
ke.

Desidia, æ. f. *Te piko,*
Loto noa.

Desidiosus (vel) **Deses**,
idis. adj. *Loto noa, Piko,*
Heegaue.

Designatio, onis. f. *Te*
Fakato tonu.

Designatus, a, um, p.
præt. **Designo**. *Tonuia ke...*

Designo, as, avi, atum,
are. v. a. *Fakato tonu, Filifili*
ke...

Desilio, is, lui et ii, sul-
tum, silire. v. n. *Hifo, Alu*
ifo.

Desino, is, sivi (vel) sii, si-
tum, sinere. v. a. *Tuku, Faka-*
gata, Liaki; Mavæ.

Desisto, is, destiti, desti-
tum, desistere. v. n. *Faka-*
gata, Fakaosi, Siaki, Mavæ :
Desiste ab opere malo.

Desolatio, onis. f. *Ma-*
mahlahi, Malaia lahi...

Desolo, as, avi, atum, are. v. a. *Mau mau, Gaohi kovii.*

Desolatus, a, um. p. præt. **Desolo.** *Mamahi lahi, Tukua.*

Despectus, ſis. m. Te *Nukinuki, Te Manuki, Te Fakanoai.*

Desperatio, onis. f. Te *Manava sii lahi fau ki te Atua, ki te mauhi heegata* : Desperatio est defectus à spe.

Desperans, antis. m. f. p. præs. **Despero.** *Mole falala, Kua mole tona falala.*

Despero, as, avi, atum, are. v. n. *Manavasii lahi fau, Mole falala* : Desperare veniam, *Manavasii lahi fau ki te fakamolemole naa mole tuku mai.*

Despicio, is, pexi, pectum, cere. v. a. *Sio mai oluga, Mole tokaga, Fe hia, Mole fia sio i te fia lahi.*

Despondeo, es, spondi, sponsum, spondere. v. a. *Fakapapau, Tohi (fakamau)* : Despondit filiam juveni diviti.

Desponsatio, onis. f. te *Tohi fakamau* : Desponsatio Mariæ.

Desponso, as, avi, atum, are. v. a. *Tohi fakamau.*

Despumo, as, avi, atum, are. v. a. *Fiho* : Despumatur irâ os ejus.

Despuo, is, i, utum, ere. v. n. *Aanu, Kisu.*

Destillo, as, avi, atum, are. v. n. *Mosimosi, Hali.*

Destino, as, avi, atum,

are. v. a. *Fili fili, Fakatonu Ii, Tonu ki.*

Destiti. perf. **Desisto** : Destiti à sententiâ meâ priori.

Destituo, is, ui, tutum, uere. v. a. *Liaki, Tuku, Hala mo.*

Destitutus, a, um. p. præt. **Destituo.** *Halaia* : Destitutus memoriâ.

Destruo, is, xi, otum, ere. v. a. *Mau mau, Fakamole, Fakauha.*

Desudo, as, avi, atum, are. v. n. *Kakava* : Desudat corpore toto.

Desum, dees, defui, deesse. v. *Hala* : Non desunt qui dicant.

Detectus, a, um. p. præt. **Detego.** *Heeato, Heepuloga, Haia.*

Detego, is, xi, otum, gere. v. a. *Holo te ato, To ifo te puloga, Fakaha* : Detegite culpam vestram corde aperto.

Detergeo, es, si, sum, gere. v. a. *Holo holo i, Fakamaa.*

Deterior. m. f. us. n. gen. oris. adj. comp. *Kovi ake.*

Determino, as, avi, atum, are. v. a. *Fakatotonu te gataaga te mea* : Determina sensum verbi, litis.

Deterreo, es, rui, ritum, rere. v. a. *Fakalelu, Taofi mamao* : Deterrere ab Jerosolymâ adeundâ, *Fakalelu te alu Selusalemi.*

Detestabilis. m. f. e. n. adj. *Kovi aupito, Fakalialia.*

Detestatio, onis. f. *Tutuku, Tatalo kovi, Fehia.*

Detestor, aris, atus sum, ari. v. d. *Tutuku, Tatalo kovi, Fehia.*

Detineo, es, nui, tentum, ere. v. a. *Taofi (Hala he mea.)*

Detractio, onis. f. *Te Aveave, te Tala ki tua.*

Detraho, is, xi, actum, ere. v. a. *Too, Ave, Aveave.*

Detrimentum, i. n. *Te Maumau, te Fakakovii, te Kovi.*

Detrudo, is, trusi, trusum, dere. v. a. *Toho, Teteke, Fakapuna.*

Detrusi. perf. **Detrudo** : Detrusit hostes & finibus nostris.

Deus, i. m. *Te Atua.*

Deveho, is, exi, ectum, ehère. v. a. *Fetuku mo te teka.*

Deverto, is, ti, sum, ere. v. a. *Afe.*

Devenio, is, veni, entum, enire. v. n. *Tau, Hoko, To.*

Devincio, is, nxi, notum, ere. v. a. *Hai, No noo* : Devincit tempora lauro.

Devinco, is, icui, ictum, incere. v. a. *Malo.*

Devinctus, a, um. p. præf. **Devincio**. *Haisia.*

Devoro, as, avi, atum, are. v. a. *Maumau, Lailai, Folo.*

Deveveo, es, vovi, votum, vere. v. a. *Fakapapau, Fakatonu, Fiafai he mea uhi*

ko te hahai : — neci, *Fia mate uhi ko.*

Dexter, tra et tera, trum et terum. adj. *Matau, Faahi matau, Nima matau.*

Dexteritas, atis. f. *Poto, Matapoto* ; te *Poto i he mea.*

Diabolus, i. m. *Tiapolo (Higoa o te Temonio.)*

Diaconatus, ſis. m. *Te Tiakonato (Te Lua o te oleto lahi.)*

Diadema, atis. n. *Te Pologa o te Tui malama.*

Dialectica, æ. f. *Te Siesia, te Poto o te fakamatala.*

Dicito (vel) **Dic.** imper. **Dico.**

Dico, is, xi, ictum, cere. v. a. *Lea, Tala, Ui* : Dicere mendacium, *Tala lohi*. Dicere testimonium, *Tala fakamooni.*

Dietito, as, avi, atum, are. v. a. *Tala tua lahi, Tuutuuni tala.*

Dictum, i. n. *Lea, Fekau* : Dicto parere, *Fakaloga ki te fekau.*

Dictus, a, um. p. præf. **Dico.** *Kua lau ia, Kua ui ia.*

Dies, iei. f. m. *Te Aho* : in dies, *Ia aho fuape*. De die in diem.

Diffamatio, onis. f. *Te Feaveaki, Fakaha, te Fakakovi.*

Diffamo, as, avi, atum, are. v. a. *Fakakovi, Ave te logo, Fakamakuku.*

Differo, ers, distuli, dilatum, ferre. v. ir. *Fakatuai,*

Fakava, Fai kehe kehe : Differre à re.

Difficilis, m. f. e. n. adj.
Faigataa.

Difficultas, atis. f. *Te Faigataa, tona Faigataa aga*.

Diffidentia, æ. f. *Mahalo, Kovi*.

Diffido, is, sisus, sum, dere. v. a. *Huai, Mahua* : Diffusa sunt viscera ejus.

Diffundo, is, fudi, fusum, ndere. v. *Mahalo ki he*.

Diffusus, a, um, p. præ.
Diffundo, *Mafola, Mahua*.

Digitus, i. m. *Te Tuhi*.

Dignitas, atis. f. *Afoaga, Alikiaga, Mata lelei* : Dignitas corporis convenit Majestati regis, *Te mata lelei o te sino e aoga ki te Afoaga o te Aliki*.

Dignor, aris, atus sum, ari. v. d. *Aoga, Ofa ke aoga*.

Dignus, a, um, adj. *Aoga* : Dignus meliori sorte.

Digredior, deris, gressus sum, gredi. v. d. *Fakamamao, Alu*.

Digressus, us. m. *Te Alu, te Mavae; te Hehe a te talanoa, kae liliu*.

Dil, plur. **Deus**, m. *Atua pagani, Taula Atua*.

Dilabor, eris, lapsus sum, labi. v. d. *Tahi alu, Fematuleaki, Fetaseaki, Mavetevete* : Alii aliò dilapsi sunt.

Dilapsus, a, um, p. præ.
Dilabor, *Mavetevete*.

Dilato, as, avi, atum, are. v. a. *Fakalaulahi, Folahi*.

Dillectus, a, um, p. præ.
Diligo, *Ofa ina pele*.

Dillgens, entis. p. præ.
Dillgo, *Manako, Tokaga, Fakalogo*.

Diligenter, adv. *Fakamalotoloto*.

Diligentia, æ. f. *Te Fakakamalotoloto, Tokaga*.

Diligo, is, lexi, lectum, gere. v. a. *Manako, Ofa*.

Diluvium, ii. n. *Lovai, Lomaki*.

Dimico, as, avi, atum, are. v. a. *Tau, Ave te tau*.

Dimidius, a, um, adj. *Vaelua* : Pars dimidia, *Te vaelua malie*.

Dimissus, a, um, p. præ.
Dimitto, *Fakamavae ia*.

Dimitto, is, si, issum, ere. v. a. *Fekauage, Tukuage, Liaki, Tukuifo*.

Dimoveo, es, movi, motum, vere. v. a. *Fakamamao, Fakamavae, Faai, Fakalelu*.

Dinúmero, as, avi, atum, are. v. a. *Lau*.

Diocesis, is. f. *Te Vahaa fenua e pule ki aie he Epikopo*.

Diplois, idis. f. *Te Kofu pelulua, Te Pulupulu*.

Directè, adv. *Tonu, Totonu; Fakahagatonu*.

Directus, a, um, p. præ.
Dirigo, *Tonu, Agatonu*.

Direptus, a, um, p. præ.
Diripio, *Kaihaa sia*.

Dirigo, is, rexi, rectum, rigere. v. a. *Fakatonu, Fakatokatoka, Fakahaga* : Dirige puerum quò tendit.

Diripio, is, ripui, reptum, ripere. v. a. *Kaihaa,*

Mau mau, *Fakamaueuueu* : Aliquid è templo eripere est sacrilegium.

Diruo, is, rui, rutum, ruere. v. n. *Holoi*, *Fakamole*.

Dirus, a, um. adj. *Kovi*, *Fe feka*, *Fakamataku*.

Discedo, is, cessi, cessum, dere. v. n. *Alu*, *Ma vae*, *Fakama mao*, *Tuku* : Discedere à lege, *Tuku te fono*.

Discessus, ūs. m. *Te Alu*, *te Mavae*.

Disciplina, æ. f. *Te Ako*, *te Poto*, *te Aga*, *te Aloa*, *te Lao o te lotu*.

Discipula, æ. f. *Fafine ako*, *E muli ki he tahi*.

Discipulus, i. m. *Tisipulo*, *Tagata ako*, *E muli ki he tahi*.

Disco, is, didici, discoitum, discere. v. a. *Ako*.

Discolor, oris. adj. *Pena mata kehe kehe*.

Discooperio, is, ui, ertum, ire. v. a. *Fakaava*, *Toho te pupunu*.

Discordia, æ. f. *Agafai kehe*, *Loto kehe kehe*.

Discordo, as, avi, atum, are. v. n. *Loto kehe kehe*, *Fe loto kehe kehe aki*.

Discrimen, inis. n. *Tona uhiga kehe*, *te Fai kehe aga*.

Discumbo, is, cubui, cubitum, bere. v. n. *Takoto*, *Moe* : Discumbere mensæ, *Nofa ki te papa kai*.

Discurro, is, curri, cursum, rere. v. n. *Feahi aki*, *Feloaki*.

Disertè. adv. *Fakapoto...*, *Fakagutupoto*.

Disertus, a, um. adj. *Poto*, *Gutu matala*.

Disjunge, is, xi, unctum, gere. v. n. *Fakamavae*, *vevete*.

Dispar, aris. adj. *Kehe*, *Mole tatau*.

Dispensator, oris. m. *Tagata tauapu koloa (api)*, *Matura fe kaupule*.

Dispenso, as, avi, atum, are. v. a. *Vae vae*, *Fakatonu*.

Dispergo, is, si, sum, gere. v. a. *Maueuueu*, *Lakulaku*.

Dispersio, onis. f. *Te Maueuueu*, *Te Mavete vete* : Dispersio apostolorum.

Dispersus, a, um. p. præ. **Dispergo**. *Maueuueui*.

Dispertio, is, ivi mo ii, itum, ire. v. a. *Vae vae*, *Tufaki*.

Displiceo, es, ui, itum, ere. v. n. *Koviia ki*, *Moleleleia ki*.

Dispono, is, sui, situm, nere. v. a. *Fakatokatoka*, *Gaohi*; *Fakatu*, *Fakanofa*, *Teu teu*.

Disposul. perf. **Dispono**.

Disputo, as, avi, atum, are. v. a. *Fetalanoa aki*, *Fekinauaki*.

Dissentio, is, ivi, itum, ere. v. n. *Loto kehekehe*.

Dissero, is, rui, sertum, ere. v. a. *Fakakaukau*, *Fefakamatalaaki*, *Fai te tisetasio*.

Dissideo, es, edi, essum, dere. v. n. *Mavae, Lotokehe, Felotokeheaki.*

Dissidium, ii. n. *Te Lotokehe, Te Maveuveu, Nofokope.*

Dissimilis. m. f. le. n. adj. *Kehe, Mole tatau.*

Dissimulatio, onis. f. *Te Kaka, te Fufu, te Fakaakiakimuli.*

Dissimulo, as, avi, atum, are. v. *Fakaakiakimuli, Fufu.*

Dissolutio, onis. f. *Te Mavetevete, te Mau mau, Te maveuveu.*

Dissolvo, is, i, lutum, vere. v. a. *Mavete, Fakamavete, Fakamavae* : Dissolve resinam in oleo.

Dissuadeo, es, asi, asum, dere. v. a. *Lolomi, Teteke, Akonaki, Keava* : Dissuadere bellum. Dissuadeo ne captivus redimatur.

Disto, as, steti, stitum, statutum, are. v. n. *Vahaa mao, Kehe aupito, Faikehekehe.*

Distribuo, is, ui, utum, uere. v. a. *Tufaki, Vaevae.*

Ditio, onis. f. *Te Puleaga, Te Malohiaga* : Subesse ditioni alicujus.

Diu. adv. *Fualoa* : Diu commorati sumus ibi.

Dium, ii. n. *Te Atea, te Lagi.*

Diurnalis. m. f. e. n. adj. *Ekauki te aho, Faiaho* : Horæ diurnales.

Diurnus, a, um. adj. *Fai aho, Aho.*

Diuturnus, a, um. adj. *Tologa, Mauliloa.*

Diversè. adv. *Kehekehepe, Itepotukehekehe.*

Diversitas, atis. f. *Te Kehekeheaga.*

Diversor, aris, atus sum, ari. v. d. *Apitaki, Moeiteapiapitaga.*

Diversus, a, um. adj. *Feagai, Kehe, Fili.*

Dives, itis. adj. *Koloaia, Maukoloa, Aliki, Muamua.*

Divido, is, si, sum, dere. v. a. *Vaevae, Tufaki, Faahi.*

Divinatio, onis. f. *Te Kikite, Te Fakailoilohe mea ka hau.*

Divinitas, atis. f. *Te Atua.*

Divinus, a, um. adj. *Fakaatua.*

Divisio, onis. f. *Te Vaevaeaga, te Tufaki, te Tivisio.*

Divisus, a, um. adj. *Mavae.*

Divitiæ, arum. f. plur. *Te Koloa, te Lelei.*

Divortium, ii. n. *Te Mavae.*

Divulgo, as, avi, atum, are. v. a. *Faka ha, Feaveaki.*

Dixi. perf. **Dico**. *Tala, Lea.*

Do, as, dedi, datum, are. v. a. *Avage, Foaki.*

Docceo, es, cui, doctum, ere. v. a. *Ako* : Docuit timere Deum, *Neeinaakoiate matakuki te Atua.*

Docilis. m. f. le. n. adj. *Faigafua, Fakalogolelei, Ako-gafua.*

Docilitas, atis. f. *Te Ako-gafua, te Agalelei, te Agafaka logo.*

Doctè. adv. *Fakapoto.*

Doctor. oris. m. *Matua - akonaki.*

Doctrina. æ. f. *Te Akonaki, te Fai va.*

Doctus. a, um. adj. *Poto.*

Documentum. i. n. *Akonaki, te Ako.*

Dogma. atis. n. *Te Mea e tui ki ai.*

Doleo. es, lui, litum, ere. v. n. *Loto mamahi, Faka he-mala, Mamahi.*

Dolium. ii. n. *Puha vai, Puha vino.*

Dolor. oris. m. *Te Mamahi.*

Dolorosus. a, um. adj. *Fakamamahi, Mamahia.*

Dolosè. adv. *Kaka.*

Dolosus. a, um. adj. *Ta-gata kaka.*

Dolus. i. m. *Te Kaka.*

Domesticus. a, um. adj. *E kau ki te api.*

Domestici. orum. m. plur. *Te Kaiga fuape o te api, Te Kau fakalogo.*

Domicillium. ii. n. *Api, Fale, Nofoga.*

Domina. æ. f. *Fine matua o te api.*

Dominans. antis. p. præ.

Dominor. Ae e pule, *Aliki.*

Dominatio. onis. f. *Te Puleaga, Afoaga, te Faipule, Te Tahi o te a faahiga aselo.*

Dominator. oris. m. *Ta-gata pule : Dominator gentium.*

Dominicus. a, um. adj. *E kau ki te Aliki, Aliki sia : Dies dominica.*

Dominium. ii. n. *Te Api, te Nofoga. (Dominium. Usus. Ususfructus.)*

Dominor. aris, atus sum, ari. v. d. *Pule, Afo.*

Dominus. i. m. *Aliki, Matua pule, Matua o te api.*

Domo. as, mui, mitum, mare. v. a. *Fakalalata, Ako-ako.*

Domus. i (et) ūs. f. *Fale, Nofoga.*

Donatio. onis. f. *Te Foaki, Te Ofa. (Donatio. Commodatum. Mutuum.)*

Donec. adv. *O au ki... : Donec ponam inimicos tuos...*

Dono. as, avi, atum, are. v. a. *Foaki, Avage. (Id est Ava age).*

Donum. i. n. *Te Ofa : Mit-tere dono, Fakamomoli mo ofa.*

Dormio. is, ivi mo ii, itum, ire. v. n. *Moe, Mate.*

Dormito. as, avi, atum, are. v. n. *Tulemoe, Fiamoe.*

Dorsum. i. n. *Tuahivi : Suprà dorsum meum fabricaverunt peccatores.*

Dos. dotis. f. *Te Koloa peko te Api e aumai e te tagata ki te fafine e na ohoana : Dotem despondere. Dotes ingenii.*

Doto. as, avi, atum, are. v. a. *Avage te koloa : Dotare aliquem divitiis.*

Draco. onis. m. *Te Gata : — infernus, Te Temonio.*

Drachma. æ. f. *Te Kī paaga. (70 grains : Vaelua o te uncia.)*

Dualis. m. f. le. n. adj. *Lua, Tau o te tokolua.*

Dubitatio, onis. f. *Loto-loto lua.*

Dubito, as, avi, atum, are. v. n. *Loto lua, Ma hala.*

Dubium, ii. n. *Te Kala iloi tonu.*

Dubius, a, um, adj. *Tagata lotolua* : Dubius maneo inter ambos.

Ducentesimus, a, um, adj. *Tona koga e lua geau o he mea.*

Ducenti, æ. a. adj. *Lua geau.*

Ducentiès. adv. *Tua lua geau.*

Duco, is, xi, otum, cere. v. a. *Taki, Toho.*

Ductor, oris. m. *Ae e taki age, Aliki tau vaka* : Ductor olassis.

Ductus, ùs. m. *Tafeaga, Pule* : *Aquæ-ductus, Taki taki.*

Dulcè. adv. *Malie* : Dulciùs melle, fortius leone.

Dulcedo, inis. f. *Te Malie, te Huhua malie.*

Dulcis. m. f. ce. n. *Malie, Hua malie, Tagata aga malie.*

Dulcisonus, a, um, adj. *Leo malie* : Per precata dulcisona.

Dùm. conj. *Moka* : Homines dùm docent, discunt. Expectabo dùm veniunt.

Dummodò. conj. *Kapau* :

Docebo te dummodò velis discere.

Duntaxat. adv. *Aiape, Gatape.*

Duo, æ. o. adj. *Lua.*

Duodecim. indecl. *Hogofulu ma lua.*

Duodecimus, a, um, adj. *Tona hogofulu ma lua.*

Duodeni, æ, a. adj. *Kau hogofulu ma lua, Dosene.*

Duplex, icis. adj. *Pelu, Lua, Lolua, Tagata loto lua, Kaka.*

Duplico, as, avi, atum, are. v. a. *Faka lua, Tua lua tona lahi ake, Pelu lua, Fakalahi o tua lua tona lahi muli i tona lahi mua.*

Duplus, a, um, adj. *Tua lua lahi ake.*

Durè. adv. *Fakafefeka, Kovi aupito.*

Duresco, is, rescere et **Dureo**, es, rui, rere. v. n. *Fakaau o fefeka, Fakafefeka.*

Duritia, æ. f. *Te Fefeka, Te Fai gataa.*

Duro, as, avi, atum, are. v. n. *Faka loa, Fakatologa, Fakafefeka.*

Durus, a, um, adj. *Tagata fefeka, Loto kovi, Fai gataa.*

Dux, eis. m. *Aliki, Ae e taki.*

Duxi. perf. *Duco.*

E

E, ex. prap. *Mai, Aki* : Ex Italiâ. E radice.

Ea. pronom. is, ea, id. *Ae, Aia, Aena.*

Eadem. adj. idem, eadem, idem : Eâdem viâ.

Eâdem. adv. *I te ala pe aia.*

Ecbatana, arum. n. plur. *Ekepatana. (Ko te kolo.)*

Ebrius, a, um. adj. *Kona, Konaia.*

Ebullo, is, ivi (pe)ii, itum, ire. v. n. *Fakapula, Fakapuna e lahi, Fakatupu.*

Eburneus, a, um. adj. *Mea hihina, O hage ko te eburneum (Nifo o te manu lahi ko te Elefate.)*

Eccè. adv. *Koeni, Koena* : Eccè somniator venit. Eccè lupus.

Eccè autem. adv. *Kae fokifape.*

Ecclesia, æ. f. *Ekelesia, Katoaaga o te hahai Kilisitano, Fale tapu.*

Ecclesiasticus, a, um. adj. *E kau ki te Ekelesia, E kau ki te faahiga tapu.*

Eclipsis, is. f. *Te Mate toto o te laa (pe o te mahina.)*

Edico, is, xi, ctum, dicere. v. a. *Fe kau, Fakatotonu.*

Edictum, i. n. *Te Fekau* : Exiit edictum a Cæsare Augusto.

Edidi. perf. **Edo.**

Edisco, is, edidici, edicitum, cere. v. a. *Ako lotope, = Fakamamahi.*

Editio, onis. f. *Te Fanau-i, te Paki tohi, te Filifili* : Nova editio. Editio vulgata. Editio italica. Editio septuaginta interpretum.

Editus, a, um. p. præt.

Edo. *Fanauia, maoluga* : Ex edito loco.

Edo, is, edidi, editum, ere. v. a. *Fanau-i, Fai, Fakahifo* : Edere clamorem, Kalaga. Edere animam.

Edo, edis (vel) es, edit (vel) est, esum, edere (vel) esse. v. *Kai.*

Edoceo, es, cui, doctum, ere. v. a. *Ako akolelei.*

Edoctus, a, um. p. præt.

Edoceo. *Ako ia, Poto i te* : Edoctus calamitate, *Poto i te mamahi.*

Educatio, onis. f. *Te Ako, te Taupau.*

Educo, as, avi, atum, are. v. a. *Ako, Taupau he tamasii, Pusiaki.*

Educo, is, xi, ctum, cere. v. a. *Toho ake, Fakatua, Taki mai* : Educere gladium e vaginâ.

Edulium, ii. n. *Te Magisi* : Se convescens dedit in edulium.

Effaris, effatur, atus sum, effari. v. d. *Lea, Talanoa.*

Effectus, ūs. m. *Fua o te causa.*

Effectus, a, um. p. præt.
Efficio. *Faia.*

Effero, fers, extuli, elatum, ferre. v. a. *Fakanofa, Hiki ki..., Vikiviki* : — cada-ver ad sepulchrum.

Efficacia, æ. f. *Te Malohi, te Feala, te Vilitute, Te Lave.*

Efficaciter adv. *Tonu, Malohi* : — rogare (vel sanare.)

Efficax, acis. adj. *Mea Fua, Malohi, Loto lahi.*

Efficio, is, feci, sectum, ere. v. a. *Fai, Fakakatoa, Fakatupu* : — magna facinora.

Effigies, iei. f. *Fakatata, Mata* : Cujus est hæc effigies?

Effluo, is, xi, xum, ere. v. n. *Tafe, To, Mole* : — ætas.

Effossus, a, um. p. præt.
Effodio. *Kelia.*

Effodio, is, odi, ossum, dere. v. a. *Keli, Asi, Mau-mau, Fakakivi* : Effodere oculos, *Fakakivi te mata.*

Effugio, is, fugi, fugitum, gere. v. n. *Hola, Hao* : Effugit me nihil. Effugere mortem.

Effundo, is, udi, sum, dere. v. a. *Huai, Hali, Momoli ifo, Foaki* : Effundere lacrymas, *Hali loimata.*

Effusus, a, um. p. præt.
Effundo. *Huai, Lau-lahi, Loq.*

Egens, entis. p. præs.
Egeo. *Masiva, Hala mo.*

Egenus, a, um. adj. *Hala mo, Masiva.*

Egeo, es, gui, ere. v. n. *Hala mo, Nofo masiva, Fia-fai* : Pane egeo... Egere consilio.

Egestas, atis. f. *Te Masiva, Te Hala mo, Te Hoge...*

Egi. perf. **Ago** : Perfectè egisti opus tuum.

Ego, mei, mihi, me. pronom. *E au, O au...*

Egredior, deris, gressus sum, gredi. v. d. *Hu ki tua, Alu.*

Egregiè. adv. *Fakalelei aupito, Fakapelepele* : Egregiè cantas.

Egregius, a, um. adj. *Filifilii ia, Lelei aupito, Vikivikii ia.*

Egressus, a, um. p. præt.
Egredior. *Alu ia.*

Eheu? interj. *Oie!* : Eheu mihi!

El. dat. **Is, Ea, Id**. *Kia ia.*

Eia? interj. *Oie!* : Eia advocata nostra. — age.

Ejectus, a, um. p. præt.
Ejicio, *Kapusia, Aunofa ia.*

Ejicio, is, eci, ectum, ere. v. a. *Kapu, Faka aunofo.*

Ejusmodi. genit. *Feia* : Non laudo opera ejusmodi.

Elabor, eris, lapsus sum, labi. v. d. *Hola, Vevete, Hili, Puli* : Elabatur hoc factum e memoriâ meâ.

Elapsus, a, um. p. præt.
Elabor. *Hili ia, Hola ia.*

Elatus, a, um. p. præt.
Efferre. *Fia lahi ia.*

Eleazarus, i. m. *Eleasalo (Te tagata).*

Electio, onis. f. *Te Filifili:*

— regis. — Summi Pontificis.

Electus, a, um. p. præt.

Eligo. *Filifili*ia.

Elegans, antis. adj. *Lelei*,
Mata lelei, *Taulekaleka* : Ver-
bum —.

Elementa, orum. n. plur.
Te Tafito, *Mea tafito e fa*, *te*
Fua fua ako o he mea (v. g.
te kehe, *te vai*, *te aele*.)

Elephantus, i. m. *Elefato*.
(*Manu lahi*.)

Eligo, is, egi, ectum, gere.
v. a. *Filifili*, *Too*.

Eloquentia, æ. f. *Talanoa*
lelei, *totonu* : Nihil aliud est
eloquentia quàm copiosè lo-
quens sapientia.

Eloquium, ii. n. *Te Ta-*
lanoa, *Lea*, *Akonaki* : Dulci
eloquio.

Eluceo, es, uxi, ucere.
v. n. *Malama*, *Gigila*.

Eludo, is, si, sum, dere.
v. a. *Kaka i*, *Nukinuki*.

Eluo, is, lui, lutum, luere.
v. a. *Fo*, *Fufulu* : Macu-
lam —, *te uli*. Eluere vitæ
sordes.

Emano, as, avi, atum,
are. v. n. *Tafe*, *Punaake*,
Tupu mai : Rivi emanant e
monte.

Emendo, as, avi, atum,
are. v. a. *Fakatotonu*, *Tamate*
te hala : Emendare mores. —
annales. — succos acerbos.

Emergo, is, mersi, mer-
sum, gere. v. n. *Alu ake mai*
te vai, *Tuu mai* : — ex aquâ.
Sol emergens.

Emigro, as, avi, atum,
are. v. n. *Aunofa*, *Folau*, *Alu*

kehe : — vitâ. — domo. —
in cœlum.

Eminens, entis. adj.
Ma oluga, *Loa*, *Matamata Alik*i.

Eminentia, æ. f. *Te Mao-*
luga, *te Alik*i, *Aloa*, *te Tula-*
tula.

Emineo, es, nui, ere. v. n.
Tula ake, *Tupu ki oluga*, *Fia-*
mua, *Toa* : Eminerat ex ore
crudelitas.

Emissarius, a, um. adj.
Tagata vakavakai, *Vakai fe-*
nua.

Emissus, a, um. p. præt.
Emitto. *Vetekia*, *Mavetia*,
Tukuageia : Emissa suspi-
ria.

Emitto, is, isi, issum, ere.
v. a. *Tukuage*, *Mavete*, *Fai* :
— e domo. — e carcere ali-
quem.

Emo, is, emi, emptum,
emere. v. a. *Fakatau*.

Emollio, is, ivi, litum, ire.
v. a. *Fakamalu*, *Fakamakalu-*
lu : — mores artibus. — auc-
toritatem.

Emptus, a, um. p. præt.
Emo. *Fakatau ia*.

Emungo, is, xi, ctum,
gere. v. n. *Fagu* : — se cu-
bito.

En. adv. *Koena*, *Koeni* : —
adsum qui feci...

Enarro, as, avi, atum,
are. v. a. *Talanoa*, *Faka-*
au au.

Enascor, eris, natus sum,
nasci. v. d. *Tupu*, *Tuputupu-*
ake.

Enatus, a, um. p. præt.
Enascor. *Tupua*.

Enervatus, a, um. p. præt. **Enervo**. *Hee malohi, Vaivai...*

Enervis. m. f. e. n. *Hee-malohi, Gaegae, Vaivai* : — oratio.

Enervo, as, avi, atum, are. v. a. *Faka vaivai* : — animos.

Enim. conj. *He, Koteuhi he.*

Enim verò. conj. *Kae.*

Eniteo, es, ui, ere (vel) **Enitesco**, is, tui, cere. v. n. *Gigila, Lelei* : Enitet Roma cunctis urbibus.

Enitor, eris, isus (vel) ixus sum, iti. v. d. *Fanau i, Faiga, Ahu* : Enitere, contende, effice ut id fiat.

Enixus, a, um. p. præt. **Enitor**. *Fanauia, Faigaia.*

Enormis. m. f. e. n. adj. *Fuulahi, Loa aupito.*

Ensis, is. m. *Heleta.*

Enutriō, is, ivi, itum, ire. v. n. *Fafaga, Pusiaki, Taupau.*

Eò. conj. *Ki ai.*

Eo, is, ivi et ii, itum, ire. v. ir. *Alu* : It rumor... It obviam alicui. Ire obviam, *Alu faka fe taulaki.*

Eòdem. adv. *Ki aipe* : — loci. — illud pertinet.

Eous, a, um. adj. *Mai te hopo aga o te laa.*

Epactæ, arum. f. plur. *Aho faka hoahoa, Epaketa, Lau o te tau.*

Epigramma, atis. n. *Te Tohifaka iloga (i te fale maka.)*

Episcopus, i. m. *Epikopo, Matua taupau.*

Epistola, æ. f. *Tohi* : Tuas

litteras pluribus epistolis accepi.

Epitome, es. f. *Tohi fakanoou nou.*

Epulæ, arum. f. plur. *Magisi, Mea kai, te Kai, te Taumafa.*

Epulor, aris, atus, sum, ari. v. d. *Kai, Taumafa.*

Equa, æ. f. *Te Hosi fafine.*

Eques, itis. m. *Tagata heka i te hosi* : Equites, *Kautau heka hosi.*

Equidem. adv. *Mooni, Ifoki.*

Equito, as, avi, atum, are. v. n. *Heka i te hosi, Toka i te hosi.*

Equus, i. m. *Te Hosi Equos* jungere. *Equus bellator.*

Eradico, as, avi, atum, are. v. a. *Taaki, Auha, Mau-mau.*

Erado, is, si, sum, dere. v. a. *Vau* : — vitia.

Erectio, onis. f. *Te Fakatuu, te Mapula* : — crucis.

Erectus, a, um. p. præt. **Erigo**. *Tuumau, Tuutala.*

Ereptus, a, um. p. præt. **Eripio**. *Moleia, Tohoia, Maimateia* : — de ore leonis. — de morte.

Erexī. perf. **Erigo**.

Erga. præp. *Ki, Ki te, Kia, Kia te ia* : Erga Deum.

Ergastulum, i. n. *Fale fakapouli o te kaugana* : — subterraneum.

Ergò. conj. *Koia, Ia* : Illius ergò, *Koteuhi koia.*

Erigo, is, rexi, ctum, gere. v. a. *Faka tuu, Laga, Fa-*

kalaga : — jacentem. — se.
In digitos erigi.

Eripio, is, ripui, reptum,
ere. v. a. *Toho, Kapei, Fakaka malohi* : — liberos à matre. — alicui vitam. = *Fakamauli* : Eripere e periculo, *Fakamauli i te kovi*.

Erodo, is, si, sum, dere.
v. a. *Kai, Tosi, Tosi* : Erodunt mures.

Errans, antis. adj. *Auhe, Paea* : Erranti monstrare viam.

Erro, as, avi, atum, are.
v. n. *Auhe, He, He he, Faihala, Hala* : Errat qui putat. Erras à vero.

Error, oris. m. *Te Hala* : Errores pœnitendo corrigere.

Erubesco, is, bui, bescere.
v. n. *Ufi, Ufi* : — totis genis.

Eructo, as, avi, atum, are.
v. a. *Hua, Hiva, Tala, Fakahuke* : — hymnum, *Hiva*. Eructavit cor meum verbum bonum.

Erudio, is, ivi et ii, itum,
ire. v. a. *Ako* : — juventutem.

Eruditio, onis. f. *Te Poto*.

Eruditus, a, um. p. præt.

Erudio. *Poto, Ako ako ia*.

Erumpo, is, rupi, ruptum,
ere. v. n. *Oho, Puna ake, Lea vave* : Erumpunt ignes ex *Ætnæ* vertice.

Eruo, is, rui, utum, uere.
v. a. *Tau ki, Huehue, Kapei, Keli*.

Esau, i. m. *Esau*. (*Foha o Isaake*.)

Esca, æ. f. *Magisi* : — malorum voluptas.

Esse. inf. **Sum** : Definitio debet esse clara.

Essentia, æ. f. *Te Uhiga, te Aloga*. (*Te mea e tafito aki he mea*.)

Est. 3^a pers. præs. **Edo**. *Kai*.

Esther, eris. f. *Esetele* (*Fine Alike i Pelesia*.)

Esto. **Estote**. imp. **Sum** : — fortes in bello.

Esurio, is, ivi et ii, ire.
v. n. *Fiakai* : Esuriens edere.

Et. conj. *Pea, Pe lava* : Et propinquos et patrem interfecit.

Etenim. conj. *Kae, He*.

Etiā. conj. *Ifoki, Pe lava* : Etiam nunc.

Etiā nunc. conj. *O aukia aho nei*.

Etsi. conj. *Kae, Logo agepe*.

Eucharistia, æ. f. *Eukalitia*. (*Ko te ofa lahi*.)

Euge! interj. *Malo! Lelei!* : Euge! serve bone.

Eunuchus, i. m. *Eunuke*. (*Tagata sipi*.)

Europa, æ. f. *Eulopa*. (*Te tahi o te nima vaega o te atulaulu*.)

Eva, æ. f. *Eva*. (*Uluaki fafine*.)

Evado, is, vasi, vasum,
ere. v. n. *Hola, Hokoage* : Evasi mortem.

Evanesco, is, nui, nescere.
v. n. *Puli, Mole* : Verbum evanuit et memoriā.

Evangelicus, a, um. adj. *Fakaevaselio* : Evangelica lectio.

Evangelium, ii. n. *Te Evaselio*. (*Logo lelei*.)

Evangelizo, as, avi, atum, are. v. a. *Tala te Evaselio, Ako te Evaselio, Ako, Ave te fagonogono* : — gaudium magnum.

Eveho, is, xi, otum, here. v. a. *Fetuku, Hiki* : Evehere ad nubes.

Evello, is, elli (et) vulsi, vulsum, ellere. v. a. *Taaki* : Evellere arborem è radice.

Evenio, is, veni, ventum, ire. v. n. *Hoko*.

Eventus, ūs. m. *Te Hoko-aga, te Ikuaga, Te uhiga*.

Everro, is, ri, rsum, ere. v. a. *Tafi, Holoholoi* : — domum.

Eversio, onis. f. *Te Fulihi, te Maumau, te Faka mole*.

Eversus, a, um, p. præt. **Everro**. *Tafia* : Eversa est platea à me.

Eversus, a, um, p. præt. **Evertō**. *Fulihia* : Eversa est domus.

Evertō, is, i, sum, tere. v. a. *Fulihi, Laku ki lolo, Fakato, Maumau, Fakamole* : Evertamus radicibus oppidum.

Evidens, entis. adj. *Mooni, Tonu, Mahinohino*.

Evidentia, æ. f. *Te Mahinohinoaga, te Uhiga tonu* : Ex evidentia patet.

Evigilo, as, avi, atum, are. v. n. *Alaala, Tokaga*.

Evocatus, a, um, p. præt. **Evoco**. *Fekauia*.

Evoco, as, avi, atum, are. v. a. *Fekau, Toho mai*.

Evolo, as, avi, atum, are. v. n. *Lele, Hola*.

Evolutus, a, um, p. præt. **Evolvo**. *Mafola, Fola hi, Aauia*.

Evolvo, is, i, olutum, vere. v. a. *Fakateka, Fola hi, Aau, Fakamafola* : Evolvere seriem regum Judææ.

Ex. præp. *Mai, Aki* : Ex quo die? *Talu mai te aho fea?*

Exactio, onis. f. *Te Toho faka aliki, te Tauaki mea to-togi, te Kapusia* : Exactio pecuniæ. Exactio debiti.

Exactus, a, um, p. præt. **Exigo**. *Hili, Kapusia, Tohoia*.

Exæquo, as, avi, atum, are. v. a. *Faka tokatoka, Fakatatau*.

Exagito, as, avi, atum, are. v. a. *Tuli, Hue, Fakakina kina*.

Exalto, as, avi, atum, are. v. a. *Tuu ake, Fakatu, Hiki*.

Examen, inis. n. *Kaugalago, Fakalau, Filifili, Fakamau*.

Examino, as, avi, atum, are. v. a. *Fakalau, Filifili, Alu ki tua, Te kauga lago* : Examina conscientiam tuam.

Exanimatus, a, um, p. præt. **Exanimo**. *Hela hela, Vaivai, Gaegae, Manava sii, Mate* : Exanimatus lassitudine, *Vaivai i te fita fitaa*.

Exanimo, as, avi, atum, are. v. a. *Tamate, Matakau, Fakahela*.

Exardeo, es, si, dere (et) **Exardesco**, is, ardescere. v. n. *Faka ulu, Ulo, Vela* : Exarsit dies, *Kua vela te aho*.

= *Hau hau, Ita ita* : **Exarsit** ira, *Na tupu o lahi tona ita.*

Exaspero, as, avi, atum, are. v. a. *Fakafetefete, Fakatupu loto, Fakakina kina* : — animum patris.

Exaudio, is, di, ditum, ire. v. a. *Finegalo mai, Hufia.*

Exauditus, a, um. p. præst. **Exaudio**. *Logona, Taliia.*

Excæco, as, avi, atum, are. v. a. *Fakakivi, Pulagia.*

Excalceo, as, avi, atum, are. v. n. *Toho te sulie, ... te tapuga vae.*

Excedo, is, cessi, cessum, cedere. v. n. *Hu ki tua; Mate, Alu kehe, Tuku* : **Excedit** è vitâ, è scholâ. **Excedens** de pondere.

Excellens, entis. adj. (et) p. præst. **Excello**. *Taki mua, Lelei, Aupito, Aliki* : **Excellentior** ordo. **Excellent** formâ, corpore.

Excellentia, æ. f. *Te Ma oluga aga, te Alikiaga.*

Excello, is, ui, ere. v. n. *Ma oluga ake, Poto ake* : **Excellebat** Saül suprâ cæteros toto capite.

Excelsus, a, um. adj. *Ma oluga, Loa, Aliki* : **In montem** — valdè...

Excepl. perf. Excipio.

Excessus, ūs. m. *Te Lahi fau, te Hala i te lahi fau.*

Excidium, ii. n. *Higa, Maumau* : **Excidium** urbis.

Excido, is, i, ere. v. n. *To ifo, Gato, Hala mo* : **Excidit** è mente.

Excido, is, idi, isum, dere. v. a. *Ta, Toli, Tuusi, Holo i.*

Excipio, is, epi, eptum, ere. v. a. *Tali, Tuku age mai* he mea.

Excisus, a, um. p. præst. **Excido**. *Tuusiia, Sipiiia, Tai.*

Excitatus, a, um. p. præst. **Excito**. *Alaala, Fafagu.*

Excito, as, avi, atum, are. v. a. *Faka ala ala, Fafagu, Faka kae kae, Faka gei gei.*

Exclamo, as, avi, atum, are. v. n. *Kalaga, Leo lahi.*

Excludo, is, si, eum, dere. v. a. *Tetekei, Tuku age, Aua naa lau.*

Exclusus, a, um. p. præst. **Excludo**. *Tuku sia.*

Excrementum, i. n. *Tae, Tuuga otaota.*

Excruciat, ūs. m. p. præst. **Excrucio**. *Tautea, Faka mamahi.*

Excruciat, ūs. m. *Te Faka mamahi lahi, te Taute kovi.*

Excrucio, as, avi, atum, are. v. a. *Taute, Faka mamahi, Ta mate, Faka mamahi.*

Excubiae, arum. f. plur. *Te Leo leo* : **Excubias** custodite ad cadaver.

Excubo, as, avi, atum, are. v. n. *Leo leo, Leo hi, Ala-faki.*

Exeudo, is, di, sum, dere. v. a. *Ta aſi, Ta maka aſi.*

Excursio, onis. f. *Haele ele, Taka taka, Vakai fenua, te Oho mai o te fili* : **Excipite** fortiter hostis excursionem.

Excusatio, onis. f. *Te*

Fakamole mole. (Te matāmata tonu aga o he mea.)

Excusatus, a, um. p. præt.
Excuso. *Fakamolemoleia.*

Excuso, as, avi, atum, are. v. a. *Fakamolemole.*

Excussus, a, um. p. præt.
Excutio. *Luluia, Ueia.*

Excutio, is, ussi, ussum, tere. v. a. *Lulu, Uei, Ekei, Tutui, Fakato ifo, Maumau :* Excussit viperam.

Exemplar, ris. n. *Fakata, Tohi faka tuu.*

Exemplum, i. n. *Fakata, Akonaki, Fai mua :* Sit exemplum, o hage anai ko.

Exeo, is, ivi et ii, itum, ire. v. n. *Hu ki fafo, Alu ki tua, Hau mai.*

Exercitus, ūs. m. *Te Kau tau, Kau milite :* Cogere exercitum.

Exhalo, as, avi, atum, are. v. a. *Nanamu, Fakaosi te manava, Mate :* Exhalare animam.

Exhaurio, is, ausi, austum, ire. v. a. *Fakaosi, Fakaago.*

Exhibeo, es, ui, itum, ere. v. a. *Fakaha, Fai.*

Exhortor, aris, atus sum, ari. v. d. *Akonaki, Tokoni malohi.*

Exi. imp. **Exeo**.

Exigo, is, egi, actum, gere. v. a. *Fou, Fakaosi, Fakatiliu :* Exigere pœnas de aliquo. Exigere tributum a civibus.

Exiguus, a, um. adj. *Liliki, Sii, Pokosii :* Exiguus staturâ.

Exilis. m. f. e. n. adj.

Veliveli, Vaivai, Tutue, Tue loa.

Exilium, ii. n. *Te Aunofo :* Multare aliquem exilio.

Eximius, a, um. adj. *Lelei aupito, Taki mua :* Eximiâ indele.

Eximo, is, emi, emptum, imere. v. a. *Fakamaui mai, Fakamole, Toho :* Gladium exemi e vaginâ.

Exinanio, is, ivi, itum, ire. v. a. *Fakamole, Faka gata, Fakaauau :* Exinanire vires hostis.

Exindè. adv. *Mai he.*

Existimo, as, avi, atum, are. v. a. *Mahalo, Faka uta age.*

Exitium, ii. n. *Te māu mau lahi, te Malaia, te Higa, te Mate.*

Exitus, ūs. m. *Ala, Alu aga, Iku aga :* Res malum habuit exitum.

Exorior, iris, ortus sum, iri. v. d. *Tupu, Hoko mai.*

Exorno, as, avi, atum, are. v. a. *Teu, Fakateuteu.*

Exortus, a, um. p. præt.

Exorior. *Tupuia.*

Expando, is, i, ansum vel assum, ere. v. a. *Aau, Folahi.*

Expavescio, is, pavi, scere. v. n. *Mata ku, Manava sii.*

Expedio, is, ivi vel ii, itum, ire. v. n. *E aoga, E feala.*

Expedio, onis. f. *Too-tooga o te tau, Alu o fai te tau.*

Expensum, i. n. *Te Mea kua tologi, te Paaga tologi ia.*

Expello, is, puli, pulsum, ere. v. a. *Kapu :* Expulsus est ab urbe.

Expergefacio, is, feci, factum, ere. v. a. *Fafagu, Alaala, Aala* : Expergefacite custodiam, pueros.

Expergefactus, a, um. p. præt. **Expergefacio**. *Alaalaia, Aalaia*.

Experientia, æ. f. *Te Ahi-ahi, te Poto kua mau* : Experientia probatur.

Experimentum, i. n. *Te Ahi-ahi* : Multis experimentis id mihi notum est.

Experior, iris, pertusum, iri. v. d. *Ahi-ahi*.

Expers, tis. adj. *Hala mo* : Scientiæ expers. Expers misericordiae.

Expetitus, a, um. p. præt. **Expeto**. *Holiia, Fiafaia*.

Expeto, is, ivi vel ii, itum, ere. v. a. *Holi, Kumi, Hoko*.

Expiatus, a, um. p. præt. **Explo**. *Faka maaia, Fakamahiia, Totogiia*.

Expio, as, avi, atum, are. v. a. *Faka mamahi, Fakamaa, Totogi, Fakalelei ki*.

Expleo, es, evi, etum, ere. v. a. *Faka fonu, Faka katoa, fakaosi* : Explevit urbes erroribus. Explevit quintum decimum annum.

Explicatio, onis. f. *Te Fakamatala* : Explicatio sancti Evangelii.

Explicatus, a, um. p. præt. **Explico**. *Folahi, Fofola*.

Explico, as, avi, atum, are. v. a. *Folahi, Fofola, Fakamatala* : Explicare volumen. Explicare litem. — librum.

Exploro, as, avi, atum,

are. v. a. *Vaka vakai, Asiasi, Ahi-ahi, Taulavaki* : Eo exploratum urbem. Explorare castra.

Expono, is, sui, situm, nere. v. a. *Faka ha, Tuku ki te kovi, Faka laka laka* : Exposito ordine operis, operamini.

Expositio, onis. f. *Te Fakamatala, te Liaki, Faka tokatoka*.

Expositus, a, um. p. præt. **Expono**. *Tukua, Liakiia, Tau noa* : Expositus est Moyses super flumen.

Expostulo, as, avi, atum, are. v. a. *Kole fakamalototo, Tagi ki he mea*.

Exprimo, is, pressi, ssum, ere. v. a. *Tatau, Faka tatau*.

Exprobro, as, avi, atum, are. v. a. *Taute, Amuamu*.

Expugno, as, avi, atum, are. v. a. *Tau, Faka haga haga tahi, Tau tahi pe ki, Aua, Lavai*.

Expuli. perf. **Expello**.

Expulsus, a, um. p. præt. **Expello**. *Kapusia, Faka au-nofoia*.

Expurgo, as, avi, atum, are. v. a. *Fafai, Faitoo, Liaki*.

Exquiro, is, sivi vel ii, itum, rere. v. a. *Kumi, Faka-fehui, Feekei*.

Exquisitus, a, um. p. præt. **Exquiro**. *Fili filia, Taki mua, Lelei aupito, Lahi aupito* : Exquisitos pueros admittere volebat rex.

Exscidium, ii. n. *Te Fakamole, te Holoi, te Maumau*.

Exseco, as, cui, ectum, are. v. a. *Tuusi, Sipi, motui*.

Exsecrabilis. m. f. le. n.

Kovi lahi aupito, Fakalahia.
Exsecratio, onis. f. *Te Fai tutuku kovi, te Malaia.*

Exsecror, aris, atus sum, ari. v. d. *Tutuku i, Fakamalahia, Faka hemalahi, Fekia : Exsecror mendacium.*

Exsecratus, a. um. p. præt. **Exsecror**. *Fesia ina, Malaia.*

Exsequæ, arum. f. plur. *Tootooga o te mala, Teu o te mala.*

Exsequor, eris, cutus sum, qui. v. d. *Haga hagamai, Muli, Fai te sekau.*

Exsicco, as, avi, atum, are. v. a. *Faka moa moa, Faka maha.*

Exsillo, is, ivi vel ii, itum, ire. v. n. *Hopo, Fakatoifo, Punaake, Oho mai ki : Exsillent claudi sicut cervi.*

Exsillum, ii. n. *Te Fakaaunofo, te Aunofo.*

Exsisto, is, stiti, sistere. v. n. *Tuu, Tupu, Ai, Maui.*

Exsolvo, is, solvi, solutum, ere. v. a. *Totogi, Vevete, Mole : Exsolvere beneficia. — pœnas criminis.*

Expectatio, onis. f. *Te Tatali, te Amanaki : — partus beatæ Mariæ virginis immaculatæ.*

Expecto, as, avi, atum, are. v. a. *Atali, Tatali, Amanaki.*

Exspiratio, onis. f. *Te Fakasi o te manava, te Mate.*

Exspiro, as, avi, atum, are. v. n. *Agiagi, Nanamu, Mate, Fakasi.*

Exspolio, as, avi, atum,

are. v. a. *Kaihaa, Fakamalo, Ave.*

Exspuo, is, i, utum, ere. v. n. *Aanu.*

Exstinguo, is, xi, ctum, guere. v. a. *Tamate, Fakamole.*

Exstinctus, a, um. p. præt. **Exstinguo**. *Mateia, Moleia.*

Exsto, as, stiti, itum, are. v. n. *Loake, Ha, Kei mau.*

Exstruxi, perf. **Exstruo**.

Exstruo, is, xi, ctum, ere. v. a. *Laga, Fakatu, Fakatuaga.*

Exsul, (vel) **Exul**. m. f. n. lis. *Te Aunofo, te Tukua.*

Exsulo, as, avi, atum, are. v. n. *Faka aunofo.*

Exsultans, antis. adj. *Hopohopo, Fiafia.*

Exsulto, as, avi, atum, are. v. n. *Hopohopo, Fiafia, Hikiiki.*

Exsurgo, is, surrexi, reatum, gere. v. n. *Tuuakeki oluga.*

Exsuscito, as, avi, atum, are. v. a. *Alaala, Fafaga.*

Extendo, is, i, sum, dere. v. a. *Fola, Ala, Fola i, Fakalahi : — crura in longitudinem.*

Extentus, (vel) **Extensus**, a, um. p. præt. **Extendo**. *Folaia, Fakalahia.*

Extenuo, as, avi, atum, are. v. a. *Fakamani, Fakavaivai.*

Exterior. m. f. ius. n. oris. adj. *I tua, te Mea e ha.*

Exterminatio, onis. f. *Te Fakamole lahi, te Maumau aupito.*

Extermino, as, avi, atum,

are. v. a. *Fakamole, Auha, Maumau.*

Externus, a, um. adj. *I tua, Faka ha, Tagata folau.*

Extero, is, trivi, tritum, ere. v. a. *Tukituki, Lailai, Faka eve eve.*

Exterus, a, um. adj. *Mai tua, Kehe, Folau.*

Extinctus, a, um. p. præst.

Extinguo.

Extollo, is, extuli, elatum, extollere. v. a. *Faka tuu, Viki-viki, Laga.*

Extorqueo, es, si, rtum, quere. v. a. *Toho, Faka aliki, Faka ma mahi.*

Extra. præp. *I tua, Ki he age.*

Extraho, is, traxi, tractum, here. v. a. *Toho ki tua, Utu, Taaki, Maumau te temi.*

Extraordinarius, a, um. adj. *Faka tala kitupua, Faka-puna mauhi. (Te mea e mole fai mahani, e laka kehe i te aloga mahani o mea.)*

Extremitas, atis. f. *Te Gata aga, Hiku : Casus extremitatis.*

Extremum. adv. *Pea hoki, Ko tona gata, Faka muli.*

Extremus, a, um. adj. *Muli, Gata, Hiku, Faka osi.*

Extrinsecus, a, um. adj. *Mai tua, Faka malama.*

Exubero, as, avi, atum, are. v. n. *Mahu, Fonu, Fofonu, Lahi o mahuahua.*

Exuo, is, ui, utum, uere. v. n. *Toho, Tatala, Tuku, Ave.*

Exuro, is, ussi, ustum, urere. v. a. *Tutu, Vela, Tue-tue.*

Exustus, a, um. p. præst.

Exuro. *Tutu ia, Vela ia.*

Exutus, a, um. p. præst.

Exuo. *Hola mo, Fakatele, Vete ia.*

Exuise, arum. f. plur. *Te mea nee mau i te tau.*

Ezechias, æ. m. *Esekiasi. (Tui o Sutea.)*

F

Faber, bri. m. *Tufuga : Nonne hic est filius fabri.*

Fabrè. adv. *Faka tufuga.*

Fabrica, æ. f. *Gaue aga o te tufuga, te Gaue kehekehe, Faka tufuga.*

Fabrico, as, avi, atum, are. v. a. (et) **Fabricor**, aris, ari. v. d. *Fai, Ga ohi, Laga, Lalaga, Faka tupu : — naves. — prandium. Nonne ille est qui — mundum?*

Fabula, æ. f. *Talanoa fakatata, te Logo : Edissere nobis fabulam.*

Fabulor, aris, atus sum, ari. v. d. *Talanoa : Quid sic de me fabulabimini?*

Facies, iei. f. *Te Mata, te Fofoga : Videbimus eum de facie ad faciem.*

Facile. adv. *Faigafua : — dicere aliquid. — agere.*

Facilis. m. f. le. n. adj.

Faigafua : — res. — factu.
— dictu.

Facinus, oris. n. *Te Gaue* (lelei mo .kovi) : Quis hoc paravit facinus.

Facio, is, feci, factum, cere. v. a. *Fai, Gaohi* : — mundum sex diebus.

Factum, i. n. *Te Gaue kekekehe* : Facta bona. — mala. — egregia.

Factus, a, um. p. præt.
Facio. *Osi, Iku, Kua fai-ia*.

Facultas, atis. f. *Te Pule, te Faka gafua, Mahu, Koloa, te Lelei* : Facultates medicinæ. — faciendi. — dicendi.

Facundia, æ. f. *Te Fakahilikili, te Talanoa, Lohi*.

Fæx, æcis. f. *Te Kalu i vino, Te Ota ota* : Eduxit me de luto fæcis.

Fallacia, æ. f. *Te Kaka, te Lohi, te Fahahala*.

Fallax, acis. adj. *Te tagata kaka, Loi*.

Fallo, is, fefelli, falsum, ere. v. a. *Kakai, Lohii, Fakahala* : Id me fallit. Species fallit. Nisi (vel) ni fallor.

Falsitas, atis. f. *Te Kaka-pe, te Loi-pe*.

Falsus, a, um. adj. *Loi, Fakahala, Mahalope* : Falsa verba.

Falx, falcis. f. *Te Hele tuusi mohuku* : Mors falce suâ omnes devincit.

Fama, æ. f. *Te Talanoa-pe, te Logo* : Fama exiit. Famæ consulere.

Famelicus, a, um. adj.

Fia kai, Mate te fia kai : — saturati sunt.

Fames, is. f. *Te Fia kai, te Hoge* : — prævaluit in civitate. — valida.

Familia, æ. f. *Te Faahiga, te Faahiga o te api, te Kauga api, te Kaukaiga* : Eò quòd esset de domo et familiâ David.

Familiaris. m. f. re. n. *Faka faahiga, Fakaapi* : Res familiaris, *Te mea o te api*.

Familiaritas, atis. f. *Te Ofa, te Loto tahi, te Aga mahani*.

Familias. (E tohi fenei) : Paterfamilias, *te Matua o te api*. Materfamilias, *te Fine matua o te api*.

Famosus, a, um. adj. *Iloa, Vikivikiia, mo Agakoviia*.

Famula, æ. f. *Kaugana fagine, Faka logo* : Famulabus.

Famulatus, ūs. m. *Te Faka kauga na, te Popula*.

Famulus, i. m. *Kauga na, Tagata fakalogo*.

Farina, æ. f. *Te Falaoa* : Hydria farinæ non deficit.

Fas. n. ind. *Feala, Tonu* : Fas est hoc dicere.

Fastidio, is, ivi (vel) ii, itum, ire. v. n. *Fakalialia, Mole tokaga, Fehia ki he mea* : Cibum hunc —.

Fastidiosus, a, um. adj. *Fakalialia*.

Fastidium, ii, n. *Te Fakalialia* : Fastidio hoc mihi est.

Fastigium, ii, n. *Te Fuga fale, Tua fale* : In summo fastigio.

Fateor, eris, fassus sum, fateri. v. d. *Tala mooni*.

Fatigo, as, avi, atum, are. v. a. et n. *Vaivai, Mamahi*.

Fatus, a, um. adj. *Noa, Vale* : Qui autem dixerit *Fatus*.

Fauces, ium. f. plur. *Kia, Gutu* : Rauce factæ sunt — meæ.

Faustus, a, um. adj. *Manua* : Fausta res evenit.

Favere, es, favi, fautum, favere. v. n. *Kau mo, Higa ki, Tokoni* : — orationi tuæ. — nobilitati.

Favilla, æ. f. *Lefulefu, Efu* : Ago poenitentiam in favillâ.

Favor, oris. m. *Te Fakatonu tonu, Te Fakageigei, Fakapelepele*.

Favus, i. m. *Te Mele, te Tae i lago* : — distillans labia tua.

Fax, facis. f. *Te Malama, te Motumotu*.

Febrilis, m. f. le. n. adj. *Fakalifulifu, Fakatupu, Te lifulifu*.

Febris, is. f. *Te Lifulifu* : Dimisit eam febris.

Februarius, ii. m. *Fe-pualio. (Menise.)*

Fecunditas, atis. f. *Mahu, Kelemahu, Kele fakatupu magisi, Te faa fanau a te fagine*.

Fecundo, as, avi, atum, are. v. a. *Faka gako (Te kele), Faka ili*.

Fecundus, a, um. adj. *Mauli, Faa fakatupu, Lahi*.

Fefelli. perf. **Fallo**.

Fel, fellis. n. *Te Ahu, te Mea kona* : Vinum cum felle mixtum.

Felicitas, atis. f. *Manua, Koloa lahi*.

Felicitèr. adv. *Fakamanua* : Feliciter successit eventus.

Felix, cis. m. f. n. adj. *Manua, Mau koloa, Poto*.

Femina, æ. f. *Fagine*.

Femineus, a, um. adj. *Fakafagine, E kau ki te fagine*.

Femininus, a, um. adj. *Fakafagine, E kau kiai*.

Femur, oris. n. *Vae, Ufa, te Noko* : Dux de femore ejus.

Feneror, aris, atus sum, ari. v. d. *Avage ia paaga, Monu e totogi mai*.

Fenestra, æ. f. *Matapa malama, Sioata*.

Fenum. vide **Fœnum**.

Fera, æ. f. *Manu fekai* : Feras sylvæ. — pessima devoravit eum.

Ferculum, i. n. *Mea kai, pa mo tona magisi*.

Ferè. adv. *Peipei, Teitei* : Omnes ferè.

Feretrum, i. n. *Fata, te Puha o te mate*.

Feria, æ. f. (vel) **Feriæ**, arum. plur. *Te Felia, Ahogafua, Aho malolo*.

Ferlio, is, ire. v. a. *Ta, Lavea, Lave, Akahi* : — gladio.

Feritas, atis. f. *Te Agakovi, te Fakamanu fekai, Mata feia*.

Fermè. adv. *Peipei, Teitei*.

Fermentatus, a, um. p.

præt. **Fermento.** *Fakatu-pu ia, Fakapala ia* : Panis fermentatus.

Fermento, as, avi, atum, are. v. n. *Gaoi te fakatupu, Fakapala.*

Fermentum, i. n. *Te Fakatupu pane, te Fakapala.*

Fero, fers, tuli, latum, ferre. v. a. *Fua, Fetuku, Ave, Avage, Katakai, Tala* : Fertur, *E ui. (Takua).*

Ferocitas, atis. f. *Agakovi lahi (tataru mo te manu fekai).*

Ferociter. adv. *Fakaliki kovi.*

Ferox. m. f. n. ocis. gen. adj. *He hegi, Fia lahi, Toa, Kovi aupito.*

Ferrarius, a, um. adj. *Faka ukamea. (E kau ki te ukamea)* : Faber ferrarius, *Tagata tuki fao.*

Ferreus, a, um. adj. *Faka ukamea, E kau ki ai, Tagata loto fefeka, Kovi.*

Ferrugo, inis. f. *Te Umeumea* : Ferrum roditur ferrugine.

Ferrum, i. n. *Te Ukamea.*

Fertilis. m. f. le. n. adj. *Kele Mauli, fenua Mauli, Lelei.*

Fertilitas, atis. f. *Te mauili o te kele, te Mahu.*

Ferus, a, um. adj. *Kanivao, He hegi, Kovi, Toa.*

Fervens, entis. adj. *Velavela, Pula.*

Ferveo, es, bui, vere. v. n. *Vela, Mafana, Pula, Fonu, Hagehaga, Vave* : Fervet opus, *Kua vave te gaue.*

Fervidus, a, um. adj. *Mafana, Vela, Loto vave, Malohi, Holi* : Fervidus juventute. Fervidus equus.

Fervor, oris. m. *Te Mafana, te Holi, te Tokaga.*

Fessus, a, um. p. præ. **Fatiscor.** *Vaivai, Gaegae* : Fessus de viâ, *Vaivai i te ala.*

Festinans, antis. p. præ. **Festino.** *E vave, Alu vave, Fakavave, Fakavilivili, Tafusi* : Festinans descende.

Festinatio, onis. f. *Te Alu vave, te Fakavilivili.*

Festino, as, avi, atum, are. v. n. et a. *Fakavilivili, Laka, Vave.*

Festivitas, atis. f. *Te Aho jaka aliki, te Fakafafaf.*

Festivus, a, um. adj. *Fakafafaf, Lelei, Teuteu lelei.*

Festuca, æ. f. *Kii mohuku, Moi mea* : Quid vides festucam?

Festus, a, um. adj. *Fakaaliki, Malolo, Fiafia* : Agere dies festos, *Taupau aho fakaaliki.*

Feteo, es, ere. v. n. *Elo* : Jam fetet.

Fetor, oris. m. *Te Namuku.*

Fetus, a, um. adj. *Fua, Faitama, Fonu.*

Fetus (vel) **Fœtus**, ūs. m. *Te Fua, te Faitama, te Uhi.*

Fibra, æ. f. *Ua* : Mollem fibram habet.

Fictile, is. n. **Fictilia**, ium. n. plur. *Ipu kele, Pa kele.*

Fictilis. m. f. e. n. adj. *Kelekele, Aki te kele* : Thesaurus in vasis fictilibus.

Fidelis, m. f. le. n. adj.
Mooni, Tonu, Agatonu : Fidelis servus.

Fides, ei. f. *Te Fite, te Tui malohi, te Mooni* : Manere in fide, *Nofo agatonu*.

Fidenter, adv. *Loto malohi*.

Fido, is, fidi (et) *sisus sum*, fidere. v. n. *Falala*.

Fiducia, æ. f. *Te Falala, te Faka mooni*.

Figulus, i. m. *Tagata tufuga o te ipu kele* : In agrum figuli.

Figura, æ. f. *Mata, Ata, Faka iloga, Fakātata*.

Figuro, as, avi, atum, are. v. a. *Gaohi, Fai fakātata, Mahalo, Faka iloga*.

Filla, æ. f. *Te Taahine, te Ofafine*.

Filialis, m. f. le. n. adj.
Kau ki te fanau : Amor filialis, *ofa o te fanau*.

Filiosus, i. m. *Tamasii, pele*.

Fillus, ii. m. *Te Foha, te Tama*.

Fillum, i. n. *Te Filo, te Taula*.

Fimbria, æ. f. *Ia potu tafa ki lalo o te kofu*.

Fimus, i. m. et **Fimum**, i. n. *Te Fumie, te Otaota*.

Fingo, is, finxi, flectum, fingere. v. a. *Fai, Fakatupu, Gaohi, Akoako, Faka kaukau*.

Finio, is, ivi vel ii, itum, ire. v. a. *Fakagata, Fakatonu, Fakaosi, Mate* : Dies suos finivit.

Finis, is. m. *Te Gata aga, Te Uhiga, te Mate, Tauaga*.

Finitimus, a. um. adj.
Taupotu, Ovi mai.

Finitus, a, um. p. præst.

Finlo, *Gata, Osi*.

Flo, is, factus sum, fieri. v. ir. *Liliu, Faiia, Hoko* : Et facta est mihi in amaritudinem.

Firmamentum, i. n. *Te Tokoni, te Lagi*.

Firmitas, atis. f. *Te Fefeka, te Tologa, te Malohi*.

Firmo, as, avi, atum, are. v. a. *Fakafefeka, Tokoni*.

Fiscella, æ. f. *Kato liliki* : Cum vidisset... *fiscellam*.

Fistula, æ. f. *Pu i mea, Tafeaga, Luo, Matai papala, Fagufagu*.

Fixus, a, um. p. præst.

Figo, *Tuumau, Haisia, Fakatuuia*.

Flabellum, i. n. *Te Ili*.

Flagello, as, avi, atum, are. v. a. *Kinikini, Ta, Haha*.

Flagellum, i. n. *Te Mea kinikini*.

Flagitiosus, a, um. adj.
Tagata Agakovi, Fakamanui, Fakalialia, Agahala lahi.

Flagitium, ii. n. *Te Agakovi, te Agahala, Fakalialia*.

Flagrans, antis. p. præst.

Flagro, *Velavela, Mafana, Kakaha*.

Flagrantia, æ. f. *Te Vela, te Tutu, te Holi lahi, te Pupuha*.

Flagro, as, avi, atum, are. v. n. et a. *Vela, Holi lahi (Ki te lelei mo te kovi)*.

Flamen, inis. n. *Te Matagi, te Laumalie, Maonioni, te Havili.*

Flamma, æ. f. *Te Ulo, te Afi* : Crucior in hæc flammâ.

Flatus, ūs. m. *Te Pupuhi, te Manava.*

Flaveo, es, ere (vel) **Flavesco**, is, ere. v. n. *Legalega, Fakaau o legalega.*

Flavus, a, um. adj. *Lega* : Aurum flavum. Flavus capillus.

Flebilis. m. f. lē. n. adj. *Fakamamahi, Fakatagi, Fakatuputagi.*

Flecto, is, xi, xum, ere. v. a. *Mapelu, Fakalai, Fakamalu, Fulihi* : Flectamus genua.

Fleo, es, evi, etum, flere. v. n. *Tagi, Fakamamahi* : Noli flere.

Fletus, ūs. m. *Te Tagi, te Loimata, te Keke.*

Flexibilis. m. f. e. n. adj. *Ga ofe ofe, loto Fealuaki.*

Flexuosus, a, um. adj. *Piko, Pipiko.*

Flexus, a, um. p. præst. **Flecto**. *Mapelu, Higa, Migimigi.*

Flo, as, avi, atum, are. v. n. *Agiagi, Pupuhi, Havili.*

Florens. m. f. n. entis. p. præst. **Floreo**. *Fisi, Gigila, Matalelei.*

Floreo, es, rui, rere. v. n. *Fisi, Manuia, Gigila.*

Floresco, is, cere. v. n. *Fakaau o fisi, Fakaau o lahi.*

Floridus, a, um. adj. *Fisia.*

Flos, oris. m. *Te Fisi*

akau : Ego flos campi et lilium convallium.

Fluctuo, as, avi, atum, are. v. n. *Tafea, Loto tafea, Fealuaki.*

Fluens, entis. p. præst. **Fluo**. *Tafe, Mosi, Tafea.*

Fluidus, a, um. adj. *E tafeia, Vairai.*

Fluito, as, avi, atum, are. v. n. *Maanu.*

Flumen, inis. n. *Te Tafe lahi.*

Fluo, is, xi, xum, ere. v. n. *Tafe* : Fluxerunt aquæ.

Fluvius, ii. m. *Te Tafe.*

Focus, i. m. *Te Tafuga afi* : Certamus pro aris et focis.

Fodio, is, odi, ossum, ere. v. a. *Keli, Gaue fenua* : Foderunt manus meas et pedes meos.

Fœditas, atis. f. *Matakovi, Uliuli, Fakalialia.*

Fœdo, as, avi, atum, are. v. a. *Fakakovi, Maumau i, te Mate.*

Fœdus, a, um. adj. *Matakovi, Uliuli, Mamahi.*

Fœdus, eris. n. *Te Fakapapau* : Fœderis arca. Ponam fœdus.

Fœnum, i. n. *Te Mohuku.*

Follum, ii. n. *Te Lauakau, te Laupepa.*

Fomes, itis. m. *Te Tupuaga, te Mea huki huki, Hukiaga.*

Fons, tis. m. *Te Vaitufu, te Punaaga.*

Foramen, inis. n. *Pu i mea.*

Forās. adv. *Ki fafo* : Eum — miserunt.

Forceps, ipis. f. *Te Pipi fakau* : Forcipe tulit calculum.

Fore. inf. fut. **Sum**.

Foris. adv. *I fafo* : — con-
nare.

Forma, æ. f. *Te Mata, Fofoga, Aloga, te Fuafua, te Fakailoga*.

Formica, æ. f. *Te Lo* :
Vade ad formicam, piger.

Formido, inis. f. *Te Mataku, te Manavaarii, te Tuania*.

Formidolosus, a, um.
adj. *Faa matakū, Faka matakū*.

Forno, as, avi, atum, are.
v. a. *Fakatotonu, Fakafoou, Ako*.

Formula, æ. f. *Te Fakailoga, te Fuafua, te Uloiga, Te u kii kupu*.

Fornax, acis. f. *Te Gutu ūmu, te Afi laki* : In medium fornacis ignis.

Fornicatio, onis. f. *Te Feauaki, te Kakai o te tauhi* : ... nisi fornicationem.

Fornicor, aris, atus sum,
ari. v. d. *Feauaki, Kakai; Mavaei te tonu* : Fornicati sunt à Deo vero.

Fortasse (et) **Fortè**. adv.
Ape.

Forsitan. adv. *Ape*.

Fortis. m. f. te. n. adj.
Malohi, Toa : Deus —.

Fortitudo, inis. f. *Te Malohi, te Loto malohi*.

Fortiter. adv. *Faka malohi*.

Fortuna, æ. f. *Te Tohi, te Fouga, te Aluaga (Manuiaaga, Malaiiaga), te Koloa, Kua mau*.

Fortunatus, a, um. p.
præt. **Fortuno**... *Manuia, Maukoloaia*.

Fortuno, as, avi, atum,
are. v. a. *Maukoloa, Manuia*.

Forum, i. n. *Te Malae, te Malae talagaaga i ona aho*.

Fossa, æ. f. *Te Luo*.

Fovea, æ. f. *Te Luo, te Ana, te Tanumaga*.

Foveo, es, fovi, fotum, ere.
v. a. *Fakamafana, Faka vela, Tauhi lelei* : Fove quod est aridum.

Fractus, a, um. p. præt.
Frango. *Foa, Lilai* : Cer-
vice fracto.

Fragilis. m. f. le. n. adj.
*Vaivai, Mau mau gafua, Foa-
gafua, Nounou*.

Fragmentum, i. n. *Te Toega, te Koga, te Eve eve*.

Fragrans, antis. p. præs.
Fragro. *Na namu magoni*.

Fragro, as, avi, atum, are.
v. n. *Faka magoni, Magoni mai*.

Frango, is, fregi, fractum,
gere. v. a. *Foai, Lailaiki, Fasi, Maumau i, Toi toi*.

Frater, tris. m. *Te Tehina, te Tokolua*.

Fraternitas, atis. f. *Te Vahaa faka tehina, te Faka kai-
ga aga*.

Fraternus, a, um. adj.
Faka tehina, Faka tautehina.

Fratricida, æ. m. *Te Ta-
gata e ina tamatei tona tehina
mo tona tokolua* : Fuit —
Cainus.

Fratricidium, ii. n. *Te
Faka pogi o te tehina*.

Fraudo, as, avi, atum, are.
v. a. *Kakai, lohii, Faka halai.*

Fraus, udis. f. *Te Kaka.*
(*Te kaka i te mea kehekehe.*)

Fremitus, ūs. m. *Te Logoaa, te Houlu, te Tagi* (o te u manu, mo niihi akau.)

Fremo, is, ui, itum, ere.
v. n. *Logoaa, Tagi i te havi.*

Frendo, is, i, fressum, frendere. v. n. *Mama, Makikikiki* (o te nifo) : — dentibus, *Ita lahi.*

Freno, as, avi, atum, are.
v. a. *Ai te fakagutu ki...*, *Taofi* : — voluptates.

Frenum, i. n. *Te Fakagutu o te hosi, te Lolomi, te Taofi.*

Frequens, entis. adj. *Lahi, Putuputu, Tokolahi.*

Frequent, adv. *Tua lahi, Faka putu putu.*

Frequentia, æ. f. *Te Hahai, te Putuputuaga.*

Frequento, as, avi, atum, are. v. a. *Tau tuu, Fakafonu* : — domum. — aliquem. = *Nofo mau...*

Fretum, i. n. et **Fretus**, ūs. m. *Te Ava, te Tai.*

Fretus, a, um. adj. *Falaia, Panakia.*

Frico, as, avi (vel) cui, atum (vel) tum, are. v. a. *Holo holo.*

Frictus, a, um. p. præ.

Frigo. *Faka pakuaia, Tunuaia.*

Frigeo, es, ui, ere. v. n. *Mokosia, Faka au o vaivai, Anusea.*

Frigide. adv. *Fakamomoko, Kovipe, Fakaloto noape.*

Frigesco, is, ere. v. n.

Fakamomoko, Mokosia, Anusea.

Frigidus, a, um. adj. *Momoko, Ae e Mokosia.*

Frigo, is, xi, xum (vel) etum, gere. v. a. *Fakapaku, Tunu.*

Frigus, oris. n. *Te Momoko...* : A frigoribus nivis.

Frondens, entis. p. præ. *Ae e lau ia* : Arbor frondens.

Frondeo. (vel) **Frondesco**, is, frondui, ere. v. n. *To uluake, Fakatupu lau* : Frondescit vitis.

Frons, ondis. f. *Te Lau.*

Frons, ontis. f. *Te Lae, te Mata, te Fofoga.* (Front.)

Fructus, ūs. m. *Te Fua, te Mauaga* : — arboris. — laboris. — ventris.

Frugalis. m. f. le. n. adj. *Kai Fakameape, Faka siipe.*

Frugalitas, atis. f. *Te Kai sii, te Inu sii.*

Frumentum, i. n. *Te Fulumeto, te Falena.*

Fruor, eris, itus sum, i. v. d. *Nofo mo he mea lelei* : Fruor otio, *E au nofo mo te fimalie.*

Fruges, um. f. plur. *Te Magisi o te kele, te Lelei o te kele.*

Frustrà. adv. *Noape.*

Fucus, i. m. *Te Pena, Kula, Bakateuru mata.*

Fudi. perf. **Fundo**.

Fuga, æ. f. *Te Holo* : In fugam se dare, *Hola. Jube re —, Fekau ke hola.*

Fugiens, entis. p. præ.

Fugio. *Ae e hola vave.*

Fugio, is, fugi, fugitum,

ere. v. n. et a. *Hola, Alu vave, Mavae.*

Fugitivus, a, um. adj.
Ae kua hola : — miles, *Te milite e hola.*

Fugo, as, avi, atum, are. v.
a. *Faka hola, Kapu, Tuli te tau.*

Fui. perf. Sum.

Fulcio, is, fulsi, fultum,
ire. v. a. *Tokoni, Apai* : *Ædificium* — columnis.

Fulcrum, i. n. *Te Mea tokoni.*

Fulgens, entis. adj. *Malama, Gigila.*

Fulgeo, es, fulsi, ere. v.
n. *Gigila, Hila, Pupula* : *Fulget* crucis mysterium.

Fulgescio, is, ere. v. n.
Pupula mai.

Fulgidus, a, um. adj.
Malama, Gigila, Pupula.

Fulgur, ris. n. *Te Uhila,*
te Fatuliki, te Mana.

Fulguro, as, avi, atum,
are. v. n. *Hila, Hila mai.*

Fullo, onis. m. *Te Tagata Tufuga o te fului akeno* : *Quasi herba fullonum.*

Fulmen, inis. n. *Te mana,*
te Fatuliki.

Fulmentum, i. n. *Te Tokoni, te Pou.*

Fulmino, as, avi, atum,
are. v. a. *Mana mai.*

Fultus, a, um. p. præst.

Fulcio. *Tokoni ia.*

Fumans, antis. p. præst.

Fumo. *Ahu, Fakaahu.*

Fumo, as, avi, atum, are.
v. n. *Ahu, Kohuake.*

Fumus, i. m. *Te Ahu, te Kohu.*

Funda, æ, f. *Te Makamaka.*

Fundamentum, i. n. *Te Tuulaga* : *Jacere* —, *Fakatu tafito.*

Fundator, oris. m. *Te Tuulaga, te Tafito.*

Fundatus, a, um. adj. *Tuumau, Tuu malohi, Fakatu ia.*

Funditus. adv. *Aupito, Mai te tafito* : — *evertere urbem.*

Fundo, as, avi, atum, are.
v. a. *Laga, Fakatu.*

Fundo, is, fudi, fustum,
ndere. v. a. *Huai, Veteki.*

Fundus, i. m. *Te Tafito o te kele, te Api, te Tuulaga fale.*

Funebris. m. f. bre. n.
adj. *E kau ki te teu o te mate (pe) o te mala.*

Funestus, a, um. adj.
Mala ia, Kovi.

Fungor, eris, functus sum,
fungi. v. d. *Fakaateaina kita i he mea nee tonu ke kita fai, Mate* : *Fungor officio.* — *morte.*

Funiculus, i. m. *Te Kii tuani maea liliki.*

Funis, is. m. *Te Maea.*

Funus, eris. n. *Te Mala,*
te Tootooga o te mala.

Fur, is. m. *Te Kaihaa* : *Fur erat et latro.*

Furca, æ, f. *Te Huo mata-lua, Pou matalua, Akau matalua.*

Furfur, is. n. *Te Penni fulumeto.*

Furibundus, a, um. adj.
(tagata) Ita lahi, Fakavale-vale.

Furiosus, a, um. adj. *Fakavalevale, Agakovi lahi.*

Furor, oris. m. *Te Agakovi, te Ita laki, te Fakavalevale.*

Furor, aris, atus sum, ari. v. d. *Kaihaa.*

Furtivus, a, um. adj. *Kaihaasia, Fakakaisaa, Fakapulipuli, Kaisaa.*

Furtum, i. n. *Te Kaihaa.*

Fuscus, a, um. adj. *Uliuli, Ulistipe.*

Fustis, is. m. *Te Pou sii, te Huo, te Koga akau kehekehe.*

Fusus, a, um. p. præt. **Fundo**. *Mahua, Huaiia.*

Futurus, a, um. p. fut. **Sum**. *Ka hoko mai, Ka fai mai.*

G

Galea, æ. f. *Te Puloga solia.*

Galgala, æ. f. *Te Kalekalo*.*
(*Lau lelei o Sutea... Fenua tokatoka lelei o Sutea.*)

Gallina, æ. f. *Te Moa fafine.*

Gallus, i. m. *Te Moa tagata* : Gallus escam quærens, margaritam invenit. Ter gallus cantavit.

Gaudeo, es, gavisus sum, dere. v. n. *Fiafia, Mau* : Gaudeo equis, studio, lectione.

Gaudium, ii. n. *Te Fiafia* : Cumulatur gaudio.

Gaza, æ. f. *Te Koloa* : — regia, *Te Koloa aliki.*

Gelidus, a, um. adj. *Momoko* : Gelidi artus. Gelidum flumen.

Gelo, as, avi, atum, are. v. a. *Momoko mai.*

Gelu, n. indecl. *Te Ua fefeka i te momoko.*

Gemellus, a, um. adj. *Mahaga* : Pueri gemelli. Puellæ gemellæ.

Gemino, as, avi, atum, are. v. a. *Fakalua.*

Geminus, a, um. adj. *Fakalua; lua.*

Gemitus, ūs. m. *Te Tagi, te Keke, te Mamahi* : Edere gemitum : Dat tellus gemitum.

Gemma, æ. f. *Te Tofe, te Maba koloaia* : Poculum distinctum gemmis.

Gemo, is, ui, itum, ere. v. n. et a. *Tagi.*

Gena, æ. f. *Te Kauahe* : Pilosæ genæ. Genæ pudore rubicundæ.

Gener, ri. m. *E higoa ko te Gener o he matua; Te tagata e ohoana mo tona ofafine.*

Generalis, m. f. e. n. adj. *Te Faahiga mea kehekehe o he mea e taki.*

Generatio, onis. f. *Te Fakatupu, te Fakatupu o he mea ke tatau mo ia.*

Generatus, a, um. p. præt. **Genero**. *Tupuia, Kua fakatupuia.*

Genero, as, avi, atum, are. v. a. *Fakatupu, Fanau i.*

Generositas, atis. f. *Te Aga ofa, te Ofa laki.*

Generosus, a, um. adj. *Tagata Ofa, Alikī, Loto maoluga.*

Genesis, is. f. *Te Senesi* (Ko te uluaki koga o te Tohi-Tapu, Pea ko te uluaki koga o te Pentateuchus). = *Fakatupe*.

Genitor, oris. m. *Te Tamai, Tupuaga* : Genitori Genitoque.

Genitrix, icis. f. *Te Fae* : Sancta Dei Genitrix, Maria Virgo immaculata.

Genitura, æ. f. *Te Tupuaga, te Fanau, te Kauga.*

Gens, entis. f. *Te Hahai, te Faa higa*; te *Pagani*.

Gentilis, m. f. le. n. adj. *Pagani, E kau ki te pagani.*

Gentilitas, atis. f. *Te Hahai pagani, Te katoa aga pagani.*

Gentiliter, adv. *Fakapagani.*

Genu, indecl. n. na. plur. *Te Tuti.*

Genni, perf. **Gigno**.

Genus, neris. n. *Te Faa higa, te Fanau* : Genus humanum, *Faa higa fakatagata.*

Geographia, æ. f. *Te Seokalafia**. (Ko te talanoa ki te u fenua.)

Geometria, æ. f. *Te Seometelia**. (Ko te ako te fuafua mo te laulahi o te kele, mo nihi mea.)

Germanus, a, um. adj. *Tautuagaane, Tautui, Fakatautehina.*

Germen, inis. n. *Te Fotu, te Culepula.*

Germino, as, avi, atum, are. v. n. *Fotu, Fua.*

Gero, is, gessi, gestum, rere. v. a. *Fai, Taupau, Tapa, Fua.*

Gesto, as, avi, atum, are. v. a. *Fua i te fatu, Kofu.*

Gibbus, a, um. adj. *Piko, Tua piko.*

Gigas, antis. m. *Te Tagata lahi, te Toe tagata.*

Gigno, is, genui, genitum, gignere. v. a. *Fakatupe, Fanau i.*

Glacies, iei. f. *Te Fefeka i te momoko, te Totoka o te vai.*

Gladium, n. et **Gladius**, ii. m. *Te Heleta* : Pertransivit gladius.

Globum, n. et **Globus**, i. m. *Te Mea takafua fua, te Atulaulau* : — terrestriis.

Glomero, as, avi, atum, are. v. a. *Fakatakafua fua.*

Gloria, æ. f. *Te Kololia*; te *Logo lelei, te Fia ui ia.*

Glorior, aris, atus sum, ari. v. d. *Kololiaaki, Fia ui ia, Mahiki hiki, Mahiki hikiaki...*

Glutino, as, avi, atum, are. v. a. *Fakapipiki.*

Gnarus, a, um. adj. *Ko ae e iloi, e Poto.*

Gnavus, a, um. adj. *Tagata Faifai lelei; Faifai poto, Faifaitokaga.*

Gracilis, m. f. le. n. adj. *Vaivai, Tueloa, Tutue, Pakapaka.*

Grador, deris, gressus sum, gradi. v. d. *Haele, Fakaoi.*

Gradus, ūs. m. *Te Haele, te Nofoga, Te u mea o te ala,*

te Fakaatu, Fakalakalaka o he gawe e fai; te Degree.*

Gramen, inis. n. *Te Moku, te Musie*.*

Grammatica, æ. f. (et) **Grammaticæ**, es. f. *Te Ako o te lea mo ona lekula, Te Kalamatika*.*

Grandis, m. f. e. n. adj. *Loa, Lahi, Malohi; Ma oluga; Alike.*

Grando, inis. f. *Te Ua maka : Saxorum grandine.*

Granum, i. n. *Te Fuai akau; te Tega i akau.*

Grates, f. plur. *Te Fakafetai : Agere grates, Fakafetai.*

Gratia, æ. f. *Te Kalasia*, te Ofa, te Lelei, te Fakamole-mole, te Pule.*

Gratiosus, a, um. adj. *Tagata Pule lelei, E faamau he mea, Aga ofa, Ofaina.*

Gratis, adv. *Heetotogi; Fainoaape : Quod gratis accipistis, gratis date...*

Gratuito, adv. *Heetotogi; I te ofape.*

Gratulatio, onis. f. *Te Fakafetai; te Malo; te Fakamalo.*

Gratulor, aris, atus sum, ari. v. d. *Fakafetai, Fakamalo.*

Gratus, a, um. adj. *Lelei ia, Manava ofa, Mata mata lelei, Haga haga; Fakafetai. = Ae e ina iloi mo tali lelei he ofa e fai kia te ia.*

Gravatus, a, um. p. præ. **Grave**. *Mamafaia.*

Gravidus, a, um. adj. *Makona, Fonu, Faitama.*

Gravis, m. f. ve. n. adj. *Mamafa, Faitama, Mamalu; Lahi, Faigataa : Peccatum grave.*

Gravo, as, avi, atum, are. v. n. et a. *Fakamamafa; Hili-mamafa, Mole faatali, Mole faa kataki.*

Gremium, ii. n. *Te Fatu, te Fatafata, te Tokoni; te Taupau.*

Gressus, ūs. m. *Te Laka; te Vahaa tuuga.*

Grex, gis. m. *Te Faga manu, te Kauga manu.*

Gubernaculum, i. n. *Te Fakauli, te Pule.*

Gubernatio, onis. f. *Te Taupau o te vaka, te Pule i te vaka, te Pule i te fenua.*

Guberno, as, avi, atum, are. v. a. *Taupau; Faka hao te vaka, Pule, Faka totonu.*

Gula, æ. f. *Te Kaivale; te Ua kai.*

Gulosus, a, um. adj. *Kai-vale; Uakai.*

Gurges, itis. m. *Te Vanu, te Tai.*

Gusto, as, avi, atum, are. v. a. *Ahiaki, Kamata : Gusta cibum.*

Gustus, ūs. m. *Te Ahiaki o he mea pee lelei pee kovi.*

Gutta, æ. f. *Te Mosi, te Ha hau; te Kakava; te Loi-mata.*

Guttur, uris. n. *Te Kia, te gutu : De gutture.*

H

Ha? interj. *Oie!*

Habena, æ. f. *Te Fakagutu o te hosi.*

Habeo, es, ui, itum, ere. v. a. *Mau, Nofo mo....* : — secum aliquid.

Habeor, eris, bitus sum, eri. v. pass. *E ui* : Habetur dignus functione.

Habilis. m. f. le. n. adj. *Aoga*. Vide **Aptus**, **Idoneus**.

Habitaculum, i. n. *Te Nofoaga* (Vide **Habitare**) : Dei habitaculum effici meruit Maria immaculata.

Habitatio, onis. f. *Te Nofoaga*; *te Nofo*.

Habito, as, avi, atum, are. v. a. *Nofo* : Ubi habitas?

Habitus, ūs. m. *Te Uhiga*, *te Aloga*, *te Mata*, *te Kofu*; *te Aga pe ko te Nofo kua mau*.

Hæc. adv. *Ki heni*.

Hactenus. adv. *O au ki heni*, *O au ki hena*, *Kia aho nei*.

Hæreditas, atis. f. *Te Mau o te api*, *te Tuku fakaholo*, *te Mea e tuku mai ia matua*.

Hæreditarius, a, um. adj. *Ae e ina mau anai te api*.

Hæreo, es, hæsi, hæsum, rere. v. a. *Fakapipiki*; *Tau ki...*, *Taofi...*

Hæres, edis. m. f. *Te Tama o te api*, *te Fafine o te api*.

Hæresis, is et eos. f. *Te Maga i lotu*.

Hæsito, as, avi, atum, are. v. n. *Lotolua*, *Lakilua*.

Hamus, i. m. *Te Matau*.

Harmonia, æ. f. *Te Logo lelei o te mea fakatagi*; *te Leo lelei*.

Hasta, æ. f. *Te Tao* : Hastam protendere. Ab hastâ submovere.

Haud. adv. *Molemo*.

Haurio, is, hausi, haustum, ire. v. a. *Utu (pe) Utu*; *Inu* : Hauri aquam è fonte.

Haustus, ūs. m. *Te Inuaga*; *te Utuaga*.

Hebes, etis. adj. *Peku*; *Vaivai*, *Vale* : Animus hebes.

Hebesco, is, ere. v. n. *Fakaau o peku*; *Fakaau o xai-vai*; *Fakaau vale*.

Hei? interj. *Oie!*

Herba, æ. f. *Te Mohuku*, *te Musie ** : Herbam carpere. — pascere.

Heri. adv. *Ana ahi*.

Herus, i. m. *Te Matua o te api*.

Heu? interj. *Oie!*

Hians, antis. p. præ. **Hio**. *Gutu ava*.

Hibernia, æ. f. *Ireland ** (*Ko te vaega o Pilitani **.)

Hibernus, a, um. adj. *E kau ki te temi momoko*.

Hic, hæc, hoc. pronom. dem. *Ae*, *Aeni*, *Aena*; *Koia*.

Hic. adv. *I Heni*.

Hiemalis. m. f. le. n. adj.
E kau ki te temi momoko.

Hiems, emis. f. *Te Feituu laa momoko.*

Hierosolymitanus, a, um. adj. *Tagata o Selusalemi*.*

Hilaris. m. f. re. n. adj.
Matahua; Gutuhua : Oderunt hilarem tristes.

Hilaritas, atis. f. *Te Matahua.*

Hinc. adv. *Maiheni : Hinc indè, Mai ia faahi e lua.*

Hlo, as, avi, atum, are. v. n. *Faka maga te gutu, Mamao, Mafaafaa : Hiat tellus.*

Hircus, i. m. *Te Tao tagata.*

Hirsutus, a, um. adj. *Tatala, Tautala.*

Hirundo, inis. f. *Te Manu lele (hirondelle).*

Historia, æ. f. *Te Hisitolia* ; te Aga a fenua ; te Talanoa kia fenua i ona aho, te Fagana.*

Hoc. n. **Hic,** hæc, hoc.

Hodiè. adv. *I te aho nei : Hodiè mihi, cràs tibi.*

Hodiernus, a, um. adj.
E kau ki te aho nei.

Hædus, i. m. *Te Tao tagata.*

Homicida, æ. m. *Te tagata Fakapo.*

Homicidium, ii. n. *Te Fakapo ki te tagata.*

Homilia, æ. f. *Te Akonaki : — sancti Ambrosii.*

Homo, inis. m. *Te Tagata.*

Honestas, atis. f. *Te Aga fakalelei, te Aga fakapoipoi ; te Aga matamata lelei.*

Honestus, a, um. adj.

(tagata) Aga ofa, Agalelei. (Te tagata e aga i te hahai).

Honor, oris. m. et **Honos,** oris. m. *Te Tauhi, te Fakaapaapa (ki te Atua.)*

Honorabilis. m. f. le. n. adj. *Ae e aoga ke fakaapaapa ia, Alikii ia.*

Honoro, as, avi, atum, are. v. a. *Fakaapaapa : Honora patrem tuum et matrem tuam.*

Hordeum, i. n. *Te Holteaseo* , te Fua i akau. (Hordeaceus, a, um. adj.)*

Horizon, ontis. m. *Te Ta-faaki lagi. (Horizontalis. m. f. le. n. adj.)*

Horologium, ii. n. *Te Holo*.*

Horrendus, a, um. adj.
Faka mataku, Fakalialia.

Horreo, es, ui, ers. v. n. *Mataku ; Manava sii, Fehia.*

Horreum, i. n. *Te Fata (t Koga fale e tanaki ai te u fua akau.)*

Horribilis. m. f. le. n. adj. *Faka mataku, Kovi aupito, Fakalialia.*

Horridus, a, um. adj.
Tuutala, Mata mata kovi ; Fakalialia.

Horror, oris. m. *Te Mataku, te Fakapouli : Ubi sem-piternus horror inhabitat.*

Hortor, aris, atus sum, ari. v. d. *Akonaki, Tokoni malohi ; Tokoni fakaofa- ofa.*

Hortulanus, i. m. *Te Tagata gau e i te oloto*.*

Hortus, i. m. *Te Oloto*.*

Hospes, itis. m. *Te Tagata fagona kua tali i te api.*

Hospitalitas, atis. f. *Te Tali o te fagona. = Te Aga ofa i te tali fagona.*

Hostia, æ. f. *Te Hositia **; *te Mea failaulau.*

Hostilis, m. f. le. n. *E kau ki te fili, Tagata faka haga, Aga kovi.*

Hostis, is. m. f. *Te Fili; te Fakahaga : Hostem devince.*

Hùc. adv. *Ki heni: Veni hùc.*

Huccine. adv. *Pee feia..... ke: Huccine rerum venimus, ut.*

Hùc. dat. **Hic**, **Hæc**, **Hoc**.

Hujusmodi. adv. *Feia,... Feia, Fena : O te faahiga mea feia.*

Humanitas, atis. f. *Te Hahai tagata, te Aga poto faka tagata...*

Humanus, a, um. adj. *Faka tagata, Faka malama; Faka leleipe.*

Humerus, i. m. *Te Uma.*

Humidus, a, um. adj. *Palapala, Taitai, Mahuhu.*

Humilis, m. f. le. n. adj. *Fakavaivai, Liliu o mea noa.*

Humillitas, atis. f. *Te Aga faka vaivai, te Fia tua pe.*

Humo, as, avi, atum, are. v. a. *Laku ki te kele; Avaifo.*

Humor, oris. m. *Te Huhua, te Vai, te Toi : Non habebat humorem.*

Humus, i. f. *Te Kele : Humi jacebat*

Hydria, æ. f. *Te Ipu utu vai, te Hina utu vai.*

Hydropicus, a, um. adj. *(Tagata) Mahaki fufula, Fatu fufula.*

Hydrops, opis. m. *Te Fatu fufula.*

Hypocrisis, is. f. *Te Malua loi, te Kaka.*

Hypocrita et Hypocrites, æ. m. *Te Tagata malua-loi.*

Hypostasis, is. f. *Te Ipotasi *.*

Hyssopus, i. f. et **Hysso-pum**, i. n. *Te Hisopo *.* (Ko te mohuku.)

Ibi. adv. *I ai : Ibi sunt tres.*

Ibidem. adv. *I aipe, I te potupe aia.*

Ibo. futur. **Eo**. *Alu : Ibo ad patrem meum.*

Ictus, ùs. m. *Te Ta, te Pa : Ictu fulminis domus flagrat.*

Id. pron. n. **Is**, **Ea**, **Id** : *Id est, Koia ia.*

Idcirco. adv. *Koia ia, Koia pe.*

Idea, æ. f. *Te Manatu, te Uhi ga. Te fakatata o he mea i te atamai.*

Idem, **Eadem**, **Idem**. pron. *A iape, I te mea pe aia.*

Idemidem. adv. *Tahi tahigape, Tau mo fai.*

Ideo. adv. *Koia ia.*

Idiota, Idiotēs, æ. m. *Te Vale, te Hee atamai; te Faha.*

Idololatria, æ. f. *Te Lotu pagani.*

Idolum, i. n. *Te Atua pagani*.*

Idoneus, a, um. adj. *Aoga, Feala, Alafia, Lelei.*

Iens, euntis. p. præ. **Eo.** *Alu.*

Igitur. adv. *Koia ia.*

Ignarus, a, um. adj. *Hee ilo, Vale.*

Ignavia, æ. f. *Te Fula, te Piko.*

Ignavus, a, um. adj. *Piko, Fula; Loto vaivai.*

Ignescō, is, ere. v. n. *Ulo.*

Igneus, a, um. adj. *E kau ki te afi, Gigila, Vela, Kakaha.*

Ignis, is. m. *Te Afi: Igne necatus est. Ite in ignem æternum.*

Ignobilis. m. f. lē. n. *Mole iloa, Tua, Noa, Mea Vale.*

Ignominia, æ. f. *Te Mele lahi, te Koviaga, te Fakakovi.*

Ignominiosus, a, um. adj. *Faka kovi ia, Faka melei ia, Fakahala ia, Hala ia.*

Ignorantia, æ. f. *Te Hee iloi, te Vale.*

Ignoro, as, avi, atum, are. v. a. *Mole iloi.*

Ignosco, is, ovi, otum, scere. v. a. *Faka mole mole: Ignosce! Silou!*

Ignotus, a, um. adj. *Mole iloa, Puli ia.*

Il. pron. plur. **Is, ea, id.**

Ilabor, eris, lapsus sum, bi. v. d. *To ifo, Mate.*

Illacrymo, as, avi, atum, are. v. a. *Tagi, Hali loimata.*

Illæsus, a, um. adj. *Hao, Mole lavea.*

Ille, illa, illud. pronom. person. *Aia, Ae, Aeni, Koia: Ille homo.*

Illecebra, æ. f. *Te Fakahala aga; te Lelei fakahala.*

Illectus, a, um. p. præst.

Illicio. *Fakahala ia, Fakapoa ia, Kakai ia.*

Illic. adv. *I he.*

Illicio, is, illexi, illectum, ere. v. a. *Faka pelepele, Vainiu, Kakai/*

Illicitus, a, um. adj. *Mole aoga, Mole feala, Tāpu.*

Illicium, ii. n. *Te Fakapoa, te Fakahala aga. (Illecebra.)*

Illicō. adv. *Anai nei, Fokifape.*

Illico, is, si, sum, dere. v. a. *Tologi, Maumaue.*

Illico. adv. *Mai he.*

Illic. adv. *Ki he, Ki te potu aia.*

Illoresco, is, xi, ere. v. n. *Malama mai. (Illuceo. id.)*

Illo, is, is, si, sum, ere. v. a. *Nukinukii, Vai.*

Illumino, as, avi, atum, are. v. a. *Fakamalamai.*

Illustris. m. f. tre. n. adj. *Aliki, Lahi, Iloa, Muamua.*

Ilustro, as, avi, atum, are. v. a. *Faka teuteu, Fakagigila, Fakama oluga.*

Illuxi. perf. **Illucesco.**

Imaginaris, a, um. adj. *Fakamahalo, Fakalohipe.*

Imaginatio, onis. f. *Te Fakakaukau, te Mahalo; te*

Faa sio mea fakatata i te manatu.

Imbecillitas, atis. f. *Te Vaivai, te Vaivai o te loto, te Vaivai o te atamai.*

Imbecillis. m. f. le. n. adj. *Vaivai, Vaivai i te loto; Vaivai i te atamai.*

Imber, bris. m. *Te Ua* : Imber densissimus.

Imbuo, is, i, utum, uere. v. a. *Fuifui, Akoako; Fakakoviaki.*

Imbutus, a, um. adj. *Palapalai, Akoakoia, Koviia.*

Imitatio, onis. f. *Te Fafaitaki; te Fakatatau.*

Imitor, aris, atus sum, ari. v. d. *Fafaitaki, Alumuli ki... : — patrem.*

Immanis. m. f. ne. n. adj. (tagata) *Agakovi, Fakamataku, Fakapoia.*

Immaturus, a, um. adj. *Heeki matua, Heeki momoho.*

Immemor, oris. adj. *E faa galo, Loto galo, Manavate-monio.*

Immensitas, atis. f. *Te Mea heegata, te Hee faafua fua.*

Immensus, a, um. adj. *Heegata, Lahilahi; Loa aupito.*

Immergo, is, si, sum, gere. v. a. *Fakamalemo, Ai ki te vai, Fakamou; Fakaku.*

Immineo, es, ui, ere. v. n. *Tuu mai, Fakaoi mai* : Imminet mors quotidie nobis.

Imminuo, is, nui, nutum, ere. v. a. *Fakasiiisii, Laliki, Fakavaivai.*

Imminutus, a, um. p.

præt. **Imminuo**. *Fakasiiisii, Eveeve siii.*

Immissus, a, um. p. præt. **Immitto**. *Fekauia, Lakua, Tologi ia.*

Immitto, is, isi, issum, tere. v. a. *Fekau, Laku, Tologi, Faka hoko.*

Immobilis. m. f. le. n. adj. *Tuu mau, Nofu mau.*

Immobilitas, atis. f. *Te Tuu mau, te Nofu mau, te Hee faaga ue ue ia.*

Immoderatio, onis. f. *Te Fai vale, te Hee faafua fua tonu i te u mea kehekehe.*

Immodestia, æ. f. *Te Hee faka apa apa ia i te aga o te sino.*

Immodestus, a, um. adj. *Ae e mole faka apa apa ia.*

Immolatio, onis. f. *Te Failaulauaga.*

Immolatus, a, um. adj. *Kua mate i te failaulau.*

Immolo, as, avi, atum, are. v. a. *Failaulau.*

Immortalitas, atis. f. *Te Tuputupu a, te Heemate* : — animæ, *Te hee feala mai te mate ki te laumalie.*

Immortalis. m. f. le. n. adj. *E mole mate; Tuputupu a.*

Immunditia, æ. f. *Te Uli, te Otaota, te Agahala.*

Immundus, a, um. adj. *Uli, Kovi, Fakalia lia.*

Immutabilis. m. f. le. n. adj. *Ae e molemo feliliuaki, Ae e tuu mau aipe.*

Immutabilitas, atis. f. *Te Hee faa feliliuaki.*

Imò. adv. *Kae, Lesili aoga.*

Impar, aris. adj. *Kehe, Mole tatau, Mole feala* : Operis impar.

Impatiens, entis. adj. *Mole faa kataki, Mole faa tali* : — injuriæ.

Impatientia, æ. f. *Te Hee kataki.*

Impavidus, a, um. adj. *Hee matakū, Toa, Loto malohi, Loto mau.*

Impedimentum, i. n. *Te mea hai, te Maea, te Faka fitaa; te Malu iaga; te Lolomiaga; te Efshiaaga.*

Impedio, is, divi et ii, itum, ire. v. a. *Faka fita fitaa, Fakakovi i, Faka efhi; Lolomi.*

Impeditus, a, um. p. præ. **Impedio**. *Lolomiia, Fita fitaia, Efshiaia.*

Impello, is, puli, pulsum, ere. v. a. *Faka malohi, Tohoage; Leeiage.*

Impensa, æ. f. *Te Totogi kua osi.*

Imperator, oris. m. *Te Alik; te Pule, te Tui.*

Imperatus, a, um. p. præ. **Impero**. *Kua fekauia.*

Imperfectus, a, um. adj. *Heeki osi, Kala katoa, Meleia. (Te imperfectus).*

Imperitus, a, um. adj. *Mole poto, Vale, Mole mahani* : — artium.

Imperium, ii. n. *Te Fekau, te Puleaga.*

Impero, as, avi, atum, are. v. a. *Fekau, Pulei.*

Impertio, is, ivi (vel) ii, itum, ire. v. a. *Avage, Foaki, Faka inasi.*

Impetro, as, avi, atum, are. v. a. *Tuku mai, Mau fitaa.*

Impetus, ūs. m. *Te Ohova-veaga, te Holi lahi.*

Implē, adv. *Fakapagani, Hee lotu, Fakakovi, Hee ofa.*

Impletas, atis. f. *Te Hee lotu, te Kovi lahi, te Sakililesio*.*

Impius, a, um. adj. (tagata) *Hee lotu, Hee matakū ki te Atua; Aga fakalialia.*

Impleo, es, evi, etum, ere. v. a. *Fakafonu, Uuta* : Implere dolium vino.

Implicatus, a, um. p. præ. de **Implico**. *Efshia.*

Implico, as, avi (vel) ui, atum, are. v. a. *Faka fīfhi, Asili, Faka efhi.*

Imploro, as, avi, atum, are. v. a. *Kole fakamamahi.*

Impono, is, posui, situm, nere. v. a. *Hiki, Pili, Fakanofo; Fai te fakafatogia* : Imponere tributa.

Importunitas, atis. f. *Te Faka fita fitaa; te Aga fakakina kina.*

Importunus, a, um. adj. *Fai gataa, Faka fita fitaa, Fakakinakina.*

Impotentia, æ. f. *Te Hee faafai, te Vaivai.*

Imprecor, aris, atus sum, ari. v. d. *Faitutuku; Fakamalaia; Fai kole fakamamahi.*

Impressio, onis. f. *Te Fakapipiki; te Faka iloga; te Pāki tohi. = (Te logoo he mea ki te loto.)*

Imprimis, adv. *Tafto, Mua.*

Imprimo, is, ressi, ressum, mere. v. a. *Fakapipiki, Togi, Páki.*

Improbè, adv. *Kovi.*

Improbilas, atis. f. *Te Agakovi, te Aga hala, te Fakakina kina.*

Improbis, a, um. adj. *Kovi, Aga kovi lahi, Fakamalotoloto.*

Improperium, ii. n. *Te Fakamanava he, te Itagii : Improperia, Te u itagii a Sesus Kilisito (Felia 6ª tapu.)*

Improbis, a, um. adj. *(Tagata) Hee fakakaukau.*

Impudens, entis. adj. *(Tagata) E fainoape, Hee fakakaukau, Vale.*

Impudenter, adv. *Hee iloi, Noape.*

Impudentia, æ. f. *Te Hee iloi, te Hee fakakaukau ; te Faiuale.*

Impuber, eris. et **Impubes**, is. adj. *Kei sii, Heeki mo lahi. (Heeki mo tagata mofafine.)*

Impudens, entis. adj. *Pago, Vale, Kovi, Patapata.*

Impudicitia, æ. f. *Te Agahala, te Agakovi, te Fai mea kovi.*

Impudicus, a, um. adj. *(Tagata) E agahala, E agakovi (fafine.)*

Impugno, as, avi, atum, are. v. a. *Faka haga ki..., Oho fua ki..., Fakataugutu ki...*

Impulsio, onis. f. *Te Fakakei, te Velo, te Mioi, te Fakaofo, te Lagiaki.*

Impulsus, a, um. adj. *Aluia, Fakakei ia, Veloia.*

Impunè, adv. *Hee totogi, Hee lolomi, Hee tautea.*

Impuritas, atis. f. *Te Agahala, te Faikovi, te Holikovi.*

Impurus, a, um. adj. *Ac e holikovi, Ac e agakovi.*

Imputo, as, avi, atum, are. v. a. *Tuku he kovi ki he tahi : Imputaverunt ambo crimen Susannæ.*

Imus, a, um. adj. *Malalo, Hiku, Muli.*

In, præp. *I, I te, Ia, Ia te, Ki, Ki te, Kia : In potestate, I te pule. In urbem, Ki te kolo.*

Inaccessibilis, m. f. le. n. adj. *Te Mea e mole feala te ovi ki ai.*

Inæqualis, m. f. le. n. adj. *Mole tokatoka, Kehe, Mole tatau.*

Inæqualitas, atis. f. *Te Keheaga, te Fetefeteaga, te Hee tatauaga.*

Inambulo, as, avi, atum, are. v. n. *Haelele i te .. : Inambulat in horto.*

Inane, is. n. *Te Atea, te Mea noa.*

Inanis, m. f. ne. n. adj. *Gaasi, Atea, Loto noa, Vaiga : Divites dimisit inanes.*

Inaniter, adv. *Noape.*

Inaquosus, a, um. adj. *Heevai, Moamoa : In terrâ desertâ et inaquosâ.*

Inardesco, is, inarsi, cere. et **Inardeo**, es, si, dere. v. n. *Uloake, Ita lahi, Holi lahi.*

Inauditus, a, um. adj. *Hee logonâ.*

Inauratus, a, um. adj. *Fakaaulo, Pena aulo.*

Inauris, is, f. *Te hau.*

Incarnatio, onis, f. *Te Tupu tagata : Incarnatio Jesu Christi, Domini nostri.*

Incautus, a, um, adj. *Ae e molemo vakavakai, E haganoo.*

Incedo, is, cessi, essum, dere. v. n. et a. *Haele, Alu-age, Faka oviage.*

Incendium, ii, n. *Te Afi lahi, te Tutu o he mea, te Holi lahi o te loto.*

Incendo, is, i, sum, dere. v. a. *Tutu, Fakatupu i te loto, Fakageigei.*

Incesum, i, n. *Te Ieso; te Mea magoni...*

Incensus, a, um, p. præt.

Incendo. *Tutuia, Velaia, Ita lahi.*

Inceptum, i, n. *Te Fuafua fai, te Kamata fai.*

Incertus, a, um, adj. *Lo tolotolua, Hee iloi tonu.*

Incessus, ūs, m. *Te Haele, te Laka, te Mata mata (o te sino).*

Incestum, i, n. *Te Faihala mo he kaiga ovi.*

Incestus, a, um, adj. *Ae kua agakovi feia mo he kaiga ovi.*

Inchoatus, a, um, p. præt. **Inchoo**. *Fuafua faiia, Kamata ia.*

Inchoo, as, avi, atum, are. v. a. *Kamata, Fakatuu, Fuafua fai...*

Incido, is, i, incasum, dere. v. n. *To ki..., Hoko mai, Felave mo he tahi : Incidit in latrones.*

Incido, is, i, cisum, dere. v.

a. *Tuusi, Togi, Tafa, Too te ua, Tohi...*

Incipio, is, cepi, ceptum, pere, v. a. *Kamata fai.*

Incisus, a, um, p. præt.

Incido. *Tafaia, Tohiia, To-giia...*

Incito, as, avi, atum, are. v. a. *Fakahaele, Fakatafusi, Faka vili, Fakageigei...*

Inclamo, as, avi, atum, are. v. a. *Pau ki he...*

Inclinatus, a, um, p. præt. **Inclino**. *Ifoifo, Fakau o to : Inclinata dies...*

Inclino, as, avi, atum, are. v. a. *Peluki, Fakaiifo, Fakagatule...*

Includo, is, di, sum, dere. v. a. *Ai ki loto, Puipui; Pupunuu...*

Inclusus, a, um, p. præt. **Includo**. *Kua i loto, Pupunua, Puipuiia...*

Incognitus, a, um, adj. *Mole iloa, Pulia.*

Incola, æ, m. f. *Te Tagata nofo fenua; te Hahai o te fenua, te Hahai o te api...*

Incolo, is, lui, incultum, colere. v. n. et a. *Tauhi : Incolebant agrum.*

Incolatus, a, um, adj. *Aunofa, Auhe...*

Incolatus, ūs, m. *Te Aunofa : Incolatus meus prolongatus est.*

Incolumis, m. f. e. n. adj. *Hao, Mau ki katoa : Incolumis evasit è bello.*

Incommodum, i, n. *Te Koviaga, te Fitaaaga o he mea; te Maumau o he mea.*

Incommodus, a, um. adj.
Ae e fitaa, Ae e fakafitaa, (tagata) Pakaka...

Incomparabilis. m. f.
le. n. adj. *Ae e mole hona tau.*

Incomprehensibilis. m.
f. le. n. adj. *Ae e mole feala ona iloi, Hee gata, Hee faa aofia.*

Incongruentia, æ. f. *Te Faivale, te Fakaaluma. (He aga heefakaapa.)*

Inconsiderantia, æ. f.
Te Hee fakakaukau, te Fainoape.

Inconsideratus, a, um.
adj. *Ae e fai vale, Hee atamai.*

Inconstantia, æ. f. *Te Loto fealuaki, te Loto hee mau.*

Incontinentia, æ. f. *Te Agakovi, te Holi vale i te kai mo te inu; Tafito i te Agahala.*

Incorporalis. m. f. le. n.
adj. *Hee sino.*

Incorruptibilis. m. f. le.
n. adj. *Hee mau mau, Hee korigafua; Mole popo gafua, Tologa.*

Incorruptilitas, atis. f.
Te Hee mau mau gafua; te Hee faamavete.

Incorruptus, a, um. adj.
Mole kovi, Mole popo, Mole palala.

Increbresco, is, brui et
bui, brescere. v. n. *Fakalahi, Fakatuputupu, Tupu, Ake.*

Incredibilis. m. f. le. n.
adj. *Mole feala te tui ki ai; Heeki ai mo logona, Fakatala-kitupua.*

Incrementum, i. n. *Te Fakatupu, te Fakalahilahi.*

Increpo, as, avi et ui,
increpitum et increpatum,
are. v. n. et a. *Fakatagi, Tagi; Pakiki; Akonaki, Fakamanavahe.*

Incubo, as, bavi et bui,
batum et bitum, bare. v. n.
Nofa, Takoto i lalo: — terræ,... ki te kele: — parieti,... ki te à maka. = Fakapunou.

Incumbo, is, ubui, ubitum.
bere. v. n. *Takoto ifo; Ohogage ki..., Tokaga ki..., Haga e haga fai: Incumbere in bellum.*

Incunabula, orum. n.
plur. *Te Moeaga o te tamasii: Ab incunabulis, Talu mai to-na kei sii.*

Incuria, æ. f. *Te Haganoa, te Loto noa, te Hee tokaga.*

Incurro, is, curri, cursum,
ere. v. a. *Tafusi ki..., Oho ki...*

Incursum, us. m. *Ohoaga o te mea, te Tafusi, te Felavei-aga: Ab incursum et dæmonio meridiano.*

Incurvo, as, avi, atum,
are. v. a. *Tule; Punou, Mapelu.*

Incus, udis. f. *Te Tukiaga fao, te Tukiaga ukamea.*

Incussus, a, uni. p. præ
Incutio. *Tukia.*

Incutio, is, cussi, cussum,
tere. v. a. *Tuki, Fakatupu; Tai: Incutere metum, Fakatupu te matakū.*

Indè. adv. *Mai ai.*

Indecentia, æ. f. *Te Agahae aoga, te Fakaaluma.*

Index, icis. m. *Te Fakailoilo, te Tohi fakatotonu, te Fakailoga; te Lua tuhi.*

Indicium, ii. n. *Te Fakailoga, te Fakailoilo, te Fakamooni.*

Indico, as, avi, atum, are. v. a. *Fakailoga, Fakailoilo, Fakahinohino.*

Indifferens, entis. adj. *Tatauaipe (mole kovi, mole lelei), Siasiaape, Poto noa, Haga noa...*

Indigena, æ. m. *Te Tagata tonu o te fenua, te Tupu i te fenua.*

Indigeo, es, ui, ers. v. n. *Hala mo..., Fiafai : Indigeo pecuniâ; Indigeo tui consilii.*

Indignatio, onis. f. *Te Loto mamahi ki..., te Fehia ki...*

Indignans. m. f. n. antis. adj. *Loto mamahi; Fehia ia.*

Indignè. adv. *Fakakovi, Fakaheeaoga : Indignè tulit, Tali kovi.*

Indignitas, atis. f. *Te Koviaga o he mea.*

Indignor, aris, atus sum, ari. v. dep. *Loto kovi ki..., Fehia ki..., Loto tupu ki...*

Indignus, a, um. adj. *Hee aoga, Aga kovi : Indignus decore regio (Dan.)*

Individuus, a, um. adj. *Ae e mole vahe ki he tahi, Tuu takitahi.*

Indo, is, idi, itum, ere. v. a. *Tuku ki : — nomen, Ai te higoa; Fakahigoa.*

Indoles, is. f. *Te Aga, te Uhiga : Puer egregiâ indole (mo) egregiâ indolis.*

Induco, is, xi, ctum, cere. v. a. *Fakahu; To, Fakahalai : Et ne nos inducas in tentationem.*

Inductio, onis. f. *Te Faahiga argumentatio. (E hiki mai te u faahiga mea tuu takitahi, ke lau leva ki te faahiga mea aia katoa.)*

Indulgens, entis. p. præs. **Indulgeo**. *Agalelei, Agaofa, Faigafua.*

Indultum, i. n. *Te Fakagafua o he mea : — Summi Pontificis.*

Indumentum, i. n. *Te Kofu.*

Induo, is, ui, utum, ere. v. a. *Kofui; Kofuaki, Ai te kofu.*

Industria, æ. f. *Te Puleaki, te Fakakaukavi, te Gaue ia faiva.*

Industrius, a, um. adj. *Ae e faipuleaki, Loto poto, Faagaueia, Faiva.*

Indutus, a, um. p. præt. **Induo**. *Kofuia.*

Inebrio, as, avi, atum, are. v. a. *Fakakona hi.*

Inedia, æ. f. *Te Hoge, te Aukai.*

Ineo, is, ivi et ii, itum, ire. v. a. *Kamata : — convivium, Kamata kai. = Alu ki... : — templum.*

Iners, ertis. adj. *Vaivai, Kovi, Nofa noa.*

Inevitabilis. m. f. le. n. adj. *Ae e mole feala tona tuku, Ae e mole feala te hola mai ai.*

Inexcusabilis. m. f. le. n. adj. *E mole aoga ke faka-*

molemole, E mole aoga tona tuku noa.

Inexpugnabilis. m. f. lē. n. adj. *E mole feala tona mau, (kolo) Faigataa.*

Infamia, æ. f. *Te Ufiufi lahi, te Malaia lahi.*

Infamis. m. f. me. n. adj. (*tagata*) *Agakovi lahi, Logo kovi mai.*

Infantia, æ. f. *Te Noso i tona kei sii,... mui. = Te Kei noso tamasii.*

Infans, antis. m. f. et n. *Te Tamasii hee ki lea.*

Infantulus, i. m. *Te Tamasii kei veliveli aupito.*

Infatuatus, a, um. adj. *Faka valevale ia i te falala vale.*

Infelix, icis. adj. *Malaia.*

Infensus, a, um. p. præ.

Infendo. *Ita ki..., Loto kovi ki... = Infensus est mihi.*

Inferior. m. f. ius. n. oris. gen. *Siiifo.*

Infero, fers, tuli, illatum, ferre. v. a. *Ave ki..., Alu ki... : Inferre bellum, Ave te tau; Fakalaga tau.*

Infestus, a, um. adj. *Fili, Feagai.*

Infidelis. m. f. lē. n. adj. *Mole aga lelei, Aga kovi, Hee agatonu. = Pagani.*

Infirmus, a, um. adj. *Tafa ki lalo aupito; te Mulimuli.*

Infinitas, atis. f. *Te Hee-gata, te Hee fakatuakoi.*

Infinitus, a, um. adj. *Hee-gata, Hee tua koi.*

Infirmitas, atis. f. *Te Vaivai, te Mahaki.*

Infirmus, a, um. adj. *Mahaki, Vaivai.*

Infixus, a, um. p. præ.

Infigo. *Tuumauia (i te loto), Pipikiia.*

Inflatus, a, um. p. præ.

Inflo. *Fufula, Mapula : Infatus inani gloria.*

Inflo, as, avi, atum, are. v. a. et n. *Pupuhi, Fakafufula : Inflare buccinum, Pupuhi te fakatagi.*

Infra. præp. *I lalo, Ki lalo : A bimatu et infra.*

Infundo, is, udi, usum, undere. v. a. *Liligi, Huai, Utu, Ai.*

Infusus, a, um. p. præ.

Infundo. *Liligiia, Huaiia.*

Ingemisco, is, ui, ere. v. n. *Tagi, Keke.*

Ingeniosus, a, um. adj. *Alafia, Aogaa, Potoia.*

Ingenium, ii. n. *Te Agatamai, te Poto.*

Ingens, entis. adj. *Lahi, Loa, Malo hi.*

Ingratus, a, um. adj. *Loto hee ofa, Mamavatemonio.*

Ingravesco, is, ere. v. n. *Mamafa. Tuputupuake.*

Ingrederere. imperat. **Ingreddior.**

Ingreddior, eris, essus sum, edi. v. d. *Hu ki..., Alu ki... Haele.*

Ingressus, a, um. p. præ. **Ingreddior.** *Huia, Haeleia, Aluia.*

Ingressus, us. m. *Te Aluaga, te Kamataaga.*

Inhaereo, es, hæsi, hæsum, ere. v. n. *Pipiki ki...,*

Taofia..., *Kau ki...*, *Tokaga ki...*

Inhospitalis, m. f. le. n. adj. *Ae e hee tali te fagona, Hee ofa ki ai...*

Inhospitalitas, atis. f. *Te Kala mo tali ofa ki te fagona ..*

Inhumanitas, atis. f. *Te Agakovi lahi, Aga fakafefeka, te Hee ofa.*

Inhumanus, a, um. adj. *Ae e aga kovi, Fefeka.*

Iniens, **Ineuntis**, part. præs. **Ineo**. *Ae e ina kamata.*

Inimicitia, æ. f. *Te Fehia, te Fetaufehia aki.*

Inimicus, a, um. adj. *Fili, Fehagai, (tagata).*

Iniquè. adv. *Kovipe, Hee totonu: Fecit iniquè, Nee ina fai kovipe.*

Iniquus, a, um. adj. *Mole tatau, Kovi, Mole aoga: Locus iniquus, Nofoga e mole aoga. Animo iniquo, I he toto kovipe.*

Iniquitas, atis. f. *Te agakovi, te Malaia.*

Initium, ii. n. *Te Kamataaga, te Fuafua fai.*

Injicio, is, jeci, jectum, ere. v. a. *Laku ki...: Injicere manum in..., Kapa ki.*

Injuria, æ. f. *Te faikovi ki..., te Kakai; te Lea kovi...*

Injustus, a, um. adj. *Mole tonu, Agakovi.*

Innitor, eris, ixus sum, iti. v. d. *Falala; Tokoni aki.*

Innixus, a, um. p. præt. **Innitor**. *Falalaia: Innixus arbori.*

Innocens, entia. adj. *Hee agahala, Agatonu.*

Innocentia, æ. f. *Te Nofa hee agahala, te Nofa agatonu.*

Innoxius, a, um. adj. *Ae e mole fai kovi, Agalelei, Hee hala ia.*

Innubo, is, psi, ptum, ere. v. a. *Ohoana: Innupta est hæc mulier heri.*

Innubus, a. adj. *Takape.*

Innumerus, a, um. adj. *Mole feala tona lau, Lahi aupito, Hahai aupito.*

Innupta, æ. f. *Te Heeki ohoana, te Fine mui. (E kehe ia Innupta mai Innubo.)*

Inoculo, as, avi, atum, ere. v. a. *Faka hoko (te akau), Faka pipiki he akau ki he tahi akau he fua mai ai.*

Inoffensus, a, um. adj. *Mole kovi, Mole hala.*

Inopia, æ. f. *Te Hoge, te Masiva.*

Inops, opis. adj. *Hala mo mea, Masiva.*

Inquam, is, it. v. ir. *E au ui atu, E ke ui mai...*

Inquietus, a, um. adj. *Ae e hohaa, Ae e mole fimatie.*

Inquinatus, a, um. p. præt. **Inquino**. *Uliia, Kovia, Meleia.*

Inquino, as, avi, atum, ere. v. a. *Faka uli, Maumau, Faka mele i.*

Inquiro, is, sivi vel ii, situm, ere. v. a. *Kumi, Eke, Feekeke aki (invicem, Ko te kupu aia e liliu fakauvea aki te feaki.)*

Inquisitio, onis. f. *Te*

Ekeke, te Kumi. (Te fakaeke fakalotu o te u heletiko.)

Inquit. v. ir. *Ko tana ui ia.*

Insania, æ. f. *Te Faka vale vale.*

Insanio, is, ivi vel ii, ire. v. n. *Faka vale vale, Faikehe.*

Insanus, a, um. adj. *Ae e vale, E Faikehe, E faka vale vale.*

Insecutus, a, um. p. præ.

Insequor. *Ae e muli, tuliia.*

Insequor, eris, secutus sum, qui. v. dep. *Mulimuli, Tuli.*

Insero, is, rui, sertum, ere. v. a. *Ai ki loto, Fakahu ki..., Fakahoko.*

Insideo, es, edi, essum, ere. v. n. *Nofoi, Heka i.*

Insidiæ, arum. f. plur. *Te Fai puleaki o te fili i te tau, Te Fakahala o te temonio pe a te tagata.*

Insidiosus, a, um. adj. *Ae e fakahala, Fai puleaki, Kaka: Insidiosa verba.*

Insignia, um. n. plur. *Te Faka iloga o te pule, ... o te alikiaga, Kofu teuteu, Puloga aliki, Teu.*

Insipuis. m. f. ne. n. adj. *Matamata aliki, Iloa; Iloga ia.*

Insilio, is, ui vel ii, sultum, ire. v. n. et a. *Hopo ki...*

Insipidus, a, um. adj. *Noa, Logo noa (ki te gutu.)*

Insipiens, entis. adj. *Vale, Hee poto.*

Insipientia, æ. f. *Te Vale, te Hee poto.*

Insisto, is, stiti, institum, sistere. v. n. *Tuatuan i lau, Ai malohi, Toe ai atu.*

Insolens, entis. adj. *Patapata.*

Insolentia, æ. f. *Te Patapata.*

Insolitus, a, um. adj. *Kala mahani, Mole feala, Fooou.*

Insomnia, æ. f. *Te Kalamo faa moe, te Hee faa moe.*

Insomnis. m. f. ne. n. adj. *Ae e mole moe, E alaala, E ahoia.*

Insons, ontis. adj. *Ae nee mole hala; Ae nee agatonu.*

Inspuo, is, i, utum, ere. v. n. *Aanuki ..., Puaki.*

Instans, antis. adj. *Fakamata kui, Ovi mai, Turu mai.*

Instantia, æ. f. *Te Tuli, te Taomaki, te Ovi mai, te Fakavili.*

Instar. indecl. n. *O hage ko: Regis instar, O hage he aliki. Solis instar, O hage ko te laa.*

Instauro, as, avi, atum, are. v. a. *Fakafooou, Toe laga, Fai,*

Instinctus, ūs. m. *Te Ohope o te manu ki te mea e mahani ki ai.*

Instituto, is, tui, tutum, ere. v. a. *Fakanoso, Fakatokatoka, Laga, Fakatotonu.*

Institutum, i. n. *Te Aga, te Fono, te Fakatotonu o he aga fooou.*

Insto, as, stiti, stitum, are. v. n. et a. *Tuli, Taomaki, Faiga, Ovi mai.*

Instructio, onis. f. *Te*

Akonaki. (*E tafito fai ki te fakamalama loto.*)

Instructus, a, um. p. præt.
Instruo. *Ako ia, Teuteuia.*

Instrumentum, i. n. *Te mea gaue kehekehe, Too tooga, Naunau.*

Instruo, is, uxi, uctum, ere. v. a. *Faka tuu, Laga, Akonaki.*

Insufflo, as, avi, atum, are. v. *Pupuhi ifo ki.*

Insula, æ. f. *Te Motu.*

Insularis. m. f. re. n. adj. *Tagata o he motu.*

Insulto, as, avi, stum, are. v. a. *Fai lea vale ki he tahi, Hopo ki...*

Insum, ines, inest, ineram, inesse. v. *Nofo i loto, Pipiki ki he mea.*

Insuper. adv. *I aluga; Pea hoki; Pea mo..., Tahi mea.*

Insurgo, is, rrex, rreotum, gere. v. n. *Tuu ake, Alu ake, Tuu ki...*

Insusurro, as, avi, atum, are. v. a. *Fanafana.*

Integer, gra, grum. adj. *Mea heeki mo mau mau, Mole foa, Kei leleipe, Hee aga hahala..., Kei katoape: Integro anno...*

Integrè. adv. *Katoape.*

Integritas, atis. f. *Te Katoa, te Lelei o he mea.*

Intellectus, ūs. m. *Te Atamai, te Poto: Da mihi intellectum.*

Intelligentia, æ. f. *Te Itelisesia*, te Malama o te loto, te Iloi, te Poto...*

Intelligo, is, lexi, lectum, gere. v. a. *Iloi, Logoi: Intellexit signa.*

Intemperantia, æ. f. *Te Faivale i te mea kehekehe.*

Intemperies, iei. f. *Te Afa, te Faikehe o te lotu.*

Intempestivè. adv. *Tauhala: — venisti.*

Intendo, is, i, sum et tum, dere. v. a. *Fakatokaga: — animum, Fakatokaga te loto ki. = Tokaga ki he mea; Holi ki.*

Intentè. adv. *Mo te loto tokaga, Ma opo opo.*

Intentio, onis. f. *Te Tokaga, te Ma opo opo o te loto; te Fakamauhiga o he mea.*

Inter. præp. *I, I te, Ia, Ia te, I te vahaa, Lolotoga: — missam, Lolotoga te misa.*

Intercedo, is, cessi, cessum, dere. v. n. *Hufaki, Kolehoke: Intercede pro me.*

Intercipio, is, cepi, ptum, ere. v. a. *Taofi he mea e uhiga kehe; Faao.*

Intercessio, onis. f. *Te Hufaki, te Kole maa he tahi kehe.*

Intercessor, oris. m. *Te Hufaga.*

Intercludo, is, clusi, clusum, dere. v. a. *Pupunu; Tuu i te vahaa mo pupunu.*

Interclusus, a, um. p. præt. **Intercludo**. *Punusiia.*

Interdico, is, xi, otum, cere. v. a. *Tapui: — tibi domo meā, E au tapui ia koe mai toku fale.*

Interdū. adv. *Lolotoga te aho.*

Interdūm, adv. *Tahitahiga*.

Intercā, adv. *Tetemia ia, Lolotoga te mea aia*.

Interemptus, a, um. p. præt. **Interimo**. *Tamateia, Fakamole ia*.

Intereo, is, ivi vel ii, itum, ire. v. n. *Mate, Mole*.

Interficio, is, feci, fectum, ere. v. a. *Tamate, Fakamole*.

Interim, adv. *Lo lotoga te temi aia*.

Interimo, is, emi, emptum, imere. v. a. *Fakamole, Mau mau, Ta mate*: Fame interempti sunt.

Interior, oris. adj. *Ae e fai i te loto, mai loto*: Contritio —.

Interjectio, onis. f. *Te Interjectio; te Tahi mai te u lea faka latina*.

Intermissus, a, um. p. præt. **Intermitto**. *Tuku mua ia*.

Intermitto, is, si, ssum, tere. v. a. *Tuku mua, Fakavaha caha aki mea*.

Internecio, onis. f. *Te Tamate, te maumau i, te Fetamateaki*.

Internus, a, um. adj. *Ae e fai i te loto, Mai loto*: Sensus internus, *te logoaga mai loto*.

Interpello, as, avi, atum, are. v. a. *Fakalea age ki..., Hele te talanoa*.

Interpres, etis. m. f. *Te Tagata faka hoko talanoa; Fakamatala*.

Interpretatio, onis. f. *Te Fakamatala*: — sermo-num.

Interpreter, aris, atus sum, ari. v. d. *Fakamatala*.

Interrogatio, onis. f. *Te Fakafehui*.

Interrogatus, a, um. p. præt. **Interrogo**. *Fehuiia*.

Interrogo, as, avi, atum, are. v. a. *Fehui*.

Interrumpo, is, rupi, ruptum, pere. v. a. *Fekau ke tuku mua; Tuku mua he mea*.

Intersum, es, fui, esse. v. n. *Nofu mai, E aoga ke...: Mea interest ut*.

Intervallum, i. n. *Te Vahaa*: — unius horæ.

Intestina, orum. n. plur. *Te Tootooga, te Gakau*.

Intimus, a, um. adj. *Malalo, Loto i mea, Potu mamao i loto, Tafito*: Amicus intimus, *Ko toku kaiga tafito*.

Intingo, is, xi, otum, ere. v. a. *Tago, Ai ki...*: Intingere digitum.

Intolerabilis, m. f. le n. adj. *E mole faatali; Lahi fau, Mole feala tona tali*.

Intonsus, a, um. adj. *E mole fafaiia, Mole kosiia*: Coma intonsa, *Lau ulu heeki kosiia*.

Intra, præp. *I te vahaa temi*: — sex dies.

Intrepidus, a, um. adj. *Hee mataku, Toa*.

Intro, as, avi, atum, are. v. a. et n. *Hu ki loto, Hau*.

Introduco, is, xi, otum, cere. v. a. *Faka hu, Taki mai*.

Introeo, is, ivi vel ii, itum, ire. v. n. *Alu ki loto, Hu ki...*

Intueor, eris, itus sum, eri. v. d. *Sio, Faka kau kau, Faka siosio.*

Intumesco, is, mui, ere. v. n. *Faka fufula, Faka mapula.*

Intus, adv. *I loto.*

Inultus, a, um, adj. *Heeki mo tãuiia, Heeki mo faka toto-giia.*

Inundo, as, avi, atum, are. v. a. et n. *Lolo, Opeope.*

Inuro, is, ussi, ustum, urere. v. a. *Tohi aki te ukamea aſi, Fakapipiki : — notam turpitudinis, Fakapipiki he fakailoga o te agakovi.*

Inutilis, m. f. le. n. adj. *Noa, Mole feala, Mole aoga.*

Inutilitas, atis. f. *Te Nofo noa, te Hee aoga aga o he mea.*

Invado, is, vasi, vasum, dere. v. a. *Oho ki..., Kaihaa faka aliki.*

Invalesco, is, lui, lescere. v. n. *Faka maloloake, Fakamalohi ; Faka akeake.*

Invalidus, a, um, adj. *Vaivai, Mahaki, Mole hoko, Alu noa.*

Invenio, is, veni, ventum, ire. v. a. *Iloi, Mau.*

Investigo, as, avi, atum, are. v. a. *Huehue, Ekekeke, Fekei.*

Invicem, adv. *Fefakatahiaki, Fe...aki.*

Invictus, a, um, adj. *Mole lava, Malohi, Hee faa lavaia.*

Invideo, es, vidi, visum, ere. v. a. *Faka amuamu, Maheka, Holi ki.*

Invidia, æ. f. *Te Maheka ; te Fehia.*

Invidus, a, um, adj. *Ae e maheka, Ae e tau fehina.*

Inviolatus, a, um, adj. *Haohaoa : Mater inviolata.*

Inviso, is, si, sum, sere. v. a. *Aahi, Alu o aahi, Faka-siosio.*

Invitus, a, um, adj. *Ae e gauſe fakaapulu, e mole loto ki he mea e ina fai : Invitus feci.*

Invito, as, avi, atum, are. v. a. *Faka iloilo, Fekau ki..., Tala ke hau.*

Invius, a, um, adj. *Halamo ala papa, Mole feala te alu ki ai : Terra invia.*

Invocatio, onis. f. *Te Pauiki..., te Kole ki..., te Tagi ki.*

Invocatus, a, um, p. præ. **Invoco**, Pauia.

Invoco, as, avi, atum, are. v. a. *Pau ki..., Tagi ki.*

Iipse, **Ipsa**, **Ipsum**, adj. et pron. *Iaia, Aia, Ala, Ae, Koia.*

Ira, æ. f. *Te Ita, te Hauhau.*

Iracundia, æ. f. *Te Faa ita.*

Iracundus, a, um, adj. *(Tagata) Ita, Faa ita.*

Irascor, eris, iratus sum, rasci. v. d. *Ita, Hauhau.*

Iratus, a, um, p. præ. **Irascor**, Itaia.

Irrideo, es, si, sum, dere. v. a. *Nukinuki ki..., Fakalili ki...*

Irrigo, as, avi, atum, are. v. a. *Faka vai, Fakapalapala.*

Irrisus, ūs. m. *Te nukinuki, te Vdi.*

Irruo, is, i, utum, ere. v. n. *Oho age ki.*

Irruptio, onis. f. *Te Oho mai o te fili, Tona fakahaga.*

Is, Ea, Id. pronon. *Ia ia, Aia. Vide Ille.*

Israelita, æ. m. *Te Tagata Iselaee.*

Iste, Ista, Istud. pron. demons. *Aeni, Aena.*

Isthmus, i. m. *Te Vahaa lau sii e ina faka hoko senua e lua.*

Itā. adv. *Io, Koe, Feia.*

Itā. conj. *Feia, Fena, Koia ia.*

Itaque. conj. *Koia ia.*

Itē. imperat. *Eo. Alu, Olo..., O...*

Item. conj. *Koiape : Non item est, Kala koia.*

Iter, itineris. n. *Te Ala, te Fagona : Iter facere, Haele, Fagona.*

Itero, as, avi, atum, are. v. a. *Toe fai, Tua lua, Tua-tuani.*

Iterum. adv. *Tua fai, Tua lua.*

Itum. supinum *Eo.*

J

Jaceo, ei, cui, (itum, stipe), ere. v. n. *Takoto, Malolo, Leta : Multi jacent mortui.*

Jacio, is, jeci, jactum, ere. v. a. *Laku, Si, Liaki, Velo.*

Jactantia, æ. f. *Te Faa viki viki kia te ia, te Fia ui ia.*

Jacto, as, avi, atum, are. v. a. *Viki viki.*

Jactus, ūs. m. *Te Vahaa, te Lafo o te kupega : Ad jactum lapidis.*

Jām. adv. *Leva : Jām pridem. Kua fua loa leva.*

Janua, æ. f. *Te mata pa.*

Jecur, oris et cinoris. n. *Te Ate.*

Jejuno, as, avi, atum, are. v. n. *Aukai.*

Jejunus, a, um. adj. *Heeki kai, Kei au kai : Validi communicant jejuni.*

Jocor, aris, atus sum, ari. v. d. *Fakava, Fakahua.*

Jocosus, a, um. adj. *Faa fakava, Gutu Fakahua (Tagata).*

Jocus, i. m. et **Joca**, orum. n. plur. *Te Fakava i te gaoui.*

Juba, æ. f. *Te Tua uā o te hosi, te Kalokalo o te moa.*

Jubar, aris. n. *Te Fetuu aho.*

Jubens, entis. p. præs. **Jubeo.** *Ac e sekau age.*

Jubeo, es, jussi, jussum, jubere. v. a. *Fekau : Jubeo ut taceas. Jubeo ne abeas.*

Jdbillo, as, avi, atum, are. v. a. *Kalaga fakafiafia ; Fiafia lahi.*

Jucunditas, atis. f. *Te Aga fakafiafia, Mata mata lelei.*

Jucundus, a, um. adj. *Matamata lelei, Lelei.*

Judex, icis. m. *Te Tagata*

fakamau : Adhuc sub judice lis est.

Judicium, ii. n. *Te Fakamauaga, te Fai o te fakamau.*

Judico, as, avi, atum, are. v. a. *Fakamau.*

Jugis. m. f. e. n. adj. *Tologa aipe; Loa aipe.*

Jugiter. adv. *Loa aipe.*

Jugo, as, avi, atum, are. v. a. *Hai fakatahi.*

Jugulo, as, avi, atum, are. v. a. *Tuusi te kia, Nonoo te uà o te tagata, Tamatei.*

Jugulus, i. m. *Te Kia.*

Jugum, i. n. *Te Amoga. (mai Jugo.) Te mea e hai aki te pipi.*

Jumentum, i. n. *Te Manu gaue.*

Junctura, æ. f. *Te Hokoaga: Junctura ossium.*

Junctus, a, um. p. præ.

Jungo. *Kua hai i te amoga, Ki te teka, Hokoia.*

Jungo, is, xi, ctum, gere. v. a. *Hai ki te amoga; Fakatahi, Fakahoko.*

Juratus, a, um. p. præ.

Juro. *Fuakavaia.*

Jurgium, ii. n. *Te Ke, te Kinau.*

Jurgo, as, avi, atum, are. v. n. *Fekinauaki.*

Juro, as, avi, atum, are. v. n. et a. *Fakapapau, Fua-*

kava: Jurare falsum, Fuakavalohi.

Jus, juris. n. *Te Pule, te Tonu: Jus primogeniti, Te pule o te matapule. = Te Huhua o te akau.*

Jusjurandum, i. n. *Te Fuakava, te Fakapapau.*

Jussum, i. n. *Te Fekau.*

Jussus, ūs. m. *Te Fekau.*

Justè. adv. *Mooni, Fakamooni, Tonu.*

Justifico, as, avi, atum, are. v. n. et a. *Fakamooni, Asili mooni, Fakamaonioni.*

Justitia, æ. f. *Te Susitisia*, te Maonioni, te Faitonu.*

Justus, a, um. adj. *Maonioni, Lelei, Tonu, Agatonu.*

Juvamen, inis. n. *Te Tokoniaga.*

Juvans, antis. p. præ.

Juvo. *Ae e tokoni.*

Juventus, i. m. *Te Pipi tagata (Kei sii).*

Juvenis. m. f. e. n. adj. *E kau ki te tupulaga, Fakatupulaga.*

Juvenis, is. m. *Te Tupulaga; te Talavou.*

Juventus, utis. f. *Te Hahai tupulaga, te Nofo kei tupulaga.*

Juvo, as, juvi, jutum, are. v. a. *Tokoni, Ofa ki...*

Juxta. adv. *Ovi ki, I te Vae: Juxta crucem stabat Maria.*

L

Labarum, i. n. *Te Fuka* (a *Kosetatino*.)

Labefacto, as, avi, atum, are. v. a. *Fakagaueue*; *Fakavaivai*.

Labes, is. f. *Te Mele*, *te Tai mahaki kovi*.

Labia, orum. n. et sæpius **Labiae**, arum. f. *Te Laugutu*: Domine, labia mea aperies.

Labor, eris, lapsus sum, labi. v. d. *Toka*, *To*, *Tafe*, *Mole vave*, *Higa*.

Labor, oris. m. *Te Gaue*, *te Fitaa*.

Laboriosus, a, um. adj. *Faa gaue*, *Tokaga ki ai*.

Laboro, as, avi, atum, are. v. a. *Gaue*, *Faigaue*, *Fai he mea fitaa*.

Labrusca, æ. f. *Te Vite** *kovi pe*, *te Vite vao*, *te Vite tupu noa*, *te Fui vite kovi*.

Lac, lactis. n. *Te Huá manu*: *Laote cibamur*.

Lacer, era, erum. adj. *Hae*, *Mahae*, *Foa*, *Maumau*.

Lacero, as, avi, atum, are. v. a. *Hae*, *Haaki*, *Mau-mau*.

Lacesso, is, sivi et ii, itum, ere. v. a. *Tuli te fili*, *Faka haga*, *Fakakina kina*, *Leu kovi ki...*: *Lacessit me injuriis*.

Lacryma, æ. f. *Te Loi-mata*, *te Tagi*.

Lacrymo, as, avi, atum,

are. v. n. *Tagi*, *Hali loimata*.

Lacrymosus, a, um. adj. *Ae e tagi mamahi*.

Lactens, entis. p. præ. **Lacteo**. *Huhu*.

Lactuca, æ. f. *Te laitue**. (*Ko te salata* *.)

Lacus, ūs. m. *Te Vai i uta*; *te Anovai*.

Lædo, is, læsi, læsum, lædere. v. a. *Lave ai*, *Agakovi ki he tahi*: *Lædere aliquem*.

Læsis, onis. f. *Te Lavea*, *te Mamahi*.

Lætitia, æ. f. *Te Fiafia*, *te Fakafiafia*.

Lætor, aris, atus sum, ari. v. d. *Fiafia*.

Lætus, a, um. adj. *Ae e Fiafia*, *Ae e manuia*, *Ae e Fakafiafia*.

Lævis. m. f. ve. n. adj. *Lau lelei*, *Momole*, *Mamaa*. **Vide Levis**.

Lævus, a, um. adj. *Fakahema*, *Vale*.

Lagena, æ. f. *Te Hina*. (*Utu vai*.)

Lambo, is, i, itum, ere. v. a. *Emo*, *Mihi*.

Lamenta, orum. n. plur. *Te Tagi*, *te Keke*.

Lamentatio, onis. f. *Te Tagi mamahi*, *te Tagi lau-lau*.

Lamentor, aris, atus sum, ari. v. d. *Tagi mamahi*, *Keke*.

Lamina, æ. f. *Te Lau* (*Pepa* *, *pe Pulu*.)

Lampas, adia. f. *Te Fuai malama*.

Lana, æ. f. *Te Fului akeno*.

Laneus, a, um. adj. *Aki te fului akeno*.

Languens, entis. p. præ.

Languéo. *Ac e sino vaivai*.

Languéo, es, ui, ere. v. n. *Nofu vaivai, Mahaki*.

Languidus, a, um. adj. *Vaivai, Mou mousaa, Faa hamahaki*.

Languor, oris. m. *Te Vaivai o te sino; te Mahaki*.

Lapido, as, avi, atum, are. v. a. *Taumaka i*.

Lapis, idis. m. *Te Maka*.

Lapideus, a, um. adj. *Makaia, Maka makaia*.

Lapsus, a, um. p. præ.

Labor. *Tokia, Toia; Agahalia*.

Lapsus, ūs. m. *Te Higa, te Toka, te Hala: Lapsus linguæ*.

Laqueus, i. m. *Te Nonoo, te Noounu, te Mata hele*.

Large. adv. *Lahi, Fakalahi, Fakalaulahi*.

Largior, iris, itus sum, iri. v. d. *Foaki; Avage (Ave age), Tufaki*.

Largitio, onis. f. *Te Ofa lahi, te Foaki lahi*.

Largus, a, um. adj. *Ac e lahi, E tuuga*.

Lascivia, æ. f. *Te Nekenekea, te Gaoi fakatama sii*.

Lascivio, is, ivi, itum, ire. v. n. *Neke nekea, Gaoi fakaneke nekea mo kovipe lava*.

Lassitudo, inis. f. *Te Vaivai, te Fitafitaa*.

Lassus, a, um. adj. *Vaivai*.

Latè. adv. *Ki mamao*.

Latebra, æ. f. et **Latebræ**, arum. f. plur. *Te Mumuniaga, te Nonoaga*.

Latens, entis. p. præ. **Latéo**. *Ac e fufuia, Mumuniia*.

Lateo, es, ui, ere. v. n. *Mumuni, Nono*.

Later, eris. m. *Te Piliki* *.

Lateralis. m. f. le. n. adj. *Fakafaahi*.

Latine. adv. *Fakalatina* *.

Latinus, a, um. adj. *Fakalatina* *: *Latina lingua, Talanoa fakalatina*.

Latitudo, inis. f. *Te Lau lahi, te Latitute* * o *he fenua, te Mahaa mamao o he fenua mo te Ekuata* *.

Latrina, æ. f. *Te Fale tuu, te Latelina* *.

Latro, as, avi, atum, are. v. n. et a. *Ko* : Ad porcos errantes latrant canes.

Latro, onis. m. *Te Tagata kaisau, te Agakovi* : Ille fur erat et latro.

Latrocinor, aris, atus sum, ari. v. d. *Kaihaa mo te mahaku, Kaihaaki tefakamalohi*.

Latus, a, um. p. præ. **Fero**. *Fetukuia, Aveia*.

Latus, a, um. adj. *Laulahi*.

Latus, eris. n. *Te Faahi*.

Laudabilis. m. f. le. n. adj. *E aoga ke vikivikiia; Viki vikiia*.

Laudatio, onis. f. *Te Viki viki*.

Laudator, oris. m. *Te Tagata vikiviki; Ae e vikiviki.*

Laudatus, a, um. p. præt. **Laudo**. *Vikiviki ia.*

Laudo, as, avi, atum, are. v. a. *Vikiviki.*

Laus, laudis. f. *Te Vikiviki, te Kololia *.*

Lautus, a, um. adj. *Lelei aupito, Takimua : Convivium lautum, Kai takimua.*

Lavacrum, i. n. *Te Maanu, te Papitema *.*

Lavatio, onis. f. *Te Fo, te Maanu, te Fufulu, te Fanofano.*

Lavo, as, avi, atum, are. v. a. *Fo, Fufulu, Fanofano.*

Laxo, as, avi, atum, are. v. a. *Aau, Lafo, Folaiki : Laxatè retia vestra.*

Lebes, etis. m. *Te Pa fanofano, te Toe ai aga vai.*

Lectio, onis. f. *Te Lautohi.*

Lector, oris. m. *Te Tagata lautohi, Ae e lautohi.*

Lectulus, i. m. *Te Moeaga sii, te Kii moeaga.*

Lectus, i. m. *Te Moeaga.*

Legatio, onis. f. *Te Fekau, Te u mea e natou ave te fekau.*

Legatum, i. n. *Te Mea foaki; te Mea e tuku ki he tahi.*

Legatus, i. m. *Te Tagata e ina ave te fekau, te Fai fekau.*

Legio, onis. f. *Te higoa o he vaega tau, te higoa o te kau milite.*

Legitimus, a, um. adj. *Tonu, Tatau mo te fono, Tamasii tupu i te tauohoana na fakamau tonu.*

Lego, as, avi, atum, are. v. a. *Fekau, Fakamomoli, Tukuage ki he tahi.*

Lego, is, legi, lectum, ere. v. a. *Lau (tohi); Toli, Tanaki.*

Legumen, inis. n. *Te Mohuku kehekehe, mo te Fohai akau e tupu i te oloto *.*

Lenio, is, ivi, itum, ire. v. a. *Fakamalui, Fakafmalie.*

Lenis. m. f. ne. n. adj. *Agalelei, Agamalu, Agafakalogologo.*

Leniter. adv. *Fakalelei, Faka ofa ofa.*

Lenitas, atis. f. *Te Agamalu.*

Lens, lentis. f. *Te Lenitili *.* *Ko te fuai akau.*

Lentè. adv. *Fakamalie, Malie : Incedere lentè, Haele malie.*

Lentus, a, um. adj. *Tuai, Haganoa, Maikoiko, Mape-lugafua.*

Leo, onis. m. *Te Laione * (Manu lahi). = Figur. Tagata toa.*

Lepidus, a, um. adj. *Mata mata lelei, Faka hua lelei.*

Lepor, oris. m. *Te Lelei, te Manuia.*

Lepra, æ. f. *Te Kilia.*

Leprosus, a, um. adj. *Tagata kilia.*

Lethalis. m. f. le. n. adj. *E tupu ai te mate, E mate ai te kaiga.*

Lethum, i. n. *Te Mate i te fakapo.*

Levamen, inis. et **Levamentum**, i. n. *Te Fimalie i te*

mamahi, te Fimalie i te mahaki.

Levis. m. f. ve. n. adj. *Maamaa, Sii, Noa, Loto fai-kehe.*

Levitas, atis. f. *Te Maamaa, te Vave, te Loto fealuaki.*

Leviter. adv. *Fakasiipe.*

Levo, as, avi, atum, are. v. a. *Faka tuu, Tokoni, Fakamalu, Fakasiisii. = Figur. Fua he tahi i te papitama.*

Lex, Legis. f. *Te Tohi fono, te Fono, te Fekau.*

Libens et Lubens, entis. adj. *Faigafua, Fai ko te loto.*

Libenter. adv. *Fakaloto fafa i tona fai mea.*

Liber, libri. m. *Te Tohi.*

Libet, era, erum. adj. *Faitaliha.*

Liberalis. m. f. le. n. adj. *Tagata ofa, Faa foaki tana mea.*

Liberalitas, atis. f. *Te Aga ofa, te Agalelei; te Foaki, te Faa foakigafua.*

Liberatus, a, um. adj. *Ae kua tuku ke faitaliha, Kua tuku gaohii, Kua tuku tona fakamaui.*

Liberi, orum. m. plur. *Te Fanau.*

Libero, as, avi, atum, are. v. a. *Tuku he tahi ke faitaliha, Tuku ki tua, Fakamolemole tana mea, Fakamaui.*

Libertas, atis. f. *Te Faitaliha, te Filifili faitaliha.*

Libet et Lubet, buit, itum est, ere. v. ir. *E lelei, E feala; e Aoga.*

Libido, inis. f. *Te Holikovi, te Tokaga vale, te Loto kovi.*

Libra, æ. f. *Te Fua fua, te Paona*, te Nivo*.*

Licentia, æ. f. *Te Fakagafua, te Faitaliha i niihi mea, te Hoko fakagafua te u mea e tapu, te Maveuveu.*

Licet, licuit, licitum est, ere. v. ir. *E feala, E gafua.*

Licet. conj. *Kae, Logo agepe.*

Licitus, a, um. p. præ.

Licet. *Feala, gafua.*

Ligamen, inis. n. *Te Mea nonoo, te Mea hai.*

Ligneus, a, um. adj. *E kau ki te akau, Mea e gaohi aki te akau : Altare ligneum, Te aletale* akau.*

Lignum, i. n. *Te Akau : Ecce lignum crucis.*

Ligo, as, avi, atum, are. v. a. *Hai, Nonoo.*

Lillum, ii. n. *Te Lilio*.*
Ko te fisi i akau.

Lima, æ. f. *Te Kili.*

Limen, inis. n. *Te Aluaga o te matapa; te Matapa : Ad limina custodit.*

Limo, as, avi, atum, are. v. a. *Kilisi.*

Limpidus, a, um. adj. *Tasilo; Ma maa : Ex aqua limpida bibere.*

Limus, i. m. *Te Pela : = Creavit Deus hominem e limo terræ.*

Linea, æ. f. *Te Vahe, te Atu mataitohi; Line*, Atu maea sii.*

Lineo, as, avi, atum, are.
v. a. *Ago, Agoi.*

Lineus, a, um. adj. *Lino* *.
Mea gaohi aki te lino *.

Lingua, æ. f. *Te Alelo, te Lea* : *Lapsus linguæ*.

Linguosus, a, um. adj.
Faa talanoa.

Linio, is, ivi vel ii, itum,
ire. v. a. et **Lino**, is, lini
vel levi, litum, ere. v. a.
Mili, Pani, Holoholo i; Pena.

Linteamen, inis. n. *Te Kie*.

Linteum, i. n. *Te Koga*
kie, te Kie kai, te Kie holoholo.

Linum, i. n. *Te Lino* * (*Ko*
te akau); *te Kie ko te lino* *.

Lippus, a, um. adj. *Mata*
hali,

Liquefactus, a. um. p.
præt. **Liquefacio**. *Malûia*,
Kua vaiia.

Liquefacio, is, feci, ac-
tum, ere. v. a. *Fakavai, Fa-*
kamalu i.

Liquet, liquebat, liquere.
v. n. impers. *Kua tonuia*,
Kua mahinohino.

Liquidus, a, um. adj.
Vaiia, Atea lelei.

Lis, litis. f. *Te Kinau* : Et
adhuc sub iudice lis est.

Litigo, as, avi, atum, are.
v. a. *Fekinauaki, Fihî*.

Littera, æ. f. *Te Mataitohi*,
te Tohi nima, te Tohi logo.

Littus, oris. n. *Te Mata one*,
te Kau vai.

Lividus, a, um. adj. *Uliuli*,
Sino tetea : Homo mortuus,
lividus facie est.

Livor, oris. m. *Te Mata*
uliuli.

Loco, as, avi, atum, are.
v. a. *Tuku, Ai, Avage he mea*
ki he tahi ke ina fai aki tana
mea, kae mau ai he totogi.

Locuples, etis. m. *Te*
Maukoloa.

Locus, i. m. *Te Potu*.

Loca, orum. n. pl.

Locusta, æ. f. *Te Hee*.

Locutus, a, um. p. præst.

Loquor. *Talaia, Uia*.

Logica, æ. f. *Te Koga o te*
filosofia *, *e ako ai te talanoa*
totonu.

Longævus, a, um. adj.
Mauliloa, Matua aupito.

Longè. adv. *Mamao, La-*
hi, Fualoa.

Longinquè. adv. *Ki ma-*
mao.

Longinquitat, atis. f. *Te*
Vahaa mamao.

Longinquus, a, um. adj.
Mamao, Ae e i mamao.

Longitudo, inis. f. *Te Loa*,
te Lonisitude *. *Te Vahaa ma-*
mao o he fenua mai Paris mo
London.

Longus, a, um. adj. *Loa*.

Loquax, acis. adj. *Vava-*
ni, Faatalanoa.

Loquela, æ. f. *Te Lea, te*
Leo.

Loquor, eris, cutus sum,
qui. v. d. *Talanoa, Tala*,
Fakalea i, Folafofa.

Lorica, æ. f. *Te Kofu*
ukamea.

Lotus, a, um. p. præst.

Lavo. *Maanua, maaia*.

Luceo, es, luxi, ere. v. n.
Malama mai, Ahoake, gigila
mai.

Lucerna, æ. f. *Te Fuai malama, te Malama taki (i te pouli.)*

Lucesco, is, ere. v. n. *Fua fua malama, Kamata malama mai.*

Lucidas, a, um. adj. *Malamaia, Gigila.*

Lucifer, eri. m. *Te Fetuu aho., Ia Lusifelo *.*

Lucrifacio, is, feci, factum, facere. v. a. *Mau i te fitaa, Mau i te fai puleaki.*

Lucror, aris, atus sum, ari. v. d. *Mau, Mau i te fai puleaki: Domine, alia quinque superlucroratus sum.*

Lucrum, i. n. *Te Totogi, te Mau he mea; te Aoga.*

Luctamen, inis. n. *Te Fagatua, te Tau.*

Luctans, antis. p. præst. **Luctor**. *Faiga age, te Kau tagatua.*

Luctor, aris, atus sum, ari. v. d. *Fagatua, Tau, Faiga.*

Luctus, ūs. m. *Te Mamahi, te Tagi i te mala, te Putu.*

Ludibrium, ii. n. *Te Nukinuki: Ludibrio vertere.*

Ludo, is, si, sum, dere. v. n. et a. *Gaoi.*

Ludus, i. m. *Te Gaoi.*

Lues, is. f. *Te Taimahaki.*

Lugeo, es, luxi, luctum, ere. v. n. et a. *Tagi.*

Lugubris, ium. n. plur. *Te Kofu fakamamahi i te mala.*

Lugubris. m. f. bre. n. adj. *Mamahi, Tagia.*

Lumbus, i. m. *Te Tuahivi, te Lago tua, te Ifiifi.*

Lumen, inis. n. *Te Malama.*

Luna, æ. f. *Te Mahina.*

Lunaticus, a, um. adj. *Mahaki moa, Ae e fealuaki tana aga mo tona malolo.*

Luo, is, lui, itum (rarissimè), ere. v. a. *Totogi, Mau te totogi, Totogiaki.*

Lupus, i. m. *Te Lupo *.* (*Te manu fekai*).

Luscus, a, um. adj. *Kivi i te mata e tahi (tagata).*

Lustro, as, avi, atum, are. v. a. *Foli, Fakasiosio.*

Lustrum, i. n. *Te Aluaga o te laa, te Tohi o te hahui. (Vahaa tau 5): Lustra sex qui jam peregit.*

Lusus, ūs. m. *Te Gaoi.*

Lutum, i. n. *Te Pela.*

Lux, lucis. f. *Te Malama, te Aho: Clarâ luce, Ahoaho malie.*

Luxuria, æ. f. *Te Holikovi.*

Luxurio, as, avi, atum, are. v. a. *Fua lahi aupito, Fua aupito.*

Luxoriosè. adv. *Lahi fau, Lahi aupito, Fakalaukau.*

Luxus, ūs. m. *Te Teu lahi aupito, te Teu fakalaukau, te Teu fakaaliki.*

Lyra, æ. f. *Tē Lila ** (*Ko te mea fakatagi*).

M

Macero, as, avi, atum, are. v. a. *Fakamalu, Natu, Gaohi kovii.*

Machabaei, orum. m. plur. *Te Kau Makapeo**; *Tau tehina e toko fitu* (7).

Machina, æ. f. *Te Fakaveueiaga o he mea, te Malohi-aga o he mea lahi, v. g. Vakagfi, Tekagfi.*

Machinor, aris, atus sum, ari. v. d. *Kumi ke mau he mea lahi (ki te lelei mo te kovii).*

Macles, iei. f. *Te Tutue.*

Macilentus, a, um. adj. *Tagata tutue.*

Macto, as, avi, atum, are. v. a. *Tamate, Failaulau, Lailaiki.*

Macte. voc. **Mactus**. *Malolo*. plur. : *Macte, macte animo, Ke ke loto malohi.*

Mactus, a, um. adj. *Mauia*. Voc. *Malu, Malie.*

Macula, æ. f. *Te Mele.*

Maculatus, a, um. p. præ. **Maculo**. *Uli, Kovita, Meleia.*

Maculo, as, avi, atum, are. v. a. *Fakamelei, Fakakovii, Fakaulihi.*

Madefacio, is, feci, factum, cere. v. a. *Fakapalapala.*

Magia, æ. f. *Te Aga fakatevolo**; *te Fai nihi mea mata manamana i te falala ki te temonio**.

Magis. adv. *Lahi ake.* (**Magnus**.)

Magister, tri. m. *Te Matua pule, te Tagata akonaki.*

Magistra, æ. f. *Te Fafine akonaki.*

Magnalia, um. n. pl. *Te Mea lahi, te Mea fakatabakitupua (o te Atua).*

Magnes, etis. m. *Manete** (aimant.) *Te Mea e toho ke matoho mai kia te ia te ukamea e ovi mai.*

Magnificè. adv. *Fakalelei aupito, Teuteu lelei aupito.*

Magnificentia, æ. f. *Te Naunau fakaaliki, te Teuteu lahi.*

Magnificus, a, um. adj. *Fakaliki lahi, Teuteu lelei, Koloaia.*

Magnitudo, inis. f. *Te Lahi, te Loa, te mahu.*

Magnus, a, um. adj. *Lahi, Maoluga, Alikii.*

Magus, i. m. *Te Masi** (tagata poto). *Te tagata pe lava e ina faafai te magia*.*

Majestas, atis. f. *Te Afo, te Alikii.*

Major. m. f. us. n. gen. oris. comp. **Magnus**. *Lahi ake.*

Majores, um. m. plur. *Te u matua.*

Malè. adv. *Kovi, Hala.*

Maledico, is, dixi, dictum, cere. v. n. *Tala noa kovi, Amu, Faitutuku.*

Maledictus, a, um. p. præt. **Maledico**. *Malaiā, Fakā malaia ia.*

Maledictum, i. n. *Te Lea kovi, te Lea vale, te Malaia, te Faitutuku.*

Maledicus, a, um. adj. *Ac e lea kovi, Ac e lea vale, Nukinuki.* (**Maledicentior**. m. f. ius. n. comp.)

Maleficium, ii. n. *Te Agakovi, te Hala, te Fakatevolo **; *te Fakahoko o he mea kovi ki he tahi : Fakasausau.*

Malevolus, a, um. adj. *Loto kovi, E fa fai kovi.* Comp. **Malevolentior**.

Malignè. adv. *Fakakovi-pe, Aki he loto kovi.*

Malignitas, atis. f. *Te Agakovi, te Aga vale, te Loto kovi.*

Malignus, a, um. adj. *Kovi, Vale, Faigataa.*

Malitia, æ. f. *Te Agakovi, te Kaka.*

Malleus, i. m. *Te Hamale *.*

Malo, mavis, malui, malle. v. def. *Loto age, Manako age, Manako lahi age, Fakamua-mua ake.*

Malogranatum, i. n. *Te Fua i akau. Ko te kelenate *.*

Malum, i. n. *Te Kovi, te Malaia.*

Malum, i. n. *Te Fua i akau hua malie (Ko te pomme.)*

Malus, i. m. *Te pommier (Te akau.)*

Malus, a, um. adj. *Kovi, Agakovi : Animo malo, I te loto kovi.*

Malus, i. m. *Te Fanā o te vaka.*

Mamma, æ. f. *Te Huhu. = te Fae.*

Mammona, æ. f. *Te Koloa, te Paaga.*

Mancus, a, um. adj. *Nima tahi, Ac kua mole tona nima e tahi.*

Mandatum, i. n. *Te Fekau. (te Folafofa e 10 a te Atua.)*

Mando, as, avi, atum, are. v. a. *Fekau, Tuku ke fai.*

Manduco, as, avi, atum, are. v. a. : *Kai, Taumafa, Ilo.*

Manè. adv. *I te pogipogi.*

Maneo, es, mansi, mansum, ere. v. a. *Nofa.*

Manifesto, as, avi, atum, are. v. a. *Fakaha, Fakahino-hino.*

Manifestus, a, um. p. præt. **Manifesto**. *Kua haia, Kua iloi ia, Mahino hinoia.*

Manipulus, i. m. *Te Hai-tagā, te Nootagā; Te Teu o te Pelepitelo * e tau i tona nima moka fai te Misa *.*

Mano, as, avi, atum, are. v. n. *Hali, Mafola, Tupu, Tafe.*

Manslo, onis. f. *Te Nofa-aga, te Nofa.*

Mansiuncula, æ. f. *Te Koga fale, te Koga fale sii.*

Mansuefacio, is, feci, ctum, ere. v. a. *Fakalata, Fakamahani ke aga i mahani.*

Mansuesco, is, mansuevi, mansuetum, scere. v. a. et n. *Lalata, Fakamalu, Fakau o lalata.*

Mansuetudo, inis. f. *Te Agamalu.*

Mansuetus, a, um. p. præst. **Mansuesco**. *Lalataia, Mahania, Aga malu.*

Manuale, is. n. *Te Tohi e faatoho, te Manuale* * : — ordinandum.

Manufactus, a, um. adj. *Faiaki te nima, Fai nima, Nee gaohi e te tagata.*

Manus, ūs. f. *Te Nima* : — Domini tetigit me.

Manutergium, ii. n. *Te Kie kai, te kie holo holo nima (i te Misa* *.)

Mappa, æ. f. *Te Kie kai. te Kie o te Aletale* *.

Marcens, entis. p. præst. **Marceo**. *Ae e fefe.*

Marceo, es, ui, ere. v. n. *Fefe, Vaivai.*

Marcesco, is, ere. v. n. *Fakaau o fefe, Fakaau o kovi.*

Mare, is. n. *Te Tai.*

Margarita, æ. f. *Te Mataitose.*

Marinus, a, um. adj. *Tau-tai.*

Maritalis. m. f. le. n. adj. *E kau ki te ohoana.*

Maritimus, a, um. adj. *O te mata one, O te matatai.*

Maritus, i. m. *Te Tagata ohoana.*

Marmor, oris. n. *Te Maka e higoa ko malepe* *, *te Maka maugataa.*

Martyr, ris. m. f. *Te Matetile* *.

Martyrium, ii. n. *Te Matetileaga* *.

Mas, Maris. m. *Te Tagata. (I te genus tagata.)*

Masculinus, a, um. adj.

Fakatagata, E kau ki te genus faka tagata.

Massa, æ. f. *Te Tuuga mea, te Mea lahi.*

Mater, tris. f. *Te Fae* : — Dei, *Te fae a te Atua.*

Mater familias; Matris familie. f. *Te Fine matua o te api.*

Materia, æ. f. *Te Mea e gaohi aki ia meafuli.*

Maternus, a, um. adj. *E kau ki te fae.*

Matertera, æ. f. *Te Faeaki, te Fakafaeaki.*

Mathematica, æ. f. *Te u poto faitotonui, E uhiga ki te numelo* * *mo te fuafua.*

Mathematicus, i. m. *Ae e faiva ki te fai numelo* * *mo te fuafua.*

Matrimonium, ii. n. *Te Fakamau, te Matelimonio* *.

Matrona, æ. f. *Te Finealiki.*

Maturè. adv. *Tautonu, Fakavili.*

Maturesco, is, turui, ere. v. n. *Fakamau o matua, Taukai.*

Maturitas, atis. f. *Te Matua o te fuai akau; te Taukai.*

Maturo, as, avi, atum, are. v. a. *Fakaleu, Fakavave, Fakamomoho.*

Maturus, a, um. adj. *Matua vave, Polo uto.*

Matutinum, i. n. *Te Pogipogi.*

Matutinus, a, um. adj. *Fai ki te pogipogi : Officium matutinum.*

Maxilla, æ. f. *Te Kauahe.*

Maximè. adv. *Lahi aupito, Loa aupito.*

Maximus, a, um. adj. Superl. magnus. *Lahi aupito, Loa aupito, Maoluga aupito, Mua aupito : Maximus natu, Te mua i te tupu; Te uluaki.*

Meatus, ūs. m. *Te Aluaga, te Uiaga.*

Medeor, eris, eri. v. d. *Taupau, Faitoo ki : Mederi reipublicæ afflictæ.*

Mediator, oris. m. *Te Hufaga tagata.*

Mediatrix, cis. f. *Te Hufaga fafine.*

Medicamen, inis. n. *Te Akau, te Vafaitoo.*

Medicamentum, i. n. *Te Akau mo te Vafaitoo.*

Medicina, æ. f. *Te Faitoo.*

Medicinalis, m. f. le. n. adj. *E kau ki te faitoo, Fakafaitoo.*

Medico, as, avi, atum, are. v. a. *Faitoo, Mili.*

Medicus, i. m. *Te Tagata faitoo.*

Medietas, atis. f. *Te Vaeluaaga malie.*

Mediocris, m. f. cre. n. adj. *Siasiaa, Leleiſe.*

Mediocriter, adv. *Lelei, Siisiſe.*

Meditatio, onis. f. *Te Fakakaukau, te Fakamamahi, te Faikoleloto.*

Mediterraneus, a, um. adj. *I te loto fenua, I te vahaa fenua : Mare —.*

Meditor, aris, atus, sum, ari. v. d. *Fakakaukau, Fakamamahi.*

Medium, ii. n. *Te Loto, te*

Vahaa, = Te Puleaki e fai aki he mea.

Medius, a, um. adj. *E tuu loto, E tuu i te vaelua.*

Medulla, æ. f. *Te Uto, te Mahu o te fenua.*

Mel, pron. genit. *Ego. Ooku, Aaku.*

Mel, mellis. n. *Te Meli *.* (Ko te mea malie o te lago.)

Mellor, m. f. ius. n. adj. compar. **Bonus.** *Lelei ake.*

Meliūs, adv. *Lelei ake, Manuia ake.*

Mellissuus, a, um. adj. *Malie, o hage ko te meli *.*

Melodia, æ. f. *Te Hiva lelei, mo malie.*

Membrana, æ. f. *Te Kili liliki, te Kili ovi *.* *Te Kili o te fuai moa.*

Membratim, adv. *Fakakoga sino, Fakakoga.*

Membrum, i. n. *Te Koga o te sino.*

Memor, oris. m. f. e. n. adj. *Manatu, Fakamanatu* **Memor beneficii.**

Memorabilis, m. f. le. n. adj. *E aoga ke lauia. E aoga ke talanoa ki ai. Lelei aupito, Kololia *.*

Memoria, æ. f. *Te Manatu, te Fakamanatu. = Te facultas o te laumalie ae e faa fakamanatu ai kia mea.*

Memoro, as, avi, atum, are. v. a. *Fakamana manatu, Talanoa fakamanamanatu.*

Mendacium, ii. n. *Te Loi, te Kaka.*

Mendax, acis. adj. *Tagata loi, Tagata kaka.*

Mendicitas, atis. f. *Te Kai nono.*

Mendico, as, avi, atum, are. v. a. *Kai nono; Aokai.*

Mendicus, a, um. adj. *Ae e kainono, Ae e masiva.*

Mendosus, a, um. adj. *Hala hala.*

Mendum, i. n. *Te Hala.*

Mens, entis. f. *Te Laumalie, te Atamai, te Poto, te Uhiga... te Aga : Revocare ad mentem meliorem, Fakaliliu ki he agalelei ake.*

Mensa, æ. f. *Te Papa kai, te Mea kai.*

Mensis, is. m. *Te Menise*.*

Menstrua, orum. n. plur. *Te Fakafafine.*

Mensura, æ. f. *Te Fua-fua.*

Mensuro, as, avi, atum, are. v. a. *Fuafua.*

Mensus, a, um. p. præ. **Metior.**

Mentio, onis. f. *Te Fakamanatu, te Lau o he tahi : Facere mentionem, Lau he tahi, Talanoa ki ai.*

Mentior, iris, itus sum, iri. v. d. *Lohi, Loi; Kaka.*

Mentitus, a, um. p. præ.

Mentior. *Ae kua loi ia.*

Mentum, i. n. *Te Kumukumu.*

Mercator, oris. m. *Te Tagata fai fakatau.*

Mercatura, æ. f. *Te Fakatau.*

Mercatus, a, um. p. præ.

Mercor. *Ae e kua fakatauia.*

Mercenarius, a, um. adj. *Tagata totogi.*

Merces, edis. f. *Te Totogi.*

Merè. adv. *Mea ateape.*

Merens, entis. p. præ.

Mereo. *Ae e aoga ke ina mau.*

Mereo, es, ui, itum, ere. v. a. (et) **Mereor**, eris, itus sum, eri. v. d. *Nofo, Aoga ke mau.*

Meretrix, icis. f. *Te Fafine aga kovi.*

Mergo, is, si, sum, gere. v. a. *Ai ki te vai, Tuku ki te vai, Uku : Mergere aliquem aqua, Fakamou he tahi i te vai.*

Meridies, ei. f. *Te Hoata.*

Meridianus, a, um. adj. *Faka hoata, I te hoata. = Te Meritiene * o Paris, etc.*

Meritò. adv. *Mooni, Aoga.*

Meritum, i. n. *Te Mea kua mau aoga, te Mea kua fai mo te aoga.*

Meritus, a, um. adj. *(Tagata) Aoga, Gave lelei.*

Mersus, a, um. p. præ.

Mergo. *Aiia i te vai, Mouia i te vai.*

Merum, i. n. *Te Vino * ateape, te Vino * lelei.*

Merus, a, um. adj. *Ateape, Hee mea kehe, Tahipe.*

Merces, ium. f. plur. *Te u mea fakatau.*

Messis, is. f. *Te Tau, te Tau kai.*

Meta, æ. f. *Te Tuakoi, te Fakagata, te Gataaga.*

Metallum, i. n. *Te Metallo*, Te u mea fefeka kehekehe. v. g. Aulo*, Siliva*, Pulu, etc.*

Methodus, i. f. *Te Akoaga, = te Fai puleaki ki te ako, pe ki te kumi o te mooni.*

Metior, iris, mensus sum, iri. v. d. *Fua fua, Fua.*

Meto, is, (messui), messum, ere. v. a. *Tuusi fulumeto* *, — *Fuai vite* *, *utu tau.*

Metor, aris, atus sum, ari. v. d. *Fakato tonu, Faka iloga, Fakagata.*

Metreta, æ. f. *Te Metrelata* *. *Ko te fuafua o mea kua vai.* (liquide).

Metuendus, a, um. p. fut. **Metuo**. *Ka matakulia.*

Metuens, entis. p. præ. **Metuo**. *Mataku age.*

Metuo, is, tui, ere. v. n. *Mataku, Tuania, Manava sii* : Non est quod metuas, *E mole he mea keke matakua i.*

Metus, ūs. m. *Te Mataku, te Manava sii, te Tuania.*

Meus, a, um. adj. posses. *Toku, Taku.*

Ml. voc. Meus. a, um : *Mi fili ! E sioku foha.*

Mica, æ. f. *Te Evei mea, te Momo i mea.*

Micans, antis. p. præ. **Mico**. *Gigila, Pupula.*

Mico, as, ui, are. v. n. *Gigila; Pupula.*

Migro, as, avi, atum, are. v. n. *Aunofa, Alu o aunofa.*

Miles, itis. m. *Te Solia* *, *te Milite* *.

Militaris. m. f. re. n. adj. *E uhiga ki te solia* *, — *ki tetau.*

Militia, æ. f. *Te Aga tau, te Uhiga o te gaue i te tau.*

Millito, as, avi, atum, are. v. n. *Nofo i te tau, Tau.*

Mille. n. indecl. *Afe. plur. Millia*, um. *Ihi afe.*

Millenarius, a, um. adj. *Tahi tuaafe. = Te Faahiga heletiko* *.

Millies. adv. *Tua afe.*

Minse, arum. f. plur. *Te Manavahe, te Fakamataku.*

Minax, acis. adj. *Ae e Fakamanavahe age.*

Minimè. adv. *Mole aupito, Kailoa.*

Minimum, i. n. *Te Mea sii aupito, Tona sii ifo aupito.*

Minimus. a, um. adj. superl. **Parvus**... *Tesii aupito, te Mulimuli.*

Minister, tri. m. *Te Tauhi, te Fakalogo.*

Ministerium, ii. n. *Te Tauhiaga, te Fakalogoaga, te Gaue.*

Ministro, as, avi, atum, are. v. a. *Tauhi, Avage, Tuku age.*

Minitans, antis. p. præ. **Minito**. *Faka mataku, Fakamanavahe.*

Minor, aris, atus sum, ari. v. d. *Fakamanavahe, Fakamataku i.*

Minor. m. f. us. n. comp. **Parvus**... *Sii ifo.*

Minuo, is, ui, tum, ere. v. a. *Fakasii. = Faai.*

Minus. adv. *Sii ifo, Sii fau.*

Mirabilis. m. f. le. n. adj. *Faka ofo ofo, Lelei aupito.*

Mirabiliter. adv. *Lelei aupito.*

Miraculum, i. n. *Te Mea faka mana mana, Te mea Fakatalakitupua, te Mea fakailoga; te Milakulo* *.

Mirans, antis. p. præa.
Mirror. *Æ kua ofo.*

Mirè. adv. *Lelei aupito.*

Mirus, aris, atus sum, ari.
 v. d. *Ofo, Punamauli.*

Mirus, a, um. adj. *Faka ofo, Mea lelei aupito, Fakapuna-mauli.*

Misceo, es, ui, mistum vel mixtum, ere. v. a. *Fiofo : Miscuit utile dulci.*

Miser, ra, rum. adj. *Malalaia, Masiva.*

Miserè. adv. *Fakamalaia, Fakamasiva.*

Misereor, eris, misertus sum, eri. v. d. *Ofa mamahi : — pauperum.*

Miseria, æ. f. *Te Malaia, te Masiva, te Mamahi.*

Misericordia, æ. f. *Te Loto ofa, te Ofa : Misericordiâ motus.*

Misericorditer. adv. *Faka ofa ofa.*

Misericors, cordis, adj. (*Tagata*) *Loto ofa, Aga ofa, Manava ofa.*

Miseritus, a, um. (et) **Misertus**, a, um. p. præt. **Misereor**. *E ofa.*

Missio, onis. f. *Te Fekau, te Momoli, te Tukuage.*

Missus, a, um. p. præt.

Mitto. *Fekauia, Momolia, Lakuia.*

Mitigatus, a, um. p. præt.

Mitigo. *Maluia, Fimalieia.*

Mitigo, as, avi, atum, are. v. a. *Faka malui, Faka lalata; Faka fimaliei.*

Mitis. m. f. te. n. adj. *Aga lelei, Agamalie, Malu.*

Mitto, is, misi, missum, tere. v. a. *Fekau, Momoli, Laku, Ai, Liaki, Fakamavae.*

Mixtura, æ. f. *Te Fiofo; te Mea kehekehe e fakatahi : — myrrhæ et aloes.*

Mixtus, a, um. p. præt.

Misceo. *Fiofoia.*

Mna, æ. f. *Te Kii paaga afea : Da mihi decem mnas.*

Mobilis. m. f. le. n. adj. *E faa gauue, Fealuaki, Mole tumau.*

Mobilitas, atis. f. *Te Fealuaki te Faagaueue.*

Moderatio, onis. f. *Te Faifai lelei, te Faifaimalie.*

Modero, as, avi, atum, are. (rare). v. a. (et) **Moderor**, aris, atus sum, ari. v. d. *Faifai lelei, Faifai malie, Fakatuai.*

Modestia, æ. f. *Te Agafakaapaapa, te Fakalogologo, te Taupau o te mata.*

Modestus, a, um. adj. *Æ e Fakapaapa, Efakalogologo, E popoi.*

Modicus, a, um. adj. *Siisii, Vaivai.*

Modium, ii. n. *Te Fuafua o te akau e tegu, te Motio *.*

Modò. adv. *Ananai, Anai, Aipe, Gatape : Non vos modò, sed nos etiam.*

Modus, i. m. *Te Aloga, te Nofofeia, Fena, te Faahiganofa.*

Moenia, ium. n. plur. *Te Amaka.*

Mœrens, entis. p. præs.

Mœreo. *Mamahi, Loto vaivai.*

Mœreo, es, mestus sum,

ere. v. n. *Nofo mamahi, Loto vaivai.*

Moeror, oris. m. *Te Mamahi, te Loto mamahi.*

Mœstilia, æ. f. *Te Mata-mata mamahi.*

Mœstus, a, um. adj. *Ma-mahi, Matamata mamahi.*

Mola, æ. f. *Te Fuaga, te Maka moloki mea.*

Molarius, a, um. adj. *Ae e mio te fuaga o te fale mio fulumeto *.*

Molendinum, i. n. *Te Fale mio fulumeto *.*

Moles, is, f. *Te Tuuga mea, te Mea lahi, te Mea mafa, te Mea fuu lahi, te Fai-gata.*

Molestè. adv. *Faigataa, Mamahi, Pago.*

Molestia, æ. f. *Te Faigataa, te Mamahi, te Pago.*

Molestus, a, um. adj. *(Tagata) Fakakinakina, Faigataa, Pago.*

Mollo, is, ire, (et melius) **Molior**, iris, itus sum, iri. v. d. *Kumi, Fakaala.*

Mollis. m. f. le. n. adj. *Malu, Makalulu, Vaivai.*

Mollities, iei. f. *Te Målulu, te Pelugafua, te Vaivai o he mea.*

Momentum, i. n. *Te Vahaa temi * sii, te Fakanou noupe, te Mea : Quod est maximi momenti.*

Monasterium, ii. n. *Te Fale fakamamahi.*

Moneo, es, ui, itum, ere. v. a. *Fakailoilo, Akonaki.*

Monitum, i. n. *Te Fakailoilo, te Akonaki.*

Monitus, a, um. p. præ. **Moneo**. *Iloia, Akonakia.*

Mons, tis. m. *Te Mouga.*

Monstratus, a, um. p. præ. **Monstro**. *Fakailoiloia.*

Monstro, as, avi, atum, are. v. a. *Fakahā, Fakailoilo.*

Monstrum, i. n. *Te Fai-kehe o he mea, He mea fai-kehe.*

Montanus, a, um. adj. *Fakamouga, Mouga.*

Monumentum, i. n. *Te Mea faka manatu, te Fakailoga kehekehe, te Falelotu, etc.*

Mora, æ. f. *Te Tuai, te Fakatuai.*

Moratus, a, um. p. præ. **Moror**. *Tuaiia.*

Morbus, i. m. *Te Mahaki.*

Mordeo, es, momordi, morsum, ere. v. a. *Uusi, Kai, Uu.*

Mores, um. m. plur. **Mos**. *Te Aga.*

Morior, moreris, mortuus sum, mori. v. d. *Mate, Puluhiā, Maliu (pro sacerdotibus et rege).*

Mors, mortis. f. *Te Mate, te Puluhiā, te Maliu.*

Morsus, ūs. m. *Te Uū.*

Mortalis. m. f. le. n. adj. *Kau ki te mate, Kau i he aho.*

Mortalitas, atis. f. *Te Faa mate, te Mate gafua, te Fui lahi o te mate.*

Mortuus, a, um. adj. *(Tagata) Kua mateia, Kua puliia.*

Mos, moris. m. *Te Aga. = O hage... : More leonum, O hage ko nihi laione *.*

Motio, onis. f. *Te Houhou, te Laga o he mea i te talaga.*

Motus, a, um. p. præt.

Moveo. *Houia, Lialia ki ia, Manava ia.*

Motus, ūs. m. *Te Mamio, te Galulu, te Manava, te Ueue.*

Moveo, es, movi, motum, ere. v. a. *Ueuei, Fakagāue, Fakagāueue, Fakatupu.*

Mox. adv. *Anai, Vave.*

Mucro, onis. m. *Te Mata, te Muamua (o he mahafu.)*

Mugio, is, ivi (vel ii), itum, ire. v. n. *Tagi (o te manu, pipi, etc.), Houlu (o te tai.)*

Mugitus, ūs. m. *Te Tagi, te Houlu.*

Mula, æ. f. *Te Mula ** (*Ko te manu fāfne.*)

Mulceo, es, lsi, lsum, cere. v. a. *Fāfā, Fakamalui, Fakalalata.*

Mulcta et Multa, æ. f. *Te Tua, te Totogi o he hala.*

Mulcto, as, avi, atum, are. v. a. *Fakatua, Fakatotogi.*

Muliebris. m. f. bre. n. adj. *Fakafafine, E kau ki te fāfne.*

Muller, eris. f. *Te Fafine.*

Multiplex, icis. adj. *E lahi ona mea, v. g. Faahi, Uhiga, Hahai.*

Multiplicatus, a, um. p. præt. **Multiplico**. *Fakalahia; Hahaiia.*

Multiplico, as, avi, atum, are. v. a. *Fakalahi, Fakahakai; Fai liuga.*

Multitudo, inis. f. *Te Hahai, te Tokolahi.*

Multò. adv. *Lahi, Lelei age, Lahi ake.*

Multum. adv. *Lahi aupito.*

Multus, a, um. adj. *Lahi, Hahai.*

Mulus, i. m. *Te Mula ** (*Ko te manu tagata.*)

Mundanus, a, um. adj. *Fakatagata, Fakamalama.*

Mundatus, a, um. p. præt.

Mundo. *Maa leleiia.*

Munditia, æ. f. *Te Maa, te Teuteu lelei.*

Mundus, a, um. adj. *Maa, Tasilo.*

Mundus, i. m. *Te Malama nei, te Atulaulau.*

Munificentia, æ. f. *Te Aga ofa, te Foaki lahi.*

Munificus, a, um. adj. *Tagata ofa.*

Munimen, inis. n. *Te Tokoniaga.*

Munimentum, i. n. *Te Tokoniaga.*

Munio, is, ivi (vel ii), itum, ire. v. a. *Fakamalohi, Faigāue, Tokoniaki he mea, v. g. he kolo.*

Munitus, a, um. p. præt.

Munio. *Malohiia, Tokoniia.*

Munus, eris. n. *Te Faiva, te Gāue, te Ofa, te Mologa.*

Murmur, ris. n. *Te Logoaa, te Muna, te Houlu, te Kokolo, te Gagana.*

Murmuro, as, avi, atum, are. v. n. *Houlu, Logoaa, Munamuna, Feguigui, Gagana.*

Murus, i. m. *Te A maka.*

Mus, uris. m. *Te Kuma.*

Musca, æ. f. *Te Lago ; Puer, abige muscas.*

Museum, i. n. *Te Fale tanakiaga mea kehekehe*, v. g. *figota, manu, maka koloaia*, etc., etc. = *Te Muse* *.

Musica, æ. f. (et) **Musice**, es. f. *Te Musika* *, *te Hiva mo te Mea fakatagi*.

Musicus, i. m. *Te Tagata poto i te musica* *.

Mussito, as, avi, atum, are. v. n. *Muna, Fanašana*.

Mustum, i. n. *Te Vino* * *foou, Heeki gaohi ke vino* *.

Mutabilis, m. f. le. n. adj. *Fealuaki gafua, Mamio gafua, Feliliuaki gafua*.

Mutatio, onis. f. *Te Feliliuaki, te Mamio*.

Mutatus, a, um. p. præ. **Muto**. *Liliuia, Keheia*.

Mutesco, is, ere. v. n. *Fakaau o noa, Fakaau o fakalogologo*.

Mutilatio, onis. f. *Te Sipii, te Hifii, te Maumau, te Hiki*.

Mutilo, as, avi, atum, are. v. a. *Sipii, Tuusi, Maumau, Lau kovi*.

Mutilatus, a, um. p. præ. **Mutilo**. *Sipii, Tuusii, Motuia*.

Muto, as, avi, atum, are. v. a. *Liliu, Hiki*.

Mutuatio, onis. f. *Te Nono*.

Mutuatus, a, um. p. præ.

Mutuo, ae kua nonaja.

Mutuo, as, avi, atum, are. v. a. *Nono*.

Mutuo, aris, atus sum, ari. v. d. *Nono*.

Mutus, a, um. adj. *Noa*.

Mutuum, i. n. *Te Fakata-tau, te Tavi*; = *te Nono paaga, Kae liliu mo ona fua*.

Mutuus, a, um. adj. *Fakata-tau, Fefaiaki*.

Myrrha, æ. f. *Te Mila* * (*Ko te akau magoni*.)

Mysterium, ii. n. *Te Mitelilio* * (*Ko te mea fufu*.)

N

Nactus, a, um. p. præ. **Nanciscor**. *Ae na iloi he mea, Mauia*.

Nam, **namque**. conj. *He: Nam quid ago? Nam quis te jussit?*

Nanciscor, eris, nactus sum, nancisci. v. d. *Iloi, Mau*.

Nardum, i. n. (et) **Nardus**, i. f. *Ko te akau magoni*.

Nares, ium. f. plur. *Te Pogai tolau, Avai ihu*.

Narratio, onis. f. *Te Lau faka lelei o he mea kua fai*.

Narro, as, avi, atum, are. v. a. *Talanoa, Fakuawau he mea kua fai*.

Nasciturus, a, um. p. fut. **Nascor**. *Ka tupuia*.

Nascor, eris, natus sum, nasci. v. d. *Tupu, Fanau*.

Nasus, i. m. *Te Ihu*.

Nata, æ. f. *Te Taahine*.

Natales, ium. m. plur. *Te*

Tupu, te Fanau i. = *te Aho maletile* *.

Natalis. m. f. le. n. adj.
E kau ki te tupu : Dies natalis, *Te aho tona tupu*.

Natatio, onis. f. *Te Kakau*.

Natatoria, æ. f. *Te Manuaga* : Vade ad — Siloe.

Natio, onis. f. *Te Hahai, te Faahiga, te Fenua; he Puleaga*.

Nativus, a, um. adj. *Ae kua tupu i te fenua, Tagata o te fenua*.

Nato, as, avi, atum, are. v. n. *Kakau*.

Natu. indecl. (abl. **Natus**.)
Aki te tupu, Aki te tau : Major natu, *Lahi ake (Tona tupu muamua)*.

Natura, æ. f. *Te Natula**,
te Uhiga, te Aloga, te Aga (Te taito o te u mea fuape).

Naturalis. m. f. le. n. adj. *E uhiga ki te natula* *.

Natus, a, um. p. præ.
Nascor. *Tupuia*.

Natus, i. m. *Te Foha, te Fanau*.

Naufragium, ii. n. *Te Maumau o te vaka, te Tukia o te vaka*.

Naufrago, as, avi, atum, are. v. n. *Tukia, Maumau (te vaka)*.

Naufragus, a, um. adj. (*Tagata*) *Kua tukia tona vaka*.

Nausea, æ. f. *Te Mahaki tai, te Fakalialia*.

Nauseo, as, avi, atum, are. v. n. *Mau te mahaki tai*.

Nauta, æ. m. *Te Tagata takatai*.

Navalis. m. f. le. n. adj.
E uhiga ki te vaka.

Navigatio, onis. f. *Te Fola vaka*.

Navigator, oris. m. *Te Tagata folau vaka*.

Navigo, as, avi, atum, are. v. n. *Fola vaka*.

Navis, is. f. *Te Vaka*.

Navo, as, navavi, atum, are. v. a. *Gaue fakalelei, Fakalelei, Tauhi lelei*.

Ne. conj. *Molemo*. = *Aua naa* : Ne tu quidem à nave recedere voluisti. = *Naa* : Ne quis exiret, *Naa alu he tahi*.

Ne. conj. interrog. *Pe e ke? Tu ne es? Pe ko koe? Valet ne? Pe e maloloia?*

Nebula, æ. f. *Te Nenefu, te Ao...*

Nebulosus, a, um. adj. *Nenefu, Ao* : Cælum —.

Nec, Neque. conj. *Molemo, Mole* : Non possum nec cogitare.

Necatus, a, um. p. præ.
Neco. *Tamateia, Fakapogiia*.

Needum. adv. *Molemo, Heeki ai*.

Necessarius, a, um. adj. *Aoga, Feala, Ae e mole feala tona hee i ai, Ae e mole feala tona hee hoko...*

Necesse. indecl. *Aoga, E tonu ke...*

Necessitas, atis. f. *Te Mole feala ke hala, te Hee feala ke hala mo mau he mea, te Masiva*.

Neco, as, avi (vel) cui,

atum (vel) **etum**, are. v. a.
Tamate, Fakapogi.

Necto, is, nexui, nexum,
nectere. v. a. *Fihu, Fakafihī,*
Hai, Nonoo...

Nedum, conj. *Kae mole mo,*
Mole aupito, Mamao age ke :
Nedum parcam.

Nefarius, s, um. adj. *Aga-*
kovi.

Nefas. n. indecl. *E mole*
feala, E mole gafua.

Nefastus, a, um. adj. *Ma-*
laia, Hee fua lau.

Negatio, onis. f. *Te Kai-*
loa, te Fakafiri.

Neglectus, a, um. p. præ.
Negligo. *Siakia, Tukuia,*
Tukunoa ia.

Negligens, entis. p. præ.
Negligo. *Haga noa, Loto noa.*

Negligenter. adv. *Faka-*
loto nou, Hee tokaga.

Negligentia, æ. f. *Te Ha-*
ganoa, te Lotonoa, te Hee
tokaga.

Negligo, is, exi, ectum,
gere. v. a. *Tukunoa, Liaki,*
Mole taipau.

Nego, as, avi, atum, are.
v. a. *Tala kailoa, Fakafisi,*
Fakapuaka.

Negotians, antis. p. præ.
Negotior. *Tagata faka tau*
koloa aki te mea fakamalama.

Negotiatio, onis. f. *Te*
Fakatau.

Negotiator, oris. m. *Ae e*
fai fakatau, Gaoi paaga, Gao-
hi mea kehkehe.

Negotior, aris, atus sum,
ari. v. d. *Fakatau, Fefaka-*
tauaki.

Negotiosus, a, um. adj.
Fehagaaki, Femautakina.

Negotium, ii. n. *Te Mea*
kehkehe e fai, te Gaue.

Nemo, inis. m. f. *Te Mole*
he tahi.

Nemorosus, s, um. adj.
Vaao, Vaolahi, Akau lahi.

Nempè. adv. *Ifoki, Ae ni*
foki : Mitte ambos, nempè
Jacobum et Joannem.

Neo, es, nevi, etum, ere.
v. a. *Fi, Lalagi.*

Nepos, otis. m. *Te Moko-*
puna (tagata).

Neptis, is. f. *Te Mokopuna*
(fafine).

Nequam. m. f. n. adj.
indecl. *Mole aoga, Kovi, Aga-*
kovi.

Nequaquam. adv. *Mole*
aupito, Kailoa aupito.

Nequeo, is, ivi (vel) ii,
itum, ire. v. n. *Mole faafai,*
Mole alafila.

Nequitia, æ. f. *Te aga-*
kovi, te Kaka.

Nervus, i. m. *Te Iviivi, te*
Kii mea fakatahi, te Filo o te
kalolo.

Nescienter. adv. *Hee iloi :*
Nescienter feci.

Nescio, is, ivi et ii, itum,
ire. v. a. *Mole iloi, Mole lo-*
goi.

Nescius, a, um. adj. *Ae e*
mole iloi : Nescius transgressus
sum.

Neuter, tra, trum. adj.
Mole he tahi ia naua : Neu-
trum elegi.

Neutiquam. adv. *Mole au-*
pito.

Neve (vel ne), conj. *Pe e mole ke.*

Nex, necis. f. *Te Mate, te Fakapogi.*

Nexus, a, um. p. præst.

Necto. *Haisia, Gaohaa.*

Nexus, ūs. m. *Te Nonoo, te Hai.*

Nicto, as, are (et) **Nictor**, aris, atus sum, ari. v. d. *Kemokemo.*

Nidus, i. m. *Te Moeaga manu, te Fatai.*

Niger, gra, grum. adj. *Uli, Likoliko.*

Nigritia, æ. f. (et) **Nigritudo**, dinis. f. *Te Uli.*

Nihil. adv. (et) n. indecl. *Mole he mea; te Atea, te Noa.*

Nihilominus. adv. *Logo agepe, Kae.*

Nihilum, i. n. *Te Mole he mea, te Noa, te Hala mo mea.*

Nimbus, i. m. *Te Ao uli, te Afa, te Ua lahi.*

Nimiè, **Nimio.** adv. *Lahi fau.*

Nimis. adv. *Lahi fau.*

Nimius, a, um. adj. *Ae e lahi fau.*

Nisi. conj. *Ka na aua, mo Kapau e mole.*

Nitens, entis. p. præst.

Niteo. *Gigila, Pupula.*

Niteo, es, ui, ere. v. a. *Gigila mai, Pupula.*

Nitidus, a, um. adj. *Maa lelei, Momole, Gigila.*

Nitor, eris, nisus (et) **nixus** sum, niti. v. d. *Faiga, Falala.*

Nivo, is, ere. v. n. *E to te nive*.*

Nix, nivis. f. *Te Nive*.*

No, as, avi, are. v. n. *Kakau.*

Nobilis. m. f. la. a. adj. *Aliki, Iloa, Kololia ia*, Maoluga.*

Nobilitas, atis. f. *Te Alikiaga, te Maolugaaga.*

Nobilito, as, avi, atum, are. v. a. *Fakaaliki, Fakanofoko te aliki, Hiki ake.*

Nobiliscum (cum nobis). *Mo tatou.*

Noceo, es, cui, itum, ere. v. n. *Gaohi kovi, Fakakovi, Iku kovi.*

Nocte (et) **Noctu.** abl. *Nex. I te pouli; I te po.*

Nocturnus, a, um. adj. *Fakapouli, I te pouli.*

Nodo, as, avi, atum, are. v. a. *Nonoo, Hai, Faga.*

Nodosus, a, um. adj. *Pogapoga, Poga.*

Nodus, i. m. *Te Poga (o te akau pe ko he akau.)*

Nolens, entis. p. præst.

Nolo. *Mole pau, Mole fiafai.*

Nolo, non vis, nolui, nolle (v. faikehe). *Mole pau, Auanaa.*

Nomen, inis. n. *Te Higoa, te Huaafa.*

Nomino, as, avi, atum, are. v. a. *Faka higoa, Pauaki te higoa.*

Non. adv. *Kailoa, Mole.*

Nonagenarius, a, um. adj. *Ae kua katoa ina tau e hivagofulu.*

Nonagesimus, a, um. adj. *Tona hivagofulu.*

Nonaginta. adj. indecl. *Hivagofulu.*

Nondum. adv. *Heeki ai.*

Nongenti, æ, a. adj. plur. *Hivageau.*

Nonne. adv. *Pee Molemo* :
Nonne vides?

Nonnullus, a, um. adj.
He, Ihi, Niihi.

Nonus, a, um. adj. *Tona*
hiva : Hora nona.

Norma, æ. f. *Te Ekele **,
te Fuafua, te Fakatotonuaga
o he mea.

Nos. pron. nostrum, nostri.
genitiv. *Maua, Taua, Matou,*
Tatou.

Nosco, is, novi, notum,
scere. v. a. *Iloi* : Quia non
novi hominem. Faciunt quod
nesciunt.

Nosmet. pron. *Ia tatou, Ia*
matou, Ia taua, Ia maua.

Noster, tra, trum. adj. et
pron. pos. *Tatatou, Totatou,*
Atatou, Otatou.

Nota, æ. f. *Te Fakailoga,*
te Tohi, te Fakailoga o te hiva
kua tohi.

Notitia, æ. f. *Te Iloi.*

Noto, as, avi, atum, are.
v. a. *Fakailogai, Akonaki*
mamahi, Tohi niihi mea moo
fakamanatu.

Notus, a, um. p. præst.

Nosco. *Iloa, Haia. = Kaiga.*

Novem. indeol. *Hiva.*

Noverca, æ. f. *Te Faeaki,*
te Fafine ohoana mo te Tagata
i te hili o te mate o tona uluaki
kaiga nee ina mau mai ai niihi
fanau.

Noviès. adv. *Tua hiva.*

Novitas, atis. f. *Te Fooou,*
te Agafoou; te Aga o te
foou.

Novo, as, avi, atum, are.
v. a. *Fakafoou.*

Novus, a, um. adj. *Ae e*
foou, Fakafoou.

Nox, noctis. f. *Te Pouli,*
te Po.

Noxa, æ. f. *Te Hala, te*
Malaia.

Nexius, a, um. adj. *Ae e*
kovi, E mole aoga, E hala.

Nubes, is. f. *Te Ao.*

Nubilo, as, avi, atum, are.
v. a. et n. *Ao ia te lagi, Ao a.*

Nubo, is, psi, ptum, bere.
v. a. et n. *Ohoana, Fakamau.*

Nuditat, atis. f. *Te Tele-*
fua, te Masiva, te Hala mo teu.

Nudo, as, avi, atum, are.
v. a. *Tatala te kofu, Fakate-*
lefua, Fakamasiva i.

Nudus, a, um. adj. *Tele,*
Telefua.

Nugæ, arum. f. plur. *Te*
Vaiga, te Gaoipe, te Mea noa.

Nugor, aris, atus sum, ari.
v. d. *Tala te vaiga, Tala te*
mea noa, Gaoipe.

Nullatenus, **Nullomodo**.
adv. *Mole arupito.*

Nullus, a, um. adj. *Mole*
he tahi.

Nûm. adv. *Pe e ke.*

Numen, inis. n. *Te Atua*
*pagani ** : Numina falsa, *Tautu*
*atua pagani **.

Numerabilis. m. f. le. n.
adj. *E feala tona lau.*

Numero, as, avi, atum,
are. v. a. *Lau, Lau i nu-*
*melo *; Lau e fia.*

Numerosus, a, um. adj.
Lahi, Hahai, Tokolahi.

Numerus, i. m. *Te Nu-*
*melo *, te Lahi, te Fia.*

Nummularius, a, um.

adj. *Tagata fetotogiaki ia paaga.*

Nummus, i. m. *Ia Paaga kehekehe, Koga paaga.*

Numquid. adv. *Pe : — ego sum, Domine.*

Nunc. adv. *Anai, Anai nei.*

Nuncupo, as, avi, atum, are. v. a. *Lau, Fakahigoa, Fakanofa.*

Nundinae, arum. f. plur. *Te Malae fakatau, te Fakatauaga.*

Nundinor, aris, atus sum, ari. v. d. *Fakatau.*

Nunquam. adv. *Mole au-pito i he aho ki mua mo ki muli.*

Nuntio, as, avi, atum, are. v. a. (et) **Nuncio**. eto. *Fakailoilo, Fekau, Fetapa.*

Nuntius (et) **Nuncius**, ii. m. *Te Fekau, te Logo.*

Nuper. adv. *Mole fualoa, Hoki fai.*

Nupta, æ. f. *Te Fafne ohoana, te Ohoana.*

Nuptiæ, arum. f. plur. *Te Ohoana, te Fakamau, te Matelimonio*.*

Nuptialis. m. f. le. n. adj. *E kau ki te fakamau.*

Nupturus, a, um. p. fut. **Nubo**. *Ka fakamau.*

Nuptus, a, um. p. præ. **Nubo**. *Ohoanaia, Fakamauia.*

Nuptus, ūs. m. *Te Fakamau, te Ohoana.*

Nurus, i. f. *Te Fafne ae e ohoana mo te tama tonu o te api.*

Nusplam (et) **Nusquam**. adv. *Mole i he potu.*

Nutans, antis. p. præ. **Nuto**. *De e mole toka mau, Gagaue, Fealuaki.*

Nuto, as, avi, atum, are. v. n. *Gagaue, Lialia ki, Femioaki.*

Nutrimētum, i. n. *Te Magisi (o te tamasii, mo te manu.)*

Nutrio, is, ivi et ii, itum, ire. v. a. *Fafaga, Taupau, Pusiaki.*

Nutritor, oris. m. *Te Tagata e ina fagai, ... e ina taupau te tamasii.*

Nutritus, a, um. p. præ. **Nutrio**. *Fagaiia, Taupauia.*

Nutrix, icis. f. *Te Fafne e ina faka huhu he tamasii.*

Nutus, ūs. m. *Te Kamo, te Pau o te loto, te Kalokalo o te ulu.*

Nycticorax, acis. m. *Te Peka.*

O

O! interj. *Oie! O mi Pater, Oie Tamai!*

Ob. præp. *Ko te uhi ko : — cam rem.*

Obcæco. vide **Occæco**...

Obdormio, is, ivi et ii, itum, ire. **Obdormisco**, is, ere. v. n. *Moe, Mau-moe.*

Obduco, is, duxi, otum, cere. v. a. *Kapu ki mua, Taki*

ki..., *Uufi*, *Puipui* : Obducere
nubes caelo, *Uufi aki te lagi te*
ao.

Obduratio, onis. f. *Te*
Fakafefeka, *te Liliu o fefe-*
ka.

Obduresco, is, ere. v. n.
Fefeka, *Fakaau o fefeka*.

Obduro, as, avi, atum,
are. v. a. *Fakafefeka*, *Kata-*
kii malohi.

Obediens, entis. p. præs.

Obedio. *Talagafua*, *Faiga-*
fua, *Fakalogo*.

Obedientia, æ. f. *Te Tu-*
lagafua, *te Fakalogo*.

Obedio, is, ivi (vel) ii,
itum, ire. v. n. *Fakalogo*, *Tu-*
lagafua.

Obeo, is, ivi (vel) ii, itum,
ire. v. a. *Alu*, *Aahi*, *Fealuaki*,
Tali : Mortem obire, *Tali te*
mate.

Obex, icis. m. *Te Tekeiaga*,
te Taofiaga; *te Efihiaga*.

Obliter. adv. *I te fagona*,
I te haele. = *Tatau mo acci-*
dentaliter; *Fakaalafape*, *Fa-*
ka meameape.

Oblitus, ūs. m. *Te Mate*, *te*
Fakaosi o te manava : Si non
est dies obitūs.

Oblicio, is, jeci, jectum,
jicere. v. a. *Hakili*, *Ha age*;
Kinau, *Teteke*, *Fakamatala*.

Objurgatio, onis. f. *Te*
Akonaki mamafa, *te Itagii*.

Objurgo, as, avi, atum,
are. v. a. *Akonaki*, *Teteke*, *Fa-*
ka manava he.

Oblatio, onis. f. *Te Molaga*,
te Ofa, *te Foaki*.

Oblatus, a, um. p. præt.

Offero. *Foakii*, *Momolii*;
Avageia.

Oblectamentum, i. n. *Te*
Gaoi, *te Mea fakafafafa*; *te Mea*
faka malolo.

Obligatio, onis. f. *Te Fa-*
kapaupau, *te Fakatotonu o te*
loto, *te Pau o te toto*; *te Maua-*
aga o he tahi.

Obligo, as, avi, atum, are.
v. a. *Hai*, *Fakapapau*, *Faka-*
moonii o te toto.

Obliquè. adv. *Fakatafa*,
Fakafaahi, *Fakapikopiko*, *Fa-*
ka heihei.

Obliquo, as, avi, atum,
are. v. a. *Ai fakafaahi*, *Fa-*
katafa, *Fakapikopiko*, *Faka-*
heihei.

Obliguus, a, um. adj. *Fa-*
katafa, *Fakafaahi*, *Fakapi-*
kopiko.

Oblitus, a, um. p. præt.
Obliviscor. *Ac e galo ia te ia*,
Pulipuli.

Oblivio, onis. f. *Te Galo*,
te Puli.

Obliviosus, a, um. adj.
E faa galo.

Obliviscor, eris, oblitus
sum, oblivisci. v. d. *Galo*,
Fakagalo.

Obmutesco, is, obmutui,
ere. v. n. *Noa*, *Fakalogolo-*
go.

Obnitor, eris, nixus sum,
niti. v. d. *Faiga ki*, *Tetekei*
ki...

Obnixè. adv. *Fakamalohi*.
Obnixus, a, um, vel **Ni-**
sus. adj. *Ac e faiga*, *Te-*
tekei, *Lolomi*.

Obnoxius, a, um. adj. *Fa-*

kalogo, Nofa i te pule : Obnoxius regi.

Obnubilo, as, avi, atum, are. v. a. *Fakaao, Uufiaki te ao.*

Obnubilus, a, um. adj. *Fakapouli.*

Oberior, iris, ortus sum, oriri. v. d. *Tupu, Tuputupu, Lala.*

Obortus, a, um. p. præst. **Oborior**. *Tupuia, Tuputupuakeia, Lalaia.*

Obrepo, is, psi, ptum, pere. v. n. *Heheka, Hulu mai.*

Obruo, is, rui, rutum, ruere. v. a. *Tanu, Uufi aki te kele, Tatao, Lailai, Mou.*

Obrutus, a, um. p. præst. **Obruo**. *Tanuia, Tataoia.*

Obscenè. adv. *Fakakovi, Fakaliaia.*

Obscenitas, atis. f. *Te Agakovi, te Aga fakaliaia.*

Obscenus, a, um. adj. *Kovi, Fakaliaia.*

Obscurè. adv. *Fakapouli.*

Obscuritas, atis. f. *Te Pouli, te Fakapouli, te Fakane nefu.*

Obscuro, as, avi, atum, are. v. a. *Fakapoulii, Fakane nefui, Uufi.*

Obscurus, a, um. adj. *Fakapouli, Fakapouli uli, Nefu, Fufu; Tagata noa.*

Obsecro, as, avi, atum, are. v. a. *Hu, Kolekole.*

Obsequium, ii. n. *Te Ofa, te Loto manava ofa, te Tauhi.*

Obsequor, eris, secutus sum, qui. v. d. *Ofa, Fakalogo, Fai ki; Alu muli ki...*

Obsero, as, avi, atum, are. v. a. *Kalavi*, Pupunu aki te kalavi*, Fakamau.*

Observans, antis. p. præst. **Observeo**. *Ae e tauhi, Ae e taupau : Observans cultus divini, Ae e ina tauhi te tootoga tapu, te lotu a te Atua.*

Observantia, æ. f. *Te Tauhi, te Taupau, te Fakapaapa.*

Observeo, as, avi, atum, are. v. a. *Taupau, Tauhi, Vakavaka i; Sio, Tokagai, Fakatokagai.*

Obses, idis. m. *Te Mea fakamooniaki; Ko nihi tagata, pe ko ni koloa e avage ki he tahi moo fakamooni aki te fakalelei, pe ko he fakatau.*

Obsideo, es, edi, essum, idere. v. n. et a. *Faka haka, Tau..., Puipui he kolo.*

Obsidio, onis. f. *Te Puipui feia he kolo ke mau.*

Obsisto, is, stiti, stitum, ere. v. n. *Teteke, Lolomi, Pupunu (te ala).*

Obstetrix, icis. f. *Te Fafine fakafanau.*

Obstetrico, as, avi, atum, are. v. a. *Fakafanau.*

Obstinatio, onis. f. *Te Lolomi malohi, te Nofa mau : Obstinatio fidei, Te nofo mau i te fite*. = te Kinau.*

Obstino, as, avi, atum, are. v. n. *Pau, Loto malohi.*

Obsto, as, titi, atum (vel) itum, are. v. n. *Pupunu, Tetekei : Nihil obstat mihi quin...*

Obstruo, is, xi, ctum, ere.

v. a. *Fakagaohaa, Pupunu.*

Obstupefacio is, feci, factum, ere. v. a. *Faka ofo, Fakapuna mauili.*

Obstupefactus, a, um. p. præt. **Obstupefacio.** *Ofo ia, Vana vana ia.*

Obstupesco, is, pui, pescere. v. n. *Ofo lahi.*

Obsurdesco, is, dui, descerere. v. n. *Faka au o tuli.*

Obtempero, as, avi, atum, are. v. a. *Fakalogo, Alu muli ki...*

Obtestor, aris, atus sum, ari. v. d. *Hu, Kolekole maha.*

Obtineo, es, ui, entum, ere. v. a. *Mau i te faiga ki ai.*

Obtrectatio, onis. f. *Te Fatufatu, te Fasituu, te Nukinuki, te Maheka.*

Obtrecto, as, avi, atum, are. v. a. *Fasituu, Talanoa kovi, Fakakovi.*

Obtuli. perf. **Offero.**

Obturo, as, avi, atum, are. v. a. *Pupunu, Fakafisi ki...*

Obumbratio, onis. f. *Te Fakapouli o te malumaluaga; = te Tokoniaga.*

Obumbro, as, avi, atum, are. v. a. *Fakapouli, Fakamalumu.*

Obvenio, is, veni, ntum, ire. v. n. *Hoko mai, Fai, To ifo : Somnium obvenit, Na fai he moemisi.*

Obviàm. adv. *I mua : Ire obviàm alicui, Fakafetaulaki ki he taki.*

Obvius, a, um. adj. *Ae e alu o fakafetaulaki, Mea kua i mua; Nofo i mua.*

Occa, æ. f. *Te mea lato.*

Occæco et Obcæco, as, avi, atum, are. v. a. *Fakakivi, Fakapouli.*

Occasio, onis. f. *Te Fealaaga, te Fakafeala, te Temi * aoga, te Mauaga, te Mea e tupu ai te hoko o he mea.*

Occasus, ūs. m. *Te Toaga o te laa, (o te mahina, o te fetuu).*

Occido, is, di, sum, dere. v. a. *Tamatei.*

Occido, is, i, occasum, ere. v. n. *To ifo (te laa, te fetuu), Puli.*

Occisus, a, um. p. præt.

Occido. *Tamateia, Fakapogiia.*

Occo, as, avi, atum, are. v. a. *Lato (te kele) : Occare triticum, Lato te fulumeto *.*

Occubo, as, ui, itum, are. v. n. *Takoto, Nofo.*

Occubui. perf. **Occumbo et Occubo.**

Occulo, is, ui, ltum, lere. v. a. *Fakafufu, Fakanono.*

Occultè. adv. *Fakafufu.*

Occulto, as, avi, atum, are. v. a. *Fakafufu, Fufu, Pouli, Fakapouli.*

Occultus, a, um. p. præt. **Occulo.** *Fufuia.*

Occumbo, is, cubui, cubitum, mbere. v. n. *To ifo, Mate : — morte, neci.*

Occupatus, a, um. p. præt.

Occupo. *Mauia.*

Occupo, as, avi, atum, are.

v. a. *Mau, Taupau, Taofi.*

Occurro, is, i, ursum, ere.

v. n. *Tafusi age, Haga age, Fakafetaulaki.*

Occurso, as, avi, atum, are. v. n. *Fakafetaulaki, Alu o felave, Tafusi.*

Occursus, ūs. m. *Te Fakafetaulaki, te Felave aga.*

Oceanus, i. m. *Te Tai, te Moana.*

Ocrea, æ. f. *Te Sulis* loloa, te Kofu vae e tau ki te tuli.*

Octavus, a, um. adj. *Tona valu.*

Octingenti, æ, a. adj. *Valu geau.*

Octo. indecl. *Valu.*

Octodecim. indecl. *Hogofulu ma valu.*

Octoginta. indecl. *Valugofulu.*

Oculus, i. m. *Te Mata, te Fofoga.*

Odi, (et) ivi (vel rarò) osus sum, isse. v. a. (v. *faikehe.*) *Fehia.*

Odiosus, a, um. adj. *Fehia ia, Fesia ia.*

Odium, ii. n. *Te Fehia.*

Odor, oris. m. *Te Nanamu, te Namu (kovi pe lelei).*

Odoramenta, orum. n. plur. *Te Magoni.*

Odorifer, ra, rum. adj. *Nanamu lelei, Magoni.*

Odoror, aris, atus sum, ari. v. d. *Fakananamu, Nanamu.*

Offendiculum, i. n. *Te Tokaaga, te Tetekeaga.*

Offendo, is, di, sum, dere.

v. a. et n. *Toka, Tuki, Agakovi ki..., Meo ki...*

Offensa, æ. f. *Te Meo, te Agakovi.*

Offensus, a, um. p. præ. **Offendo**. *Tukia ia, Tokaia, Kovi ia.*

Offero, fers, obtuli, oblatum, offerre. v. a. (v. *faikehe.*) *Momoli age, Foaki, Fai, Fakaha.*

Officina, æ. f. *Te Falefaiva, te Fale o te tufuga.*

Officiosus, a, um. adj. (*Tagata*) *Ofa, Faifai lelei, Faa gaue ki he tahi.*

Officium, ii. n. *Te Gaue, te Faiva, te Fai lelei, te Tauhi.*

Oh? Ohe? Oho? interj. *Hoi! Oi. (Lau i te ofo mo te mamahi mo te fasia.)*

Olea, æ. f. *Te Akau ko te oliva*.*

Oleus, entis. p. præ. **Oleo**. *Ae e magoni age, Namu lelei.*

Oleo, es, ui, itum, ere. v. a. et n. *Nanamu, Fakananamu, Namuku.*

Oleum, i. n. *Te Lolo (oliva*).*

Olfacio, is, feci, factum, ere. v. a. et n. *Hogi, Hohogi.*

Olfacto, as, avi, atum, are. v. a. *Faka hohogi, Holi : Olfactare cælum.*

Olim. adv. *I ona aho : Olim fuit senex.*

Oliva, æ. f. *Te Fua i oliva*.*

Olivetum, i. n. *Te Potu e tuu i ai te oliva* ; Ia oliveto* (Ka te mouga).*

Olla, æ. f. *Te Kulò*.*

Olus, eris. n. *Te Mohuku, te Fua i akau i te oloto*.*

Omen, inis. n. *Te Mânâ, te Kikite, te Faka iloga.*

Ominor, aris, atus sum, ari. v. d. *Mana age, Kikite.*

Omissus, a, um. p. præst.

Omitto. *Tukuia, Liakia.*

Omitto, is, si, ssum, ittere. v. a. *Tuku, Liaki, Haga noa ki...*

Omninò. adv. *Aupito* : — nihil, *Mole aupito he mea.*

Omnipotens, entis. adj. *Mafimafi, Ae e faafai mea fuli.*

Omnipotentia, æ. f. *Te Mafimafi, te Malohi hee gata.*

Omnis. m. f. ne. n. adj. *Fuape, Fulipe, Katoape, Ia mea fuape.*

Onager, gri. m. *Te Asino** *kanivao.*

Onero, as, avi, atum, are. v. a. *Fakamamafa, Hiki, Fakalahi.*

Oncerosus, a, um. adj. *Mamafa, Fonu, Faigataa, Taligataa.*

Onus, eris. n. *Te Kavega, te Amoga, te Mea mamafa kehekehe.*

Onustus, a, um. adj. *Mamafa, Fonu; Ae kua fakakavegia.*

Onyx, yohis. m. *Te Maka (lelei, maugataa.)*

Opera, æ. f. *Te Gaue, te Tauhi* : *Opera egregia, Gaue lahi; Ofa takimua.* = *Hujus operâ; I tona ofa.*

Operarius, a, nm. adj. *Tagata gaue; Kau gaue.*

Operculum, i. n. *Te Pupunu, te Tapunu.*

Experimentum, i. n. *Te Tupenu, te Mea uufi.*

Operio, is, perui, pertum, ire. v. a. *Pupunu; Tapunu, Uufi.*

Operor, aris, atus sum, ari. v. d. *Gaue, Gaohi.*

Opertus, a, um. p. præst. **Operio**. *Pupunuia, Uufia.*

Opes, um. f. plur. *Te Koloa, te Malohi, te Pule.*

Opimo, as, avi, atum, are. v. a. *Faka sino, Fakagako, Fakakoloa.*

Opimus, a, um. adj. *Sino Putaputa, mea Koloa ia, Mauli ia.*

Opinio, onis. f. *Te Loto, te Mahalo; te Faka kaukau.*

Opinor, aris, atus sum, ari. v. d. *Loto ke..., Mahalo ki..., Loto ki...*

Opitulus, aris, atus sum, ari. v. d. *Tokoni ki..., Ofa ki...*

Oportet, ebat, uit, ere. v. n. def. *E aoga, E tonu ke, Lelei ke...*

Opperior, iris, oppertus sum, opperiri. v. d. *Ta tali, Tali.*

Oppetitus, a, um. p. præst. **Oppeto**. *Ausia ia, Alu ia, Tali ia.*

Oppeto, is, ivi et ii, titum, ere. v. a. et n. *Alu o tali te..., Tuku ki... : Oppetere mortem, Tali te mate.*

Oppidum, i. n. *Te Kolo malohi (te Kolo tau), te Nofoga hahai.*

Oppono, is, posui, positum, nere. v. a. *Fakanofa i mua; Tetekeaki; Tala age, Fakafetagai; Fakafehagai.*

Opportunitas, atis. f. *Te Hokoaga, te Leleiaga; Fai tau-tonu, Mau tonu.*

Opportunus, a, um. adj. *Aoga, Feala, Lelei, Faigamalie.*

Oppositus, a, um. p. præ.

Oppono. *Feagai.*

Oppressio, onis. f. *Te Fakamalohi, te Fakaaliki.*

Oppressus, a, um. p. præ.

Opprimo. *Taomia; Mate i te... : Oppressus somno, Mate i te fia moe. — mœrore, Mate i te mamahi.*

Opprimo, is, pressi, pressum, mere. v. a. *Tatao, Fakamalohi; Kukumi, Gaohi kovii; Taute kovii.*

Opprobrium, ii. n. *Te Ufufu, te Otaota, te Nukinukiaga, te Vai.*

Ops, **Opis**. f. *Te Malohi, te Tokoni.*

Optabilis. m. f. bile. n. adj. *Amusia ia, Ofa ke hoko mai ia.*

Optatus, a, um. p. præ.

Opto. *Filifiliia, Holiia, Loto ki ai.*

Optimè. adv. *Lelei aupito, Koia.*

Optimus, a, um. superl. adj. **Bonus**. *Lelei aupito, Takimua.*

Optio, onis. f. *Te Filifili, te Manako.*

Opto, as, avi, atum, are. v. a. *Filifili, Manako, Holi, Kole...*

Opulentia, æ. f. *Te Nofoaga koloa ia, te Lelei aupito, te Alikiaga.*

Opulentus, a, um. adj. *Malohi, Maukoloa, Mahuia.*

Opus, eris. n. *Te Gaue kehekehe : — Dei, Te gaue a te Atua.*

Opus. indecl. *E aoga, E feala : Opus est tibi, E aoga kia te koe. E feala kia te koe ke... Opus est mihi pane Domino...*

Ora, æ. f. *Te Mataone, te kau vai, te Gutui mea; te Potu.*

Oraculum, i. n. *Te Kikite, te Fai tala o te Atua pagani* i ona aho.*

Orans, antis. p. præ. **Oro**. *Ae e fai kole.*

Oratio, onis. f. *Te Kole, te Fakamamahi, te Talanoa, te Akonaki.*

Orator, oris. m. *Te Tagata fai lea, Tagata akonaki, ... lea poto; Ae e fai kole.*

Orbatus, a, um. p. præ. **Orbo**. *Hala mo tamasii, Kua mate ona tamasii, ona tehina, ona matua.*

Orbis, is. m. *Te Atulaulau, te Malama nei : Orbis terrarum, Te malama nei katoa.*

Orbita, æ. f. *Te Aluaga, te Fakailoga o te fua i teka.*

Orbo, as, avi, atum, are. v. a. *Ave te tamasii o he tahi mea.*

Orbus, a, um. adj. *Ae kua ave ona tamasii, Fakaaliki ki ai; Kua mate : Orbus utroque parente, Kua mate ona matua tokolua.*

Ordinarius, a, um. adj. *E fai ki te aga mahani, Fakamahani.*

Ordnatio, onis. f. *Te Fakatu, te Fakatokatoka, te Fekau, te Fono, te Pule; = te Fakanofo o te faahiga tapu.*

Ordinatus, a, um. p. præt.

Ordino. *Fakatuia, Fakatokatokia, Ae kua fakanofo.*

Ordino, as, avi, atum, are. v. a. *Fakatu, Fakatokatoka, Pule, Fakanofo.*

Ordior, iris, orsus sum, ordiri. v. d. *Kamata, Fuafua fai.*

Ordo, inis. m. *Te Atu, te Fakatokatoka, te Aluaga: Servare ordinem, Taupau te atu. In ordine, per ordinem; Fakaholo, Fakaholoholo. = Te Oloto*, Sakalameta* e fakanofo aki te faahiga tapu.*

Organum, i. n. *Te Mea fakatagi.*

Oriens, entis. p. præs. **Orior**. *Te Hopoaga, te Mafutaaga (o te laa).*

Orientalis. m. f. le. n. adj. *E tafa ki te hopoaga o te laa.*

Origo, mis. f. *Te Tupuaga, te Fanau, te Faahiga.*

Orior, iris, tus sum, oriri. v. d. *Tupu, Fanau, Mafuta.*

Oriundus, a, um. adj. *Tupu i..., Tupu mai... : — oceania.*

Ornamentum, i. n. *Te Teu, te Nounau, te Tootooga.*

Orno, as, avi, atum, are. v. a. *Fakateuteui, Teu.*

Oro, as, avi, atum, are. v. a. *Kole, Fakamamahi.*

Orphanus, i. m. *Te Tamai siii tukua, ... kua mate ana matua, Paeta.*

Ortus, a, um. p. præt.

Orior. *Tupuia, Fanauia.*

Ortus, ūs. m. *Te Tupuaga, te Hopoaga, te Kamataaga.*

Os, oris. n. *Te Gutu : Os putei, Te gutu o te vai keli.*

Os, ossis. n. *Te Hui, te Toe o te tagata.*

Osculatus, a, um. p. præt. **Osculor**. *Fekitiaia.*

Osculor, aris, atus sum, ari. v. d. *Fekita, Faufua.*

Osculum, i. n. *Te Fekita.*

Ostendo, is, di, sum et tum, dere. v. a. *Fakailoilo, Faka ha : — mihi Patrem.*

Ostentatio, onis. f. *Te Fia lelei, te Fia ui ia, te Viki-viki ia kia te ia.*

Ostento, as, avi, atum, are. v. a. *Vikiviki, Faka hahiaia.*

Ostentum, i. n. *Te Mea faka manamana, te Mea fakatala kitupua.*

Ostia, æ. f. *Te Fafine taupau matapa; ... leo matapa.*

Ostiaris, ii. m. *Te Tagata leo matapa.*

Ostium, ii. n. *Te Matapa, te Aluaga.*

Ostiosè. adv. *Nofa noa, Hee gaue.*

Ostiosus, a, um. adj. *Nofa noa, Hee gaue, Nofope, Fimalie.*

Otium, ii. n. *Te Malolo, te Fimalie.*

Ovicula, æ. f. *Te Akeno* siii, te Ovi* siii.*

Ovile, is. n. *Te Nofaaga akeno*.*

Ovis, is, f. *Te Ovi*, te Akeno*.*

Ovum. i. n. *Te fua i moa.*

P

Pabulor, aris, atus sum, ari. v. d. *Kai, Fagai*. (*Te kai o te manu*.)

Pabulum, i. n. *Te Mohuku, te Mea kai* (o te manu.)

Pacifico, as, avi, atum, are. v. a. *Fakamalinoa, Fakalelei, Fakatokatoka*.

Pacificus, a, um. adj. (*Tagata*) *Agalelei, Agamalu, Loto málu*.

Paciscor, eris, pactus sum, pacisci. v. d. *Fakapau, Fakatotonu*.

Pactum, i. n. *Te Fakapau, te Fakamooni*.

Pactus, a, um. p. præt. **Paciscor**. Ae kua *fakapauia*.

Pædagogus, i. m. *Te Tagata akonaki; Taupau ako*.

Pagus, i. m. *Te Nofoga hahai, te Fenua, te Api*.

Pala, æ. f. *Te Huo lau-lahi*.

Palæstina, æ. f. *Ia Paletetina* *. (*Ko Sutea* * mo *Kalilea* *, *Samalia* * *fakatahi*.)

Palam. adv. *Fakaha i te hahai*.

Palatium, ii. n. *Te Fale hau, te Nofoga Aliki*.

Palatum, i. n. *Te Ao ao*.

Palea, æ. f. *Te Mohuku, te Fulumeto* *.

Pallens, entis. p. præ.

Palleo. *Lafulafu, Popotea*.

Palleo, es, ui, ere (vel)

Pallesco, is, ui, ere. v. n. *Lafulafu, Teatea, Popotea*.

Pallidus, a, um. adj. *Lafulafu, Teatea, Popotea*.

Pallium, ii. n. *Te Pulu-pulu, te Kofu lahi*.

Pallor, oris. m. *Te Lafulafu, te Popotea*.

Palma, æ. f. *Te Alofinima; te Palema* *, *te Lau akau*. = *Akau*.

Palmes, itis. m. *Te Vaa vite* *.

Palpebra, æ. f. *Te Tua mata*.

Palpitatio, onis. f. *Te Manavanava, te Tatapà o te mauhi*.

Palpo, as, avi, atum, are. v. a. *Fâfâ, Alaala, Amo*.

Palumba, æ. f. et **Palumbes**, is. m. et f. *Te Lupe vao*.

Palus, i. m. *Te Pou*.

Palus, udis. f. *Te Anoano, te Loto ano*.

Paluster. m. tris. f. tre. n. adj. *Mohuku i te vae ano*.

Pampinus, i. m. et f. *Te Lau i vite* *, *tona Muko*.

Pando, is, di, pansum, dero. v. a. *Folahi, Tauaki* : — *vela, Folahi te la. Fai la*. = *Fakaava, Tofa*... : *Pandere januam, Tofa te matapa*.

Pango, is, panxi et pepigi, pactum, pangere. v. a. *Fai, Tuki* : — *clavos, Fakatupu*. — *filios, ... te fanau*. — *foedus*,

... te fakapapau. — pacem, ... te fakalelei. = Hiva, Tala...

Panis, is. m. Te Pane *, te Fui pane *.

Pannus, i. m. Te Koga kie, te Motui kofu, te Motu i kie.

Papa, æ. f. Te Tui tapu. = te Tamai.

Papillo, onis. m. Te Pepe. = te Fale kie.

Par, aris. n. Te Tau lua i mea: Par turturum, ... kukukulu.

Par, is. adj. Tatau, Tokolua.

Parabola, æ. f. Te Lea fakatata: Parabola Salomonis.

Paradisus, i. m. Ia Palatiso *, Ia Selo *.

Paratus, a, um. p. præ.

Paro. Kua teuia, Fealaia, Fagafaga.

Paratus, ūs. m. Te Teuteu, te Tootooga, te Mala.

Parcimonia. f. Vide Parsimonia.

Parcitas, atis. f. Te Fakaisiisi, te Faifai malie.

Parco, is, peperi, (rarius) parci, itum (vel) parsum, cere. v. n. et a. Fakaisiisi, Faifai malie, Fakamole mole.

Parentes, um. m. plur. Te Tupuaga, Ia Matua.

Parens, entis. m. f. Fakalogo, Faigafua, Paogafua, Paugafua.

Pareo, es, rui, itum, ere. v. n. Fakalogo.

Paries, etis. m. Te A (maka), te Kaupa.

Parlo, is, peperi, partum et paritum, ere. v. n. et a. Fanau i, Faelei, Fakatupu, Foaki.

Pariter. adv. Feiape, Feiala, Faka tataupe.

Pariturus, a, um. p. futur.

Parlo. Ka ina fanau, Ka ina faelei.

Paro, as, avi, atum, are. v. a. Teu, Gaoi, Fai... : — convivium, Fai te umu.

Parochia, æ. f. Te Palokia *, te Nofoga o te hahai e fakalogo ki he matua tapu.

Parochus, i. m. Te Taupau palokia *, te Matua taupau palokia *.

Parricida, æ. m. f. Te Tagata e ina fakapogi tana tamai.

Parricidium, ii. n. Te Fakapo ki te tamai.

Pars, Partis. f. Te Vaega, te Tofiga, te Koga, te Inasi, Faahi potu, te Kau mea.

Parsimonia, æ. f. Te Fakaisiisi, te Fakatau tau.

Particeps, ipis. adj. E kau ki..., E inasi ki... : — sceleris.

Participatio, onis. f. Te Kau ki..., te Inasi ki...

Participium, ii. n. Te Faahiga lea e kau ki te Adjectivus mo te verbum.

Participo, as, avi, atum, are. v. a. Kau ki..., Inasi ki...

Particula, æ. f. Te Koga sii, te Mata i mea, te Tuani...

Partim. adv. Te Koga ia natou, Fakakoga.

Partio, is, ivi, etc. et **Partior**, iris, itus sum, iri. v. d. Faka inasi, Vae vae, Tufaki.

Partitio, onis. f. Te Vae vae, te Tufaki.

Parturio, is, ivi et ii,

ire, v. n. Faele, Fanau, Tupu.

Partus, a, um. p. præt.

Parlo. *Fanauia, Kua i tua ia.*

Partus, ūs. m. *Te Fanau, te Faelei : Uno partu, I te fanauaga e tahi.*

Parūm. adv. *Sii, Siipe, Fakasiiiii.*

Parumper. adv. *I te temi* siipe, Fakasii siipe.*

Parvi. (suba. pretii) *I te to-togi sii : Parvi aestimare, facere, Tokaga siipe ki..., Fakautā mo te uta o te to-togi sii.*

Parvulus, i. m. *Te Tuma-sii : Parvulus natus est nobis, venite adoremus. Parvulus, a, um. adj. Sii aupito.*

Parvus, a, um. adj. *Sii, Nounou, Veliveli.*

Pascha, æ. f. (et) **Pascha**, atis. n. *Te Pasikate*.*

Paschalis. m. f. le. n. adj. *E uhiga ki te pasikate*, Fakapasikate*.*

Pasco, is, pavi, pastum, ere. v. a. et n. *Tauhi manu, Kai; Fafaga, Taupau, Pusiaki.*

Pascuum, i. n. **Pascua**, orum. plur. *Te Vao, te Mohuku e kai ai te u manu.*

Passer, eris. m. *Te Manu. (Ko te pasele*).*

Passim. adv. *I te potu kehekehe, I heni mo i hena.*

Passio, onis. f. *Te Pasio* o Iesu* Kilisito*, te Mamahi.*

Passivus, a, um. adj. *E faa mamahi, Tali te mamahi. = Te conjugatio passiva.*

Passus, a, um. p. præt.

Pator. *Mamahiia.*

Passus, ūs. m. *Te Laka,*

te Tapuga vae; Fakailoga o te vas.

Pasta, æ. f. *Te Falaoa kua natu.*

Pastor, oris. m. *Te Matua tauhi : Bone pastor, panis vere...*

Pastoralis. m. f. le. n. adj. *Fakatauhi, Fakafenua.*

Pastus, a, um. p. præt. **Pasco et Pascor**. *Makoniaia, Sinoaia.*

Patefacio, is, feci, factum, ere. v. a. *Fakaava, Fakaha, Fakailoilo.*

Patena. Vide **Patina**.

Patens, entis. p. præs.

Pateo. *Atea, Ava, Lauahi, Lelai.*

Pateo, es, ui, ere. v. n. *Ava, Atea, Lauahi, Lau lelei. = Tont, Mooni : Patet hoc verum esse.*

Pater, tris. m. *Te Tamai.*

Pater familias, æ. m. *Te Matua o te api.*

Paternitas, atis. f. *Te Aga o te tamai.*

Paternus, a, um. adj. *E uhiga ki te tamai, Fakatamai.*

Patesco, is, ere. v. n. *Fakaha aupito, Ha aupito.*

Patibulum, i. n. *Te Akau na hai ki ai te kaugana; te Koluse* : In patibulo crucis.*

Patiens, entis. adj. *Kataki, Faa kataki; Ae e tali.*

Patienter. adv. *Mo te kaktaki, I te loto kataki.*

Patientia, æ. f. *Te Kaktaki : In patientiā vestrā possidebitis animas vestras.*

Patina (vel) **Patena**, æ.

f. *Te Pa lapalapa e hili i te kalise* *.

Patior, eris, passus sum, pati. v. d. *Kataki, Tali*.

Patria, æ. f. *Te Fenua tonu o he taki*.

Patriarcha, æ. m. *Te Patehaka* *; *te Epikopo* * *lahi i te lotu*.

Patrimonium, ii. n. *Te Api mai ia matua*.

Patrius, a, um. adj. *Fuhiga ki te tamai* : *Res patria, Te mai te tamai*.

Patro, as, avi, atum, are. v. a. *Fai, Gaohi, Fakaosi*.

Patrocinium, ii. n. *Te Hufagaaga*.

Patrocinor, aris, atus sum, ari. v. d. *Ugaki, Hufaki he taki*.

Patrona, æ. f. *Te Hufaga fafine*.

Patronus, i. m. *Te Hufaga tagata*.

Patruus, i. m. *Te Kui tagata*.

Pauci, æ, a. adj. plur. *Niihi tokosii*.

Paucltas, atis. f. *Te Hahai tokosii*; *te Siiaga o he mea*.

Paulatim. adv. *Maliepe, Faka holo* : *Qui spernit modicum, paulatim decidet*.

Paulò. adv. *Siipe*.

Paululùm. adv. *Niihi, He mea sii* : *Paululùm vini*.

Paulus, a, um. adj. *Siiisii, Faka siisii*.

Pauper, eris. m. f. n. adj. *Te Masiva*.

Paupertas, atis. f. *Te Nofomasiva, te Masivaaga*.

Pauxillus, a, um. adj. *Sii aupito*.

Pavendus, a, um. p. fut. passiv. **Paveo**. *Matakuaia, Faka matakulia*.

Paveo, es, i, ere (et) **Pavesco**, is, ere. v. n. *Manava sii, Tuanua*.

Pavidus, a, um. adj. *Manava sii, Loto vaivai*.

Pavimentum, i. n. *Te Folapapa, te Falihi* : *Adhæsit pavimento anima mea*.

Pavor, oris. m. *Te Mataka, te Tete tete*.

Pax, pacis. f. *Te Fakalelei, te Fimalie, te Tokatoka o te loto, te Malinoa*.

Paxillus, i. m. *Te Pou sii*.

Peccator, oris. m. *Te Tagata aga hala*.

Peccatrix, icis. f. *Te Fafine aga hala*.

Peccatum, i. n. *Te Agahala, te Hala, te Agakovi*.

Pecco, as, avi, atum, are. v. n. *Hala, Higa, Agahala*.

Pecten, inis. n. *Te Helu*.

Pectino, as, avi, atum, are. v. a. (et) **Pecto**, is, pexui (vel) xi, pexum (vel) pectitum, ere. v. a. *Helu, Helu helu*.

Pectus, oris. n. *Te Fatafata, te Loto, te Mafu*.

Pecunia, æ. f. *Te Paaga*.

Pecus, oris. n. *Te Faga manu*.

Pecus, udis. f. *Te Manu lalata*.

Pedes, itis. m. *Te Solia* * *halelepe*.

Pedestris. m. f. tre. n. adj. *Haelepe, Taka takape.*

Pediculus, i. m. vel pedis, is. m. *Te Kutu, te Tuma. = Te Kavei.*

Pedisequa, æ. f. *Ae e alu muli, te Kaugana, te Fakalogo (fafine).*

Pedisequus, i. m. *Te Tagata kaugana, te Fakalogo, Alu muli.*

Pedites, um. m. plur. **Pedes,** itis. *Te Kau solia* e haele.*

Pedum, i. n. *Te Tokotoko a te tauhi manu.*

Pejor. m. f. us. n. oris. comp. adj. **Malus.** *Kovi ake.*

Pejus. adv. *Kovi lahi ake.*

Pelagus, i. m. *Te Tai, te Moana.*

Pelliclo, is, lexi, lectum, licere. v. a. *Fakapelepele i, Fakapo ai.*

Pellicula, æ. f. *Te Kili sii.*

Pellis, is. f. *Te Kili : Pellis pro pelle.*

Pello, is, pepuli, pulsum, pellers. v. a. *Teteke, Lolomi, Kapu.*

Pelvis, is. f. *Te Kumete, te Pa fanofano.*

Pendens, entis. p. præs.

Pendeo. *Kalupe, Tau tau.*

Pendeo, es, pependi, pendere. v. n. *Kalupe, Tautau, Lotolotolua.*

Pendo, is, pependi, pensum, pendere. v. a. *Fua fua, Totogi; Faka kaukau : Pendere tributum, Totogi te fatogia.*

Penè. adv. *Teitei, Peipei.*

Penes. præp. *Kia, I te pule, I te faahi : Penes te est.*

Penetro, as, avi, atum, are. v. a. *Alu ki loto, Hu ki..., Hoko ki...*

Penitus. adv. *Aupito, Ki loto aupito.*

Penitus, a, um. adj. *Ki loto, Loto mea, Loto fale.*

Penna, æ. f. *Te Fulu i manu, te Peni*, te Kapakau.*

Pennatus, a, um. adj. *Ae kua fulufuluia, Kua kapakauia.*

Pensilis. m. f. le. n. adj. *Kalupe, Tautautia : Lampas pensilis...*

Pensio, onis. f. *Te Totogi.*

Pensito, as, avi, atum, are. v. a. *Totogi, Faka kaukau, Fakauta.*

Penso, as, avi, atum, are. v. a. *Fua fua, Faka kaukau, Vaka i.*

Pentecoste, es. f. *Te Aho Penikosite*.*

Penuria, æ. f. *Te Hoge, te Hala mo...*

Pepercl. perf. **Parco.**

Peperl. perf. **Parlo.**

Per. præp. *I, I te, Ia, Ia te : Per medios hostes.*

Pera, æ. f. *Te Taga.*

Peractus, a, um. p. præst.

Perago. *Faka osiia, Faiia, Osi i te haele.*

Peræquè. adv. *Fakata-tau; I te vahaa o mea e lua; Aoga tatau kia mea e lua.*

Perago, is, peregi, actum, agere. v. a. *Faka osi, Faka iku.*

Peragro, as, avi, atum, are. v. a. *Fagona, Foli, Alu ki..., Faka osi te haele.*

Perambulo, as, avi, atum,

are. v. a. *Takataka, Haele ele, Foli.*

Percello, is, perculi, perculsum, ere. v. a. *Tukii, Tokaii, Faka mataku i, Ta.*

Percleo, es (vel) **Perclo**, is, ivi, itum, iere (vel) ire. v. a. *Fakatupui, Fakapunai.*

Percipio, is, cepi, ceptum, ere. v. a. *Tali, Vakai, Logoi, Tau, Toli.*

Percitus, a, um. p. præt. **Percleo**. *Fakatupuia* : — furor, ... i te ita lahi.

Percontor, (vel) **Peruncutor**, aris, atus sum, ari. v. d. *Feekei, Fehuhui.*

Percrebresco, is, brui (et sæpius) bui, scere. v. n. *Mafoiafoia, Hoko hoko.*

Perculsus, a, um. p. præt.

Percello. *Pukeia, Puna tona loto, Tete, Mateia i te...* : — timore, — metu.

Percurro, is, curri et occurri, cursum, rere. v. n. et a. *Alu tonu, Faka vilivili; Foli.*

Percussus, a, um. p. præt.

Perentio. *Taia, Laveaia, Laveia.*

Percutio, is, percussi, percussum, tere. v. a. *Ta, Tamate, Lavea i; Ako naki.*

Perditus, a, um. p. præt.

Perdo. *Puliia, Mau mauia, Moleia, Koviia.*

Perdiu. adv. *Fualoa aupito.*

Perdo, is, didi, ditum, ere. v. a. *Fakapuli, Fakamole, Mau mau, Fakakovi.*

Perduco, is, xi, ctum, cere. v. a. *Faka hoko, Fakaosi, Faka iku, Fakaliliu.*

Peregrè. adv. *Ki mamao.*

Peregrinatio, onis. f. *Te Folau, ... ki mamao, te Folau loa.*

Peregrino, as, avi, atum, are (et) **Peregrinor**, aris, atus sum, ari. v. d. *Folau, Fagona ki mamao.*

Peregrinus, a, um. adj. *Tagata folau, Tagata fagona.*

Perendiè. adv. *Anoiha.*

Perennè. adv. *Aipe, Loa aipe.*

Perennis. m. f. n. n. adj. *Tologa, Malohi, Loa aipe, Tuputupu a.*

Perennitas, atis. f. *Te Tuputupu aaga, te Tologa aaga o he mea...*

Pereo, is, ii (et) ivi, itum, ire. v. n. *Mate, Faka pogia, Faka au o vaivai, o mole, Mole.*

Perfectio, onis. f. *Te Agatonu, te Agatonutonu, te Tauhi lelei aupito; te Katoaga o te maonioni.*

Perfectus, a, um. p. præt. **Perficio**. *Agatonu, Agalelei, Taki mua.*

Perferendus, a, um. p. fut. pass. **Perfero**. *Tonu ke katakaiia, ... ke taliia.*

Perfero, fers, tuli, latum, ferre. v. a. *Fua, Kataki.*

Perficio, is, feci, sectum, cere. v. a. *Gaohi, Fai oosi, Faka osi osi; Faka katoa.*

Perfidia, æ f. *Te Kaka.*

Perfidus, a, um. adj. *Tagata kaka.*

Perforo, as, avi, atum, are. v. a. *Fakaluo, Vili ke asi, Asi.*

Perfractus, a, um. p. præ. **Perfringo**. *Lailai aupito ia.*

Perfringo, is, egi, actum, gere. v. a. *Haaki, Laiki, Fasii, Tukii, Foa.*

Perfruo, eris, itus sum, i. v. d. *Fiafia aupito, Manuia aupito; Noso fiafia aupito mo he mea.*

Perfuga, æ. m. *Te Tagata aunofo, te Tagata hola.*

Perfundo, is, udi, sum, dere. v. a. *Liligi aupito, Fakavai, Fakapala i.*

Perfusio, a, um. p. præ. **Perfundo**. *Palapala ia, Fonu i te...*

Pergo, is, rexi, rectum, gere. v. a. et n. *Alu, Fakahaga ki..., Haele aipe; Fai aipe.*

Perhibeo, es, bui, itum, ere. v. a. *Foaki, Avage, Tala age.*

Perhorreo, es... et **Perhorresco**, is, ui, ere. v. n. (et) a. *Teteke, Fehia aupito.*

Periclitor, aris, atus sum, ari. v. d. *Noso mahaki, Fakau o vaivai, ... o mate, ... o mole...*

Periculum, i. n. *Te Koviaga, te Vale aga, te Hala aga, te Tuutamakiaga, te Mea e kovi ai te tagata tona sino pe ko tona laumalie: Qui amat periculum in illo peribit.*

Perimo, is, emi, emptum, ere. v. a. *Faka mole, Mau-mau i, Tamate i.*

Peritus, a, um. adj. *Poto i he mea: Peritus dicendi.*

Perizoma, atis. n. *Te Nonoo.*

Perjurlum, ii. n. *Te Lohii, te Kakai o te fuakava.*

Perjuro, as, avi, atum, are. v. a. *Fakalohii tona lea mua, Mau-mau i te fuakava.*

Perlustro, as, avi, atum, are. v. a. *Vakai, Ahiaki, Fakaholo.*

Permaneo, es, ansi, ansum, ere. v. n. *Noso mau.*

Permitto, is, si, ssum, tere. v. a. *Tuku age, Fakagafua.*

Permotus, a, um. p. præ. **Permoveo**. *Tete, Mate: — misericordia.*

Permoveo, es, ovi, otum, ere. v. a. *Loto mamahi, Ofa, Fakaloto ofa (pe) mamahi.*

Pernicies, iei. f. *Te Mau-mau, te Malaia, te Ikuaga.*

Perniciosus, a, um. adj. *Fakakovi, Faka melei.*

Pernocto, as, avi, atum, are. v. n. *Ahoia, Alaala.*

Perobscurus, a, um. adj. *Fakapouli laki, Uli lolo.*

Perperam. adv. *Vale, Kovi.*

Perpetuus, a, um. adj. *Heegata, Tupu tupua, Loa aipe.*

Perquiro, is, sivi, situm, rere. v. a. *Kumi faka papau, Feekeaki...*

Persecutus, a, um. p. præ. **Persequor**. *Ae e fakataga, Ae e tuli.*

Persequor, eris, cutus sum, sequi. v. d. *Tuli, Faifai aipe, Fakataga.*

Perseverantia, æ. f. *Te Fai aipe, Noso faipe, te Fetua tuani, te Faiga...*

Persevero, as, avi, atum, are. v. n. *Nofo faipe, Fai aipe, Faigaaipe.*

Persolvo, is, solvi, solutum, vere. v. a. *Ve vete, Vete ki, Totogi oosi; Mau te totogi, Avage, Fai.*

Persona, æ. f. *Te Oga, te Ipotasi*, te Peresona*.*

Personalis, m. f. le. n. adj. *E uhiga ki te oga, ... ki te peresona*, Tokotahi: Privilegium personale.*

Perspectus, a, um. p. præst. **Perspicio**. *Iloiia, Mauia, Ilogaia.*

Perspicax, acis. adj. *Ae e matapoto, Loto matala.*

Perspicio, is, xi, ectum, cere. v. a. *Sio, Vakai, Fakakaukau.*

Persto, as, stiti, stitum, stare. v. n. *Faiga aipe; Nofo mau.*

Perstrepo, is, ui, itum, ere. v. n. *Logoaa, Tatagi.*

Persuadeo, es, si, sum, dere. v. a. *Akonaki, Fakafeofe, Fakahoko, Fakalotoi.*

Persuasio, onis. f. *Te Iloi tonu, te Maupapau.*

Persuasus, a, um. p. præst. **Persuadeo**. *Iloi tonu, Pauia ke...*

Pertædet, uit, tæsum est, ere. v. (*Faikehe*.) *Fiu, Loto vaivai: Me —.*

Pertæsus, a, um. p. præst. **Pertædet**. *Fiuia.*

Perterreo, es, rui, ritum, rere. v. a. *Fakamata kui.*

Perterritus, a, um. p. præst. **Perterreo**. *Fonu i te*

mataku, Mate i te manavasii.

Pertinacia, æ. f. *Te Faiga aipe, te Loto malohi, te Nofo mau, te Loto mau.*

Pertinax, acis. adj. *Loto mau, Faigataa, Kinau.*

Pertinens, entis. p. præst. **Pertineo**. *Kau ki..., Uhiga ki..., O au ki...*

Pertineo, es, nui, ere. v. n. *Hoko ki..., O au ki..., Tau ki..., E kau ki..., E uhiga ki...: — ad cælum.*

Petracho, is, xi, ctum, ere. v. a. *Toho, Taki, Fakatolo tolo.*

Pertranseo, is, ivi (et) ii, itum, ire. v. n. *Alu age, Fealua ki, Alu ki hena... ki he tahi potu.*

Perturbatio, onis. f. *Te Faikehe o te loto, te Gatutu o te fenua.*

Perturbatus, a, um. p. præst. **Perturbo**. *Matæfuaia, Faikeheia, Koviia.*

Perturbo, as, avi, atum, are. v. a. *Fakakovii, Fakagatutu.*

Pervenio, is, veni, ventum, ire. v. n. *Hoko, Tau, Taufenua.*

Perversè. adv. *Kovi pe.*

Perversitas, atis. f. *Te Agakovi, te Loto kovi.*

Perverto, is, ti, sum, tere. v. a. *Fulihiki, Auha, Maumau, Fakakovii.*

Pervius, a, um. adj. *Avaia, Ateaia: Iter pervium, I te ala...*

Pes, Pedis. m. *Te Vae, te Takafalu.*

Pessimè. Superl. adv.
Malè. Kovi *aupito*.

Pessimus, a, um. Superl.
adj. **Malus.** Kovi *aupito*.

Pestifer, ra, rum. adj. *E tupu ai te kovi,... te mahaki,... te mate.*

Pestilentia, æ. f. *Te Taimahaki kovi.*

Pestis, is. f. *Te Taimahaki lahi.*

Peto, is, ivi et ii, itum, tere, v. a. *Fehu i, Kole, Alu ki : Petere Romam, Alu ki Loma *.*

Petulus, antis. adj. *Papahi, Faake.*

Petulantia, æ. f. *Te Aga papahi, te Loto vave.*

Phaleræ, arum. f. plur. *Te Kahoa, te Kahoa o te hosi *, te Teu o te hosi *.*

Pharetra, æ. f. *Te Aiaga tao; te Naaga nahau.*

Phiala, æ. f. *Te Ipu (aulo * pe siliva *). = te Kii hina.*

Philosophia, æ. f. *Te Manako o te poto, te Filosofia *; te Faahiga siesia * e talanoa ki te uhiga taito o te u mea o te malama nei.*

Philosophus, i. m. *Te Tagata ae e poto i te filosofia *; te Filosofo *.*

Physica, æ. f. et **Physice**, es. f. *Ko he Siesia * e talanoa kia mea sino, pea moona naunau. = te Fisika *.*

Pictura, æ. f. *Te Pena fakata, te Faka tata.*

Pictus, a, um. p. præ. **Pingo.** *Pena ia.*

Piè. adv. *Fakalelei, Fakapaapaia.*

Pietas, atis. f. *Te Agafakaapaapa, te Agalelei ki te lotu, te Ofa o te loto ki te Atua mo te lotu. = te Pietate *.*

Piger, gra, grum. adj. *Piko.*

Piget, uit, itum, ere. v. impers. *Mamahiage, Piko : Me piget.*

Pignus, oris. n. *Te Totogi, te Faka iloga, te Faka mooni o he mea.*

Pigritia, æ. f. *Te Piko.*

Pigrities, ei. f. *Te Tuai, te Maikoiko.*

Pilosus, a, um. adj. *Fulufuluia.*

Pincerna, æ. m. *Te Tagata guohi vino *;... tufa vino *.*

Pingo, is, pinxi, pictum, ere. v. a. *Pena, Fai fakata.*

Pinguis, m. f. e. n. adj. *Putaputa, Lahi, Sino.*

Pinguesco, is, ere. v. n. *Faka sino, Fakaau o putaputa.*

Pinnaculum, i. n. *Te Fuga fale.*

Piscator, oris. m. *Te Tautai.*

Piscor, aris, atus sum, ari. v. d. *Fagota : Vado piscari.*

Piscatio, onis. f. *Te Fagota.*

Piscina, æ. f. *Te Vai maanu, te Vai fufulu o he mea.*

Piscis, is. m. *Te Ika.*

Pistor, oris. m. *Te Tagata gaohi pane *.*

Plus, a, um. adj. *Agalelei, Tokoga ki te lotu; Aga ofa.*

Pix, Piceis. f. *Te Pulu, te*

Pise *, *te* (Coal-tar), *te* *Pena*.

Placatus, a, um. p. præst.

Placo. *Malu ia*, *Faka lai ia*.

Placeo, es, cui, citum, ere. v. n. *Lelei ki he tahi*, *E ofa ki...*, *Manako ki ai...*, *Loto ke...*

Placidè. adv. *Malie*, *Lelei*, *Fakalelei*.

Placidus, a, um. adj. *Agalelei*, *Aga fakalogologo*, *Agamalu*.

Placo, as, avi, atum, are. v. a. *Faka lai*, *Fakamalu*, *Fakamolemole*.

Plaga, æ. f. *Te Lavea*, *te Papala*, *te Fakaloga*, *te Tau-tea*.

Planctus, ūs. m. *Te Tagi*, *te Fetagihi* : *Planctu magno*, — *lahi*.

Planè. adv. *Aupito*, *Totonu*, *Ifoki*.

Planeta, æ. m. *Te Fetuu fealuaki*; *te Palanete* *.

Planities, ei. et **Planitudo**, inis. f. *Te Laulelei o te kele*.

Planta, æ. f. *Te Akau*, *te Mohuku*. = *Te Alofi vae*.

Planto, as, avi, atum, are. v. a. *To akau*, *Laga*, *Gae*.

Planus, a, um. adj. *Lau-lelei*, *Tokatoka*, *Molemole*.

Plasma, atis. n. *Te Tagata Gaohi aki te efui kele*.

Plasmo, as, avi, atum, are. v. a. *Gaohi*.

Platea, æ. f. *Te Malae*.

Plando, is, plausi, sum, dere. v. a. *Vikiviki*, *Pasipasinima ki he mea*.

Plaustrum, i. n. *Te Teka*.

Plausus, ūs. m. *Te Vikiviki*, *te Pasipasi...*

Plebecula, æ. f. *Te Hahai tua...* *noa*, *Te u mea vale*.

Plebes, ei (vel) is et **Plebs**, is. f. *Te Hahai fakalogo*.

Plecto, is, ere. v. a. *Fakamamahi*, *Taute*.

Plecto, is, xi (vel) plexui, plexum, ere. v. a. *Fihu* : — *ooronam...* *te Kolona* *.

Plenitudo, inis. f. *Te Katoaga*, *te Fonuaga* : — *temporis*.

Plenus, a, um. adj. *Fonu*, *Katoa*, *Fuu lahi*, *Lahi*.

Plerumquè. adv. *Tualahi*.

Plico, as, avi (vel) ui, atum (vel) itum, are. v. a. *Pupunu*, *Fetui*, *Fetufetui*, *Pelu*.

Ploratus, ūs. m. *Te Keke*, *te Tagi*.

Ploro, as, avi, atum, are. v. n. *Tagi*, *Hali loimata*, *Keke*.

Pluit. (et) **Pluitur**. v. impers. a. et n. *Ua*.

Pluma, æ. f. *Te Fulufulu* (i manu.)

Plumbum, i. n. *Te Pulu*, *te Potā*.

Plumo, as, avi, atum, are. v. n. et a. *Faka au o fulufulu*, ... *o tupu ake te fulufulu*.

Plures. m. f. a (vel) ia. n. adj. plar. *Nihi*, *Lahi ake*, *Tokolahi*.

Pluriès. adv. *Tua lahi*, *Tua Nihi*.

Plurimum. adv. *Lahi*, *Lahi aupito*.

Plurimus, a, um. adj. *Tokolahi*, *lahi aupito*.

Plus, Pluris. n. *Lahi ake* : Pluris facio, æstimo.

Pluvia, æ. f. *Te Ua.*

Pluvius, a, um. adj. *Ua-ia.*

Poculum, i. n. *Te Ipu, te Mea inu.*

Podagra, æ. f. *Te Vaefua.*

Poema, atis. n. *Te Tohi taaga lau*; = *te Talanoa loa e fai aki te u versus.*

Pœna, æ. f. *Te Totogi, te Mamahi, te Fitaa, te Tua.*

Pœnitens, entis. adj. *Ae e fakahemala, ... e loto mamahi.*

Pœnitentia, æ. f. *Te Fakahemala, te Faka mamahi*; = *te Penitenia **, *te Sakalameta *.*

Pœnitet, ebat, uit, ere. v. impers : *Me —, E au fakahemala, ... faka mamahi.*

Poesis, is. f. *Te Lau, te Fai talanoa faka-versus.*

Pœta, æ. m. *Te Tagata poto i te fai lau, ... i te u versus.*

Polio, is, ivi, itum, ire. v. a. *Faka mole mole, Pena pena, Tele faka molemole.*

Pollens, entis. p. præs.

Polleo. Malohi, Faka matakua, Faa fai.

Polleo, es, ere. v. n. *Pule, Malohi, Pule lahi, Maoluga.*

Pollex, icis. m. *Te Matua tuhi.*

Polliceor, eris, licitus sum, liceri. v. d. *Tala mooni ke..., Fakatotonu he mea ke avage pe ke fai. = Fakapapau.*

Polluo, is, lui, utum, ere. v. a. *Faka uli, Faka mele i,*

Maumau i, Kakai, Fakahiga.

Pollutus, a, um. p. præt.

Polluo. *Uli, Kovi, Agakovi, Mele.*

Polus, i. m. *Te Potu o te atulaulau i te Noletu * pe i te Sute *; = Tona fetuu.*

Polymitus, a, um. adj. *Kie pena, — pulepule.*

Pomarium, ii. n. *Te Oloto * e lahi i ai te u akau fua.*

Pomifer, ra, rum. adj. *Akau fua, ... e lahi ona fua.*

Pompa, æ. f. *Te Teu fakaaliki, te Tootooga lahi ki te tagata mauhi pe ki te mala.*

Ponum, i. n. *Te Fuai akau : — aureum, Alani *.*

Pondus, eris. n. *Te Mamafa, te Fuafua, te Kavaga, te Amoga.*

Ponè. adv. *I fua : — respicere, Sio ki tua.*

Pono, is, posui, situm, ere. v. a. *Tuku, Ai, Fakatuu, Fakanofo.*

Pons, ontis. m. *Te Ala i te vaitafe.*

Pontifex, icis. m. *Te Tui tapu, te Epikopo *, te Aliko tauhi.*

Pontificatus, ūs. m. *Te Pule faka epikopo *, te Nofoga feia.*

Pontus, i. m. *Te Tai.*

Popina, æ. f. *Te Fale talifagona.*

Popularis. m. f. re. n. adj. *E kau ki te hahai, Alu mo te hahai, Ofa ki ai, Faiga-fua ki te hahai.*

Populatio, onis. f. *Te Hahai o te fenua, — o te kolo.*

Populo, as, avi, atum, are. v. a. *Fakahahai*.

Populus, i. m. *Te Hahai*.

Porca, æ. f. *Te Puaka fafine*; = **Porcus**, i. m. *Te Puaka tagata*.

Porrigo, is, porrexī, rectum, gere. v. a. *Avage, Foaki, Folahi, Ala te nima*.

Porrò. adv. *Koia foki, Kae, Koeni*.

Porta, æ. f. *Te Matapa* : *Felix Cœli* —, o *Maria*.

Portendo, is, di, tentum, ere. v. a. *Faka ilomua, Kikite*.

Portentum, i. n. *Te Kikite, te Mana, te Fakailoga*.

Portio, onis. f. *Te Inasi, te Koga, te Tofiga*.

Porto, as, avi, atum, are. v. a. *Fua, Fetuku*.

Portus, ūs. m. *Te Ava, te Taulaga*.

Posco, is, poposci, itum, scere. v. a. *Kole, Kumi* : *A te posco cibum*.

Positio, onis. f. *Te Tuulaga, te Nofoaga, te Aga*.

Positus, a, um, p. præst.

Pono. *Tukuia, Nofoia*.

Possessio, onis. f. *Te Mau o he api, te Koloa e mau*.

Possibilis. m. f. le. n. adj. *E faafai, E feala*.

Possibilitas, atis. f. *Te Faafai, te Fealaaga*.

Possideo, es, edi, essum, dere. v. a. *Mau, Taofi, Pulei*.

Possum, potes, tui, posse. v. (Compos. Sum.) *Faafai, Feala*.

Post. præp. *I te hili* : *Post resurrectionem*.

Postea. adv. *Pea hoki, Pea hili, Ki muli*.

Posteri, orum. m. plur. *Te Hakoga ki muli*.

Posterior. m. f. us. n. comp. adj. *Hoa, Tona lua*.

Posteritas, atis. f. *Te Hakoga*.

Posteriùs. adv. *Ki muli, Pea hoki*.

Posthabeo, es, bui, itum, ere. v. a. *Tuku ki muli*.

Posthac. adv. *Pea hoki*.

Postis, is. m. *Te Kaumapa*.

Postpono, is, posui, itum, ere. v. a. *Tuku ki tona lua atu, ... ki muli*.

Postquam. conj. *I te hili, Pea hoki, Moka e hili (pe) nee hili* : *Postquam scripsero*.

Postremo. adv. *Ki muli, Fakamuli*.

Postremus, a, um. adj. *Muli, Fakamuli*; = *te Muli*.

Postridiè. **Postriduò**. adv. *I te tahi aho, Anoiha*.

Postulo, as, avi, atum, are. v. a. *Fai kole, Kole ki, Loto ki...*

Postulatio, onis. f. *Te Kole, te Loto ki...*

Potens, entis. adj. *Ae e faafai, Feala, Poto, Malohi...*

Potentia, æ. f. *Te Malohiaga, te Pule, te Faafaiaga*.

Potestas, atis. f. *Te Pule, te Malohi, te Faafai...*

Potior, iris, itus sum, iri. v. d. *Mau, Male, Pulei he mea* : *Potior urbe*.

Potior. m. f. ius. n. comp. adj. **Potis**. *Lelei ake*.

Potius, adv. *Lelei ake* : Potius quam, *Lelei ake i te...*
Potius mori quam fœdari.

Poto, as, avi, atum vel potum, are. v. a. *Faka inu, Inu.*

Potor, m. trix. f. (et) **Potator**, oris. m. *Ae e faa inu, E faa kona.*

Potus, ūs. m. *Te mea inu* : Dare potum, *Avage he mea inu.*

Præ, præp. *I, I te, Ia, Ia te, I mua; Lahi ake i te...*

Præbeo, es, bui, bitum, ere. v. a. *Avage, Foakiage, Tuku...*

Præbiturus, a, um. p. fut. **Præbeo**. *Ae ka ina avage...*

Præcaveo, es, i, præcautum, vere. v. n. *Vaka i, Vakavaka i mua.*

Præcedo, is, cessi, essum, dere. v. n. *Mua, Muamua.*

Præcello, is, ui, celsum, ere. v. n. *Poto ake, Muamua ake...*

Præcelsus, a, um. adj. *Maoluga, Lahi aupito.*

Præceps, m. f. n. cipitis. adj. *Ae e fakato ifo, Fakavavevave, Vanuvanu* : Cursus præceps, *Tafusi fakavavevave*. Locus præceps, *Potu vanuvanu.*

Præceptor, oris. m. *Te Alike pule, te Alike akonaki.*

Præceptum, i. n. *Te Fekau, te Folafofa, te Akonaki, te Pelesepeto **.

Præcido, is, i, præcisum, dere. v. a. *Tuusi, Tuutum, Fafai, Motuhi.*

Præcinctus, a, um. p.

præt. **Præcingo**. *Osi nooia, Ae kua i ai tona noo; Kua noo tona kofu.*

Præcingo, is, nxi, nctum, gere. v. a. *Ai te nonoo, Kofui.*

Præcino, is, cinui, centum, nere. v. a. *Tagi i mua, Tagi te mea, Fakatagi, Too te hiva.*

Præcipio, is, cepi, ceptum, ere. v. a. *Fekau, Akoako, Muaki.*

Præcipito, as, avi, atum, are. v. a. *Fakato ifo, Laku, Fakama pee ifo, Fakavavevave, Tafusi age, Oho age.*

Præcipuè, adv. *Tafito.*

Præcipuus, a, um. adj. *Uluaki, Lelei ake, Tafito lelei.*

Præcisus, a, um. p. præt. **Præcido**. *Tuusiia, Motuhiia.*

Præclarus, a, um. adj. *Gigila, Koloaia, Lelei aupito, Matamata aliki, Vikivikiiia.*

Præcordia, orum. n. plur. *Te Tootooga, te Mafu, te Loto.*

Præcox, ocis. m. f. n. adj. *Matua vave, Kua vave.*

Præcurro, is, cucurri, cursum, currere. v. a. *Tafusi ki mua; Muamua.*

Præcursor, oris. m. *Ae e Muamua, Ae fakamelomelo* : — Joannes Baptista.

Præda, æ. f. *Te mea e mau i te tau, te Mea kaihaasia; te Mea vete.*

Prædator, oris. m. *Te Tagata faa kaihaa,...* kaka.

Prædestino, as, avi, atum, are. v. a. *Filifili, Fakatotonu mua ke hoko ki te manuia.*

Prædicamentum, i. n.

*Te Maopoopoaga o mea fuape e feala ke lau pe ke tuku ki te u faahiga mea kehekehe. = Te u prædicamenta, Ko categoria * e 10 mai ia Aristotele *.*

Prædicatio, onis. f. *Te Akonaki, te Fakaha, tē Tala ki te hahai.*

Prædico, as, avi, atum, are. v. a. *Akonaki, Fakaha.*

Prædico, is, xi, otum, ere. v. a. *Tala mua, Fakailoilo mua, Polofesia *.*

Præditus, a, um. adj. *Mauia, E Nofa mo ia, E ia te ia : Præditus virtute. Prædita ratione.*

Prædium, ii. n. *Te Api, te Koga kele.*

Præeo, is, ivi (et) ii, itum, ire. v. a. et n. *Muamua, Muakii.*

Præfatio, onis. f. *Te Muaki o te tohi, te Talanoa mua; he Hiva o te Misa *.*

Præfectura, æ. f. *Te Puleaga sii : — urbis. — villæ.*

Præfectus, i. m. *Te Tagata pule, te Matua pule, ... o te api, ... o te koga fenua, te Ulu, te Pelefeto *.*

Præfero, fers, tuli, latum, ferre. v. a. *Fua i tona mua, Tuku ki mua, Manako lahi ake.*

Præficio, is, feci, factum, cere. v. a. *Fakanofa ki mua, he Aliki pe he Pule.*

Præfinitio, is, ivi, itum, ire. v. a. *Fakatotonu mua, Fakatuakoi.*

Præfinitus, a, um. p.

præt. **Præfinitio**. *Fakatotonu mua ia.*

Prægnans, antis. adj. *Faitama, Fufula, Fua fatu.*

Prægnatio, onis. f. *Te Nofa faitama, te Fua fatu.*

Prællor, aris, atus sum, ari. v. d. *Tau, Fetauaki.*

Prællum, ii. n. *Te Tau, te Tauaga, te Fetauaki : Factum est prællum magnum in cælo. Draco pugnabat...*

Præmitto, is, misi, misum, tere. v. a. *Fekau he tahi ke mua, Fakamua mua.*

Præmium, ii. n. *Te Tologi, te Ofa.*

Præmoneo, es, nui, itum, ere. v. a. *Fakailoilo mua.*

Præmonitus, a, um. p. præ. **Præmoneo**. *Ae na fakailoilo mua ia.*

Prænoscio, is, prænovi, prænotum, ere. v. a. *Iloi mua, i mua.*

Præparo, as, avi, atum, are. v. a. *Teuteu, Gaohi mua.*

Præpono, is, posui, præpositum, ere. v. a. *Tuku ki mua, Fakanofa ki mua.*

Præpositus, a, um. p. præ. **Præpono**. *Fakanofa ke pule.*

Præpositus, i. m. *Te Tagata pule, te Aliki.*

Præputium, ii. n. *Te Kili o te sino. (Vide Circumcisio.)*

Præruptus, a, um. p. præ. **Prærumpo**. *Mau-mauia, Vanu vanu.*

Prærumpo, is, prærupi, præruptum, ere. v. a. *Mau-mau i mua.*

Præsagium, ii. n. *Te Iloi mua, te Mana, Tona fakailoga.*

Præscio, is, scivi, scitum, ire. v. a. *Iloi mua, Kikite.*

Præscribo, is, psi, ptum, bere. v. a. *Fakatotonu, Fekau, Tohi mua.*

Præscriptum, i. n. *Te Fekau, te Fakatotonu.*

Præsens, entis. adj. *Ae e nofo nei, Ae e nofo i he mea i tona fai.*

Præsentia, æ. f. *Te Mua, te Alo.*

Præsepe, is. n. (et) **Præsepsis**, is. f. (et) **Præseplum**, ii. n. *Te Kaiaga manu, te Fale manu.*

Præsertim. adv. *Tafito.*

Præses, idis. m. *Te Tagata pule, te Alike; = Ae e haga ki ai te nofo.*

Præsidium, ii. n. *Te Tokoniaga o te kau tau, te Hufagaaga.*

Præsto, as, stiti, itum vel atum, are. v. a. et n. *Ugaki, Fai: — officium, Fai te gaue. = Tokoni; Fakamalohi.*

Præstò. adv. *Nofo i he mea, Nofo i mua: Præstò sum, Koeni au.*

Præsul, lis. m. *Ae e taki, Epule ki he mea, te Epikopo*, te Alike.*

Præsum, es, fui, esse. v. n. et a. *Muaki, Pule, Taki: Præest exercitui.*

Præsumo, is, mpsi, mptum, ere. v. a. *Mahalo naa faafai, Falalavale.*

Præsumptio, onis. f. *Te Falala vale, te Fa liahi.*

Præter. præp. *Ovi ki..., Kehe age, E gatape, Lahiake, Tuku age.*

Prætereo, is, ivi et ii, itum, ire. v. a. *Alu ki mua age, Tukupe, Haele, Alu age, Fakalaka age.*

Præteritus, a, um. p. præt. **Prætereo**. *Hili, Mole, Afea, Fualoa, I mua.*

Prætorium, ii. n. *Te Nofoaga aliki, te Fale fakamau: Duxerunt ad prætorium Pilati.*

Prævaleo, es, ui, ere. v. n. *Malo i te tau, Malo i te mea kehekehe.*

Prævaricatio, onis. f. *Te Agakovi, te Agahala.*

Prævaricor, aris, atus sum, ari. v. d. *Fai te agahala, Talagataa; Mavae i te tonu.*

Prævenio, is, i, ntum, ire. v. a. *Fai mua, Alu mua, Fakalavelave ki...*

Prævious, a, um. adj. *Ae e taki, ... alu mua.*

Prandeo, es, i, pransum, ere. v. n. et a. *Kai uhu.*

Prandium, ii. n. *Te Kai uhu, te Taumafaga.*

Pratum, i. n. *Te Kele e lahi i ai te mohuku, te Mohuku.*

Pravitas, atis. f. *Te Mele, te Agakovi, te Kovi.*

Pravus, a, um. adj. *Kovi, Vale, Agahala.*

Preces, um. f. plur. *Te Kole, te Fakafetai.*

Precor, aris, atus sum, ari. v. d. *Kole, Tapuaki, Hufaki.*

Premo, is, pressi, pressum,

mere. v. a. *Tatau, Tatao, Fakamafa, Tataoaki te fatogia, Fakakinakina.*

Pressura, æ. f. *Te Efhi-fhi, te Kavaga lahi, te Mahi...*

Pretiosus, a, um. adj. *Koloaia, Matamata lelei, Takimua, Maugataa.*

Pretium, ii. n. *Te Paaga, te Totogi, te Uta.*

Pridiè. adv. *Moeaki, Ana-ast* : — *calendas (vel) calendarum.*

Primitiæ, arum. f. plur. *Te Polopolo, te Kamataaga.*

Primitivus, a, um. adj. *Uluaki fua, Mua mua.*

Primò. Primitus. Primodum. adv. *Mua.*

Primogenitus, a, um. adj. *Alopoon, te Uluaki.*

Primus, a, um. adj. *Tona uluaki, Tafito.*

Princeps, ipis. m. *Te Uluaki, te Ulu, te Alike, te Pule.*

Principalis. m. f. le. n. adj. *Tafito, Kau ki te uluaki, ki te muaki, ki te ulu, ki te tafito.*

Principia, orum. n. plur. *Te Tupuaga o te u mea.*

Principium, ii. n. *Te Kamataaga, te Tupuaga.*

Prior. m. f. ius. n. oris. genitiv. adj. compar. **Primus**. *Tona uluaki moka e tokolua, te Mua, E muake.*

Pristinus, a, um. adj. *Afa, Faka ona aho.*

Prius. adv. *I mua.*

Prisquàm. adv. *I mua, I te hee ki ai ke...*

Privatè. Privatum. adv. *Kehe age; I tona api, Takitahi kehe agepe, I ko...*

Privatus, a, um. adj. *Hala mo..., Takitahi; O te tahi.*

Privilegium, ii. n. *Te Ofa, te Fakagafua ki he takipe.*

Privo, as, avi, atum, are. v. a. *Faka hala* : *Privare se oculis.*

Pro. præp. *Moo, I mua, I te.*

Proavus, i. m. *Te Matua i mua. Ko tona fa.*

Probabilis. m. f. le. n. adj. *Gali mooni feia, te Mea e feala tona fakamooni.*

Probabilitas, tis. f. *Tona gali mooni feia o he mea.*

Probatica Piscina, æ. f. *Te Vai nee fakamaa ai te vikitima *.*

Probatio, onis. f. *Te Ahi-ahi, te Filifili,*

Probatus, a, um. p. præst.

Probo. *Filifilia, Osi tona ahiahi.*

Probitas, atis. f. *Te Agatonu, te Agalelei.*

Probo, as, avi, atum, are. v. a. *Ahiahi, Filifili, Fakamooni.*

Probrum, i. n. *Te Agakovi lahi, te Fakaufiufi, te Fakamelei.*

Probus, a, um. adj. *Agatonu, Lelei.*

Procedo, is, essi, essum, dere. v. n. *Haele, Alu age, Fakaviage. = Fakaau o lelei, poto* : *Procedere obviam alicui. Procedere in agros.*

Procella, æ. f. *Te Afa.*

Proceres, um. m. plur.
Te u Atiki, Te u poto.

Processus, ūs. m. *Te Haele age. Te Poto ake.*

Procido, is, di, dere. v. n.
To ifo, Hu ifo.

Proclivis. m. f. e. n. adj.
Lele, Hifo hifo, Higa : Proclivis ad pigritiam.

Procreo, as, avi, atum,
are. v. a. *Fakatau, Fanau i.*

Procul. adv. *Mamao, Mai mamao, Ki mamao : Procul dubio.*

Proculco, as, avi atum,
are. v. a. *Moloki, Nukinuki : Proculcata verba.*

Procumbo, is, cubui, ubi-
tum, ere. v. n. *Fakamapee ifo, Humu ki lalo.*

Procuratio, onis. f. *Te Taupau, te Pule. Te tauhi o he mea mo fakaloga ki he tahi.*

Procurator, oris. m. *Ae e taupau, E pule, E tauhi feia.*

Procuro, as, avi, atum,
are. v. a. *Taupau, Pule, Vakavakai.*

Prodeo, is, ivi et ii, itum,
ire. v. n. *Hu ki tua, Haele age, Alu.*

Prodigium, ii. n. *Te Mea mana mana, Faka tala kitupua, Fakailoga.*

Prodigus, a, um. adj. *Ae e faa mau mau ona mea.*

Proditor, oris. m. *Te Kaka.*

Prodo, is, didi, ditum, ere.
v. a. *Fakaha ake. = Kaka i, Tuku age.*

Produco, is, uxi, uctum,

ducere. v. a. *Fakatau, Fakaha, Fakatuai.*

Prælium, ii. n. *Te Tau, Fetauaki. Vide Prælium.*

Profanator, oris. m. *Ae e kaka ki te fale tapu pe ki he mea tapu.*

Profano, as, avi, atum,
are. v. a. *Fakakovi i kaka i te mea tapu.*

Profanus, a, um. adj.
Mole tapu, Agakovi.

Profectio, onis. f. *Te Alu-aga, te Fagona : Parare profectionem, Teu fagona.*

Profectò. adv. *Ifoki.*

Profectus, a, um. p. præ.
Proficisor. *Kua Fagonaia, Aluia.*

Profero, fers, tuli, la-
tum, ferre. v. a. *Mau ake, Fakaha ake ; Tala age, Fakatau ake.*

Professor, oris. m. *Ae e akoako i te kolesio *.*

Professus, a, um. p. præ.
Profiteor. *Kua fakapapauia, Fakatotonu.*

Proficiscor, eris, fectus
sum, ficisci. v. d. *Fagona, Haele, Alu.*

Profiteor, eris, fessus
sum, fiteri. v. d. *Fakatotonu tohi, Fakapapau.*

Profligo, as, avi, atum,
are. v. a. *Fakamole, Fakamavetevete i te tau.*

Profugio, is, ugi, ugitum,
gere. v. a. et n. *Hola.*

Profugus, a, um. adj.
Holoia.

Profundo, is, fudi, usum,
dere. v. a. *Hali, Huai, Foaki :*

— lacrymas, *Loimata*. — vitam, *Foaki tona mauhi. Mate*.

Profundum, i. n. *Te Maolalo, te Tai*.

Profundus, a, um. adj. *Maolalo, Taulalo*.

Progenies, iei. f. *Te Faa-higa, te Fanau*.

Progredior, eris, gressus sum, di. v. d. *Ahu age, Haele age; Fakaoviage*.

Proh! interj. *Oie!*

Prohibeo, es, ui, itum, ere. v. a. *Teteke, Lolomi; Tapui*.

Prohibitio, onis. f. *Te Lolomi, te Tapu*.

Proinde. adv. *Pea hoki lea*.

Projicio, is, eci, otum, cere. v. a. *Siaki, Laku, Si, Fakato ifo*.

Proles, lis. f. *Te Fanau, te Faa-higa*.

Prolixè. comp. ius. adv. *Fakamalotoloto, Fua loaake*.

Promereo, es, ui, itum, ere. v. a. (et) **Promereor**, eris, itus sum, eri. v. d. *E aoga kau mau*.

Promiscuus, a, um. adj. *Fiofio, Hoko faipe*.

Promissum, i. n. *Te Fakapapau* : Stare promissis, *Taofi te fakapapau*.

Promissus, a, um. p. præt. **Promitto**. *Voto ia **, *Fakapapau ia*.

Promitto, is, misi, issum, tere. v. a. *Tuku ke loa* : — barbam, *Tuku ke tupu ake te kaukava*. = *Fakatotonu, Fakapapau, Voto **.

Promptus, a, um. adj. *Va-*

ve : *Promptus ad irascendum*.

Promulgo, as, avi, atum, are. v. a. *Fakaha, Tala ki te hahai*.

Pronuntiatio, onis. f. *Te Lau tonu, Fakatotonu*.

Pronuntio, ias, avi, atum, are. v. a. *Lau, Fakatotonu, Fakamau, Tuku*.

Pronus, a, um. adj. *Punou ki mua, Ifo, Tokaga, Loto ofe* : — ad iram.

Propago, as, avi, atum, are. v. a. *Fakalahi, Faka hoko Fakaili*.

Propè. adv. *Ovi*.

Propero, as, avi, atum, are. v. n. *Fakavili, Faka vave vave*.

Propinquus, a, um. adj. *Ovi mai, Kaiga ovi*.

Propior, ius. comp. *Ovi mai ake*.

Propitius, a, um. adj. *Finegalo mai, Ofa mai, Aloalo malie mai*.

Propono, is, sui, situm, nere. v. a. *Fakaagiagi, Fakatotonu, Fakaha, Poapoaki*.

Propositus, a, um. p. præt. **Propono**. *Fakatotonuia, Poapoakia*.

Proprietas, atis. f. *Te Api, te Mea kua mauia*.

Proprius, a, um. adj. *Tona, Tana, Onatou, E mea tafito he tahi*.

Propter. præp. *Ovi ki, Koteuhi ko*.

Propterea. adv. *Koteuhi ko te mea aia, Koia ia*.

Prora, æ. f. *Te Tau maua*.

Prorsum et **Prorsus**.
adv. *Tonu, Tautonu.*

Prorampo, is, upi, up-
tum, pere. v. n. et a. *Tafe
malohi, Oho mai.*

Proruptus, a, um. p. præ.
Prorumpo. *Maumauia, Pu-
naia.*

Prosequor, eris, secutus
sum, qui. v. d. *Momoli, Fai
agepe, Tuli, Faka hoko.*

Proserpo, is, serpsi, ptum,
ere. v. n. *Totoloage.*

Prosillo, is, ivi et ii, itum,
ire. v. n. *Hopo, Oho ki tua.*

Prosper, era, erum. adj.
Manuia.

Proserè. adv. *Leleipe,
Manuia.*

Prosperitas, atis. f. *Te
Manuia, te Mau koloa.*

Prospicio, is, exi, ctum,
cere. v. a. *Fakasiosio, Vakai,
Sio ki mamao; Vakavakai,
Alaala.*

Prosterno, is, travi, tra-
tum, ere. v. n. et a. *Punou
ifo, Hu, Maumau; Fakato ifo,
Faka mole.*

Prostratus, a, um. p. præ.
Prosterno. *Mafulifuliia,
Maumauia, Mole, Kua haaga.*

Prosum, des, fui, desse.
v. n. *Aoga.*

Protego, is, xi, ctum,
gere. v. a. *Uufi, Taupau, Fa-
kamalui, Ugaki.*

Protendo, is, di, tum (vel)
sum, dere. v. a. *Folai, Avage,
Fakaloa.*

Protero, is, trivi, tritum,
terere. v. a. *Palu, Natu, Mo-
loki.*

Protinus. adv. *Anainei.*

Protoplastus, a, um. adj.
*Te Uhuaki tagata; Mea nee
fua fua fai.*

Protraho, is, axi, actum,
ahere. v. a. *Toho, Fakaloa,
Fofola, Fakatua tua i.*

Provenio, is, eni, entum,
ire. v. n. *Fakaaau, Tupuake
mai, Hoko age.*

Proventus, ūs. m. *Tupu-
aga (o te manu), Uhi, Tau,
Taukai.*

Proverbium, ii. n. *Te
Tala, Fakatata, Taaga lea.*

Providentia, æ. f. *Te Poto
Eteleno *, Te Polovitesia *.*

Provideo, es, idi, isum,
dere. v. a. et n. *Fai mua, Va-
kai, Mua, Tanaki mua.*

Provincia, æ. f. *Koga fe-
nua i te fenua lahi.*

Provocatio, onis. f. *Te
Faka kale.*

Provoco, as, avi, atum,
are. v. a. *Faka kale, Fakatupu,
Fakalaga.*

Proximè. adv. *Ovi aupito.*

Proximus, a, um. adj.
*Ovi aupito, Peipei. — te Kai-
ga.*

Prudens, entis. adj. *Poto,
Loto mau, Faka karukau.*

Prudentia, æ. f. *Agava-
kavakai, Agapoto, Poto.*

Prulina, æ. f. *Te Hahau
fakafefeka aki te momoko.*

Prurio, is, ivi, itum, ire.
v. n. *Magio.*

Pruritus, ūs. m. *Te Magio.*

Psallo, is, li, ere. v. a. et
n. *Faka tagi, te Mea faka tagi,
Hivafaka tagi.*

Psalmodia, æ. f. *Te Hiva, te Lau malie o te pesalamo* *.

Psalmus, i. m. *Te Pesalamo* *, *te Hiva o Tavite* *.

Pseudopropheta, æ. m. *Polofeta* * *kaka*.

Puber et Pubes, eris. m. f. adj. *Ae kua lahi, Kua tagata*.

Pubesco, is, bui, bescere. v. n. *Hoko ki tona tagata lahi*.

Publicanus, i. m. *Te Pupilikano* *, *Ae e tana ki paaga fatogia*.

Publicè, adv. *Faka ha, I te hahai*.

Publicus, a, um. adj. *Hahai, E uhiga ki te hahai*.

Pudet, nit (vel) itum est, ere. v. n. *Ufiufi age : Me pudet meè culpæ*.

Pudicitia, æ. f. *Te Nofolelei taupoo, Hee aga hala ; Fakapoipoi aki te mata*.

Pudicus, a, um. adj. *Agalelei, Maa, Hee aga hala*.

Pudor, oris. m. *Te Ufiufi, te Nofolelei, Hee aga hala, te Fakalogologope*.

Puella, æ. f. *Taa hine, Fine mui*.

Puer, ri. m. *Tama, Tamā sii*.

Puerilis, m. f. lē. n. adj. *Fakatamasii*.

Pueritia, æ. f. *Te Nofokei tamā sii*.

Puerpera, æ. f. *Fafine fanau, Fae*.

Puerperlum, ii. n. *Te Fanau i, te Luea*.

Puerulus, i. m. *Tamā sii, Tamāliki*.

Pugillus, i. m. *Te Nima kuku*.

Pugna, æ. f. *Te Tau, te Ke, te Fetaaki*.

Pugno, as, avi, atum, are. v. a. *Tau, Fetauaki*.

Pulcher, chra, chrum. adj. *Lelei, Matamata lelei*.

Pulchrè, adv. *Lelei, Fakalelei*.

Pulchritudo, inis. f. *Te Mata lelei*.

Pullus, i. m. *Uhi*.

Pullulo, as, avi, atum, are. v. n. *Lahi, Tuputupuake*.

Pulmentum, i. n. *Te Mea kai, te Pa, te Kai*.

Pulmo, onis. *Te Maamaa*.

Pulpa, æ. f. *Te Kakano*.

Pulpitum, i. n. *Te Hiliaga tohi i te Ekelesia* *.

Pulso, as, avi, atum, are. v. a. *Ta, Leei : Pulsare ci-tharam, Ta te sitala* *.

Pulsus, ūs. m. *Te Manava o te ua, te Tau ki he mea, te Manavanava*.

Pulvinus, i. m. *Te Uluga, te Nofoga, te Hekaaga*.

Pulvis, eris. m. *Te Efu-efu*.

Punctum, i. n. *Te Tuia, te Kii fakailoga o te manava ; Vahe o he mea*.

Pungo, is, nxi et pupugi, punctum, pungere. v. a. *Tui, Huki*.

Punio, is, ivi, itum, ire. v. a. *Totogi, Akonaki, Taute*.

Pupilla, æ. f. *Taa hine, Mui e taupau e he tahi kehe ; te Kano i mata*.

Pupillus, i. m. *Tama, Mui*.

e taupau e he tahi i te puli ona matua.

Puppis, is. f. *Te Tau-muli.*

Purè, adv. *Maa, Tonu, Hee fiofio.*

Purgamentum, i. n. *Te Otaota, te Aanu, te Fakamaaaga.*

Purgatio, onis. f. *Te Vai akau, Faitoo faka alu fatu, te Fakamaaaga.*

Purgo, as, avi, atum, are. v. a. *Fakamaa, Faitoo.*

Purificatio, onis. f. *Te Purifikasio*, te Fakamaa, te Fakatapu.*

Purifi'o, as, avi, atum, are. v. a. *Fakamaa, Fakatapu, Fakamole.*

Puritas, atis. f. *Te Maa o te loto, te Tasilo o te vai, te Atea; te Maoni oni.*

Purpura, æ. f. *Te Pena kula. = Kie kula.*

Purpureus, a, um. adj. *Fakakula, Kulaia.*

Paras, a, um. adj. *Maa, Atea, Tasilo.*

Pus, uris. n. *Aukau.*

Pusillus, a, um. adj. *Sii, Nounou.*

Pustula, æ. f. *Te Mapula, Fufula; te Fakafulafula, Fakaukau.*

Puteo, es, ui, ere (vel) **Putesco**, is, escere. v. n. *Ku, Namuku, Fakau o elo.*

Puteus, i. m. *Te Vai keli.*

Puto, as, avi, atum, are. v. a. *Mahalo, Fakakaukau, Tui, Faafai, Tuusi.*

Putrefacio, is, feci, ere. v. a. *Fakau o elo.*

Putresco, is, trui, ere. v. n. *Fakau o elo, ... o kovi.*

Putridus, a, um. adj. *Kovi, Elo.*

Pyxis, idis. f. *Kii puhatapu, Kii kalise*.*

Q

Quà, adv. *Mai fea, Fea-feai, I te ala fea; Fehui, Quà?*

Quacumquè, adv. *I he potu, I te he ala, Ia mea ala, e ke fia fai ai.*

Quadra, æ. f. *Faahifa.*

Quadragnarius, a, um. adj. *Tona fagofulu.*

Quadragesima, æ. f. *Te Kuatalasima*.*

Quadraginta, ind. *E agofulu.*

Quadrans, antis. m. *Kii paaga afea.*

Quadratum, i. n. *Te Mea faahifa; te mea e fakafaahifa. Quadratus, a, um. adj.*

Quadriennium, ii. n. *Te Vahaa tau efa.*

Quadrigæ, arum. f. plur. *Te Teka moona osi efa.*

Quadringenti, æ, a. adj. plur. *E Fa geau.*

Quadro, as, avi, atum,

are. v. a. et n. *Taaga fakafaahi e fa; Aoga, E uhiga ki.*

Quadrupes, edis. omn. g. *Manu vae fa.*

Quadruplex, icis. omn. g. adj. *Kua fa ona mea; Lo fa.*

Quadruplum, i. n. *Tu-aga fa, Tona mea (totogi) liuaga fa.*

Quadrus, a, um. adj. *Ta ona faahi e fa; Lapis quadrus, Maka faahi fa.*

Quæ. f. Qui, Quæ, Quod.

Quæro, is, æsivi (vel) æsil, æsitum, rere. v. a. *Kumi, Fakafehui, Holi.*

Quæso, is, it, umus, quæsi, sum, sere. v. def. *Kole mamahi.*

Quæstio, onis. f. *Te Fehui.*

Quæstus, ūs. m. *Te mea kua mau, te Totogi, te Lelei o te..., te Fua o he...*

Qualis. m. f. le. n. adj. *Hage, Hoko; Talis qualis tu, O hage ko koe.*

Qualiscumque. m. f. lecumque. n. pron. *He tahi ia natou.*

Qualitas, atis. f. *Te Uhiga, te Nau nau (Sio kia Conditio.)*

Qualiter. adv. *O hage ko.*

Quàm. conj. *Ke, Efa: Quàm ut, Lahi fau, Ke lahi.*

Quamdiū. Quandiū, adv. *I te temi fuape, Fualoa feafeai.*

Quamobrem. conj. *Koia ia.*

Quamplurimi, æ, a. adj. plur. *Te Hahai lahi, te Tokolahi aupito.*

Quamprimū. adv. *Fakavavevave aupito, Fai ki te mea e vave ake.*

Quamvis. conj. *Logo age.*

Quandò. adv. *Afea? Moka.*

Quamquam. conj. *Logo age.*

Quantitas, atis. f. *Mahu, Mea lahi, te Lahi feafeai o he mea.*

Quantò. adv. : *Quantò diutius abest, tantò magis cupio.*

Quantum. adv. *Tatau mo, O hage ko; Tantum quantum.*

Quantus, a, um. pronom. et adj. *Kua lahi. E lahi feafeai, Mea nei ka lahi!*

Quapropter. conj. et adv. *Kotea, Ai? Koia.*

Quarè. adv. *Kotea ai, Inia? Oa?*

Quarta, æ. f. *Tonakoga fa.*

Quartus, a, um. adj. *Tona fa.*

Quasi. adv. *O hage ko, Peipei, Teitei.*

Quassatio, onis. f. *Te Galulu; te Lulu i.*

Quasso, as, avi, atum, are. v. a. *Fakagalulu, Lulu i, Houhou i, Fulihi.*

Quatenus. adv. (et) conj. *O au ki te a? = I tona faahi ae; Christus quatenus homo.*

Quater. adv. *Tua fa.*

Quaternio, onis. m. *Tokofa, Solia * tokofa.*

Quatriduanus, a, um. adj. *Tona po e fa.*

Quatuordecim. indecl. omn. g. *Hogofulu mo fa.*

Que. conj. *Pea, Mo.*

Quemadmodum. adv. et conj. *Feafeai? O hage ko.*

Queo, is, ivi, itum, ire. v. *Faafai.*

Querela, æ. f. *Te Ke, te Felotoaki.*

Queror, reris, estus sum, eri. v. d. *Tagi, Itaki he, Muna.*

Querulus, a, um. adj. *Faa muna, Faa ke, Mamahi.*

Questus, ūs. m. *Tagi mamaki.*

Qui, Quæ, Quod. pron. *Aia, Ala.*

Quicumque, Quæcumque, Quodcumque. pron. *Koia fuape, He tahi i nihi mea kehe.*

Quid. n. *Kotea? A : Quid mihi et tibi? E ta a mo koe?*

Quidam, Quædam, Quoddam. pron. *Te tahi, He, Hina, Hino.*

Quidem. adv. *Mooni.*

Quidnam? Kotea, Koa?

Quies, etis. f. *Te Malolo, te Fimalie.*

Quiesco, is, evi, etum, escere. v. n. *Malolo, Fakafimalie, Moe : Quievit morte placida, Nee mahaki fakafimaliepe.*

Quietè. adv. *Fakafimalie.*

Quilibet, Quælibet, Quodlibet. pron. *Koia fuape.*

Quin. adv. et conj. *Kae. Logo age. Kotea e molemo. = Tatau mo ne tahi tahigape.*

Quindecim. indecl. *Hogofulu ma nima.*

Quindeciès. ind. *Tua hogofulu ma nima.*

Quingenti, æ. a. pron. *Nima geau.*

Quinquagesimus, a, um. adj. *Tona nima gofulu.*

Quinque. indecl. *Nima.*

Quintus, a, um. adj. *Tona nima.*

Quippe. conj. *He, Kae.*

Quis, Quæ, Quid. pron. *E, Ia, Ai, Ko ai, Kotea?*

Quisnam, Quænam, Quodnam? Quidnam. pron. *Ko ai, Kotea? Kofea?*

Quisque, Quæque, Quodque, Quidque. pron. et adj. *Takitahi, Fuli.*

Quisquis, Quæquæ, Quodquod. pron. *He tahi, Koia fuape, ... fulipe.*

Quivis, Quævis, Quodvis, Quidvis. pron. *Koia fuape.*

Quò? adv. *Kifea?*

Quò. conj. *Koteuhi ke : Quò melior evadas.*

Quoàd. adv. *O au ki, I tona uhiga ki...*

Quocumquè. adv. *I te potu fuape, I te faahi fuape.*

Quòd. conj. *Koteuhi.*

Quomodò. adv. et conj. *Feafeai : Quomodò se habent, Pe e feafeai?*

Quonàm, adv. *Kifea.*

Quonlàm. conj. *Koteuhi.*

Quoque. conj. *Foki, Mo ia, Pe lava : Tu quoque, fili mi.*

Quorsum. adv. *Kifea, Kotea ai, Moa.*

Quot. adj. *Tokofia, E fia.*

Quotannis. adv. *I te tau fuape.*

Quotidianus, a, um. adj. *I te aho nei, Faka aho : Panis quotidianus.*

Quotidiè. adv. *I te aho fuape takitahi.*

Quoties. adv. *Tuafia.*

Quotiescumquè. adv. *I*

*te temi * fuape; Iloga te temi * fuape.*

Quotus, a, um. adj. *E fia.*

Quousquē.adv. *O au ki te a.*

Quūm (et) **cūm**. conj. *Ka,*

Moka, Kapau.

R

Babbi. ind. (*lea Sutea **)
Aloa, Alike, Alike akonaki.

Rabidus, a, um. adj. *Fakavale vale kovi.*

Rabies, iei. f. *Te Fakavale vale kovi.*

Rabiosus, a, um. adj. *Fakavale vale, Ita ita.*

Racemus, i. m. *Te Fua i vite *.*

Radians,antis. adj. *Gigila, Pupula.*

Radiatio, onis. f. *Te Pupula, te Pakila, te Taukave i.*

Radicor, aris, atus sum, ari. v. d. *Aka, E tupu te aka.*

Radio, as, avi, atum, are. v. n. *Pakila.*

Radius, ii. m. *Te Pakila, te Taukave i.*

Radix, icis. f. *Te Akasi akau, te Aka.*

Rado, is, asi, asum, dere. v. a. *Vau, Halu.*

Ramus, i. m. *Te Vaa akau.*

Rana, æ. f. *Te Moko, te Faahiga moko e mauili i teu tafe.*

Rapax, acis. adj. *Faa kaihaa, Kaihaa.*

Rapidus, a, um. adj. *Vave, Gaholo.*

Rapina, æ. f. *Te Faa kaihaa, te kaihaa, te Fakaaliki.*

Rapio, is, pui, ptum, pere.

v. a. *Kaihaa, Puke, Fakama-lohi.*

Raptum, i. n. *Te Kaisaa : Vivere ex raptō, Mauili aki te kaisaa.*

Raptus, ūs. m. *Te Ave (o te fafine.)*

Rare.adv. *Sii, Siipe, Tahitahiga, Mole hoko fai.*

Rarus, a, um. adj. *Tahitahiga, Siipe, Vaha vaha.*

Ratio, onis. f. *Te Uhiga, te Atamai, te Fakakaukau pe Puleaki.*

Ratiocinatio, onis. f. *Te Tala noa fakamaloto loto,... fakamatala.*

Ratiocinor, aris, atus sum, ari. v. d. *Talanoa feia, Fai argumentatio...*

Rationalis. m. f. le. n. adj. *Fakaatamai, Tonu, Lelei, Atamai.*

Ratus, a, um. part. præter.

Reor. *Mahaloia, Fakapopototo, Malohi ia; Fakamooni (Matelimonio *).*

Raucus, a, um. adj. *Leo fa.*

Re... *Sii lea e faka hoko ki he tahi lea, moo fakauhiga fenei : Toe.*

Rea, æ. f. *Te Agakovi, Fakakovi i (vide Reus.)*

Resedifico, as, avi, atum,

are. v. a. *Toe laga, Fakafoo, Toe fai.*

Reatus, ūs. m. *Te Fakakovii, Tala te kovi, te Koviaga, te Mauaaga.*

Rebellio, onis. f. *Te Agatu.*

Rebello, as, avi, atum, are. v. n. *Agatu.*

Recedo, is, cessi, cessum, dere. v. n. *Alu kehe, Mole, Mavae.*

Recens, entis. adj. *Footu, Hoki fai.*

Recenter. adv. *Hoki fai, Footu.*

Receptaculum, i. n. *Te Aiaga mea, te Nofoaga, te Holaaga.*

Receptus, a, um. p. præ.

Recipio. *Toe mau, Toe loto malohi, Taliia : Robur receptum, Toe loto malohi.*

Recessus, ūs. m. *Te Liliu, te Fakamamao, te Lavaki; te Holaaga.*

Recido, is, cedi, Recasum, cidere. v. n. *Toe toka, Toe puke, Toe agakovi.*

Recipio, is, cepi, ceptum, pere. v. a. *Toe mau : Recipere visum, Toe alaala te mata. Toe mauki, Recipere animum, Tce mau te mauki. Recipere se, Alu fakamamao.*

Recito, as, avi, atum, are. v. a. *Lau o leo ki oluga, Lau manamanatu.*

Reclino, as, avi, atum, are. v. a. *Punou, Malolo, Toifo.*

Reconcilio, as, avi, atum, are. v. a. *Fakaliliu, Fakalelei :*

Reconciliare alicui, Fakalelei ki he taki.

Recondo, is, didi, ditum, dere. v. a. *Fufu, Tanu.*

Recordor, aris, atus sum, dari. v. d. *Manatu, Manamanatu.*

Recrudesco, is, dui, cere. v. n. *Asilisili, Lesili.*

Rectē. adv. *Tonu, Lelei, Mooni.*

Rectus, a, um. adj. *Tonu, Totonu, Mooni.*

Recubo, as, bui, bitum, bare. v. n. *Takoto, Malolo.*

Recumbo, is, cubui, cubitum, bere. v. n. *Takoto, Malolo, Nofo o kai.*

Recupero, as, avi, atum, are. v. a. *Toe mau : — visum, ... te sio. — vires, ... te malohi.*

Recursus, ūs. m. *Te Liliu, te Hola ki muli.*

Recuso, as, avi, atum, are. v. a. *Fakafisi, Teteke.*

Redditio, onis. f. *Te Fakaliliu, te Fakatonu, te Tuku mauki.*

Reddo, is, didi, ditum, dere. v. a. *Fakaliliu, Tuku age, Toe avage.*

Redemptio, onis. f. *Te Huhui, te Fakamauiaga.*

Redemptor, oris. m. *Te Fakamaui.*

Redemptus, a, um. p. præ. **Redimo**. *Huhuiia Toe maukia, Toe Mauia.*

Redeo, is, divi et dii, ditum, dire. v. n. *Liliu : Redire ad gratiam.*

Rediens, deuntis. p. præ. **Redeo**. *Ae e liliu, Tona liliu.*

Redimo, is, demi, demptum, mere. v. a. *Huhui, Faka mauhi.*

Reditus, ūs. m. *Te Liliu, te Fakalelei, te Mea e mau.*

Reduco, is, uxi, ctum, cere. v. a. *Fakaliliu, Toe takiage.*

Redundo, as, davi, datum, dare. v. n. *Ope ope, Lolo lahi aupito, Mahua aupito.*

Refero, fers, Retuli, Relatum, ferre. v. a. *Toe ave, Toe avage, Toe au mai : — gratiam, Tala age te ofa. — victoriam, Mau te malo. = E uhiga ki...*

Reficio, is, feci, factum, ficere. v. a. *Faka foou, Toe fakatuu, Fakaake, Ono.*

Reflo, is, uxi, uxum, uere. v. n. *Toe tafe (Reflux de la mer : Flux et reflux).*

Refoveo, es, vi, otum, ere. v. a. *Toe faka mafana, Toe fakaaake, Toe fakatupu ake te loto.*

Refreno, as, avi, atum, are. v. a. *Lolomi, Teteke, Fakagutu.*

Refrigero, as, avi, atum, are. v. a. *Faka momoko, Tokoni.*

Refrigesco, is, frixi, igescere. v. n. *Faka momoko, Fakau o sii, ... o mole.*

Refugio, is, ugi, ugitum, gere. v. n. *Hola, Alu ki..., Fakafisi, Fakalafafi : Refugere ad... Refugere à...*

Refugium, ii. n. *Te Hufaga, te Nofoga, Lafilafaga.*

Refugus, a, um. adj. *Ae e hola.*

Refulgeo, es, lsi, lsum, lgere. v. n. *Gigila, Pupula.*

Regalis. m. f. le. n. adj. *Fakaaliki : Sceptrum —.*

Regia, æ. f. *Te Fale hau, te Nofoga aliki.*

Regina, æ. f. *Te Fine aliki, te Alik (fajine.)*

Regio, onis. f. *Te Potu fenua, te Koga fenua.*

Regius, a, um. adj. *Fakaaliki, Alik.*

Regno, as, avi, atum, are. v. n. *Hau; Pule.*

Regnum, i. n. *Te Puleaga, te Afioaga : Regnum Dei.*

Rego, is, Rexi, Rectum, gere. v. a. *Lagiaki, Fakatonu, Pule.*

Regredior, deris, gressus sum, di. v. d. *Liliu.*

Regressus, ūs. m. *Te Liliu.*

Regula, æ. f. *Te Fono, te Uhiga, te Mea vahe, te Lekula*.*

Regulus, i. m. *Te Alikii, te Matua pule.*

Reipsa. adv. *Mooni.*

Reiectus, a, um. p. præt. **Rejicio**. *Tukua, Tukuna, Liakia.*

Rejicio, is, jeci, jectum, cere. v. a. *Tuku, Teteke, Liaki, Siaki.*

Relatio, onis. f. *Te Auau aga o te mea, te Mafihuga; te Felaveiaga o ni mea.*

Relaxo, as, avi, atum, are. v. a. *Faka malu, Fakamalolo, Faka sii sii.*

Relego, as, gavi, gatum, gare. v. a. *Faka au nofo, Fakama vae.*

Relictus, a, um. p. præt.
Relinquo. *Tukua, Siakiia, Osi, Tukuia.*

Religio, onis. f. *Te Lotu, te Faahiga taupoou, te Tauhi.*

Religiosus, a, um. adj.
(Tagata) Tokaga ki te lotu,... tapu,... lotu.

Religo, as, avi, atum, are.
 v. a. *Hai, Nonoo.*

Relinquo, is, liqui, lictum,
 quere. v. a. *Tuku, Liaki.*

Reliquiae, arum. f. plur.
Te Toe aga, te Hui o te kau sagato².

Reliquus, a, um. adj. *Toe:*
Reliqua vita, Te toe o te mauhi.

Reluctor, aris, atus sum,
 ari. v. d. *Tau mo teteke. Faiga te lolomi.*

Remaneo, es, ansi, ansum,
 ere. v. n. *Tuulaki, Tuu mau, Nofo: — domi,... i te fale,... i ko.*

Remigium, ii. n. *Te Foe.*

Remigo, as, avi, atum,
 are. v. a. *Tau alo, Aalo.*

Remigro, as, avi, atum,
 are. v. n. *Li liu.*

Reminiscor, eris, sci. v.
 d. *Manatu: — rei.*

Remissio, onis. f. *Te Fakamolemole (o te agahala), te Tukuage, te Fakamalolo.*

Remitto, is, isi, issum, tere.
 v. a. *Fakamavae, Tuku age.*

Removeo, es, movi, motum,
 ere. v. a. *Fakamavae, Kapu, Teteke.*

Remuneratio, onis. f. *Te Totogi, te Ofa.*

Remunero, as, avi, atum,
 are. v. a. *Ofa, Totogi.*

Remus, i. m. *Te Foe: — navis, Te foe o te vaka.*

Renascor, eris, atus sum,
 sci. v. d. *Toe mauhi, Toe tupu, Toe fanau.*

Renatus, a, um. p. præt.
Renascor. *Toe tupuia, Toe mauia.*

Renes, um. m. plur. *Tuahivi, te Ifiifi.*

Renovo, as, avi, atum, are.
 v. a. *Fakafoou, Toe laga.*

Renuntio, as, avi, atum,
 are. v. a. *Tala he logo, Fakailoilo.*

Renuo, is, ui, utum, uere. v.
 n. et a. *Fakafisi, Tapu, Mole pau.*

Reor, Reris, Ratus sum,
 Reri. v. d. *Tui, Mahalo.*

Repello, is, puli, pulsum,
 lere. v. a. *Teteke, Lolomi.*

Rependo, is, pendi, pensum,
 dere. v. a. *Totogi, Avage, Tau.*

Repentè. adv. *Fakafokifape.*

Repentinus, a, um. adj.
Hoko, To fokifape, Mole tatali.

Reperio, is, peri, pertum,
 ire. v. a. *Iloi, mau.*

Repertus, a, um. p. præt.
Reperio. *Iloa, mauia.*

Repetitus, a, um. p. præt.
Repeto. *Tua faia, Tua lahi tona fai.*

Repeto, is, tibi et tui, titum,
 tere. v. a. *Liliu, Tua fai foki.*

Repleo, es, evi, etum, ere.
 v. a. *Toe fakafonu.*

Repletus, a, um. p. præt.
Repleo. *Pito, Fonuia.*

Repono, is, posui, positum,

nere. v. a. *Toe ai, Tuku ki...*,
Avage, Fakatuuga.

Reporto, as, avi, atum,
are. v. a. *Toe ave, Fakaliliu.*

Representatio, onis. f.
Te Fakatata, te Gaoi fakatata,
Faifaitaki.

Represento, as, avi,
atum, are. v. a. *Fakatatau,*
Faifaitaki.

Reprehendo, is, di, nsum,
dere. v. a. *Taute, Akonaki.*

Reprimo, is, pressi, pres-
sum, mere. v. a. *Fakagata,*
Tuku, Teteke, Taofi.

Reprobo, as, avi, atum,
are. v. a. *Teteke, Fakamau,*
Liaki, Mole io.

Repto, as, avi, atum, are.
v. n. *Totolo, Haele, Ketu-*
ketupe.

Repudio, as, avi, atum,
are. v. a. *Fakamavae, Liaki.*

Repudium, ii. n. *Te Fa-*
kamavae, Veteki.

Requies, iei. f. *Te Malolo,*
te Fakafimalie.

Requiesco, is, evi, etum,
escere. v. n. et a. *Fakamalolo,*
Takoto, Moe.

Requiro, is, isivi et isii,
isitum, rere. v. a. *Kumi, Eke,*
Fakaalala, Fehui.

Res, rei. f. *Te Mea, te Le-*
lei, te Gaue, te Aga, te Koloa,
te Api.

Rescio, is, ivi et ii, itum,
ire, v. a. *Iloi, Logo i.*

Reservo, as, avi, atum,
are. v. a. *Fakatoe, Taupau ki*
muli.

Resideo, es, sedi, Reser-
sum, sidere. v. n. *Nofo.*

Residuum, i. n. *Te Toe*
te Toega, te Penu.

Residuus, a, um. adj. *Te*
Toe, te Mau li.

Resipiscentia, æ. f. *Te*
Fakahemala, Te fakaliliu o te
aga ki te lelei.

Resipisco, is, pui, cere.
v. n. *Fakahemala, Faliu ki te*
agalelei.

Resisto, is, Restiti, Resti-
tum, Resistere. v. n. *Teteke,*
Lolomi.

Resolutio, onis. f. *TeVe-*
vete, te Fakapapau, te Mau mau.

Resolvo, is, solvi, solutum,
vere. v. a. *Ve vete, Fakamali,*
Mavete (passiv.), Mau mau i.

Resono, as, avi, atum, are.
v. n. et a. *Tagi, Logo aa, Hiva.*

Respectus, ūs. m. *Sio ki*
tua, te Tapu age. Te mafihuga
kehe o he mea.

Respicio, is, pexi, pectum,
cere. v. a. *Sio ki muli, Tagaki,*
Fakakaukau.

Respiro, as, avi, atum,
are. v. n. *Manava, Malolo.*

Respondeo, es, di, nsum,
dere. v. n. *Tala, Ui, Tali.*

Responsum, i. n. *Te Tala,*
te Lea, te Ui, te Tali.

Respublica, æ. f. *Te Mea*
o te hahai fakatahi, te Pule,
e fai feia.

Respuo, is, pui, putum,
puere. v. a. *Puaki, Lolomi.*

Restituo, is, tui, tatum,
tuere. v. a. *Fakaliliu, Toe*
avage, Fakafoou, Toe fakatu.

Resto, as, stiti, titum,
tare. v. n. *Tuu mau, Tuulaki,*
Nofomau, Toe.

Resurgo, is, surrexi, rec-
tum, gere. v. n. *Tuu ake, Toe*
mauli.

Resurrectio, onis. f. *Te*
Tuu ake, te Toe mauli.

Resuscito, as, avi, atum,
are. v. a. *Fakatuuake, Fa-*
ka mauli.

Retardo, as, avi, atum,
are. v. a. *Fakatuai, Lolomi.*

Rete, is. n. *Kupega.*

Retineo, es, nui, tentum,
nere. v. a. *Taofi, Lolomi.*

Retorqueo, es, orsi, ortum,
quere. v. a. *Liliu, Fakaliliu,*
Haga ki tua.

Retractatio, onis. f. *Fa-*
kaliliu te loto, ... te lea, ... te ta-
lanoa o siaki.

Retracto, as, avi, atum,
are. v. a. *Fakaliliu, Tala*
ka iloa.

Retraho, is, axi, actum,
here. v. a. *Toho ki muli, Liliu*
ki tua.

Retribuo, is, ui, utum,
uere. v. a. *Foaki, Totogiaki.*

Retrò. adv. *Situa, Ki tua.*

Retrorsum. adv. *Ki tua.*

Retrudo, is, usi, usum,
dere. v. a. *Laku ki te malu.*

Reus, i. m. *Ae kua tuku*
ki ae he aga kovi, te Aga hala,
Ae e fakamaui.

Revaleo, es, lui, ere et
Revalesco, is, cere. v. n.
Akeake.

Reverentia, æ. f. *Te Fa-*
ka apa apa : Salvâ reverentiâ,
Tapu age.

Reverâ. adv. *Mooni, Ifoki.*

Reversus, a, um. p. præ.

Reverto. *Liliuia.*

Revertor, eris, sus sum, ti.
v. d. *Liliu : In pulverem —,*
Liliu ki te kele.

Revivisco, is, Revixi, ivis-
cere. v. n. *Toe mauli, Toe*
tupuake.

Revoco, as, avi, atum,
are. v. a. *Fakaliliu : — ad*
vitam, ... ki te mauli.

Rex, Regis. m. *Te Tui,*
te Aliki.

Rhetorica, æ. f. (et)
Rhetorice, es. f. *Te Leto-*
*lika *, te Siesia * o talanoa*
lelei.

Rhetor, oris. m. *Ae e ako-*
naki lelei.

Rheuma, atis. n. *Tale*
(Rhume.)

Rideo, es, Risi, Risum, dere.
v. n. et a. *Kata, Malimali.*

Ridiculus, a, um. adj.
Faikehe, Aoga ke nuki nuki ki
ai.

Rigeo, es, gui, ere et
Rigescio, is, cere. v. n. *Fa-*
kafefeka, Fakaau o fefeka.

Rigidus, a, um. adj. *Fe-*
feka, Faigataa, Ae e teitei taofi
fau te tonu.

Rigo, as, avi, atum, are.
v. a. *Fakavai, Fakapalapala i.*

Rigor, oris. m. *Te Aga*
fefeka, te Loto fefeka, momoko;
te Tonu katoa.

Ripa, æ. f. *Te Kauvai.*

Risus, ūs. m. *Te Kata.*

Ritè. adv. *Lelei, Tonu.*

Ritus, ūs. m. *Tootooga*
tapu.

Rivus, i. m. *Tafe sii.*

Rixa, æ. f. *Te Fekinauaki,*
te Kinau, te Ke, te Fetauaki.

Robur, oris. n. *Te Malohi.*

Robustus, a, um. adj.
Malohi, Malolo.

Rodo, is, osi, osum, dere.
v. a. *Kosikosi, Tosi, Mau mau, Fatufatui.*

Rogatio, onis. f. *Kole, Hu.*
(*Lokasio* *.)

Rogo, as, avi, atum, are. v.
a. *Kole, Fe hui: Rogo te vestem.*

Romanus, a, um. adj.
Loma *, *E kau ki Loma* *, *Fakaloma* *.

Rorans, antis. p. præs.
Roro. *Pala pala aki te hahau; Palapala.*

Roro, as, avi, atum, are.
v. a. *Hahauia, To (te hahau).*

Ros, **Roris**. m. *Te Hahau.*

Rosa, æ. f. *Te Losa* * (*Fisi i akau*.)

Roseus, a, um. adj. *Fakalosa* *, *Losa* * ia, *Kula fakalosa* *.

Rostrum, tri. n. *Te Gutu i manu lele, ... puaka; te Tala o he vaka* .

Rota, æ. f. *Te Fua i teka.*

Rotatio, onis. f. *Te Aluaga o te teka, te Takamilomilo o te teka.*

Rotunditas, atis. f. *Te Tekafua fua.*

Rotundus, a, um. adj.
Tekafua fua.

Rubeo, es, bui, ere. v. n.
et **Rubesco**, is, cere. v. n.
Faka au o kula, Ufiufi.

Ruber, bra, brum. adj. *Kula.*

Rubor, oris. m. *Te Pena kula, te Ufiufi.*

Rubrica, æ. f. *Lupilika* *,
te Fakatotonu o te lau o te tohi tapu, ... o te misae *.

Rubus, i. m. *Te Vao talatala.*

Rudens, entis. omn. g. *Te Maea.*

Rudimentum, i. n. *Te Fua fua ako, te Kamata ako o he tama si.*

Rudis. m. f. e. n. adj. *Mea heeki gaohia, Vale, Fetefete, Kovi.*

Rufus, a, um. adj. *Kula kula, Memea.*

Ruga, æ. f. *Te Fefe.*

Rugio, is, iietivi, itum, ire.
v. n. *Tagi o te manu (Lion.)*

Rugosus, a, um. adj. *Fetefete.*

Ruina, æ. f. *Te Holoi o he mea, te Mau mau, te Malaia, te Tamate.*

Rumor, oris. m. *Te Logo, te Talanoa.*

Rumpo, is, Rupi, Ruptum,
pere. v. a. *Fasi, Mau mau, Haa ki.*

Ruo, is, Rui, Ruitum vel Rutum, Ruere. v. a. et n. *Toka, Matuetue.*

Rupes, is. f. *Te Makalahi.*

Ruralis. m. f. le. n. adj.
E uhiga ki te kele fenua: Ruralis labor, Gaue fenua.

Ruricola, æ. m. et f. *Ta-gata gaue fenua, ... kele.*

Rursum, **Rursus**. adv.
Tuafai, Tona tualua.

Rus, **Ruris**. n. *Te Fenua, te Api uta.*

Rusticitas, atis. f. *Te Aga hee mahani, te Aga i vale.*

Rusticus, a, um. adj. *Fakafenua, Mole fua mahani.*

Rutilus, a, um. adj. *Kula o hage ko te api: Color rutilans, Kula ahoaho.*

S

Saba, æ. f. *Sapa* *, *Kolo i Alape* * nee lahi i ai te magoni.

Sabæus, a, um. adj. *Mai Sapa* *.

Sabbatum, i. n. *Te Sapato* *.

Sacculus, i. m. *Taga sii*.

Saccus, i. m. *Taga*.

Sacer, cra, crum. adj. *Tapu*.

Sacerdos, tis. m. *Te Matua tapu*.

Sacerdotalis. m. f. le. n. adj. *Fakamatua tapu*, *E kau ki te faahiga tapu*.

Sacerdotium, ii. n. *Te Gawe faahiga tapu*.

Sacramentum, i. n. *Te Sakalameta* *, *te Tapu*.

Sacratus, a, um. p. præ. **Sacro**. *Tapuia*, *Fakatapua*.

Sacrificium, ii. n. *Te Sakilifisio* *, *te Failaulau*.

Sacrifico, as, avi, atum, are. v. a. *Failaulau*, *Fai te misa* * *tapu*.

Sacrilegium, ii. n. *Te Sakilesio* *, *te Kaka i te mea tapu*.

Sacro, as, avi, atum, are. v. a. *Fakatapu*.

Sacrosanctus, a, um. adj. *Tapu*, *Ma onioni*.

Sacrum, i. n. **Sacra**, orum. n. plur. *Te Mea tapu*, *te Tootooga tapu kehe kehe*.

Sæculum, **Seculum**, i. n. *Te Sekulo* *, *Tau e teau*.

Sæpè. adv. *Tua lahi*.

Sævè. adv. *Faka kovi*.

Sævio, is, ii, itum, ire. v. n. *Ita ita*, *Aga kovi ki*, *Taute kovi*.

Sævitia, æ. f. *Te taute kovi*, *te Ita lahi*.

Sævus, a, um. adj. *Kovi*, *Faa ita ita*, *Faatamate*, *mo Fai kovi*.

Sagina, æ. f. *Te Fakasino*, *Fakagako* (o te u manu.)

Sagino, as, avi, atum, are. v. a. *Fakasino*, *Fakagako*.

Sagitta, æ. f. *Te Matafana*, *te Kalolo*.

Sal, alis. n. *Te Masima* : *Vos estis sal terræ*.

Salarium, ii. n. *Te Totogi*.

Sallens, entis. p. præ. **Salio**. *Hopohopo*, *Puna ake*, *Maka fisi*.

Salio, is, lii (et) livi, ltum, ire. v. n. *Hopo*, *Puna*, *Maka fisi*.

Sallva, æ. f. *Te Favai*.

Sallio, is, ivi, itum, ire. v. a. *Fakapaatai*.

Saltatio, onis. f. *Te Poula*.

Saltem. conj. *Ko tona sii* : *Si non omnes veneritis, saltem tu veni*,... *Kehepe ko*.

Salto, as, tavi, tatum, tare. v. a. et n. *Poula*, *Mee*.

Saltus, ūs. m. *Te Vaoloa*, *Akau lo*, *te Poula*.

Saluber. m. bris. f. bre. n.
adj. *Aoga, Mauli.*

Salubritas, atis. f. *Te Aoga*
ki te mauhi lelei.

Salum, i. n. *Te Moana.*

Salus, utis. f. *Te Mauli.*

Salutaris. m. f. re. n. adj.
Aoga. = **Salutare,** is. n. *Te*
Faka mauhi.

Salutatio, onis. f. *Te Fe-*
tapa, te Hu.

Saluto, as, tavi, tatum, tare.
v. a. *Fetapa, Hu.*

Salve, Salvete. imper.
Alofa, Ofa!; Salvete flores mar-
tyrum.

Salveo, es, ere. v. n. *Nofo,*
Malolo.

Salvus, a, um. adj. *Hao,*
Malolo, Mauli.

Sanatio, onis. f. *Te Faka-*
mauli (o te mahaki.)

Sanatus, a, um. p. præt.
Sano. *Mauliia.*

Sanctè. adv. *Fakalelei,*
Maonioni.

Sanctitas, atis. f. *Te Ma-*
onioniaga, te Agatonuaga.

Sanctus, a, um. adj. *Ma-*
onioni, Sagato.*

Sandallum, ii. n. *Tahi*
tapuga vas.

Sanè. adv. *Mooni, Ifoki.*

Sanguis, inis. m. *Te Foto:*
Sanguis Jesu Christi, Domini
nostri...

Sanies, iei. f. *Aukau, Mea*
kona.

Sanitas, atis. f. *Te Mauli,*
te Malolo lelei.

Sanus, a, um. adj. *Mauli*
lelei, Hao, Peto.

Sapiens, entis. adj. *Poto.*

Sapienter. adv. *Fakapo-*
topoto.

Sapientia, æ. f. *Te Poto,*
te Sapiesia.*

Saplo, is, ivi (et) ui, itum,
pere, v. a. *Magoni mai, Malie*
mai, Logo lelei, Namu lelei;
Manako: Recta sapere.

Sapor, oris. m. *Te Magoni,*
te Malie, te Logo i te aoao.

Sapphirus, i. m. *Te Maka*
koloaia.

Sarcina, æ. f. *Te Ota ota,*
te Tootooga, te Oho.

Sarcio, is, rsi, ritum, cire.
v. a. *Gaoi, Toe tui, Mono-*
mono ia otaota,... ia kofu.

Sarculum, i. n. *Te Huo e*
huoaki.

Sarmentum, i. n. *Te vaa*
vite.*

Sartago, ginis. f. *Te Mea*
faifakapaku.

Sartus, a, um. p. præt.
Sarcio. *Mono mono: Tunica*
sarta, Kofu mono mono.

Sat. (et) **Satis.** adv. *Tu-*
kula, Kua lahi.

Sata, orum. n. plur. *Kele e*
i ai te fulumeto, akau kehekehe.

Satago, is, tegi, actum,
agere. v. n. *Faiga, Fe hagaaki.*

Satelles, itis. m. *Te leo-*
leohi.

Satiatus, a, um. p. præt.
Satio. *Makonaia, Fiuia,*
Leleiia.

Satietas, atis. f. *Te Ma-*
kona lahi, te Fiu, te Lahi o he
mea.

Satio, as, avi, atum, are.
v. a. *Fakafiu i, Faka makona,*
Fakafonu i, Faka malelei.

Satisfacio, is, feci, actum, cere. v. a. *Fakakatoa tana gaue, Fai fai, lelei kia, Fai ki tona loto, Fakalelei.*

Satisfactio, onis. f. *Te Fakalelei, te Totogi.*

Satiūs, adv. comp. **Satis**. *Leleiake, Aogaake.*

Satrapa, æ. m. **Satrapes**, æ. et is. m. *Te Kovenā * afea i te puleaga o Pelesia *.*

Saturo, as, avi, atum, are. v. a. *Fakamakona, Fakaftui.*

Saucio, as, avi, atum, are. v. a. *Laveai, Haei, Fakakovii.*

Sauciatus, a, um. p. præ. **Saucio**. *Lavea, Kafo.*

Saxum, i. n. *Te Maka lahi.*

Scabellum, i. n. *Te Tuulaga, te Nofoga : — pedom tuorum.*

Scaber, bra, brum. adj. *Fetefete, Makamakaia.*

Scabies, iei. f. *Te Petepete, te Umeumea.*

Scabo, is, abi, abere. v. a. *Vaku, Vau, Akuaku.*

Scala, æ. f. *Tuuga. Scalsæ*, arum. f. plur. *Vaetuuga.*

Scandalum, i. n. *Te Fakakovii, te Kovi, Loto kovi. Te Halaaga.*

Scandalizo, as, avi, atum, are. v. a. *Fakakovii, Fakakalai.*

Scando, is, di, nsum, dere. v. a. *Alu ake, Haele ake.*

Scapulæ, arum. f. plur. *Te Uma.*

Scateo, es, ere. et **Scato**, is, ere. v. n. *Fonui te, Punaake : Scatere vermibus, Fonu*

i te ugaga, (mo) Gautauta i te u ugaga.

Secleratus, a, um. adj. (*Tagata*) *Fakapo, Agakovi lahi, Faka lialia.*

Scelus, eris. n. *Te Agakovi, te Fakapo : Particeps sceleris.*

Scena, æ. f. *Te Gaoi, te Tēuteu (ote malama nei.)*

Sceptrum, i. n. *Te Tokotoko aliki, Tona afoaga, Puleaga.*

Schisma, atis. n. *Te Siki-sima *, te Mavae.*

Schola, æ. f. *Te Sekola *, te Fale ako : Post scholam profisciscar.*

Scholastica, æ. f. *Te Sekola *, te Siesia * teolosika * fai aki te sekolasetika *.*

Sciens, entis. p. præ. **Scio**. *Ac e iloi.*

Scientia, æ. f. *Te Siesia *, te Poto : Scientia Dei.*

Scilicet. adv. *Koteuhi, Koeni, Ko.*

Scindo, is, Soidi, Scissum, Scindere. v. a. *Fahi, Haei, Fakaava.*

Scintilla, æ. f. *Te mala iafi.*

Scintillo, as, avi, atum, are. v. n. *Makafisifisi o te afi.*

Scio, is, Scivi, Scitum, Scire. v. a. *Iloi : Nunc scio verè quia tu es Christus, Filius Dei vivi.*

Scirpeus, a, um. adj. *Kau i mohuku, E kau ki ai.*

Scirpus, i. m. *Te Akau e fai aki te u kato (Jono.)*

Sciscitor, aris, atus sum, ari. v. d. *Kumi, Fakapapau.*

Scissura, æ. f. *Te Mahae, te Hae* : Nulla rei fit scissura.

Scolopendra, æ. f. *Te Kai ola ola*.

Scopæ, arum. f. plur. *Te Taufale*.

Scorpio, onis. m. *Te Seso-kolepio** (*Kii manu ekovi ona uu.*)

Scriba, æ. m. *Ae e tohi, te Fai tohi, te Sekelipa**, *te Potos*

Scribo, is, ipsi, iptum, bere. v. a. *Tohi, Faitohi*.

Scriptum, i. n. *Te Tohi*.

Scriptura, æ. f. *Te Tohi tapu, te Fai tohi, te Tohi nima*.

Scriptus, a, um. p. præst.

Scribo. *Kua tohi, Tuu itetohi*.

Scrupulosus, a, um. adj. *Manava sii, Loto manava sii*.

Scrupulum, i. n. *Te Loto manava sii, ... talatalagafua*.

Scrutans, antis. omn. g. *Huehue, Kumi, Fakapapau*.

Scrutator, oris. m. *Ae e huehue, Kumi*.

Sorator, taris, tatus sum, tari. v. d. *Hue, Kumi*.

Sculpo, is, psi, ptum, pere. v. a. *Togi, Tohi*.

Sculptura, æ. f. *Te Mea kua tohi, ... kua togia*.

Scurrilitas, atis. f. *Te Fakakata, te Lea faka huahua*.

Scutum, i. n. *Te Lagota, te Teke mahafu*.

Scyphus, i. m. *Te Ipu* : Scyphum meum pone in ore sacci Benjamini.

Se. pron. acc. et abl. **Sni**, **Sibi**, **Se**. *Ia ia, Ia te ia*.

Secedo, is, cessi, cessum, dere. v. n. *Alu kehe, Fakama-mao*.

Secessus, us. m. *Te Potu lavaki, te Fakamavae, te Fakamamahi*.

Seco, as, oui, Sectum, care. v. a. *Tuusi, Hele*.

Secretum, i. n. *Te Lavaki, te Mea fufu*.

Secta, æ. f. *Te Magailotu*.

Sector, aris, atus sum, ari. v. d. *Muliage, Momoli, Fakafeao*.

Sectus, a, um. p. præst.

Seco. *Tuusi ia, Mavaeia*.

Seculum. Vide **Sæculum**.

Secundo. adv. *Tona lua*.

Secundo, as, avi, atum, are. v. a. *Tokoni, Fakamanuia*.

Secundum. præp. *Faka, Ovi ki, O fai ki...*, *Alu muli-muli ki...*

Secundus, a, um. adj. *Tona lua, Aoga mai*.

Securis, ris. f. *Te Toki* : Percutere securi, *Ta aki te toki*.

Secus. præp. *Ovi ki, I te vae o*.

Secus. adv. *Kapau kailoa, Kehe age*.

Secuturus, a, um. part. fut. **Sequor**. *Ae ka muli mai*.

Secutus, a, um. p. præst. **Sequor**. *Muli ia*.

Sed. conj. *Kae*.

Sedatus, a, um. p. præst. **Sedo**. *Maluia, Fimalieia* : Tempestas —.

Sedeo, es, Sedi, Sessum, dere. v. n. *Nofo, Heka*.

Sedes, is. f. *Te Nofoaga, te Hekaaga*.

Seditio, onis. f. *Te Gatutu, te Tau, te Ke, te Agatuu*.

Seditiosus, a, um. adj.
(*Tagata*) *Agatuu, Faa ke, Faa tau.*

Sedo, as, avi, atum, are.
v. a. *Fakamalui, Fakagata.*

Seduco, is, uxi, otum, cere.
v. a. *Fakalai, Kakai, Fakahala i.*

Seductus, a, um. p. præst.
Seduco. *Ae kua fakahala ki ai, Halaia.*

Seges, etis. f. *Te Tau te fulumeto* *.

Segmentum, i. n. *Tuusi-aga, Tafaaga.*

Segnis. m. f. ne. n. adj.
Tuai, Maikoiko, Piko : Puer segnis, *Tama piko.*

Segnitie, iei. f. *Te Nofotuai, ... piko, Aga i piko.*

Segrego, as, avi, atum, are. v. a. *Fakamavae, Taki kehe age.*

Sella, æ. f. *Te Hekaaga, te Nofoga.*

Semel. adv. *Tua tahi* (Une fois.)

Semen, inis. n. *Te Pula-pula, te Fuaiakau.*

Semi. *Vaelua. E molemo alu tahi, kae hoko ki te tahi lea.*

Semianimis. m. f. e. n. (et) **Semianimus**, a, um. adj. *Vaelua mate; Peipei mate. Vide Semivivus.*

Seminarium, ii. n. *Te Fui akau ka laga mo te kehe. te Nofoga ako o te Teolosia* * : *Seminarium beatæ Mariæ virginis.*

Semino, as, avi, atum, are. v. a. *To, Laku ki te kele.*

Semita, æ. f. *Te Ala.*

Semivivus, a, um. adj. *Vaelua mate; Peipei mate.* (Vide **Semianimis**.)

Semper. adv. *Aipe, Loaipe.*

Sempiternus, a, um. adj. *Tuputupu a, Loaipe.*

Senaculum, i. n. *Te Koga fale, Senakulo* *.

Senectus, utis. f. *Te Matua, te Nofoga fakamatua.*

Senesco, is, nui, nescere. v. n. *Fakaau o matua.*

Senex, nis. m. f. *Te Matua* (Vieillard.)

Seni, æ, a. adj. plur. *Ono, Taki ono, Tautau toko ono.*

Senior. m. f. nius. n. oris. genitiv. *Matua ake, Mua.*

Sensus, ūs. m. *Te Logo, te Logoaga, te Logo o te sino, la mea e logo aki te sino, te Uhiga, te Loto* : *Sensus intimus. — externus.*

Sentio, is, nsi, nsum, ire. v. a. *Logo (aki te mea o te sino), Loto ki...*

Sententia, æ. f. *Te Loto ki, te Uhiga, te Fakatotonu, te Lea tuku o te fakamau.*

Seorsum. adv. *Kehe age.*

Separatim. adv. *Kehe age, Taki tahi, Toko tahi.*

Separo, as, avi, atum, are. v. a. *Fakamavae, Veteki, Mavae* (passiv.)

Sepello, is, ivi et ii, pultum, ire. v. a. *Avai fo, Tanu.*

Sepes, is. f. *Te A mau li.*

Sepio, is, psi, ptum, ire. v. a. *Faia, Takataka i.*

Sepono, is, posui, positum, nere. v. a. *Tuku, Kehe.*

Septem, indecl. *Fitu*: Quot habetis panes? Septem.

September, bri. m. *Sepe-tepeli* * (*menise*).

Septentrio, onis. m. *Te Noletō* * = **Septentrionalis**. m. f. lō. n. adj.

Septiēs, adv. *Tua fitu.*

Septimus, a, um. adj. *Tona fitu.*

Septuaginta, indecl. *Fitugofulu.*

Septum, i. n. *Te A akau.*

Sepulchrum, i. n. *Te Tanuma, te Tano.*

Sepultura, æ. f. *Te Avaifo.*

Sepultus, a, um. p. præst.

Sepelio. *Avaifo ia, Tanuia.*

Sequens, entis. omn. g. *Muli, Alu muli.*

Sequor, eris, Secutus sum, qui. v. d. *Muli, Alu muli.*

Sera, æ. f. *Te Loka* * (*Barre*.)

Serenitas, atis. f. *Te Afua, te Maa o te lagi.*

Serenus, a, um. adj. *Afua, Maa.*

Sericum, i. n. *Te Silika* *.

Series, icī. f. *Te Fakaholo, te Hologa, te Tau fakafaahiga.*

Sermo, onis. m. *Te Akonaki, te Talanoa, te Lea.*

Serō, adv. *Afiāfi, Tuai.*

Sero, is, rui, Sertum, rere. v. a. *Fihu, Fakafihī.*

Sero, is, Sevi, Satum, Serere. v. a. *To, Liaki (te pupula.)*

Serpens, entis. m. *Te Gata*: Decepit me serpens.

Serpo, is, psi, pere. v. n. *Alu pikopiko, Totolo.*

Serra, æ. f. *Te Tutuu.*

Sertum, i. n. *Te Mea fihu.*

Serum, i. n. *Te Afiāfi.*

Serva, æ. f. *Te Kaugana (fafine.)*

Servio, is, ivi et ii, itum, ire. v. n. *Fakalogo, Tauhi, Kaugana.*

Servitus, utis. f. *Te Kaugana aga.*

Servo, as, avi, atum, are. v. a. *Taupāu, Fakaisiisi.*

Servus, i. m. *Te Kaugana (tagata), Fekau, Fakalogo.*

Seu, conj. *Pe.*

Severus, a, um. adj. *Agamamalu, Agamamahi, Fai tonu.*

Sex, num. indecl. *Ono.*

Sexaginta, indecl. *Onogofulu.*

Sexagesimus, a, um. adj. *tona Onogofulu.*

Sexcenti, æ, a. adj. *Onogeau.*

Sextus, a, um. adj. *Tona ono.*

Sexus, ūs. m. *Te Uhiga o he tamasii (pe e tagata, pe e fafine.)*

Si, conj. *Ka, Kapau.*

Sibilo, as, avi, atum, are. v. a. *Tulituli, Nukinuki.*

Sibylla, æ. f. *Te Taula atua fafine i ona aho.*

Sic, conj. *Fenei, Feia*: Sic factum est.

Siccitas, atis. f. *Te Moa-moa.*

Siccō, as, avi, atum, are.
v. a. *Tauaki*, *Fakamoā moa*,
Fakamāha.

Siccus, a, um, adj. *Moa-*
moā ia, *Mamāhaia* : Mare —.

Sicera, æ. f. *Mea inu kona i*
Kalilea * : Et siceram non bibet.

Sicut, (et) **Sicuti**, adv. *O*
hage, *Ko*.

Sidus, eris, n. *Te Fetuu*.

Sigillum, i, n. *Fakailoga*,
Fakamauaga tohi, *te Faka-*
mooniaga a te puleaga.

Signatus, a, um, p. præt.

Signo, *Kuai ai tona fakailoga*,
Pupunu.

Signifer, eri, m. *Ae e too*
te fakailoga. (*Fuka*, *Aliki*.)

Significatio, onis, f. *Te*
Uhiga, *te Fakailoga*.

Significo, as, avi, atum,
are. v. a. *Fakailoga*, *Kamo-*
kamoage, *Uhiga*.

Signo, as, avi, atum, are.
v. a. *Fakailoga*, *Pulusi*, *Faka-*
iloilo.

Signum, i, n. *Te Faka-*
iloga : — *Crucis*.

Silens, entis, p. præs. **Si-**
leo, *Fakalogologo*, *Naa*.

Silentium, ii, n. *Te Fa-*
kalogologo.

Sileo, es, lui, lere, v. n.
Fakalogologo, *Naa*.

Silex, icis, m. et f. *Koga*
maka, *Maka takafuafua*.

Silliqua, æ. f. *Te Kilii fua i*
akau.

Silva, æ. f. *Te Vao lahi*,...
loa.

Silvestris, m. f. e. n. adj.
E kauki te vao, *Kanivao*, *Faka-*
fenua.

Similis, m. f. e. n. adj.
Tatau : *Similis Patris* (vel)
Patri.

Similiter, adv. *Tataupe*,
Feia, *Fena*.

Similitudo, inis, f. *Te Fa-*
katata, *Tona tatau* : — *objecti*.

Simplex, icis, adj. *Tahipe*,
Lotahi; *Ae e hala mo koga*, *mo*
vaega.

Simplicitas, atis, f. *Te*
Aga lelei, *te Aga malie*, *te*
Ofa.

Simul, adv. *Fakatahi*, *Mo*.

Simulacrum, i, n. *Faka-*
tata, *Ata* : *Simulacra gentium*
argentum et aurum.

Simulatio, onis, f. *Te*
Kaka, *Faifaitaki*, *Kaka pe*, *Ata*.

Simulo, as, avi, atum, are.
v. a. *Fakatatau*, *Faifaitaki*,
Kakape.

Sin, conj. *Ka e mole mo*,
Kapau ka iloa.

Sinapis, is, f. *Te Sinapi* *
(*Ko te akau*.)

Sinceritas, atis, f. *Te*
Mooni, *te Faka agatonu*, *te Loto*
agatonu.

Sincerus, a, um, adj.
Mooni, *Tahipe*, *Lelei*.

Sindon, onis, f. *Te Kie*
hina, *Fai ava ifo*.

Sinē, præp. *Hee* : *Sinē pe-*
riculo. — *causā*.

Singularis, m. f. re. n.
adj. *Tahipe*, *Manamana*, *Aliki*,
Faikehe, *Iloga tahikehe*.

Singuli, æ, a, adj. *Taki-*
taki.

Sinister, tra, trum, adj.
Hema; *Malaiā*, *Kovi* : *Sinistrā*
manu, *Nima hema*.

Sino, is, Sivi, Situm, Sinere.
v. a. *Tuku ke fai, Fakagafua.*

Sinuosus, a, um. adj. *Fakapikopiko.*

Sinus, ūs. m. *Te Piko, te Fuafua o te u agele **; *te Fatafata.*

Siquidem. conj. *Kapau.*

Sitio, is, ivi, ire. v. n. *Fia inu* : *Sitivit anima mea.*

Sitis, is. f. *Te Fia inu.*

Situs, a, um. p. præt. **Sino**.
Tuuia i, Tukuia.

Situs, ūs. m. *Te Tuulaga, te Nofoga.*

Sive. conj. *Pe.*

Soboles, is. f. *Faahiga, Fanau, Hologa.*

Sobrietas, atis. f. *Te Agafaimalie i te kai mote inu.*

Sobrius, a, um. adj. (*Tagata*) *Faimalie i te kai mo te inu. Agalelei, Poto.*

Socer, eri (et) **Socerus**, i. m. *Tamai o tota ohoana (Beau-père.)*

Societas, atis. f. *Te Kau-mea; te Faka kau mea : Societas Mariæ.*

Socius, ii. m. *Te Tahi o te kau mea; Tota hoa, Tota tokolua i he fagona, i he gaue.*

Sodalis. m. f. *Te Kau mea, Uo.*

Sol, lis. m. *Te Laa : A solis ortu usque ad occasum laudabile nomen Domini.*

Solatum, ii. n. *Te Fimalie, te Fiafia, te Fakafimalie - aga.*

Solemnis. m. f. ne. n. adj. *Faka teuteu, Faka aliki : Missa —.*

Solemnitas, atis. f. *Te Too tooga lahi, te Aho faka aliki.*

Solemniter. adv. *Faka-teuteu, Faka aliki.*

Soleo, es, litus sum, Solere. v. n. *Mahani, Fai ki tona fai mai mua.*

Solers, lertis. adj. *Poto, Mata poto, Mahani.*

Solertia, æ. f. *Te Poto, te Atamai, te Loto matala, te Mahani.*

Solldè. adv. *Malohi.*

Soliditas, atis. f. *Te fefeka, te Malohi, te Tuumau.*

Solidus, a, um. adj. *Malohi, Tologa.*

Solitaris, a, um. adj. *Tahipe, Tokotahipe, I te lavaki, Mavae kehe ia.*

Solitudo, inis. f. *Te Lavaki, te Toafa.*

Solltus, a, um. adj. et p. præt. **Soleo**. *Mahani, E fai-aipe.*

Sollum, ii. n. *Te Hekaaga, Afoga.*

Sollicito, as, tavi, tatum, tare. v. a. *Faka laga, Kole kole, Ahiahi.*

Sollicitus, a, um. adj. *Hohaa.*

Solstitium, ii. n. *Te Vahaa mamao aupito o te laa mai te vaelua ga malie o te kele (te Laine *), te Solesetise *.*

Solum, i. n. *Te Kele, te Tuulaga.*

Solus, a, um. adj. *Tahi, Tahipe, Tokotahipe.*

Solutus, a, um. p. præt.

Solvo. *Veveia, Maveveve, Faitaliha.*

Solvo, is, vi, Solutum, vere.
v. a. *Vete, Veteki, Tuku.*

Somniator, oris. m. *Te Faa moe misi* : Ecce somniator venit.

Somnio, as, iavi, iatum, iare. v. n. et a. *Moe misi, Misi.*

Somnium, ii. n. *Te Moe misi* : Habuit Pharao somnium.

Somnus, i. m. *Te Moe* : In somnis, *I te moe.*

Sonitus, ūs. m. *Te Tagi, te Patu, te Houlu, te Mafisi, te Logoaa kehekehe.*

Sono, as, nui, nitum, nare. v. n. *Ta he mea tagi, Pasi, Fakatagi.*

Sonus, i. m. *Te Leo, te Tagi.*

Sopor, oris. m. *Te Mau-moe* : Dulci sopore solvitur.

Sordeo, es, dui, ere. v. n. *Uli, Likoliko.*

Sordes, ium. f. plur. *Otaota, te Uli, te Kovi o te agahala.*

Sordidus, a, um. adj. *Uli, Likoliko.*

Soror, oris. f. *Te Tokolua, te Tehina.*

Sors, sortis. f. *Mate, Matea, Tohi, Inasi.*

Sortier, iris, itus sum, iri. v. d. *Mate, Matea ke iloi he mea.*

Spargo, is, rsi, rsum, gere. v. a. *Fakamafola, Fakamaveuveu, Logo.*

Sparsus, a, um. p. præt.

Spargo. *Maveuveu, Mahua, Mafolia.*

Spatiosus, a, um. adj. *Laulahi, Loa.*

Spatium, ii. n. *Te Vahaa* : Vitæ spatium decurrens.

Species, iei. f. *Mata, Matamata.*

Specimen, inis. n. *Te Fakailoga, te Fakamooni, te Fakakata.*

Speciosus, a, um. adj. *Lelei, Mata mata lelei.*

Spectaculum, i. n. *Te Mata (o te fenua), te Sio, te Mamata, te Gaoi.*

Specto, as, avi, atum, are. v. a. *Vakai, Sio, Fakasiosio, Vakavakai, Euhiga ki* : Spectat hoc ad me.

Speculum, i. n. *Sioata fakata* : — justitiæ.

Specus, ūs. m. et f. *Te Ana.*

Spelunca, æ. f. *Te Ana.*

Sperno, is, Sprevi, Spretum, Spernere. v. a. *Fehia, Tuku noa, Mole tokagai.*

Spero, as, avi, atum, are. v. a. *Amanaki, Falala.*

Spes, Spei. f. *Te Sepe* *, *te Amanaki, te Falala.*

Sphæra, æ. f. *Te Sifela* *. (*Ko te fakatata o te u mea e i lagi.*)

Spica, æ. f. *Te Fua i fulumeto* *, *Fuai tulina.*

Spicatus, a, um. p. præt. **Spico**. *Faiaki, te Fuai, Kua fakatupu (fua fulumeto *).*

Spico, as, avi, atum, are. v. n. *Fuai fulumeto* *, *Tupu o fua.*

Spiculum, i. n. *Te Mata i fana.*

Spina, æ. f. *Te Tala (i vao)* : Sicut lilium inter spinas.

Spinus, a, um. adj.

Talatala, Matuitui, Mahui-hui.

Spiritus, ūs. m. *Te Matagi, Manava, Laumalie, Laumalie Maonioni, Loto lahi.*

Spiro, as, ravi, ratum, rare. v. a. *Agiagi, Manava, Mauli.*

Splendeo, es, dui, ere. v. n. *Gigila, Pupula, Fakaaliki.*

Splendide. adv. *Lelei aupito, Fakaaliki.*

Splendidus, a, um. adj. *Gigila, Pupula, Matamata, Lelei, Aliki.*

Splendor, oris. m. *Te Gigila, te Lelei o he mea : Splendor veri pulchrum.*

Spoliatus, a, um. p. præ.

Spolio. *Telepe, Mole ona mea, Ae kua kaihaasia ona mea, Veteia, Veteia.*

Spolio, as, iavi, iatum, iare. v. a. *Tatala, Kaihaa, Ave, Vete.*

Spollum, ii. n. *Mea kaihaasia, Mea mau i te tau.*

Spondeo, es, Sponendi, Sponsum, dere. v. a. *Fakatotonu, Fakamooni.*

Spongia, æ. f. *Seposia* (o nu Tokelau.)*

Sponsa, æ. f. *Fafine ohoana, Ae kua fakapapau.*

Sponsus, i. m. *Tagata ohoana, Ae kua fakapapau.*

Sponte. adv. *Fai lotope, Fai i tota loto lelei : Sponte et non coactè facio.*

Sporta, æ. f. *Kato.*

Spretus, a, um. p. præ.

Sperno. *Tetekeia, Nukinukii.*

Spuma, æ. f. *Te Fiho.*

Spumo, as, avi, atum, are. v. n. *Hali fiho, Fiho, Ita lahi : Spumat equus habenis.*

Spuo, is, i, utum, ere. v. a. *Aanu.*

Spurcitia, æ. f. *Otaota, Fumie*, Agakovi lahi.*

Sputo, as, tavi, tatum, tare. v. n. *Aanu, Kisu.*

Sputum, i. n. *Te Aanu.*

Squama, æ. f. *Te Uno.*

Squamatus, a, um. adj. *Fonu i te uno, Unoia.*

Stabilis. m. f. le. n. adj. *Malohi, Tuu mau, Tologa.*

Stabulum, i. n. *Te Fale manu (Etable.)*

Stadium, ii. n. *Setate* (te Fuafua o te loa), te Vahaa ala, Gafa 50 pe 75 nihi.*

Stagnum, i. n. *Vai loto ano.*

Stannum, i. n. *Te Setano* (te Faahiga pulu e gaohi aki te puna.)*

Statera, æ. f. *Te Mea fuafua, e alu ki...*

Statim. adv. *Ka hoki, Vave, Fokifape.*

Statua, æ. f. *Te Fakatata (akau, maka.)*

Statuo, is, tui, tutum, tuere. v. a. *Tuku, Fakatotonu, Loto ke.*

Statura, æ. f. *Te Loa mo te Sii o te sino i tagata.*

Status, ūs. m. *Te Nofu, te Uhiiga : Status naturæ lapsæ.*

Stella, æ. f. *Te Fetuu.*

Stercus, oris. n. *Te Otaota, Fumie.* (Te otaota o te tagata).*

Sterilis. m. f. le. n. adj. *Paa, Mole fua.*

Sterilitas, atis. f. *Te Paa*,
te Hala mo fua.

Sterno, is, Stravi, Stratum,
Sternere. v. a. *Folai, Aau*,
Veuki, Fakato, Tamate.

Sternuo, is, ui, utum,
uere. v. a. *Mafatua.*

Stigma, atis. n. *Faka-*
iloga, Kaho.

Stilla, æ. f. *Mosi, Toi.*

Stillicidium, ii. n. *Te Hali*,
te Toitoi.

Stillo, as, lavi, latum, lare.
v. n. *Hali, Toitoi.*

Stilus, i. m. *Te Peni **, *te*
Tohi lelei, *te Aluaga o te fai-*
tohi teuteu. Vide **Stylus**.

Stimulo, as, avi, atum, are.
v. a. *Hukihuki, Fakatupu*,
Fakalaga.

Stimulus, i. m. *Mea hu-*
kihuki, Mea kini.

Stipa, æ. f. *Mohuku moa-*
moa.

Stipatus, a, um. p. præ.
Stipo. *Ma opo opoia, Efhia*,
Tuugaia.

Stipendiarius, a, um. adj.
Ae e avage te totogi fatogia.

Stipendium, ii. n. *Te To-*
togi, te Paaga fatogia; te Mea
*totogi o solia *.*

Stipes, itis. m. *Te Tafito*,
te Pou, te Akau.

Stipula, æ. f. *Te Kau i*
mohuku.

Stirps, stirpis. m. et f. *Te*
Tafito, te Aka. = Faahiga,
Tupuaga; te Huli, te Muko.

Sto, as, Steti, Statum, Stare.
v. n. *Tutuu, Tuulaki, Nofo mau.*

Stola, æ. f. *Setola ** (*Kofu*
tapu loa.)

Stomachus, i. m. *Te Fa-*
tafata.

Strages, is. f. *Te Mau-*
mau, te Tamate lahi, te Lava,
te Hahaga.

Stragulum, i. n. *Te Mea*
e uufi aki te moe aga, Mea kafu.

Strangulo, as, avi, atum,
are. v. a. *Noo ua, Kukumi.*

Stratum, i. n. *Te Fala, te*
kofu. (te Moi holo).

Strenuè. adv. *Fakatoa*,
Malohi.

Strenuus, a, um. adj.
Toa, Vave, Loto ma lohi.

Streptus, ūs. m. *Te Lo-*
goaa, te Patu, te Pakihi.

Strepo, is, pui, pitum, pere.
v. n. *Logoaa, Patu, Tagi, Tatagi.*

Strictè. adv. *Nonoo ma-*
lohi, Fakama lohipe, Fakama-
mahi.

Strideo, es, dui, ere. v. n.
Tagi, Logoaa (o te kili), Ma-
kikikiki.

Stridor, oris. m. *Te Ma-*
kiki, te Tagi (o te matagi).

Stringo, is, inxi, ictum,
ingere. v. a. *Hai, Nonoo*,
Tatao, Ta aki, Kosi.

Stropha, æ. (et) **Strophe**,
es. f. *Te Kupu (i te hiva).*

Structura, æ. f. *Te Atu*
fale, te Laga, te Gaue.

Strues, is. f. *Te Est, Tuuga.*

Struma, æ. f. *Kia puta*,
Kia voke, Kai.

Struo, is, uxi, uctum, uere.
v. a. *Tae, Laga, Fakatu, Fa-*
katoka toka.

Studeo, es, dui, ere. v. n.
Ako, Tokaga, Fakakaukau,
Loto ke.

Studiosus, a, um. adj.
Tokaga, Ae e fai manako.

Studium, ii. n. *Gaue, Ako, Tokaga.*

Stultitia, æ. f. *Te aga fakavale, te Vale.*

Stultus, a, um. adj. *Vale.*

Stupefactus, a, um. adj.
Ofofo, Puna mauhi, Vavana.

Stupendus, a, um. adj.
Manamana, Fakapuna mauhi, Faikehe.

Stupeo, es, pui, ere. v. n.
Ofo, Puna te loto. Stupesco.

Stupidus, a, um. adj. *Vale.*

Stupor, oris. m. *Te Ofofo, te Vana vana.*

Stupro, as, avi, atum, are.
v. a. *Fakahiga te fafine taka, Fakamalohi ki ai.*

Stuprum, i. n. *Te Agakovi, te Feauaki.*

Stylus. Vide **Stilus**.

Suadeo, es, asi, asum, dere.
v. a. *Fakapotopoto, Fakatokaga, Akonaki, Fakalotoi.*

Suavis. m. f. e. n. adj.
Malie, Matalalei, Agamalu.

Suavitas, atis. f. *Te Malie, te Matalalei, te Magoni.*

Suaviter. adv. *Malie.*

Sub. præp. *I, I te, Ia, Ia ts ia, I lalo o.*

Subauditus, a, um. p. præt.
Subaudio. *Mole tohi, Hee tohi, Hee iloiga fuape ia.*

Subditus, a, um. p. præt.
Subdo. *Tuku ki lalo, Tuku i tona nofoaga, Fakalogo.*

Subdo, is, didi, ditum, dere.
v. a. *Tuku i lalo, Fakaovi, Totogi.*

Subduco, is, uxi, otum, cere. v. a. *Toho mai, Tuku kehe, Kaihaa.*

Subeo, is, bivi et bii, bitum, bire. v. a. *Alu ki lalo, Fakaovi, Tali: Subire mortem, Tali te mate.*

Subeundus, a, um. p. fut. **Subeo**. *Ka tali ki muli, Ka hoko mai.*

Subhorresco, is, scere. v. n. *Elili, Lili.*

Subitò. adv. *Fokifape.*

Subitus, a, um. adj. *Fai fuka fokifa, ... vave.*

Subjectus, a, um. p. præt.
Subjleio. *Fakalogoia, Lava ia.*

Subjleio, is, jeci, jectum, cere. v. a. *Tuku ki lalo, Mau, Pule ki, Tala ki muli.*

Subjungo, is, unxi, unctum, gere. v. a. *Hai, Nonoo, Ai ki, Mau i te tau, Tala muli, Toe ai nihi lea.*

Sublatus, a, um. p. præt.
Tollo, Sustollo, Suffero. *Aveia, Kaihaasia ia, Tohoia.*

Sublevatus, a, um. p. præt. **Sublevo**. *Lagaia, Hikiia, Hiliia, Tokoniia.*

Sublevo, as, avi, atum, are. v. a. *Laga, Fakatuu, Hiki, Hili, Tokoni.*

Sublimis. m. f. e. n. adj.
Maoluga, te Potu i oluga, Loa, Aliki.

Sublimitas, atis. f. *Te Maoluga aga, te Loto lahi lelei, Alikiaga.*

Sublucanus, a, um. adj.
Kei hegihegi.

Submergo, is, ersi, ersum,

gere. v. a. *Fakamou, Maumau i te tai.*

Submersus, a, um. p. præt.

Submergo. *Mouia, Tokaia.*

Submissus, a, um. p. præt. **Submitto**. *Tuku ifo, Fanafana, Sii* : Voce submissâ, *Leo fanafanape.*

Submitto, is, isi, issum, tere. v. a. *Tuku ilalo, Fakamalalo, Tau ki.*

Submoveo, es, ovi, otum, vere. v. a. *Fakamamao, Teteke te hahai.*

Subnixus, a, um. p. præt.

Subnitor. *Falala ki, Falanaki ki.*

Subripio, is, pui, reptum, pere. v. a. *Toofakafufu, Kaihaa, Mau kakape.*

Subsanno, as, avi, atum, are. v. a. *Fakalili, Sio nuki nuki.*

Subscribo, is, ipsi, iptum, bere. v. a. *Tohi i lalo, Fakahoko, Tohi te higoa i lalo, Fakamooni.*

Subscriptio, onis. f. *Tohi ifo i lalo.*

Subsequor, eris, secutus sum, qui. v. d. *Alu muli, Muli, Age.*

Subsidium, ii. n. *Te Tokoni, te Lafilafi, te Ugaki, te Tokonaki.*

Subsisto, is, stiti, stitum, tere. v. a. *Nofo, Tuku, Tuulaki, Faiga.*

Substantia, æ. *Kakano, Uhiga, te Mea e gaohi aki ia mea fale, te Koloa, te Api.*

Subsum, bes, bfui, besse. v. n. *E i lalo.*

Subter. præp. *I lalo.*

Subterraneus, a, um.

adj. *I te lalo kele.*

Subtilis. m. f. le. n. adj.

Manifi, Veliveli, Kau liki, Loto matala; Atamai.

Subtraho, is, axi, actum, here. v. a. *Ave kaihaa, Too age, Fakamole.*

Suburbium, ii. n. *Kolo sii ovi ki te kolo lahi.*

Subverto, is, ti, rsum, tere.

v. a. *Fuli hi, Auha, Fakamole, Holo i.*

Succedo, is, cessi, cessum, dere. v. n. *Hoa, Faka ovi, Lave, Hoko mai.*

Succendo, is, di, ensum, dere. v. a. *Tutu, Fakamafana.*

Succenseo, es, sui, sere. v. n. *Ita ki, Loto kovi.*

Successor, oris. m. *Te Hoa ae e hoko mo he taki.*

Succingo, is, nxi, cinctum, gere. v. a. *Kulukiake.*

Succlamo, as, avi, atum, are. v. n. *Kalaga.*

Succresco, is, crevi, cretum, crescere. v. n. *Tupu i lalo, Tupuake mai lalo.*

Succumbo, is, ubui, ubitum, bere. v. n. *Lava, To ifc.*

Succurro, is, ri, rsum, rere. v. n. *Tokoni, Ofa ki, Ugaki.*

Succys, i. m. *Te Maui (o te akau, mohuku), te Vai, te Huhua.*

Sudarium, ii. n. *Te Taliaga kakava.*

Sudo, as, avi, atum, are. v. n. et a. *Kaka va, Palapala, Hali.*

Sudor, oris. m. *Te Kaka va, te Tautaa.*

Saffectus, a, um. p. præt.
Sufficio. *Avageia, Totogia*.

Sufficio, is, feci, fectum, ficere. v. a. *Tuku ilalo, Totogi, Avage, Tukula, Uta mo* : Sufficit mihi.

Sufflo, as, avi, atum, are. v. a. *Pupuhi ifo*.

Suffoco, as, avi, atum, are. v. a. *Kukumi, Taomi*.

Suffodio, is, odi, ossum, dere. v. a. *Keli ifo i loto, Fakasi tonu i te kele*.

Suffragium, ii. n. *Te Fakamooni, Hufaga, te Loto o te hahai e filifili*.

Sugo, is, uxi, uctum, gere. v. a. *Mihi, Mimisi*.

Sui, Sibi, Se. pron. genit. *Aona, Aana*.

Suillus, a, um. adj. *O puaka, Fakapuaka; Kau ki te puaka*.

Sulco, as, avi, atum, are. v. a. *Keli te ala i te palau*.

Sulcus, i. m. *Te Ala (i te palau)*.

Sulfur, uris. n. (et) **Sulphur**, uris. n. *Sulifa* *; *Akau e tutu*.

Sum, es, fui, esse. v. *E... : Eau potu, vale*.

Summa, æ. f. *Te Katoa, te Fakanoou*.

Summitas, atis. f. *Te Potu i oluga, te Fuga*.

Summa, i. n. *Te Fuga*.

Summus, a, um. adj. *Te Potu lahi aupito, te Lahi, Maoluga aupito* : — Pontifex, *Te Tui tapu*.

Sumo, is, Sumpsi, Sump-

tum, mere. v. a. *Tooake, Kapa ki, Kofui*.

Sumptus, a, um. p. præt.
Sumo. *Aveia, Pukeia*.

Sumptus, us. m. *Te Totogi, te Teuteu*.

Suo, is, Sui, Sutum, Suere. v. a. *Tui*.

Supellex, ectilis. f. *Te Naunau, te Tootooga (o te fale)*.

Super. præp. *I, I te, I te fuga*.

Superbè. adv. *Fakafia-mealahi*.

Superbia, æ. f. *Te Fia-mealahi*.

Superbio, is, ivi et ii, itum, ire. v. n. *Fialahi, Fia aliki, Fia maoluga*.

Superbus, a, um. adj. *Fia mealahi, Fia aliki, Fia maoluga*.

Superficies, iei. f. *Te Fuga, te Mata*.

Superior. m. f. us. n. oris. gen. comp. **Superus**. *Lahi ake, Loa ake, Maoluga ake, Kua hili*.

Supernè. adv. *Mai oluga*.

Supernus, a, um. adj. *I oluga, Mai oluga*.

Supero, as, avi, atum, are. v. a. *Lavai, Alu ake, ... ki te tahi potu, Malo, Lahiake*.

Superpositus, a, um. p. præt. **Superpono**. *Tuku i oluga, ... i te fuga*.

Superscribo, is, ipsi, iptum, bere. v. a. *Tohi i te, ... i oluga*.

Superscriptio, onis. f. *Te Tohi Fakailoga*.

Superstes, titis. adj. m.

f. n. *Toe, Kei mauili, Hao, Tologa.*

Superstitio, onis. f. *Te Lotu kaka, ... hala, ... ki he mea noa, Too tooga fakapagani **.

Superstitiosus, a, um. adj. *Tagata lotu feia.*

Supersubstantialis. m. f. le. n. adj. *Ae e tokoni ki te tafito.*

Supersum, es, fui, esse. v. *E toe, Kei mauili, Ae e hao.*

Superus, a, um. adj. *Mai oluga, Lahiake, Mai Selo **.

Supervacuus, a, um. adj. *Lahi fau, Mole aoga, Noape.*

Supervenio, is, veni, ventum, ire. v. n. *Hau fokifape; Kahau, Hokoage.*

Supinus, a, um. adj. *Foo-hake.*

Suppedito, as, tavi, tatum, tare. v. a. *Avage, Foaki.*

Suppeto, tis, tere. v. n. *Uta; Kua lahi.*

Supplanto, as, avi, atum, are. v. a. *Ta vae ki he tahi, Fakato kaka he tahi; Mau, Kapape (te mea o te tahi.)*

Supplementum, i. n. *Te Fakalahilahi, Ai he tahi mea o faka katoa he mea.*

Suppleo, es, evi, etum, ere. v. a. *Fakakatoa; Hoko mo he tahi.*

Supplex, licis. adj. m. f. n. *Kole fakamamahi, Nofa fakamamahi.*

Suppliciter. adv. *Fakamamahi.*

Supplicium, ii. n. *Te Tamate, te Mate, te Mamahi.*

Supplico, as, cavi, catum, care. v. a. *Hu, Kolekole.*

Suppono, is, posui, ositum, nere. v. a. *Tuku ki lalo.*

Supporto, as, avi, atum, are. v. a. *Ave kehe, Tokoni.*

Suppuro, as, avi, atum, are. v. n. *Aukau.*

Supputo, as, avi, atum, are. v. a. *Tuusi, Tuutuusi, Faafaa i, Lau.*

Supra. præp. *I, I te, Ialuga.*

Supremus, a, um. adj. *Muli, Fakamuli, Ma oluga aupito, Lahi aupito.*

Surdus, a, um. adj. *Tuli.*

Surgo, is, rrexi, rrectum, gere. v. n. *Tuuake, Tupu.*

Sursum. adv. *Ki oluga.*

Sus, Suis. m. f. *Puaka, Siga manu o te puaka.*

Susceptus, a, um. p. præt.

Suscipio. *Kua fai ia, Kamata fai ia.*

Suscipio, is, cepi, ceptum, pere. v. a. *Kamata fai, Tali, Taupau, Fai te tama fai, Tokoni.*

Suspecto, as, avi, atum, are. v. a. *Mahalo.*

Suspectus, a, um. p. præt. **Suspicio**. *Ae kua fai te mahalo ki ai, Kaka.*

Suspendo, is, di, sum, dere. v. a. *Tautau, Ai ki, Fakava.*

Suspensus, a, um. p. præt. **Suspendo**. *Tautau ia.*

Suspicio, is, pexi, pectum, cere. v. a. *Sioake, Haga, Mahalo.*

Suspicio, onis. f. *Te Mahalo.*

Suspicio, aris, atus sum, ari. v. d. *Mahalo kovi.*

Suspirium, ii. n. **Suspiritus**. m. *Te Manava, te Tagi.*

Suspiro, as, avi, atum, are. v. a. et n. *Manava, Tagi.*

Sustentatio, onis. f. *Te Magisi, te Tokoni.*

Sustento, as, avi, atum, are. v. a. *Tokoni, Taupau, Fafaga.*

Sustineo, es, nui, tentum, ere. v. a. *Tali* : — impetum, ...*te oho mai o te fili. Kataki* : — poenam..., *i te mamaki.*

Sutor, oris. m. *Te Tui puga vae, te Tufuga tui.*

Suus, a, um. pron. *Tona, Tana, Ona, Ana.*

Syllaba, æ. f. *Kupui lea.*

Symbolum, i. n. *Fakailoga, Tohi o te kau Apositolo*.*

Symphonia, æ. f. *Te Tagi lelei o te u mea fakatagi.*

Synagoga, æ. f. *Sinakoka*, Fale tapu (o te hahai Sutea*.)*

Synodus, i. f. *Te Fono o te kau Epikopo*.*

Syntaxis, is. f. *Te Fakatotonu (o te lea, o te talanoa), Tona faka hoko.*

T

Tabernaculum, i. n. *Te Fale kie, Fehikitaki nofoaga, te Tapenakulo*.*

Tabesco, is, Tabui, bescere. v. n. *Fakamalu, Fakavai, Pala, Tukutuku ki muli, Moa-moa.*

Tabula, æ. f. *Te Papa, Laupapa.*

Tabulatum, i. n. *Te Fola papa.*

Taceo, es, cui, acitum, ere. v. n. *Fakalogologo.*

Tacitus, a, um. p. præ. **Taceo**. *Moleguia, Molelauia, Fakalogologoia.*

Tactus, ūs. m. *Te Kapa, te Fāfā.*

Tædet, ebat, Tædnit, Tædere. (v. *faikehe*). *Fiu age* : *Mætædet laboris.*

Tædium, ii. n. *Te Fiu, te Vaivai.*

Talentum, i. n. *Taleta*, Paaga lahi (120 paona* loma*).*

Tallo, onis. f. *Te Totogi, Fakatatau.*

Tallis. m. f. le. n. adj. *O hage...*, *Ko, Tatau, Feia* : *Talis pater, talis filius. Qualis pater, talis filius.*

Talus, i. m. *Te mulivae. (Talon.)*

Tām. adv. *Fenei, Feia.* = Conj. *Hage, Tatau* : *Tām te amo quām patren.*

Tamdiū. adv. *Tatau, I te temi* fuape* : *Tamdiū frustrā conaris?*

Tamen. conj. *Kae, Logo agepe.*

Tandem. adv. *Pea hoki, Ki muli.*

Tango, is, Tetigi, Tactum, gere. v. a. *Kapu, Hoko, Tago, Fāfā.*

Tanquàm. adv. *Feia, O hage* : Receperunt eum tanquàm salvatorem.

Tanti (pretii). adv. *O te totogi feia, Lelei feia, Aoga feia* : Tanti facio te.

Tantillum, i. n. *Faka-siisiiage*.

Tanto (pretio). adv. *Tatau, Hage* : Quanto... tanto...

Tantoperè. adv. *Lahi feia*.

Tantum. adv. *E hage, Ko, O lahi feia*.

Tantummodò. adv. *Pe, Aiape, E gatape*.

Tantus, a, um. adj. *Lahi feia*.

Tapes, etis. m. **Tape-tum**, i. n. *Te Fala, te Tupenu*.

Tardè. adv. *Maliepe, Tuaipe*. **Tardiùs.** Comp. *Tuai'ake fau*.

Tardo, as, avi, atum, are. v. a. et n. *Tuai, Maikoiko*.

Tardus, a, um. adj. *Tuai*.

Tardior. Comp. *Tuai ake; Fau piko*.

Tartarus, i. m. *Te Tale-talo **, *Ia Ifeli **.

Taurus, i. m. *Pipi tagata, (Kou) pipi*.

Tectum, i. n. *Te Ato, te Fale, te Fugafale*.

Tectus, a, um. p. præ.

Tego. *Atoia, Ugakia, Fufu*.

Tecum (vel) **Cum te.** *Koe*.

Tegmen, inis. n. *Te Mea kofu, Kofu, Kili, Malu, Mea uufi*.

Tego, is, exi, ectum, gere. v. a. *Ato, Ugaki, Kofu, Fufu*.

Tegumentum, i. n. *Te*

Kofu, te Mea vala, te Kili manu.

Tela, æ. f. *Te Kie*.

Tellus, uris. f. *Te Kelo-kele*.

Telum, i. n. *Mata fana*,

Temerarius, a, um. adj. *Vale, Fai vale, Aga vale, Hee faka kaukau*.

Temerè. adv. *Noape, Hee faka kaukau*.

Temeritas, atis. f. *Te Agavale, te Fainoape*.

Temperantia, æ. f. *Fai-faimalie, Fai lelei (inu mo kai)*.

Temperatura, æ. f. *Te Uhiga (o te vela mo te momoko), Tona lahi mo tona sii*.

Temperatus, a, um. p. præ. **Tempero.** *Leleipe, Mole vela mole momoko, Mafana leleipe* : Zona temperata.

Temperies, iei. f. *Te Feituu temi ** (*lelei, kovi, mafana, momoko*).

Tempero, as, avi, atum, are. v. a. *Fakatokatoka, Lolomi, Fakamomoko, Fakamalie, Fuafua lelei te vela mo te momoko pea mo te loto*.

Tempestas, atis. f. *Te Afa*.

Templum, i. n. *Te Fale-lotu*.

Tempus, oris. n. *Te Temi ** : In illo tempore, *Ia aho koia*.

Tempus, oris. n. *Te Niania*. (Tempe.)

Tenax, acis. adj. *Malohi, Pipiki malohi, Loto malohi, Manatu, Kinau*.

Tenebræ, arum. f. plur. *Te Pouli, te Fakapouli*.

Teneo, es, nui, Tentum, ere. v. a. *Taofi, Mau, Too, Taupau; Puke mau.*

Tener, ra, rum. adj. *Mui, Makalulu, Malu, Sii.*

Tentatio, onis. f. *Te Ahiahi, te Fakahala.*

Tentatus, a, um. p. præ. *Tento. Ahiahiia, Fakahalaia.*

Tento, as, avi, atum, are. v. a. *Ahiahi, Fakahala i, Asiga.*

Tentorium, ii. n. *Falekie, Nofoga fehikitaki.*

Tenuis. m. f. e. n. adj. *Manifi, Tutue, Maa maa, Vairai.*

Tenüs. præp. *O au ki : Ore tenüs, O au ki te gutu o he nea i fonu opeope.*

Tepeo, es, pui, ere(et) **Tepecso**, is, escere. v. n. *Nofonoa, Fakau o momoko, Loto noa.*

Tepidus, a, um. adj. *Mafana sii, ... noa, Apeapelua (i te vahaa o te lelei mo te kovi.)*

Ter. adv. *Tua tolu.*

Tercentum. indecl. *Tolu geau.*

Terebra, æ. f. *Vili.*

Terebro, as, avi, atum, are. v. a. *Vili.*

Tergo, is, Tersi, Tersum, gere. v. a. *Holo holo i, Taft.*

Tergum, i. n. *Te Tua.*

Termino, as, avi, atum, are. v. a. *Fakailoga, Fakagata, Fakatotonu.*

Terminus, i. m. *Te Fakailoga, te Gataaga, te Ikuaga; te Tua koi.*

Tero, is, Trivi, Tritum, Te-

rere. v. a. *Natu, Palu, Fakaveevee, Ta, Tukituki.*

Terra, æ. f. *Te Kelekele, te Atulaulau.*

Terrenus, a, um. adj. *O te kele, Aki te kele, Kau ki te kele.*

Terreo, es, rui, ritum, ere. v. a. *Fakamataku i.*

Terrestris. m. f. e. n. adj. *Fakamalama, Kau ki te kele.*

Terribilis. m. f. le. n. adj. *Fakamataku, Matakulia.*

Terrificus, a, um. *E fakamatuku, Fakamataku.*

Terror, oris. m. *Te Mataku, te Manavasii.*

Tertio. adv. *Tona tua tolu.*

Tertius, a, um. adj. *Tona tolu.*

Testa, æ. f. *Te Ipu kele Piliki * (Brique).*

Testaceus, a, um. adj. *Fai aki te kele moho.*

Testamentum, i. n. *Te Tohi fakatotonu, te Tohi tapu afea mo foou; Lea pe Tohi tuku o he kaiga ka mate.*

Testator, oris. m. *Ae e fai tona tohi feia.*

Testatrix, icis. f. *Te Fafine e fai tona tohi feia.*

Testimonium, ii. n. *Te Fakamooniaga, Tohi pe Lea feia.*

Testis, is. m. f. *Ae e fakamooni.*

Testor, taris, tatus sum, tari. v. d. *Fakamooni.*

Testudo, inis. f. *Te Fonu.*

Testula, æ. f. *Te Kele moho, Umea.*

Tetanus, i. m. *Te Gutumau, te Maugutu.*

Teter, tra, trum. adj. *Uli*, *Uliuli*, *Likoliko*, *Mata kovi*.

Tetrarcha, æ. m. *Tetaleka* *, *Matua pule*, *Aliki pule*.

Texo, is, xui et xi, xtum, xere. v. a. *Lalaga*, *Fihu*.

Textilis, m. f. le. n. adj. *Lalagaia* : Textile opus, *Kie*.

Textura, æ. f. *Te Lalaga*, *te Lau faka holo holo o he mea*.

Textus, a, um. p. præst.

Texo. *Lalagaia*.

Thalamus, i. m. *Te Koga fale moe*.

Theologia, æ. f. *Teologia* *, *Siesia* * o *te Atua*, *Talanoa ki te Atua*.

Theologus, i. m. *Ae e ako te Teolosia* *.

Thermæ, arum. f. plur. *Te vai puna mafana*.

Thesaurizo, as, avi, atum, are. v. a. *Tanaki koloa*.

Thesaurus, i. m. *Te Koloa*.

Thorax, acis. m. *Te Fatafata*, *te Mea teke e uufi aki te fatafata*.

Thronus, i. m. *Te Afoaga*.

Thureus, a, um. adj. *Fakaiseso* *, *Kau ki te iseso* *.

Thuribulum, i. n. *Te Tulipulo* *, *E ai ki ai te afi*.

Thus. Vide **Tus**.

Thymiana, atis. n. *Te Magoni*.

Tibia, æ. f. *Te Vae*, *te Fagufagu*.

Tibicen, inis. m. **Tibicina**, æ. f. *Ae e fakatagi te fagufagu*.

Tigris, is et idis. m. *Te Tigiligi* *, *Tafe i asia* *. = f. *Te Manu kaikai e higoa feia*.

Timeo, es, mui, mere. v. a. et n. *Mataku*, *Manava sii*, *Tuania*.

Timidus, a, um. adj. *Manava sii gafua*.

Timor, oris. m. *Te Mataku* : Timor Domini, initium sapientiae.

Tinctura, æ. f. *Te Pena*.

Tinctus, a, um. p. præst.

Tingo. *Penaia*, *Fufuhiia*, *Palapalaia*.

Tingo, is, nxi, nctum, gere. v. a. *Fakapalapalaia*, *Fufuhi*, *Penaia*.

Tinea, æ. f. *Te Ane*.

Tinnio, is, ii, itum, ire. v. n. *Tagi(tetaliga)* : Tinniuntaures, *E tagi te taliga*.

Tiro, onis. m. *Tagata foou*, *Hoki ake*, *Ako ako foou*.

Tirocinium, ii. n. *Te Ako ako foou*.

Titillamentum, i. n. **Titillatio**, onis. f. *Te Fakaeneene*; *te Makaeneene*.

Titillo, as, avi, atum, are. v. a. *Fakaeneene*.

Titulus, i. m. *Te Tohi fakailoga*; *te Tohi aliki*, *te Kupu aliki o he tohi*.

Toga, æ. f. *Te Kofu loa* (*I ona aho*).

Tolerabilis, m. f. le. n. adj. *Siasia*, *Feala tona tali*, ... *tona kataki*.

Tolerantia, æ. f. *Te Kataki*.

Tolero, as, avi, atum, are. v. a. *Kataki*.

Tollo, lis, Sustuli, Sublatum, lere. v. a. *Ave*, *Too*, *Taupau*, *Fakamole*.

Tomus, i. m. *Te Koga, te Tohi.*

Tondeo, es, Totondi, Tonsum, dere. v. a. *Kosi, Tele, Tuusi, Fáfai.*

Tonitru, ua. n. *Te Mana.*

Tono, as et is, nui, nare et nere. v. a. *Mana, Kalaga, Afa.*

Tonsura, æ. f. *Te Kosi, Tuusi, te Tele.* = *te Torula* * o *te faahiga tapu i te tumu aki.*

Tonsus, a, um. p. præst.

Tondeo. *Kosi ia, Teleia, Fáfai ia.*

Tonus, i. m. *Te Mea fakailoga o tetonu, ... o te leo ... o te tohi, ... o te mea fakatagi.*

Topazium, ii. n. **Topazium**, ii. f. (et) **Topazon**, i. n. *Te Maka koloa ia.*

Torcular, aris. n. *Te Tautauaga fuai vite* * . . .

Tormentum, i. n. *Mama-hiaga, Faka mamahi, Ogosia.*

Torpeo, es, pui, ere (et)

Torpesco, is, scere. v. n. *Mategugu i te momoko, Haga noa, (Loto noa.)*

Torqueo, es, Torsi, Tortum, Torquere. v. a. *Faka mamahi, Miomio i.*

Torques, is. m. *Te Kahoa.*

Torrens, entis. m. *Te Tafae alu lahi i te ua.*

Torreo, es, rui, Tostum, rere. v. a. et n. *Fakapaku, Tutu.*

Tortura, æ. f. *Te Taute mamahi, Faka mamahi.*

Torus, i. m. *Moeaga* : — conjugum (Lit nuptial.)

Torvus, a, um. adj. *Fakahipahipa, Kovi, Ita ita.*

Tot. indecl. *Lahi feia, Tokolahi feia.*

Totidem. indecl. *Takitahitona, Tokolahi feia.*

Totus, a, um. adj. *Fuape, Fulipe, Katoape.*

Trabes, bis. et **Trabs**, bis. f. *Pou, Lalago lahi.*

Tractus, a, um. p. præst.

Traho. *Totohoia, Fofolaia; Matohoia.*

Traditio, onis. f. *Te Tala-tisio* *, *Tuku fakaholo, te Tuku lau mea.*

Traditus, a, um. p. præst.

Trado. *Tuku age.*

Trado, is, didi, ditum, dere. v. a. *Avage, Tuku age; Kaka i, Tuku faka holo.*

Traduco, is, uxi, ctum, cere. v. a. *Faka hoko ki he tahi potu, Taki age; Fakaliliu mai he lea ki he tahi lea.*

Treductio, onis. f. *Te Fakaliliu feia.*

Traho, is, axi, actum, here. v. a. *Toho.*

Trajectus, a, um. p. præst.

Trajicio. *Æe kua alu ki he age, Asia ia.*

Trajicio, is, jeci, jectum, cere. v. a. *Ave ki he tahi potu, Fakalaki, Laka age, Alu age.*

Trano, as, avi, atum, are. v. a. *Kakau, Alu kauga ki he tahi potu.*

Tranquillitas, atis. f. *Te Fakafi malie age, te Malolo age, te Malu o te tai.*

Tranquillo, as, avi, atum, are. v. a. *Malu (te tai), Fakafimalie.*

Tranquillus, a, um. adj.

Malu, Noga noga, Tokatoka.

Trans. prap. *Ki he age.*

Transactus, a, um. p. præt. **Transigo**, *Asi aupito.*

Transcribo, is, ipsi, iptum, bere. v. a. *Tohi, Fai tohi, Hiki he tohi mai he tohi.*

Transcurro, is, cucurri, currere. v. a. et n. *Tafusiage, Fealuaki.*

Transeco, is, sivi, situm, sire. v. a. et n. *Alu age, Tafusi ki, Mole noa, Fakalaka, Fouage.*

Transfero, fers, stuli, slatum, ferre. v. a. *Fua, Fetukuage, Fakaliliu, Hiki, Ave.*

Transigo, is, ixi, ixum, gere. v. a. *Asi aupito, Hoka aupito.*

Transfiguratio, onis. f. *Te Liliu o kehe.*

Transfiguro, as, avi, atum, are. v. a. *Liliu o kehe he mea.*

Transfixus, a, um. p. præt. **Transigo**, *Asi aupito, Hoka aupito ia.*

Transfodio, is, fodi, fossum, dere. v. a. *Hoka.*

Transfuga, æ. f. et m. *Te Hoka ki te fili.*

Transgredior, deris, essus sum, di. v. d. *Alu ki he age.*

Transigo, is, segi, sactum, gere. v. a. *Hoka, Asi aupito.*

Transitus, us. m. *Te Aluaga.*

Translatio, onis. f. *Te Hiki, te Fakaliliu.*

Transplanto, as, avi, atum, are. v. a. *Laga, Hiki.*

Transporto, as, avi, atum, are. v. a. *Ave ki he age, Fetuku ki he age, Faka aunofo.*

Trecenti, æ, a. adj. *Tolu geau.*

Trecentiès. adv. *Tua tolu geau.*

Tremendus, a, um. adj. *Mata kulia.*

Tremor, oris. m. *Te Mataku, Manavasii, te Galulu, te Tete tete.*

Trepidus, a, um. adj. *Te te i te..., Manavasii, Hohaa.*

Tres. m. f. **Tri**. n. *Tolu.*

Tribunal, lis. n. *Nofoga fakamau.*

Triangulum, i. n. *Agele * e tolu, te Ivi tolu.*

Tribunus, i. m. *Pule i Lona *, Aliki solia *.*

Tribuo, is, bui, butum, uere. v. a. *Avage, Foaki, Tuku ki.*

Tribus, us. f. *Te Faahiga.*

Tributum, i. n. *Paaga fatogia.*

Tributus, a, um. p. præt.

Tribuo. *Tukuia, Foakia, Ave ia.*

Tridens, entis. m. *Huki mata tolu, Huo mata tolu.*

Triduanus, a, um. adj. *Tona aho e tolu, Vahaa aho e tolu.*

Triennium, ii. n. *Vahaa tau e tolu.*

Triens, entis. m. *Tona koga tolu.*

Triginta. ind. *Tolugofulu.*

Trimestris. m. f. tre. n. adj. *Vahaa menise * e tolu.*

Trinitas, atis. f. *Te Tahiki tolu.*

Tripes, edis. adj. *Vae tolu.*

Triplex, licis. adj. *Lo tolu.*

Triplico, as, avi, atum, are. v. a. *Lo tolu, Faka lotolu.*

Tristè. adv. *Mamahipe, Loto mamahi, Faka mamahi.*

Tristis. m. f. e. n. adj. *Mamahi (Loto, Mata mamahi), Malaia.*

Tristitia, æ. f. *Te Mamahi, te Mata mamahi.*

Triticum, i. m. *Fulumeto*.*

Tritura, æ. f. *Te Kini fulumeto*, Tuki ke malu.*

Triumpho, as, avi, atum, are. v. n. et a. *Vikivikilia, Malo.*

Trucido, as, avi, atum, are. v. a. *Tamate, Mau mau, Laliki.*

Trulla, æ. f. *Te Tulele*, Mea pena.*

Trunco, as, avi, atum, are. v. a. *Tuusi, Motui.*

Truncus, a, um. adj. *Nima ku, Vae mutu.*

Truncus, i. m. *Te Tafito i akau.*

Tu, Tui, Tibi, Te. pron. *Koe, Aau, Oou, Kia koe, Ia koe.*

Tuba, æ. f. *Te Mea fakatagi.*

Tubus, i. m. *Te Pui mea, te Ava i mea.*

Tueor, eris, itus sum, eri. v. d. *Taupau, Tokoni, Ugaki.*

Tùm. adv. *Pea hoki, Tautape: Quùm, tùm.*

Tumeo, es, ui, ere. v. n. *Fufula ake, Mapula ake.*

Tumidus, a, um. adj. *Fufula, Faitama: Velum —.*

Tamor, oris. m. *Te Mea fufula, Vakafao.*

Tumultus, ùs. m. *Te Gatutu, te Femea aki.*

Tamulus, i. m. *Te Esi, Ta puke, Tanumaga.*

Tanc. adv. *Pea hoki, I te lakaga aia.*

Tunica, æ. f. *Te Kofu.*

Turba, æ. f. *Te Hahai.*

Turbatio, onis. f. *Te Gatutu o te hahai.*

Turbatus, a, um. p. præ.

Turbo. *Gatutuia, Hohaa.*

Turbidus, a, um. adj. *Houhou, Afasia, Epu, Aoia, Fakapouli, Mata toia, Nenefu.*

Turbo, as, avi, atum, are. v. a. *Fakatutu, Fakatupu, Fakalaga, Fakakovi, Fakapupu.*

Turbo, inis. m. *Ahiohio.*

Turma, æ. f. *Te Hahai tautau (Tokotolugofulu solia*.)*

Turpis. m. f. e. n. adj. *Fakayufi, Fakamelei, Fakalia lia: Turpe est mentiri.*

Turpiter. adv. *Kovipe, Fakayufi.*

Turpitude, inis. f. *Mata kovi, Fakalia lia, Agakovi, Mea fakayufi.*

Turris, is. f. *Te Tule*, Fale takafuafua pe faahi fa ki te tau pe etc.*

Tus (et) Thus, uris. n. *Te Iseso*, Akau magoni.*

Tussio, is, ivi, itum, ire. v. n. *Tale.*

Tussis, is. f. *Te Tale.*

Tutamen, minis. n. *Mea teteke, Teu, te Tokoni aga.*

Tu te. pron. **Tu te met**. (Tu ipse) *Ia koepe.*

Tutè. adv. *Hee mataku, Tonupe.*

Tutela, æ. f. *Te Taupau o he tamasii paea.*

Tutor, oris. m. *Te Matua taupau o he tamasii feia.*

Tutus, a, um. adj. *Maluia, Hee matakua ia, Ugia.*

Tuus, a, um. adj. *Tou, Tau, O ou, A au.*

Tympanum, i. n. *Te Nafa.*

Typus, i. m. *Te Fakata-tata, te Ata, te Faifaitaki-aga.*

Tyrannis, idis. f. *Te Pule faka aliki.*

Tyranus, i. m. *Te Tagata hauaa.*

U

Uber, eris. adj. *Mauli, Lahi, Lelei, Fua.*

Uber, eris. n. *Te Huhu.*

Ubertas, atis. f. *Te Huhua lahi, te Fua (o te kele), te Mahu.*

Ubi. adv. *Ifea : Ubi est? Pee ifea ia?*

Ubi (primum). Conj. *Ka...*, *Hoki, moka.*

Ubinam. adv. *Ifea? I te potu fea?*

Ubique. adv. *I te potu fuape.*

Ulcero, as, avi, atum, are. v. a. *Lavea i, Uu, Hae i.*

Ulciscor, eris, Ultus sum, Ulcisci. v. d. *Tau i, Totogi-kovi, Lagavaka.*

Ulcus, eris. n. *Papala.*

Ullus, a, um. adj. *He tahi.*

Ulna, æ. f. *Te Nima, te Takafalu : Accepit Simeon puerum in ulnis, Hapa hapai.*

Ultimus, a, um. adj. *Muli aupito, te Mua mua, (te temi * osi.)*

Ultio, onis. f. *Te Totogi kovi, te Tau i, te Laga vaka.*

Ultor, oris. m. *Ae e totogi, Tau i.*

Ultra. præp. **Ultrà**. adv. *I heage; Ki he age, Laka ki tua : Nihil ultrà.*

Ululatus, ūs. m. *Te Tagi lahi, te Keke.*

Ululo, as, avi, atum, are. v. n. *Tagi, Keke.*

Umbilicus, i. m. *Te Uho.*

Umbra, æ. f. *Te Malu, te Aata.*

Umbro, as, avi, atum, are. v. a. *Faka malui, Faka aata.*

Umbrosus, a, um. adj. *Maluia.*

Unà. adv. *Fakatahi.*

Unanimis. m. f. e. n. adj. *Feofa ofani ia; Loto tahi.*

Unanimitas, atis. f. *Te Feofa ofani, te Loto tahi.*

Uinctio, onis. f. *Te Mili, Akau mili : Extrema unctio, Etelemosio *.*

Uinctus, a, um. p. præst.

Ungo. *Mili ia, Pani ia, Fota ia.*

Unda. æ. f. *Te Peau, te Vai.*

Undè. adv. *Maifea?*

Undecim. ind. *Hogofulu ma tahi.*

Undecimus, a, um. adj. *Tona hogofulu ma tahi.*

Undiquè. adv. *Mai ia potu fua pe.*

Undo, as, avi, atum, are. v. n. *Ua lolo; Pula lahi.*

Ungo, is, nxi, nctum, gere. v. a. *Mili, Fota, Pani.*

Unguentum, i. n. *Te Magoni, te Akau magoni.*

Unguis, uis. m. *Paninia.*

Ungula, æ. f. *Te Vae i manu (pipi, * osi *), Pasikuku.*

Unicè. adv. *Tahipe.*

Unicus, a, um. adj. *Tahi, Tokotahi.*

Unigenitus, a, um. adj. *Tona tokotahipe: Jesus Christus unigenitus Patris.*

Unitas, atis. f. *Te Numelo tahi, te Fakatahi, te Mata tahi.*

Unitus, a, um. adj. *Fakatahi, Hokoia, Maopopoia.*

Universitas, atis. f. *Te Fakatahiaga, te Katoaaga; Faahiga kolesio * lahi.*

Universus, a, um. adj. *Katoa, Fua, Fuli: — orbis, te Atulaulau.*

Unquam. adv. *I he tua tahi ape; Naa i ai ape he aho.*

Unus, a, um. adj. *Tahi.*

Unusquisque, Unaquæque, Unumquodque. adj. et pron. *Takitaki.*

Urbanitas, atis. f. *Te Aga ofa ofa, Aga malu, Mata ofa ofa.*

Urbs, Urbis. f. *Te Kolo.*

Urgeo, es, Ursi, Urgere. v. a. *Fakavili, Fakavehi.*

Urina, æ. f. *Te Urine *.*

Uredo, inis. f. *Te Vela, te Mahunu.*

Urna, æ. f. *Te Ipu vai.*

Uro, is, Ussi, Ustum, Urere. v. a. *Tutu, Vela hi.*

Ursa, æ. f. *Te Ulusa * (Manu fekai fafine.)*

Ursus, i. m. *Te Ulusa * (Manu tagata aia.)*

Usquè. adv. *O au ki, E gata i.*

Usquequaque. adv. *I te potu fua pe, I te temi * fua pe.*

Usquequò. adv. *O au ki te a?*

Usura, æ. f. *Te Fai o he mea; te Totogi o te paaga; te Mau totogi; te Fua o te paaga.*

Usurpatio, onis. f. *Te Fakaaliki; te Mau fakaaliki o he mea.*

Usurpo, as, avi, atum, are. v. a. *Fakaaliki, Fakamalohi; Lau putuputu i faa lau.*

Usus, ūs. m. *Te Fai aki o he mea; te Gauē aki: Accipe equum ad usum.*

Usus, a, um. p. præ. **Utor.** *Kua fai ia, Gaohi akiia.*

Ut. conj. *Koteuhi, Ke..., Kahoki, Moka.*

Uterque, Utraque, Utrumque. pron. *Tokolua, Naua, Tahi mo te tahi.*

Uterus, i. m. *Te Fatu, te Fanauaga.*

Uti. conj. *O hage ko.*

Utilis. m. f. le. n. adj. *Aoga, Feala: Utilis cibo, Ata kai.*

Utilitas, atis. f. *Te Aogaaga, te Feala, te Leleiaga o he mea.*

Utinàm. interj. *Ofa ke.*

Utiqùè. adv. *Ifoki, Moo-ni.*

Utor, eris, Usus, sum, Uti.
v. d. *Faiaki, Gaueaki.*

Utpotè. adv. *O hage.*

Utrinque. adv. *Ionaafaahi e lua, Lua tataupe.*

Utrùm. adv. *Pe ne : Nescio utrùm nostrâ an vestrâ fuerit culpâ.*

Uva, æ. f. *Te Fua i vite *.*

Uxor, oris. f. *Te Ohoana, te Fafine ohoana : Uxorem ducere, Fai hona kaiga.*

V

Vacca, æ. f. *Te Pipi * fafine.*

Vacillo, as, avi, atum, are. v. n. *Tete, Fealuaki.*

Vaco, as, cavi, catum, care. v. n. *Atea, Ago, Nofo noa, Nofope : Dies dominica vacat.*

Vacuus, a, um. adj. *Atea, Ago, te Atea, Hala, Lau lahi, Noa.*

Vado, is, dere. v. n. *Ahu, Haele.*

Vadum, i. n. *Aa, Ahaga.*

Væ ? interj. *Isa, Malaia.*

Vafer, fra, frum. adj. *Poto, Kaka, Agakovi.*

Vagina, æ. f. *Aiaga o te heleta.*

Vagio, is, givi, gitum, gire. v. n. *Tagi o te tama sii.*

Vagitus, ūs. m. *Te Tagi o te tama sii.*

Vagus, a, um. adj. *Auhe, Hehe, Loto fealuaki.*

Vagor, aris, atus sum, ari. v. d. *Fealuaki, Hehe, Takataka.*

Vah ! interj. *E koe ! He ia koe !*

Valdè. adv. *Lahi.*

Vale, Valetè. imper. **Valeo.** *Malolola, Alofa.*

Valedico, is, ixi, ctum, cere. v. n. *Tala alofa, Fealofaaki.*

Valens, entis. adj. *Malolo lelei, Malohi, Faa fai.*

Valeo, es, lui, litum, ere. v. n. *Malohi, Malolo, Faa fai, Alofa, Uta, Tau mo.*

Valetudinarius, a, um. adj. *Vairai, Moumousaa.*

Valetudo, inis. f. *Te Malolo, te Malohi.*

Validus, a, um. adj. *Malohi, Fai aoga, Ae e lave : Sacramenta —.*

Vallatio, onis. f. *Te A.*

Vallatus, a, um. adj. *Pui-pui, Aki te a.*

Vallo, as, avi, atum, are. v. a. *Fai a, Fakamalohi, Fakapaepae.*

Vallum, i. n. *Te A, te Tanuaga.*

Vallus, i. m. *Pou, A maka o he kolo.*

Vanè. adv. *Noape.*

Vaniloquium, ii. n. *Talanoa noa, Fialahi.*

Vanitas, atis. f. *Te Vaiga, te Fia lelei : Vanitas vanitatum et omnia vanitas, præter amare Deum...*

Vanus, a, um. adj. *Gaasi, Noa, Fia uia, lelei.*

Vapor, oris. m. *Te Kakapu, te Kohu.*

Vaporo, as, avi, atum, are. v. a. *Kakapu, Kohu, Ahu.*

Vapulo, as, avi, atum, are. v. n. *Ta, Taia.*

Varietas, atis. f. *Te Mea kehekehe, te Femeaaki, Mea pulepule.*

Varius, a, um. adj. *Kehe, Kehekehe, Pena kehekehe, Pulepule..*

Vas, Vasis. n. *Vasa, orum.* plur. *Ipu, Pa.*

Vastatio, onis. f. *Te Auha, te Maumau, te Kaihaa.*

Vasto, as, avi, atum, are. v. a. *Auha, Maumau, Kaihaa, Fakamole.*

Vastus, a, um. adj. *Laraki, Maumauia, Moleia, Lau lahi, Lahi.*

Vates, is. m. f. *Te Polofeta*;* *Laupe lava kia tauhitamapua.*

Vaticinium, ii. n. *Te Fakailoilomua, te Kikite.*

Vaticinor, aris, atus sum, ari. v. d. *Fakailoilomua, Kikite.*

Ve. Vide **Vel.**

Vecors, rdis. adj. *Kovi, Agakovi, Vale.*

Vectigal, lis. n. *Totogi, Fatogia.*

Vehemens, entis. adj. *Lahi aupito, Lalahi, Malohi.*

Vehementer. adv. *Malohi, Fakamalohipe.*

Vehiculum, i. n. *Te Teka fetuku mea.*

Veho, is, exi, ectum, here. v. a. *Fetuku, Toko.*

Vel, Ve. adv. *Pe.*

Velamen, inis. n. **Velamentum**, i. n. *Kie puipui.*

Vello, is, Velli (et) Vuls, Vulsum, lere. v. a. *Taaki, Holoholoi.*

Vellus, leris. n. *Kilii akeno*, moona fulu.*

Velo, as, avi, atum, are. v. a. *Uufi; Fakapulou.*

Velox, ocis. adj. *Vave.*

Velum, i. n. *La.*

Velut. conj. *Feia, O hageko.*

Vena, æ. f. *Ua.*

Venatio, onis. f. *Te Fana manu.*

Venator, oris. m. *Tagata fana manu.*

Venatus, ūs. m. *Te Fana manu.*

Vendo, is, didi, ditum, dere. v. a. *Fakatau.*

Venenum, i. n. *Mea kona, Mea fakakona.*

Venerabilis. m. f. le. n. adj. *Maonioni, Fakapaapaia.*

Veneratio, onis. f. *Te Fakapaapa, te Maonioni-aga.*

Veneror, aris, atus sum, ari. v. d. *Fakapaapa, Tauhi lelei.*

Venia, æ. f. *Te Fakamolemole, te Fakagafua.*

Venialis. m. f. le. n. adj. *E aoga ke fakamolemole, Feala tona... = Veniale*.*

Venio, is, veni, ventum, ire. v. n. *Hau, Hoko.*

Venor, aris, atus sum, ari. v. d. *Fana manu; Hele manu.*

Venter, tris. m. *Te Fatu, te Fua jatu, te Kete.*

Ventilo, as, avi, atum, are. v. a. *Fakahavili, Fakahiligia*.

Ventosus, a, um. adj. *Viligia, Fonu i te matagi, Havili*.

Venturus, a, um. p. fut. **Venio**. *Ka hau*.

Ventus, i. m. *Te Matagi*.

Venundo, as, dedi, datum, dare. v. a. *Fakatau*.

Venustus, atis. f. *Mata-mata lelei (o te fagine), Mata-gafua o te...*

Venustus, a, um. adj. *Mata-mata lelei, Loto matalelei*.

Vepres, is. m. *Vepres*, ium. plur. *Vao talatala*.

Ver, eris. n. *Te Eituu laa mafana*.

Verax, acis. adj. *Mooni*.

Verbera, rum. n. plur. *Mea kini, te Ta*.

Verbero, as, avi, atum, are. v. a. *Kini, Tamatei, Ta, Pakini*.

Verbum, i. n. *Lea, Akonaki*. = *Te Alo o te Atua*.

Verè. adv. *Mooni, Koe*.

Verecundia, æ. f. *Aga fakapaapa, Fakalogologo, Agafaka vaivai, Motesetia **.

Verecundus, a, um. adj. *Fakaapaapaia, Fakamotesetia **.

Vereor, eris, ritus sum, eri. v. d. *Manavasi, Fakapaapa*.

Vergo, is, gere. v. n. *Loto ki, Haga ki : Vergit ad Septentrionem*.

Verisimilis. m. f. le. n. adj. *Gali mooni, Gali fua*.

Veritas, atis. f. *Te Mooni*.

Veritus, a, um. p. præ.

Vereor. *Matakuia, Manavasiia*.

Vermis, is. m. *Te Ugaga*.

Vernacula, æ. f. *Kaugana fagine tupu i te api*.

Vernaculus, i. m. *Kaugana Tagata tupu i te api*.

Vernaculus, a, um. adj. *O te api; O te fenua : Lingua vernacula... o te fenua*.

Verè. conj. *Kae*.

Verre, is, ri, rsum, rere. v. a. *Taft, Holoholo*.

Versatilis. m. f. le. n. adj. *Gagauegafua, Miomioi, Loto Fealaakigafua*.

Verso, as, avi, atum, are. v. a. *Fulihii, Fakamafuli*.

Versor, aris, atus sum, ari. v. d. *Tau mo alu, Faa alu, Faanofo mo...*

Versus. præp. *Ki, Ki te, Kia, Kiateia, Fakahaga ki*.

Versus, a, um. p. præ.

Verto. *Fulihii, Haga ki*.

Versus, us. m. *Atu, te Kupuilau*.

Versutia, æ. f. *Te Kaka, te Agakovi*.

Vertex, ticis. m. *Te Fuga, te Tela*.

Verto, is, rti, rsum, tere. v. a. *Fuli, Fulihii, Miomioi, Fakaliliu*.

Verum, ri. n. *Te Mooni, Mooni oni*.

Verumtamen. conj. *Kae, Logoagepe*.

Verus, a, um. adj. *Mooni*.

Vesania, æ. f. *Te Fakavalevale*.

Vesanus, a, um. adj. *Fakavaalevale, Manuvale.*

Vescor, eris, ci. v. d. Kai : *Vescoeris pane.*

Vesica, æ. f. *Taga mimi : Vesicam exonerare. (Vessie).*

Vesper, eris (et) **Vesperus**, i. m. *Te Afiāfi*

Vespera, æ. f. *Te Afiāfi, te Vesepele **.

Vesperat, abat et **Vesperascit**, cecat. (v. *faikehe*). *Kua afiāfi.*

Vespertinus, a, um. adj. *Fakaafiāfi, Afiāfia.*

Vester, tra, trum. adj. pron. *Tautou, Toutou, Autou, Outou.*

Vestiarium, ii. n. *Puha e iai te kofu.*

Vestibulum, i. n. *Mua fale, te Uluaki koga fale.*

Vestigium, ii. n. *Faka- iloga.*

Vestimentum, i. n. *Kofu.*

Vestio, is, ivi, itum, ire. v. a. *Kofui, Ai te kofu.*

Vestis, is. f. *Te Kofu.*

Vestitus, a, um. p. præ. *Vestio. Kofuia.*

Veteranus, a, um. adj. *Afea, Matua.*

Veterasco, is, cere. v. n. *Fakamatua, Fakau o matua.*

Veteres, um. m. plur. *Te u matua i mua.*

Vetlus, a, um. p. præ. *Veto. Tapuia, Tapulia; Haa, Haa haaia.*

Veto, as, tui, titum, tare. v. a. *Tapu, Lolomi, Haa, Haa-haa.*

Vetus, eris. adj. *Afea, Matua.*

Vetustas, atis. f. *Te Afea Tona matua.*

Vexatio, onis. f. *Te Mamahi, te Fitaa, te Fakakina-kina.*

Vexatus, a, um. p. præ. **Vexo**. *Fakakina-kinaia, Tau-teia, mamahi.*

Vexillarius, ii. m. *Ae e fua te fuka.*

Vexillum, i. n. *Te Fuka.*

Vexo, as, avi, atum, are. v. a. *Faka mamahi, Mamahi, Fakakina-kina.*

Via, æ. f. *Te Ala.*

Vaticum, i. n. *Te Oho, te Oho o te fagona faka muli. = Komunio * fakamuli.*

Viator, oris. m. *Te Mea fagona, te Mea folau.*

Vibro, as, avi, atum, are. v. a. *Ueue, Velo, Laku, Faka-hake.*

Vicinitas, atis. f. *Te Kaiga ovi, Taupotu.*

Vicinus, a, um. adj. *Taupotu, Ovi, Kaiga ovi, Kauga api.*

Vicis, plur. **Vices**, ibus. f. *Te Liliu, te Feliliuaki, Tautau lakaga.*

Vicissatim. **Vicissim**. adv. *Faka hoa hoa.*

Vicissitudo, dinis. f. *Te Totogiaki, te Feliliuaki, te Faka hoa.*

Victima, æ. f. *Te Viki-tima *, te Manu ka failaulau-aki.*

Victor, oris. m. *Te Tagata malo.*

Victoria, æ. f. *Te Malo.*

Victus, a, um. p. præ. **Vluco**. *Lavaia, Lava.*

Victus, ūs. m. *Te Magisi.*

Vicus, i. m. *Te Fenua, te Kolo, te Koga o te kolo*

Videns, entis. p. præs.

Video. *Ae esio, ... vakai, ... loi mua.*

Video, es, di, isum, dere. v. a. *Vakai, Sio.*

Videor, eris, Visus sum, **Videri**. v. d. *Gali, Galigali, Mata mata.*

Vidua, æ. f. *Fine taka, Kua mate tona kaiga, Vitua *.*

Vidultas, atis. f. *Te Nofotaka.*

Viduus, a, um. adj. *Takape, Ae kua mate tona ohoana.*

Vigeo, es, gui, ere. v. n. *Malohi, Mata aliki.*

Vigil, lis. m. f. n. *Ae e alaala, ... lama, ... vakavakai.*

Vigilans, antis. p. præs. **Vigilo**. *Vakavakai, Loto tokaga.*

Vigilantia, æ. f. *Te Vakavakai, te Lama.*

Vigilla, æ. f. *Te Moeaki, te Alaala.*

Vigilo, as, avi, atum, are. v. n. *Alaala, Vakavakai, Lama.*

Viginti. ind. *Uafulu.*

Vigor, oris. m. *Te Malohi o te sino.*

Villesco, is, cere. v. n. *Liliu ki muli, ... o kovi.*

Vilis. m. f. e. n. adj. *Noa, Kovi, Fakataukovi, Totogi kovi.*

Villa, æ. f. *Api i te fenua.*

Villicatio, onis. f. *Te Taupau o te api.*

Villico, as, avi, atum, are. v. a. *Taupau api.*

Villicus, i. m. *Tagata taupau api.*

Vinclo, is, nxi, notum, ire. v. a. *Hai, Nonoo.*

Vinco, is, Vici, Victum, cere. v. a. *Malo, Lava i.*

Vinctus, a, um. p. præt, **Vincio**. *Haisia.*

Vinculum, i. n. *Mea nonoo, Hai.*

Vindemia, æ. f. *Tau vino *, te Tanaki fui vite *.*

Vindemio, as, avi, atum, are. v. n. *Tau i te fui vite *, Tauaki ia.*

Vindex, icis. m. f. *Ae e to-togi.*

Vindicatio, onis. f. *Te Tau i, te Totogi.*

Vindico, as, avi, atum, are. v. a. *Totogi, Tau i, Fakamauli.*

Vindicta, æ. f. *Te Tau i, te Totogi.*

Vinea, æ. f. *Te Vite *, te Gause vite *.*

Vinetum, i. n. *Te Toaga vite *.*

Violentia, æ. f. *Te Kona ia.*

Vinum, i. n. *Te Vino *.*

Viola, æ. f. *Te Viola *, Fisi i akau magoni.*

Violatus, a, um. p. præt.

Violo. *Laveaia, Ae kua fakamalohi ki ai.*

Violenter. adv. *Fakamalohi.*

Violentus, a, um. adj. *Malohi, Toa, Fakamalohi.*

Violo, as, avi, atum, are. v. a. *Fakamalohi, Fakaaliki, Lavea, Fakahigaki.*

Vipera, æ. f. *Te Vipela *, te Tahi gata kona ia.*

Vir, viri. m. *Te Tagata.*

Virago, ginis. f. *Te Fafine* (mai te tagata... Eva *, Fafine e aga i tagata.)

Vireo, es, rui, ere. v. n. *Mauli* (akau... Kua lau, Fakau o lau.)

Viretum, i. n. *Fuu akau mauhi, Lauia.*

Virga, æ. f. *Tokotoko, te Huli, Vaa akau.*

Virginalis. m. f. le. n. adj. *Faka taupoou.*

Virginitas, atis. f. *Te Taupoouaga.*

Virgo, inis. f. *Te Taupoou, te Taa hine : Virgo Maria, Te taupoou Malia *.*

Virgultum, i. n. *Te Vaoakau.*

Viridis. m. f. e. n. adj. *Mauli, Lauia, Uui.*

Virilia, ium. n. plur. (Organes sexuels de l'homme.)

Virilis. m. f. e. n. adj. *Fakatagata, Tagata.*

Virilitas, atis. f. *Te Takata, te Sexus i tagata. = te Malohi.*

Viriliter. adv. *Fakatagata, Malohi.*

Virtus, utis. f. *Te Vilitute *, te Malohi, te Nofa lelei, Taupoou.*

Vis, is. f. plur. *Vires*, ium. *Te Malohi (o te sino), te Fakamalohi.*

Viscera, rum. n. plur. *Te Gakau, te Tootooga.*

Visibilis. m. f. le. n. adj. *Feala tona vakai, Vakaiia.*

Visio, onis. f. *Te Sio, te Malama o te mata.*

Visitatio, onis. f. *Te Ahi-*

*ahi, Aahi. = te Visitatio * o Malia *.*

Viso, is, si, sere. v. a. *Vakai, Ma mata, Fakafeilogaki.*

Visum, i. n. *Te Misi, Moe misi, te Ha.*

Visito, as, tavi, tatum, tare. v. a. *Aahi.*

Visus, tis. m. *Te Sio, te Malama (o te mata.)*

Vita, æ. f. *Te Mauli, te Aga.*

Vitalis. m. f. le. n. adj. *E kau ki te mauhi.*

Vitiosus, a, um. adj. *Kovi, Elo, Agahala.*

Vitis, tis. f. *Te Vite *, te Vaa vite *.*

Vitium, ii. n. *Te Mele, te Kovi.*

Vito, as, tavi, tatum, tare. v. a. *Hola aua naa fai..., Manava sii, Tuku age: Vita malum et fac bonum.*

Vitreus, a, um. adj. *Sioata, Aata.*

Vitrum, i. n. *Te Sioata.*

Vitulus, i. m. *Te Vitulo *, te Pipi * sii.*

Vituperatio, onis. f. *Te Fakamanava he, Ako naki, mamahi, Taute.*

Vitupero, as, ravi, ratum, rare. v. a. *Taute, Ako naki, Fakamamahi.*

Vivax, acis. adj. *Mauli loa, Faa mauhi.*

Vividus, a, um. adj. *Mauli, E hage e mauhi.*

Vivifico, ss, cavi, catum, care. v. a. *Fakamaulii.*

Vivo, is, ixi, ictum, vere. v. n. *Mauli.*

Vivus, a, um. adj. *Mauli, Manava.*

Vix. adv. *Faigataa, Peipei.*

Vobis. dat. **Vos**. pron. *Kia koutou; abl. Ia koutou.*

Vobiscum (cum vobis.) *Mo koutou, Ia koutou.*

Vocabulum, i. n. *Te Higoa, te Lea, te Kupu.*

Vocalis. m. f. le. n. adj. *Kau ki te leo : Musica vocalis.*

Vocativus, a, um. adj. *Ae e pau i. = te Vocativo.**

Vocatus, a, um. p. præt. **Voco**. *Pauina.*

Vociferatio, onis. f. *Te Kalaga lahi, Keke lahi, te Hoke, te Váke.*

Vociferor, aris, atus sum, ari. v. d. *Kalaga, Keke lahi, Aafa.*

Voco, as, cavi, catum, care. v. a. *Pau i.*

Volatilis. m. f. le. n. adj. *Ae e iai ona kapakau.*

Volatus, ūs. m. *Te Lele (o te manu).*

Volens, entis. p. præs. **Volo**. *Pau, Talagafua.*

Vollito, as, tavi, tatum, tare. v. n. *Fefeakeki, Featu aki.*

Volo, as, lavi, latum, lare. v. n. *Lele, Tafusi.*

Volo, Vis, Vult, Volui, Velle. (v. *faikehe*.) *Pau, Loto ke.*

Volubilis. m. f. le. n. adj. *Mio gafua, Teka gafua.*

Volubilitas, atis. f. *Mio gafua, Mio i vave, Teka gafua aga.*

Volucer. m. cris. m. f. cre. n. adj. *Vave.*

Volucris, cris. f. *Manu lele lahi.*

Voluntarius, a, um. adj. *Faifaitaliha, te Mea e loto ki he mea e ina fai.*

Voluntas, atis. f. *Te Pau, te Finegalo, te Faitaliha, te Loto.*

Voluptas, atis. f. *Te Fiafia, te Holi o te loto.*

Voluptuosus, a, um. adj. *Faka fiafia, Lelei aupito; Nehe-neke a vale.*

Voluto, as, avi, atum, are. v. a. *Teka, Fakateka, Fulifuli, Fakataka milomilo.*

Volvo, is, vi, Volutum, Volvere. v. a. *Teka, Takamilo-milo : Stat crux, dum volvitur orbis.*

Vomer, eris. m. *Te Palau, Tona uka mio, Tona mata.*

Vomitus, ūs. m. *Te Lua : Redire ad vomitum.*

Vomo, is, mui, mitum, mere. v. a. *Lua, Puaki.*

Voracitas, atis. f. *Te Kai vale i te faa kai.*

Vorago, ginis. f. *Te Takamilo o te vai, te Vanu, te Ahiohio i te tai.*

Vorax, acis. adj. *Ae e kai vale.*

Voro, as, ravi, ratum, rare. v. a. *Kai vale, Kai kovi.*

Vortex, ticiis. m. *Te Takamilo o te vai, te Vanu, te Ahiohio.*

Vos, **Vestri**, **Vestrūm**. pron. *Koutou, Koulua.*

Votivus, a, um. adj. *Kua votoia *, Kua fakapapauia : Missa votiva.*

Votum, i. n. *Te Vote *, te Fakapapau.*

Voveo, es, Vovi, Votum,
ere. v. n. *Voto* *, *Fakapapau*,
Fuakava.

Vox, Vocis. f. *Te Leo*.

Vulgaris. m. f. re. n. adj.
Fakahahaipe, *Meape* (o te aga
o te hahai.)

Vulgo, as, gavi, gatum,
gare. v. a. *Fakaloa*, *Fakama-*
fola.

Vulgus, i. n. *Te Hahai*.

Vulnero, as, ravi, ratum,
rare. v. a. *Lavea* i.

Vulnus, neris. n. *Te Lavea*,
te Kafo.

Vulpes, pis. f. *Te Vulupesi* *
(*Manu fe kai*.)

Vultus, tûs. m. *Te Lae*, *te*
Mata, *te Fofoga*.

Vulva, æ. f. *Te Fatu*.

X

Xenodochium, ii. n. *Fale*
tanaki mahaki,... *taupau ma-*
haki.

Xystum, i. n. **Xystus**, i.
m. *Kii fale teuteu o te u tagata*.
fai gaohi.

Z

Zelo, as, are. v. n. (et)
Zelor, aris, atus sum, ari.
v. d. *Fuaa*, *Tokaga*, *Holi*, *Ke*.

Zelotypis, æ. f. *Te Fuaa*,
te Loto mamahi ki.

Zelus, i. m. *Te Fuaa*, *te*
Tokuga, *te Ofa*, *te Tokaga ma-*
mahi.

Zenith. ind. *Te Mea e haga*
ki ai totatou tumua ki.

Zizania, æ. f. (et) **Ziza-**

nium, ii. n. *Te Sisania* *, *Mo-*
huku kovi, *Fakakovi* i.

Zodiacus, i. m. *Fakaïloga*
o fetuu e osi tona foli e te laa
i te tau... (*Zodiaque*).

Zona, æ. f. *Te Nonoo*, *te*
Feituu kehekehe o malama :
Zona torrida. *Zona temperata*.
Zona glacialis.

Zoologia, æ. f. *Siesia* *
o te u manu.

FINIS.

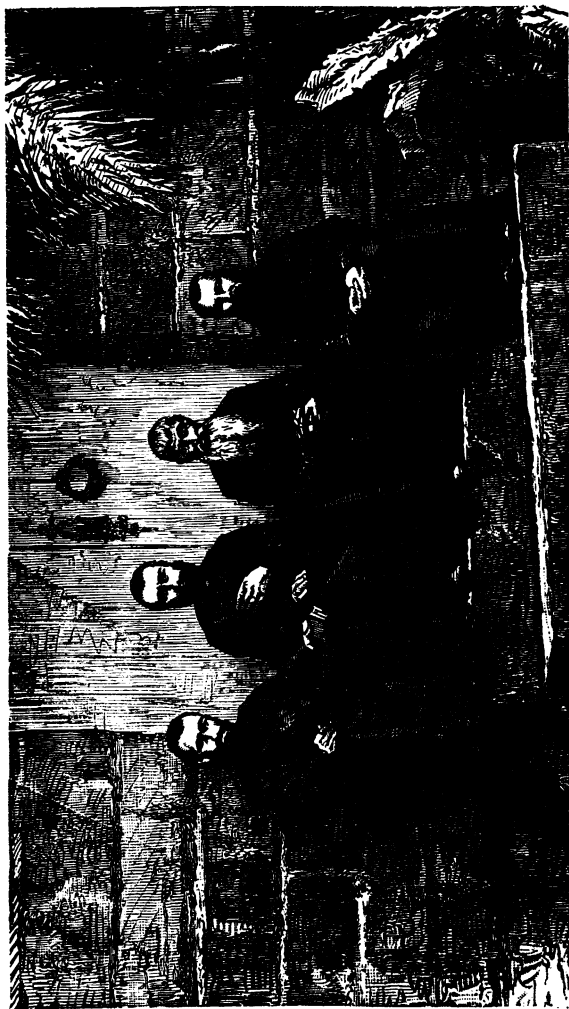
A. M. D. G. et M. V. I. H.

A

MONSIEUR LE COMTE DE CHARENCEY

LES MISSIONNAIRES ET LES ÉLÈVES RECONNAISSANTS

DU COLLÈGE DE LANO

LES MISSIONNAIRES DES WALLIS EN 1879
(Gravure empruntée au *Tour du monde*.)

OC.POLY. D 861

Dictionnaire latin-ueca a l'usage d

Teazer Library

AOJ5690

3 2044 043 099 811

This book should be returned
to the Library on or before the
date stamped below